

KOULUTUS SUOMESSA

Heikki Havén (toim.)

- Esiopetuksesta yliopistoihin
- Koulutukseen hakeutuminen
- Koulusta työhön
- Koulutettu työvoima
- Väestön koulutusrakenne
- Aikuiskoulutus
- Suomi EU-vertailussa
- Kansainvälistyvä koulutus

Tilastokeskus

KOULUTUS SUOMESSA

Tiedustelut:

*Heikki Havén
(09) 17 341*

*SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland*

*Kannen suunnittelu: Irene Matis
Kansikuva: Suomen Kuvapalvelu Oy*

© 1998 Tilastokeskus

Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.

*ISSN 1236-4746
= Koulutus
ISBN 951-727-424-6*

Paino-Center Oy, Helsinki 1998

ALKUSANAT

Koulutus Suomessa on järjestyksessä kolmas koko Suomen koulutustoiminnan kattava tilastollinen kokoomajulkaisu. Se on tarkoitettu opetus- ja koulutusalan ammattilaisille, järjestöissä ja yhteiskunnallisissa tehtävissä toimiville sekä yrityksille. Siinä on paljon uutta tietoa koulutuksesta puhuille ja kirjoittaville. Oppilaitosten ylläpitäjät, rehtorit ja opettajat voivat saada siitä määrällistä tietoa arviointitoiminnan taustatiedoiksi. Sitä voidaan käyttää myös opintojen ohjauksessa ja muussa opetuksessa. Tutkijat voivat saada julkaisusta tietoa koululaitoksen ja työelämän kehityssuunnista. *Koulutus Suomessa* -julkaisu on suunniteltu tiiviiksi hakuteokseksi kaikille muillekin koulutuksesta kiinnostuneille.

Suomen koulujärjestelmässä opiskelee tänä päivänä yli miljoona lasta, nuorta ja aikuista tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Koulutukseen panostetaan ja opiskelumahdollisuudet ovat monipuoliset. Into opiskella on säilynyt jatkuvasti korkeana. Koulujärjestelmä myös uudistuu. 1990-luvulla syntyi uusi oppilaitostyyppi: ammattikorkeakoulu. Korkeakoulusektorissa on nyt kolme oppilaitosryhmää: yliopistot, ammattikorkeakoulu ja sotilasalan maanpuolustuskorkeakoulu. Oppilaitoksia, niiden ylläpitäjiä ja oppilasmääriä tarkastellaan luvussa 1 ja koulutusmenoja ja opettajia luvussa 4.

1960-luvulla alkanut vahva panostus nuorten oppilaitosmuotoiseen koulutukseen näkyy väestön koulutustason erittäin nopeana kohoamisena 1970-luvulta lähtien. Kasvu oli nopeampaa kuin missään muussa OECD-maassa. Erityisen ripeää on ollut naisten koulutustason nousu: alle 55-vuotiaat naiset ovat jo koulutetumpia kuin miehet. Väestön koulutusrakennetietoja esitetään lu-

vussa 5. Naiset suosivat kuitenkin eri koulutusalan opintoja kuin miehet, ks. esim. *Miesten ja naisten tutkinnot* luvussa 3.

Koulutukseen osallistuminen on jatkuvasti lisääntynyt. Opiskelua jatketaan yhä pidempään ja koulutuksen ylemmille asteille. Vuonna 1995 peruskoulun aloittaneilla pojilla oli edessään keskimäärin 15 vuotta ja tytöillä 16 vuotta opiskelua. Koulutukseen hakeutumista ja osallistumista koskevia tietoja on luvussa 2.

Koulutuksen merkitys ihmisten elämäntietojen määrittäjänä on tutkimuksissa moneen kertaan osoitettu. Koulutusajan pituus ja tutkinnon taso ovat vahvassa yhteydessä siihen, millaista työtä ihminen tekee, mitä ansaitsee, mikä on hänen elintonsa, elintapansa. Tässä julkaisussa tarkastellaan miten vanhempien koulutustaso viitoittaa lasten koulutietä (luku 2) ja millaisia ovat koulutettujen ansiot ja työttömyys (luku 7). Julkaisussa ei kuitenkaan käsitellä koulutuksen vaikutuksia muihin elinoloihin.¹

Tiedosta ja osaamisesta on tullut elinkeinotoiminnan yksi tärkeimmistä edellytyksistä ja menestystekijöistä. Tässä julkaisussa onkin annettu paljon tilaa koulutuksen ja työn yhteyksiä kuvaaville tilastoille. Koulusta työhön siirtymistä käsitellään luvussa 3, työvoiman elinkeinoitaista ja ammattiryhmittäistä koulutustason kehitystä tarkastellaan luvussa 7. Koulutus myös vanhentuu; työelämän tahdissa pysyminen edellyttää jatkuvaa opiskelua. Tästä on tietoja luvussa 6.

Useissa luvuissa on tietoja koulutustoiminnan alueellisesta tilanteesta. Luvussa 1 tarkastellaan oppilasmäärän alueellisia jakaumia sekä yliopis-

¹ Tutkimukset kertovat esimerkiksi, että koulutustason noustessa harrastaminen kasvaa, pitkän koulutuksen saaneilla on parempi terveys, kuolleisuuserot eri koulutusryhmien välillä ovat selvät: mitä korkeampi on koulutustaso, sitä matalampi on kuolleisuus jne. Ks. esim. Tilastokeskuksen julkaisut: *Elinolot numeroina 1994*, SVT Elinolot 1996:1, *Terveystilanta ja sosiaalinen murros*, SVT Elinolot 1996:2, *Kuolemansyyt 1995*, SVT Terveys 1996:5.

tojen ja ammattikorkeakoulujen alueellista vaihtavuutta. Luvussa 2 kerrotaan nuorten koulutukseen osallistumisen alueellisista eroista. Luvussa 3 käsitellään nuorten aikuisten alueellista koulutustilannetta ja oppilaitoksista valmistuneiden maassamuuttoa. Luvussa 5 on tietoja väestön alueittaisesta koulutustasosta ja koulutetun väestön maassamuutosta.

Kansainvälisen yhteistyön laajentuminen ja taloudellisen kilpailun kiristyminen on saanut valtiot vertailemaan koulutusjärjestelmiä parannuskohteita löytääkseen. Tähän tarkoitukseen on erityisesti OECD viime vuosina kehittänyt koulutusindikaattoreita, joista tähän julkaisuun on poimittu eräitä keskeisiä tietoja. Niiden avulla vertaillaan Suomen koulutustilannetta muihin EU-maihin. EU-vertailut ovat kunkin luvun lopussa. 1990-luku on ollut myös suomalaisen koulutusjärjestelmän voimakkaan kansainvälistymisen aikaa. Tästä kehityksestä ja muiden muassa Euroopan Unionin koulutusohjelmista kerrotaan luvussa 8.

Koulutustoimintaa ja sen vaikutuksia koskevat aikasarjat ja tuoreet tiedot esitetään tässä jul-

kaisussa tiiviissä, helposti omaksuttavassa muodossa. Yksityiskohtaisempia tietoja on saatavissa vuosittain julkaistavista tilastoista. Tietoja toimitetaan käyttäjille myös erillisinä taulukkoina, levykkeinä tai muuna tietopalveluna. Kansainvälisten vertailujen lähteinä ovat lähinnä OECD:n ja EU:n julkaisut, joista löytyy yksityiskohtaisempia tietoja.

Koulutus Suomessa -julkaisusta laaditaan englanninkielinen lyhennelmä *Education in Finland*, joka ilmestyy talvella 1999.

Julkaisun on toimittanut ja luvut 1–5 ja 7 laatinut kehittämisspäällikkö Heikki Havén. Toimittamistyöhön on osallistunut myös yliaktuaari Mika Tuononen. Koulutuksen taloutta koskevan kohdan luvussa 4 on kirjoittanut yliaktuaari Timo Ertola. Aikuiskoulutukseen osallistumista ja suomalaisten kielitaitoa koskevan luvun 6 on laatinut erikoistutkija Irja Blomqvist ja koulutuksen kansainvälistymistä koskevan luvun suunnittelija Aaro Ollikainen CIMO:sta.

Helsingissä, helmikuussa 1998

Riitta Harala
Tilastojohtaja

SISÄLLYS

ALKUSANAT	3	5 VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE ..	135
LISÄTIEDOT JA TIEDUSTELUT	6	Koulutettu väestö 1950–1995	136
1 OPPILAITOKSET JA OPPILAAT	7	Väestön koulutus rakenne 1970–1995	138
Esiopetus	8	Koulutettu väestö alueittain	145
Koulujärjestelmä	9	Väestön koulutustaso EU-maissa	150
Tietotekniikan käyttö peruskouluissa ja lukioissa	35	6 AIKUISKOULUTUS JA SUOMALAISTEN KIELITAITO	155
Liitetaulukot	37	Aikuiskoulutus	156
2 KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA OSALLISTUMINEN	49	Suomalaisten kielitaito	165
Koulutukseen hakeutuminen	50	7 KOULUTUS JA TYÖ	169
Opiskelun aloittaminen	57	Kansantalouden kasvu ja rakenne- muutos 1860–1995	170
Kotitausta viitoittaa nuorten koulutietä ...	60	Väestön pääasiallinen toiminta ja taloudellinen huoltosuhde	171
Koulutukseen osallistuminen	66	Työvoiman koulutustaso 1970–1995	173
Keskeyttäminen	70	Koulutettujen työttömyys	182
Koulutukseen osallistuminen EU-maissa ..	73	Koulutettujen tulot	190
3 TUTKINNOT JA TYÖHÖN SJOITTUMINEN	81	Työttömyys ja vuosiansiot OECD-maissa ..	191
Tutkinnot	82	Liitetaulukko	196
Koulusta työhön	102	8 KOULUTUKSEN KANSAINVÄLISTYMINEN	197
Tutkinnon suorittaminen EU-maissa	106	Suomalaisen koulutusjärjestelmän kansainvälistyminen	198
Liitetaulukot	111	Kansainväliset koulutusohjelmat	202
4 VOIMAVARAT	119	Kansainvälinen harjoittelijavaihto	207
Koululaitoksen talous	120		
Oppilaitosten opettajat ja muu henkilöstö	131		

LISÄTIEDOT JA TIEDUSTELUT

TILAUKSET: TILASTOKESKUS/MYYNTIPALVELU

PL 3B
00022 Tilastokeskus
Puhelin: (09) 1734 2011
Faksi: (09) 1734 2474
Sähköposti: myynti.tilastokeskus@stat.fi

KANSAINVÄLISET KOULUTUSTILASTOT JA TÄTÄ JULKAISUA KOSKEVAT TIEDUSTELUT:

Heikki Havén
Puhelin: (09) 1734 3283
Sähköposti: heikki.haven@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990
Postiosoite: Koulutustilastot
PL 4B
00022 Tilastokeskus

AIKUISKOULUTUS

Irja Blomqvist
Puhelin: (09) 1734 3221
Sähköposti: irja.blomqvist@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2786

VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE JA LUOKITUKSET

Koulutusluokitukset
Aila Repo
Puhelin: (09) 1734 3271
Sähköposti: aila.repo@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Väestön koulutusrakenne
Tarja Ylipekka
Puhelin: (09) 1734 3571
Sähköposti: tarja.ylipekka@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

TYÖSSÄKÄYNTI

Kaija Ruotsalainen
Puhelin: (09) 1734 3599
Sähköposti: kaija.ruotsalainen@stat.fi
Faksi: (09) 1734 3251

OPPILAITOKSET

Hilkka Kousa
Puhelin: (09) 1734 3568
Sähköposti: hilkka.kousa@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Peruskoulut, lukiot

Irma Suovirta
Puhelin: (09) 1734 3280
Sähköposti: irma.suovirta@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Ammatilliset oppilaitokset

Reija Vento
Puhelin: (09) 1734 3279
Sähköposti: reija.vento@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Ammattikorkeakoulut

Kari Korhonen
Puhelin: (09) 1734 3678
Sähköposti: kari.korhonen@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Yliopistot

Ulla Kaipainen
Puhelin: (09) 1734 3563
Sähköposti: ulla.kaipainen@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

Koululaitoksen talous

Timo Ertola
Puhelin: (09) 1734 3620
Sähköposti: timo.ertola@stat.fi
Faksi: (09) 1734 2990

ERITYISSELVITYKSET KOULUTUKSESTA JA TYÖHÖNSIJOITTUMISESTA

Nicola Brun
Puhelin: (09) 1734 3590
Sähköposti: nicola.brun@stat.fi
Faksi: (09) 1734 3251

1

OPPILAITOKSET JA OPPILAAT

ESIOPETUS	8
KOULUJÄRJESTELMÄ	9
Oppilaitosten ylläpitäjät	12
Peruskoulut	14
Lukiot	19
Ammatilliset oppilaitokset	23
Ammattikorkeakoulut	28
Yliopistot	31
TIETOTEKNIIKAN KÄYTTÖ PERUSKOULUISSA JA LUKIOISSA	35
LIITETAULUKOT	
1.1 Peruskoulun oppilasmäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1997 ..	37
1.2 Päivälukion opiskelijamäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1997 ...	39
1.3 Ammatillisten oppilaitosten opiskelijamäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1996	41
1.4 Vakinaisissa ammattikorkeakouluissa 1997 aloittaneiden uusien opiskelijoiden asuinmaakunta edellisen vuoden lopussa	43
1.5 Väliaikaisissa ja vakinaisissa ammattikorkeakouluissa 1994–1996 tutkinon suorittaneet työhön sijoittumismaakunnan mukaan 1996	44
1.6 Yliopistoissa vuonna 1996 aloittaneiden uusien opiskelijoiden asuinmaakunta edellisenä vuonna	45
1.7 Yliopistoissa vuosina 1993–1995 ylemmän korkeakoulututkinon suorittaneet työhön sijoittumismaakunnan mukaan 1996	47

Tässä luvussa esitettävät tiedot perustuvat pääosin Tilastokeskuksen vuosittain julkaistaviin Oppilaitostilastot- ja Oppilaitosluokitus ja -luettelo-julkaisutietoihin. Niistä löytyvät yksityiskohtaisemmat tiedot. Koulujärjestelmään luetaan tässä ne oppilaitokset, joita opetusviranomaiset valvovat. Oppilasmäärätiedot tarkoittavat seuraavassa tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevia oppilaita. Kurssitoimintaa koskevia tietoja on luvussa 6. Koulutukseen hakeutumista ja osallistumista tarkastellaan luvussa 2. Tutkinon suorittaneista on enemmän tietoja luvussa 3.

Esiopetus

Esiopetukseen osallistuvat määritellään seuraavassa kansainvälisessä koulutustilastoyhteistyössä omak-
suttun määritelmän mukaisesti. Esiopetuksen pii-
riin luetaan tässä peruskoulujen esiopetuksen opi-
pilaat ja päiväkotien 3–6-vuotiaat lapset. 3–6-vuo-
tiaat päiväkotilapset luetaan esiopetuksen piiriin
sillä perusteella, että päiväkodit ovat laitoksia,
joiden henkilöstöön kuuluu ammattikoulutuksen
saanut opettajisto. Päiväkotien ulkopuolinen las-
ten päivähoido ei täytä esiopetuksen kriteeriä.

Päiväkotien esiopetusta koskevat tiedot perustu-
vat Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskuksen
(STAKESin) tilastoihin. Esiopetus-käsitteen täs-
mentämättömyydestä johtuu, että laaditut aika-
sarjat ovat suuntaa antavia. Peruskoulujen esi-
opetustiedot ovat Tilastokeskuksen peruskouluti-
lastosta. Esiopetustilastojen kehittäminen on
parhaillaan käynnissä, ja jatkossa esiopetustilas-
tojen laatu tulee paranemaan.

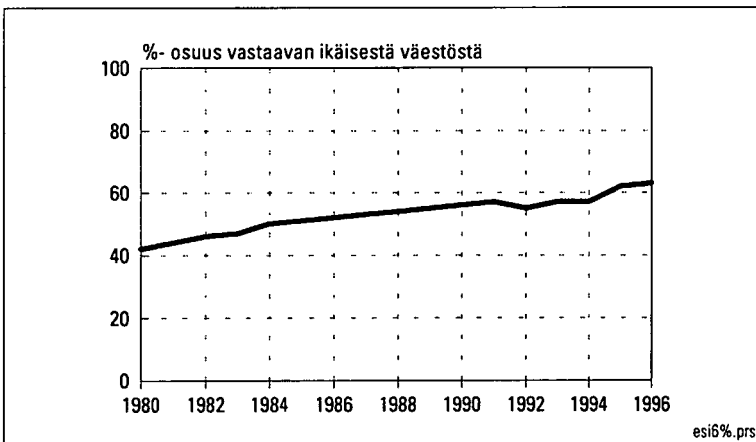
Esiopetukseen osallistui yli 114 000 lasta vuonna
1996. Näistä valtaosa (95 %) oli päiväkodeissa
(taulukko 1.1). Vuonna 1996 päiväkoteja oli yhi-
teensä 2 505, joista kunnallisia oli 2 265 ja yksi-
tyisiä 240. Kunnallisten päiväkotien määrä kas-
voi edellisestä vuodesta 75:llä ja yksityisten 6:lla.
Yksityisissä päiväkodeissa ja yksityiskouluissa
esiopetuslapsia oli yhteensä noin seitsemän pro-
senttia vuonna 1996.

Esiopetukseen osallistuneiden 6-vuotiaiden las-
ten osuus 6-vuotiaan väestön määrästä kasvoi
noin 40 prosentista yli 60 prosenttiin vuosina
1980–1996. Kasvu hidastui lamavuosina 1992–
1994. 60 prosentin raja ylittyi 1990-luvun puoli-
välissä (kuvi 1.2). Kuten luvun 2 viimeisestä
kappaleesta "Koulutukseen osallistuminen EU-
maissa" käy ilmi, on esiopetus Suomessa vähäi-
sempää kuin missään muussa EU-maassa.

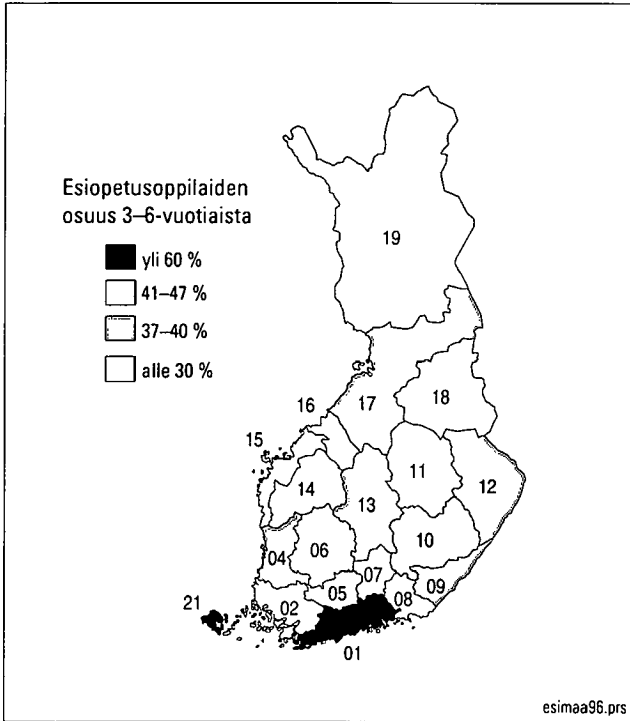
1.1 Esiopetukseen osallistuneet lapset 1990–1996

	Päiväkoti*		Yhteensä	Peruskoulun esiopetus	Yhteensä
	Kunnallinen	Yksityinen			
1990	78 200	6 000	84 200	2 200	86 400
1991	81 000	5 200	86 200	2 200	88 400
1992	81 600	5 700	87 300	2 400	89 700
1993	84 100	5 600	89 700	2 500	92 200
1994	87 000	5 800	92 800	3 100	95 900
1995	93 500	6 700	100 200	4 000	104 200
1996	102 200	6 700	108 900	5 300	114 200

* 3–6-vuotiaat koko- ja osapäivälapset

1.2 Esiopetukseen osallistuneet 6-vuotiaat 1980–1996

1.3 Esiopetukseen osallistuminen (3–6-vuotiaat) maakunnittain 1996

	%
01 Uusimaa	60
02 Varsinais-Suomi	44
04 Satakunta	37
05 Häme	37
06 Pirkanmaa	47
07 Päijät-Häme	43
08 Kymenlaakso	44
09 Etelä-Karjala	39
10 Etelä-Savo	40
11 Pohjois-Savo	43
12 Pohjois-Karjala	37
13 Keski-Suomi	37
14 Etelä-Pohjanmaa	22
15 Vaasan rannikkoseutu	47
16 Keski-Pohjanmaa	44
17 Pohjois-Pohjanmaa	37
18 Kainuu	41
19 Lappi	44
21 Ahvenanmaa	62
Koko maa	46

Esiopetukseen osallistuminen vaihtelee paljon alueittain. Yleisintä esiopetus on kaupungeissa ja vähäisintä maaseudulla. Kaupunkimaisten kuntien 3–6-vuotiaista lapsista noin 60 prosenttia, taajaan asuttujen kuntien lapsista noin kolmannes ja maaseutukuntien lapsista reilu neljännes osallistui esiopetukseen vuonna 1996. Keskimäärin 3–6-vuotiaista lapsista esiopetukseen osallistui noin 46 prosenttia vuonna 1996.

Myös maakunnittainen vaihtelu oli suurta. Eniten 3–6-vuotiaista lapsista oli esiopetuksessa Uudella-

maalla ja Ahvenanmaalla, noin 60 prosenttia kaikista 3–6-vuotiaista. Osallistumisosuus oli keskimääräistä suurempaa myös Vaasan rannikkoseudulla ja Pirkanmaalla. Muita maakuntia selvästi vähäisempää esiopetus oli Etelä-Pohjanmaalla (kuvio 1.3). Pikkulapset saivat eniten opetusta Etelä-Suomen kaupungeissa, joissa vanhempien koulutustaso on korkein. Etelä-Pohjanmaalla väestön koulutustaso oli matalin vuonna 1996, ja siellä esiopetuskin oli vähäisintä.

Koulujärjestelmä

Suomen koululaitoksessa ei ole varsinaisia esiasiatteita kouluja, mutta esiopetusta annetaan peruskoulun yhteydessä ja päiväkodeissa.

Peruskoulu on kaikille oppivelvollisuusikäisille pakollinen yhdeksänvuotinen koulu, joka aloitetaan yleensä 7-vuotiaana. Ala-asteeseen kuuluvat luokat 1–6 ja yläasteeseen luokat 7–9. Peruskoulussa

annetaan myös esiopetusta, ja siellä on mahdollisuus käydä vapaaehtoinen kymmenes luokka.

Peruskoulun jälkeistä yleissivistävää opetusta antavat lukiot. Ammatillista koulutusta antavat ammatilliset oppilaitokset. Lukion oppimäärä on mahdollista suorittaa 2–4 vuodessa. Sen päätteeksi suoritetaan yleensä ylioppilastutkinto.

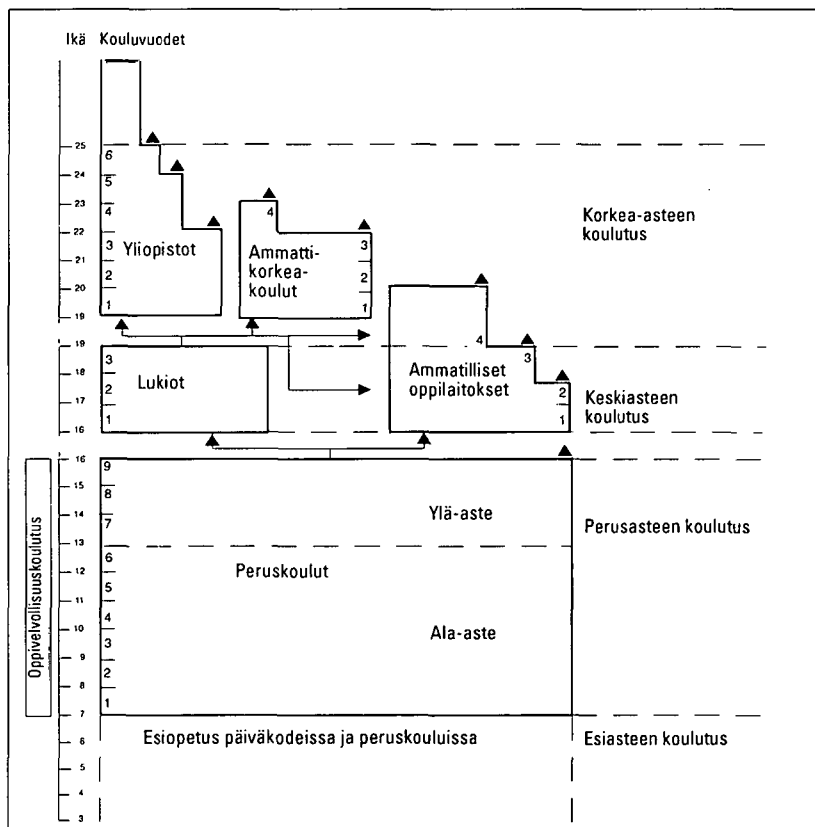
Kouluasteen ammatilliset tutkinnot ovat yleensä laajuudeltaan 2–3 vuoden mittaisia. Ammatillisen koulutuksen rakenne on peräkkäinen, mikä tarkoittaa, että ylempien ammatillisten tutkintojen suoritus edellyttää kouluasteen ammatillisen tutkinnon tai lukion suoritusta. Lukion tai ammatillisen oppilaitoksen jälkeen koulutusta on mahdollista jatkaa ammattikorkeakouluissa tai yliopistoissa.

Suomen koulujärjestelmään syntyi 1990-luvun alkupuoliskolla uusi oppilaitostyyppi: ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen alkoi ammattikorkeakoulukokeiluna vuonna 1991. Nämä väliaikaiset ammattikorkeakoulut toimivat ammatillisten oppilaitosten yhteydessä. Ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa syksyllä 1996. Ammattikorkeakouluopinnot kestävät 3–4 vuotta ylioppilastutkinnon tai vastaavan jälkeen. Ammattikorkeakoulututkinnot luokitellaan tilastoissa samalle koulutusasteelle kuin yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot, kandidaatintutkinnot.

Yliopistoissa alemman korkeakoulututkinnon (kandidaattitutkinnon) suorittaminen kestää 3–4 vuotta ja ylemmän (maisterintutkinnon) 5–6 vuotta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut voi jatkaa yliopistojen tutkijankoulutuksessa liseniaatin- ja tohtorintutkintoon.

Kaikki koulujärjestelmään kuuluvat oppilaitostyyppit eivät näy kaaviossa 1.4. Siinä ei ole mainittu muiden muassa aikuisoppilaitoksia (ks. tarkemmin taulukko 1.9).

Peruskouluja, päivälukioita, ammatillisia oppilaitoksia, ammattikorkeakouluja ja yliopistoja oli toiminnassa yhteensä yli 5 000 vuonna 1997. Näissä oppilaita oli yli miljoona tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Oppilaitosten määrä väheni lakkautusten ja yhdistämisten seurauksena runsaalla sadalla vuodesta 1996. Peruskouluja oli 73 ja ammatillisia oppilaitoksia 47 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vuonna 1997 perustettiin 7 uutta vakinaista ammattikorkeakoulua.

Kaavio 1.4
Suomen koulu-
järjestelmän
perusrakenne 1997

Ammatillisten oppilaitosten määrän pieneneminen johtuu ammattikorkeakoulu-uudistuksesta ja siitä, että ammatillisia oppilaitoksia on yhdistetty monialaisiksi ammatillisiksi oppilaitoksiksi. Ammatillisten oppilaitosten oppilasmäärän vähentyminen johtuu siitä, että kokeiluvaiheessa olevien ammattikorkeakoulujen oppilasmäärä sisältyy ammatillisten oppilaitosten tilastoon, mutta väli-

aikaisten ammattikorkeakoulujen muuttuessa vakinaisiksi, ammattikorkeakouluasteen oppilasmäärä siirtyy ammattikorkeakoulutilaston piiriin (taulukko 1.5).

Koulujärjestelmän oppilaitosten oppilasmäärä nousi yli miljoonan 1992. Oppilasmäärän kasvu selittyi peruskoulun jälkeisen koulutustoiminnan

1.5 Peruskoulut, päivälukiot, ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulut ja yliopistot ja niiden oppilasmäärä syyslukukaudella 1997

	Oppilaitoksia ¹⁾	Muutos edell. vuodesta	Oppilaita ²⁾	Muutos edell. vuodesta %
Peruskoulut	4 294	-73	582 400	0,5
Päivälukiot	430	-1	107 900	1,2
Muut peruskoulut ja lukiot	25	+1	13 500	2,1
Ammatilliset oppilaitokset*	349	-47	175 000	-7,8
Ammattikorkeakoulut (vak.)*	16	+7	40 000	138,8
Yliopistot*	20	-	141 000	0,7
Yhteensä	5 134	-113	1 059 800	1,3

¹⁾ Tutkintoon johtavaa koulutusta antavat oppilaitokset

²⁾ Tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevat, myös yleissivistävien oppilaitosten ammatillinen koulutus

* Oppilasmäärätieto ennakkollinen

1.6 Peruskoulujen, päivälukioiden, ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen oppilasmäärä¹⁾ 1980–1996

	Peruskouluasteen oppilaat	Päivälukio	Ammatilliset oppilaitokset ²⁾	Ammattikorkeakoulu (vak. ja väliaik.)	Yliopisto	Yhteensä	Verrattuna väestöön (7–29-v.) %	Väestö 7–29-v.
1980	598 600	102 600	139 000		84 200	924 400	54,9	1 684 900
1981	587 300	103 300	140 000		86 000	916 600	55,0	1 665 900
1982	579 500	101 800	143 000		87 500	911 800	55,3	1 648 700
1983	573 900	102 300	145 000		88 200	909 400	55,6	1 636 200
1984	569 600	101 900	147 000		89 700	908 200	56,0	1 621 000
1985	569 500	99 600	147 000		92 200	908 300	56,6	1 604 500
1986	570 200	96 900	148 000		96 000	911 100	57,4	1 586 700
1987	572 900	93 600	149 000		99 200	914 700	58,2	1 571 600
1988	577 600	91 200	152 000		103 900	924 700	59,2	1 561 000
1989	587 200	87 900	154 000		108 100	937 200	60,3	1 553 000
1990	592 900	88 200	163 000		112 900	957 000	61,9	1 547 100
1991	596 000	92 300	177 000	100	115 400	980 800	63,6	1 542 400
1992	594 200	99 500	184 000	6 900	121 700	1 006 300	65,7	1 532 600
1993	590 300	105 100	185 000	14 500	124 400	1 019 300	67,0	1 520 300
1994	587 500	107 800	179 000	23 600	127 800	1 025 700	68,1	1 505 400
1995	588 200	109 100	172 000	31 600	133 400	1 034 300	69,1	1 496 100
1996	589 100	109 900	166 000	42 700	140 100	1 047 800	70,5	1 487 100

¹⁾ Tutkintoon johtava koulutus

²⁾ Myös yleissivistävien oppilaitosten ammatillinen koulutus

laajentumisella. Kun 1980-luvun alussa peruskoulu edusti 65 prosenttia koko koulujärjestelmän oppilasmäärästä, laski vastaava osuus 56 prosenttiin 1990-luvun puolivälissä. Peruskoulun oppilasmäärä noudattelee 7–15-vuotiaan väestön kehitystä. Koulutustoiminnan yleistyminen on taulukossa 1.6 osoitettu vertaamalla koulujärjestelmän oppilasmäärää 7–29-vuotiaaseen väestöön. Oppilasmäärän suhde väestöön kohosi tasaisesti 1980-luvun alun 55 prosentista yli 70 prosenttiin vuonna 1996.

Oppilaitosten ylläpitäjät

Koulujärjestelmään kuuluvia oppilaitoksia oli toiminnassa yhteensä noin 5 760 vuonna 1997. Oppilaitosten ylläpitäjiä oli noin 950. Vajaalla puolella ylläpitäjistä oli yksi oppilaitos ja noin kahdellasadalla yli kymmenen oppilaitosta. Eniten oppilaitoksia oli Helsingin kaupungilla.

Valtaosa (88,5 %) oppilaitoksista oli kuntien ylläpitämiä. Kuntayhtymillä oppilaitoksia oli 3,5 ja yksityisillä 6,5 prosenttia kaikista oppilaitoksista. Valtion omistamia oppilaitoksia oli 1,5 prosenttia kaikista oppilaitoksista 1997 (taulukko 1.9). 1990-luvun alkuun verrattuna valtion ylläpitämien oppilaitosten määrä väheni, yksityisten koulujen määrä kasvoi.

Eniten tutkintoon johtavassa koulutuksessa oppilaita oli kuntien oppilaitoksissa, 750 000 vuonna 1997. Näistä yli 90 prosenttia oli peruskoululaisia, lukiota käyviä ja muissa yleissivistävissä oppilai-

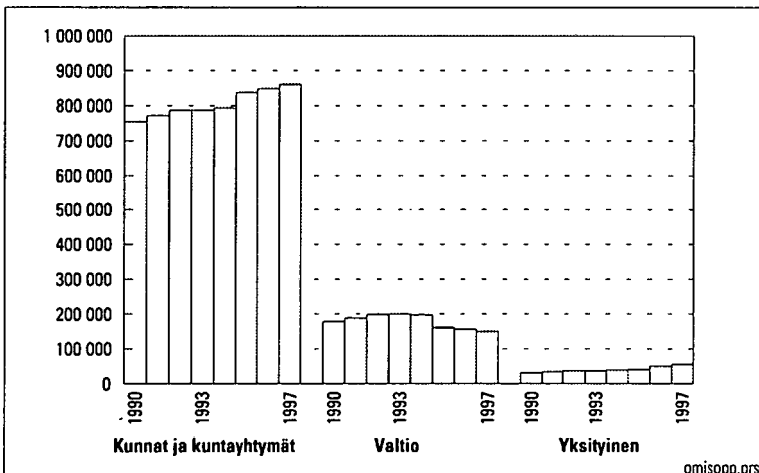
toksissa opiskelevia. Oppilasmäärä kasvoi viisi prosenttia vuoteen 1990 verrattuna (taulukko 1.8).

Toiseksi eniten oppilaita oli valtion oppilaitoksissa, 152 000 vuonna 1997. Oppilasmäärä väheni 15 prosenttia vuodesta 1990. Väheneminen on seurausta ammatillisten oppilaitosten omistajanvaihdoksesta; valtionomistus on siirtynyt lähinnä kunnille ja kuntayhtymille. Valtio ylläpitää pääasiassa enää vain yliopistoja.

Kuntayhtymien oppilaitoksissa oppilaita oli 109 000 vuonna 1997. Näistä yli 80 prosenttia oli ammatillisten oppilaitosten oppilaita. Oppilasmäärä kolminkertaistui vuodesta 1990 (taulukko 1.8).

Yksityisten omistamissa oppilaitoksissa oppilaita oli 55 000 eli viisi prosenttia koulujärjestelmän oppilasmäärästä vuonna 1997. Yksityisten oppilaitosten oppilasmäärä kasvoi lähes 80 prosenttia vuodesta 1990.

Peruskoulut ovat pääsääntöisesti kuntien omistamia. Peruskouluja korvaavat koulut ovat yksityisten ylläpitämiä. Aatteelliset yhdistykset omistivat näistä 22 koulua. Osakeyhtiömuotoisia oli 9 ja loput säätiöiden, rahastojen tai muun tyyppisten omistajien ylläpitämiä vuonna 1997. On huomattava, että yksityiset koulut toimivat samojen säädösten ja koulutusohjelmien mukaisesti kuin julkiset oppilaitoksetkin ja että ne saavat valtionosuutta menoihinsa.

1.7
Koulujärjestelmän oppilasmäärä ylläpitäjäryhmittäin 1990–1997

1.8

Koulujärjestelmän oppilaat ylläpitäjärhmittäin oppilaitosryhmän mukaan 1990 ja 1997

	Kunta ¹⁾	Kuntayhtymä	Valtio	Yksityinen	Yhteensä
1990					
Yleissivistävät oppilaitokset	665 900	100	9 400	15 400	690 800
Ammatilliset oppilaitokset	52 900	36 000	58 800	15 700	163 400
Korkeakoulut	–	–	110 600	–	110 600
Yhteensä	718 800	36 100	178 800	31 100	964 800
1997					
Yleissivistävät oppilaitokset	683 900	400	10 000	22 700	717 000
Ammatilliset oppilaitokset	56 600	89 600	1 300	22 800	170 300
Korkeakoulut ²⁾	10 900	19 000	141 000	9 900	180 800
Yhteensä	751 400	109 000	152 300	55 400	1 068 100

¹⁾ Ahvenanmaa sisältyy tähän

²⁾ Yliopistot ja vakinaiset ammattikorkeakoulut

1.9

Oppilaitokset koulutyyppin mukaan ylläpitäjärhmittäin 1997

Oppilaitosryhmä	Valtio	Kunta ¹⁾	Kuntayhtymä	Yksityinen
Peruskoulun ala- ja yläasteen koulut	3 969	–	3 969	–
Peruskoulua korvaavat koulut	35	–	–	35
Peruskouluasteen erityiskoulut	290	14	263	8
Päivälukiot	430	–	408	22
Aikuislukiot	27	–	25	2
Muut peruskoulut ja lukiot	25	15	–	10
Musiikkioppilaitokset	89	–	50	35
Kansanopistot	91	–	2	84
Kansalaisopistot	276	–	249	26
Ammatilliset oppilaitokset	421	18	121	174
Ammattikorkeakoulut (vakinaiset)	16	–	4	8
Yliopistot	20	20	–	–
Muut oppilaitokset	66	20	2	3
Yhteensä	5 755	87	5 093	372
%	100,0	1,5	88,5	3,5

¹⁾ Ahvenanmaan oppilaitokset sisältyvät tähän ryhmään

Kunnat omistivat päivälukioista 95 ja yksityiset 5 prosenttia. Vuonna 1997 aikuislukioista reilu seitsemän prosenttia oli yksityisiä. Taulukossa 1.9 "Muut peruskoulut ja lukiot"-ryhmään kuuluvista normaalikoulut ovat valtion omistamia yliopistojen yhteydessä toimivia opettajien harjoittelukouluja. Kymmenen yksityistä oppilaitosta ovat Rudolf Steiner-kouluja, ns. kielikouluja (esim. Englantilainen koulu, Helsingin saksalainen koulu jne.) ja muita erillisiä kouluja kuten Toivonlinnan yhteiskoulu, Juutalainen koulu jne. Tämän oppilaitosryhmän oppilaitoksissa annetaan peruskouluasteen ja lukioasteen opetusta.

Valtionosuutta saavia musiikkioppilaitoksia oli 89 vuonna 1997. Näistä kunnat omistivat yli

puolet (56 %), kuntayhtymät vajaa 5 prosenttia ja yksityiset 40 prosenttia. Yksityisten musiikkioppilaitosten omistajia olivat pääsääntöisesti aatteelliset yhdistykset. Valtionosuutta saavia musiikkioppilaitoksia oli noin 70 kunnassa.

Kansanopistoja oli toiminnassa 91 vuonna 1997. Niistä yksityisiä oli yli 90 prosenttia. Omistajia olivat pääasiassa aatteelliset yhdistykset sekä säätiöt, rahastot tms. Kansanopistoja oli noin 80 kunnassa.

Kansalaisopistoja oli toiminnassa 276, joista noin 90 prosenttia oli kunnallisia ja vajaa 10 prosenttia yksityisiä 1997. Kansalaisopistoja oli noin 250 kunnassa.

Ammatillisten oppilaitosten suurin ylläpitäjärhmä ovat kuntayhtymät, joilla oli yli 41 prosenttia ammatillisista oppilaitoksista vuonna 1997. Kuntayhtymien omistamien osuus on noin kaksinkertaistunut 1990-luvun alkuun verrattuna. Kunnan omistamia ammatillisia oppilaitoksia oli noin 29 prosenttia ja valtion omistuksessa oli 4 prosenttia. Yksityisiä oli noin 26 prosenttia. Yksityisten ammatillisten oppilaitosten suurimman ryhmän muodostavat teollisuuden erikoisoppilaitokset.

Vakinaisten 16 ammattikorkeakoulun omistussuhteet jakautuivat vuonna 1997 siten, että puolet oli kuntayhtymien omistamia, neljännes kuntien omistamia ja neljännes oikeudelliselta muodoltaan yksityisiä. Yksityisiksi luokitelluista kaksi oli kunnallista osakeyhtiötä ja kaksi säätiön omistamaa.

Kaikki yliopistot ovat valtion oppilaitoksia.

Muut oppilaitokset-ryhmään taulukossa 1.9 sisältyvät liikunnan koulutuskeskukset, sotilasalan oppilaitokset, kesäyliopistot ja opintokeskukset.

Peruskoulut

Peruskoulun ala-asteen opetusta annettiin syyslukukaudella 1997 kaikissa Suomen 452 kunnassa. Ala-asteen kouluja oli kaikkiaan 3 344. Ala-asteen kouluja lakkautettiin 82 ja uusia perustettiin 6 vuonna 1997. Pääosa lakkautetuista kouluista sijaitsi pohjoisen ja itäisen Suomen kunnissa. Ala-asteen peruskouluja on 1990-luvulla vuoden 1997 loppuun mennessä lakkautettu 570 (taulukko 1.10 ja kuvio 1.11).

Yläasteen kouluja oli 366 kunnassa eli kunnista noin 20 prosenttia oli sellaisia, joilla ei ollut omaa yläasteen koulua vuonna 1997. Yläasteen kouluja oli yhteensä 625. Niitä lakkautettiin 3 ja perustettiin 2 uutta 1997.

Peruskoulua korvaavia kouluja oli 35 vuonna 1997. Niiden määrä kaksinkertaistui 1990-luvulla. Vuonna 1997 yksi koulu sai korvaavan koulun oikeudet.

Peruskouluasteen erityiskoulujen määrä väheni 363:sta 290:een vuosien 1990 ja 1997 välillä. Vuonna 1997 lakkautettiin 14 ja perustettiin 9 uutta erityiskoulua. Pääosa erityisopetuksesta annetaan tavallisissa kouluissa tavalliseen luokkaopetukseen integroituna opetuksena, erityisluokilla ja osa-aikaisena opetuksena.

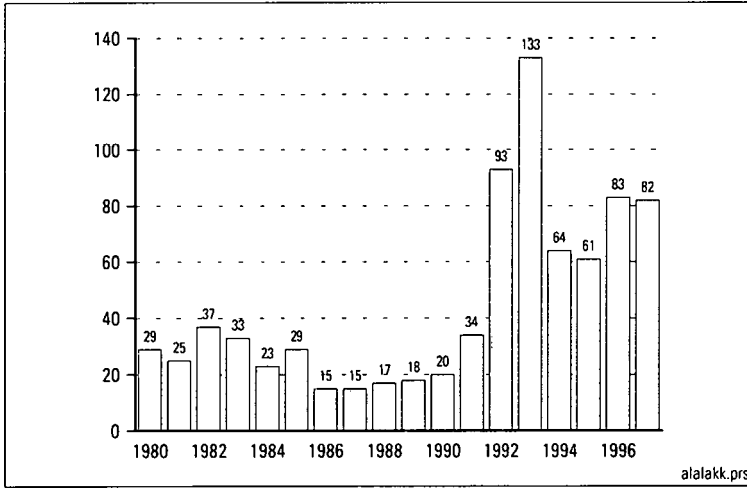
Peruskouluasteen opetusta annettiin 13 yliopiston yhteydessä toimivassa opettajankoulutukseen liittyvässä harjoittelukoulussa. Muut perus- ja lukioasteen koulut ovat muiden muassa Rudolf Steiner-kouluja, ns. kielikouluja (esim. Englantilainen koulu, Helsingin saksalainen koulu jne.) ja muita kouluja kuten Toivonlinnan yhteiskoulu, Juutalainen koulu jne. Osassa näistä oppilaitoksista annetaan myös lukioasteen opetusta.

Ruotsinkielistä opetusta annettiin 334 peruskoulussa, joissa opiskeli kuusi prosenttia peruskoulun oppilaista 1997. Ruotsinkielisten koulujen määrä väheni neljällä edellisestä vuodesta. Saamenkielisiä kouluja oli kaksi vuonna 1997. Niissä oppilaita oli yhteensä 38. Muu opetuskieli-ryhmään sisältyvät yksityiset Englantilainen

1.10 Peruskoulut koulutyypeittäin 1997

Koulutyyppi	Kouluja	Muutos edellisestä vuodesta		Oppilaita	Muutos edellisestä vuodesta
		Uusia	Lakkautettuja		
Ala-asteen koulut	3 344	6	82	371 877	560
Yläasteen koulut	625	2	3	190 469	1 734
Korvaavat koulut	35	1	–	8 105	153
Eryityskoulut	290	14	9	11 927	646
Harjoittelukoulut ¹⁾	13	–	–	5 750	– 60
Muut peruskoulu-/lukioasteen koulut ¹⁾	12	1	–	4 247	214
Yhteensä 1997	4 319	24	94	592 375	3 247
Yhteensä 1996	4 391	10	94	589 128	966
Yhteensä 1995	4 474	13	76	588 162	639

¹⁾ Perusasteen oppilaat (oppilaitokset antavat myös lukioasteen koulutusta)

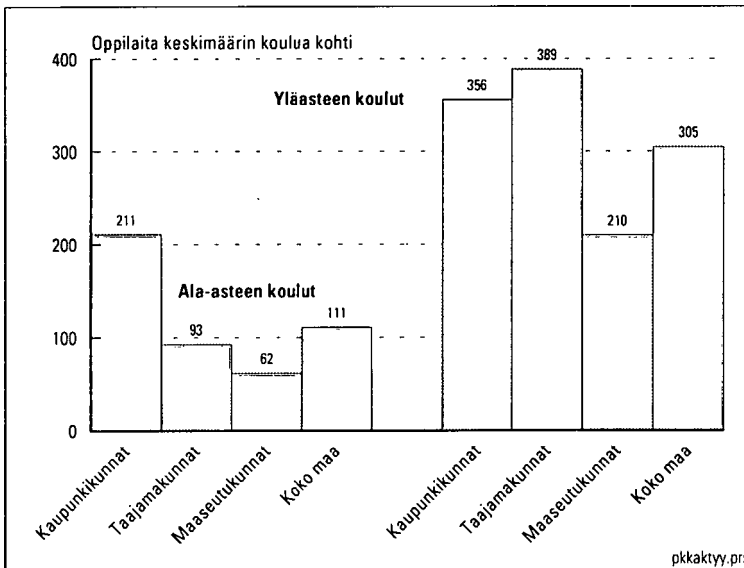
1.11
Lakkautetut peruskoulun
ala-asteen koulut 1980–1997

koulu, Helsingin saksalainen koulu, International school of Helsinki ja kaksikielinen (suomi/ruotsi) Rudolf Steiner -koulu sekä kunnan omistama Tikkurilan kansainvälinen koulu (taulukko 1.12).

Peruskoulun ala-asteen kouluissa oli keskimäärin 111 oppilasta 1997. 1990-luvun alussa ala-asteiden keskokoko oli alle 100 oppilasta. Muutos johtuu suurimmalta osalta koulujen lakkauttamisesta. Maaseudun kouluissa oli keskimäärin 62 oppilasta ja kaupungeissa 211 (kuvio 1.13 ja taulukko 1.14).

1.12
Peruskoulut opetuskielen mukaan 1997

Koulun opetuskieli	Kouluja	Oppilaita	
		%	%
Suomi	3 978	92,1	556 062
Ruotsi	334	7,7	34 238
Saame	2	0,0	38
Muu	5	0,1	2 037
Yhteensä	4 319	100,0	592 375

1.13
Peruskoulujen keskokoko
kuntatyyppin mukaan 1997

**1.14
Peruskoulujen keskipöko 1990–1997**

Kuntaryhmä	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Ala-asteen kouluissa oppilaita keskimäärin								
Kaupunkimaiset kunnat ¹⁾	208	207	207	210	209	208	208	211
Taajaan asutut kunnat ²⁾	86	87	88	91	91	92	92	93
Maaseutumaiset kunnat ³⁾	51	53	55	57	58	58	60	62
Koko maa	99	100	102	105	106	107	109	111
Yläasteen kouluissa oppilaita keskimäärin								
Kaupunkimaiset kunnat ¹⁾	354	350	348	343	340	349	353	356
Taajaan asutut kunnat ²⁾	393	394	387	376	376	380	383	389
Maaseutumaiset kunnat ³⁾	202	204	201	200	201	202	206	210
Koko maa	304	303	298	294	293	298	301	305

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90 %, ²⁾ 60 %–90 %, ³⁾ alle 60 %.

Suurin ala-asteen koulu syksyllä 1997 oli Pyörön ala-aste (750 oppilasta) Kuopiossa. Pienin ala-asteen koulu oli Isosaaren ala-aste Helsingissä (4 oppilasta) (taulukko 1.15).

Peruskoulun yläasteen kouluissa oli keskimäärin 305 oppilasta vuonna 1997. Keskipöko oli 1990-luvun alussa suunnilleen yhtä suuri. 1990-luvun alkupuoliskolla keskipöko käväisi alle 300:n. Taajamakunnissa peruskoulun yläasteiden keski-

koko oli korkein, 389 oppilasta koulua kohti ja matalin maaseudulla, 210 oppilasta koulua kohti (kuvio 1.13 ja taulukko 1.14).

Suurin yläasteen koulu oli Pikkolan yläaste (900 oppilasta) Kangasalalla ja pienin Sevettijärven yläaste (17 oppilasta) Inarissa syksyllä 1997 (taulukko 1.16).

**1.15
Suurimmat ja pienimmät peruskoulun ala-asteen koulut 1997**

Koulu	Oppilaita	Kunta
Suurimmat:		
1. Pyörön ala-aste	748	KUOPIO
2. Pukimäen ala-aste	675	HELSINKI
3. Simonkallion ala-aste	673	VANTAA
4. Keskuskoulun ala-aste	668	ÄÄNEKOSKI
5. Puolalan ala-aste	662	TURKU
6. Kirkonkylän ala-aste	649	SIILINJÄRVI
7. Kirkonkylän ala-aste	649	YLÖJÄRVI
8. Oulunkylän ala-aste	636	HELSINKI
9. Keskuskoulun ala-aste	634	PORVOO
10. Puistolan ala-aste	623	HELSINKI
Pienimmät:		
1. Isosaaren ala-aste	4	HELSINKI
2. Köklot lägstadium	6	MUSTASAARI
3. Pellinge lägstadium	7	PORVOO
4. Keskiölän ala-aste	7	PYHÄJOKI
5. Hanhimaan ala-aste	7	KITILÄ
6. Lappo skola	8	BRÄNDÖ
7. Utön koulu	8	KORPPOO
8. Högbacken-Sunnanvik lägstadium	9	VAASA
9. Norrskata skola	9	KORPPOO
10. Unarin ala-aste	9	SODANKYLÄ

**1.16
Suurimmat ja pienimmät peruskoulun yläasteen koulut 1997**

Koulu	Oppilaita	Kunta
Suurimmat:		
1. Pikkolan yläaste	909	KANGASALA
2. Vaisaaren yläaste	870	RAISIO
3. Hollolan peruskoulun yläaste	777	HOLLOLA
4. Juhani Ahon yläaste	761	IISALMI
5. Hatsalan klassillinen yläaste	705	KUOPIO
6. Lempäälän yläaste	698	LEMPÄÄLÄ
7. Siilinjärven yläaste	695	SIILINJÄRVI
8. Ylivieskan yläaste	681	YLIVIESKA
9. Liedon-Tarvasjoen yläaste	680	LIETO
10. Lapuan yläaste	653	LAPUA
Pienimmät:		
1. Sevettijärven yläaste	17	INARI
2. Karigasniemen yläaste	26	UTSJOKI
3. Ulkosaariston peruskoulu	30	KORPPOO
4. Hailuodon yläaste	35	HAILUOTO
5. Kirkonkylän yläaste	50	UTSJOKI
6. Nagu högstadieskola	50	NAUVO
7. Järvikylän yläaste	53	SODANKYLÄ
8. Skärgårdshavets högst.skola	56	KORPPOO
9. Kaskisten yläaste	57	KASKINEN
10. Kirkonkylän yläaste	58	SAVONRANTA

1.17 Peruskoulut ja niiden oppilaat 1980–1996

	Kouluja	Oppilaita			Lisäopetus 10. lk	Yhteensä
		Esiopetus	Ala-aste 1.–6. lk	Yläaste 7.–9. lk		
1980	4 877	..	373 295	225 292	..	598 587
1981	4 872	817	365 368	219 209	1 868	587 262
1982	4 846	867	365 965	209 451	3 236	579 519
1983	4 851	870	369 047	199 752	4 218	573 887
1984	4 840	830	373 583	190 174	4 966	569 553
1985	4 874	1 170	379 339	184 279	4 664	569 452
1986	4 875	1 551	386 914	177 235	4 483	570 183
1987	4 872	1 795	388 674	178 037	4 413	572 919
1988	4 862	1 816	387 756	183 888	4 092	577 552
1989	4 868	2 067	387 951	193 805	3 390	587 213
1990	4 869	2 189	389 410	197 719	3 602	592 920
1991	4 843	2 240	392 059	197 505	4 193	595 997
1992	4 758	2 375	392 537	195 532	3 777	594 221
1993	4 610	2 454	390 892	193 591	3 369	590 306
1994	4 539	3 126	387 306	193 657	3 434	587 523
1995	4 474	3 973	384 369	196 642	3 178	588 162
1996	4 391	5 293	380 932	200 349	2 554	589 128

1.18 Peruskoulujen oppilaat sukupuolen mukaan vuosiluokittain 1996

	Esi- opetus	Vuosiluokka									Lisä- opetus	Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Oppilaita	5 293	64 337	64 147	60 782	61 609	63 757	66 300	67 802	67 401	65 146	2 554	589 128
Poikia %	53,6	51,4	51,1	51,1	51,1	51,0	51,1	51,2	51,5	51,3	46,9	51,2
Tyttöjä %	46,4	48,6	48,9	48,9	48,9	49,0	48,9	48,8	48,5	48,7	53,1	48,8

Peruskoulun pakollisen 9-vuotisen koulutuksen lisäksi peruskoulut järjestävät lähinnä 6-vuotiaille tarkoitettua esiopetusta. 11-vuotista oppivelvollisuutta noudattavien erityisopetusta saavien oppilaiden kaksi ensimmäistä vuotta luetaan esiopetuksen piiriin¹. Esiopetukseen osallistuneita oli vuonna 1996 noin 5 300. Ensimmäisen luokan oppilasmäärään verrattuna oli heidän osuutensa suhteellisen pieni, reilu kahdeksan prosenttia. Esiopetusoppilaiden määrä on kuitenkin tasaisesti kasvanut (taulukko 1.17).

Yhdeksän vuoden jälkeen on joissakin kunnissa järjestetty myös peruskouluopintoja täydentävää opetusta 10. luokalla. Lisäopetukseen osal-

listuneiden oppilaiden määrä oli korkeimmillaan 1980-luvun puolivälissä ja väheni noin 2 600 oppilaaseen vuonna 1996.

Taulukossa 1.18 on peruskoulujen oppilasmäärä luokka-asteittain sukupuolen mukaan. Koska käytännöllisesti katsoen koko ikäluokka osallistuu koulutukseen luokilla 1–9, vastaa oppilaiden sukupuolirakenne väestön sukupuolirakennetta. Säännönmukaisesti poikavauvoja syntyy enemmän kuin tyttöjä. Miespuolisten enemmisyys jatkuu nykyisin yli 50 ikävuoden. Esiopetukseen osallistui kuitenkin keskimääräistä hieman enemmän poikia ja lisäopetukseen keskimääräistä enemmän tyttöjä.

¹ 11-vuotisessa koulutuksessa olevia oppilaita oli kaikilla luokka-asteilla yhteensä 6 920 vuonna 1997.

Liitetaulukossa 1.1 on esitetty peruskoulun oppilasmäärän kehitys maakunnittain kuntatyypin mukaan 1990–1997. Kaupunkimaisten kuntien oppilasmäärä hieman kasvoi ja taajaan asuttujen kuntien väheni 1990-luvulla. Maakunnittain erot ovat kuitenkin selviä. Uudellamaalla, Hämeessä ja Pirkanmaalla oppilasmäärät kasvoivat, Keski-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla pysyivät samansuuruisina ja kaikkialla muualla vähenivät. Oppilasmäärän suurimmat miinusmerkkiset nettomuutokset olivat Kainuussa, Kymenlaaksossa, Etelä-Karjalassa, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla. Yli puolet (56 %) peruskoululaisista kävi koulua kaupungeissa, 19 prosenttia taajamien peruskouluissa ja noin neljännes (26 %) maaseutukouluissa syyslukukaudella 1997.

Vieraan kielen opiskelu alkaa peruskoulussa useimmiten 3. luokalta yhteisen (pakollisen) vieraan kielen opinnoilla (**A1-kieli**). Oppilas voi opiskella useampaakin kuin yhtä samanlaajuista kieltä. Joidenkin erityisopetuksessa olevien oppilaiden ei tarvitse opiskella vierasta kieltä lainkaan. 1. ja 2. luokkienkin oppilaista pieni osa opiskelee A1-kieltä. Ala-asteella voi aloittaa myös vapaaehtoisen kielen opiskelun (**A2-kieli**).

Peruskoulun yläasteella luetaan vähintään kahta vierasta kieltä: ala-asteella alkanutta A1-kieltä ja yläasteella alkavaa B1-kieltä. **B1-kieli** on yhteinen (pakollinen) kieli; ruotsi, suomi tai englanti. Jos oppilas on ala-asteelta valinnut A1-kieleksi muun kuin toisen kotimaisen kielen, B1-kieli on ruotsi tai suomi. Joidenkin erityisopetuksessa olevien oppilaiden ei tarvitse opiskella B1-kieltä. **B2-kieli** on yläasteelta alkava valinnainen (vapaaehtoinen) kieli.

Peruskoulun ala-asteella englanti on ylivoimaisesti suosituin kieli, 87 prosenttia vierasta kieltä opiskelevista ala-asteen 3–6-luokkien oppilaista oli valinnut sen syyslukukaudella 1996. Muiden kielten osuudet jäivät alle viiden prosentin (taulukko 1.19).

Syyslukukaudella 1996 ala-asteen vapaaehtoista kieltä opiskeltiin 255 kunnassa. Vapaaehtoista kieltä opiskelevia oli 47 000 eli lähes 19 prosenttia 3–6-luokkien oppilaista 1996. Vapaaehtoisista kielistä suosituimmat olivat saksa ja englanti. Vapaaehtoisen kielen opiskelu on lisääntynyt riipeästi. Vapaaehtoisen kielen opiskelu aloitetaan tavallisimmin 5. luokalla.

1.19 Peruskoulun ala-asteen kielen valinnat 3–6-luokilla 1996

	Vuosisluokka				Yhteensä	Osuus vierasta kieltä opiskelevista %
	3	4	5	6		
Yhteinen kieli (A1)						
Englanti	52 552	53 631	55 839	58 331	220 353	87,0
Ruotsi	1 485	1 665	2 161	2 174	7 485	3,0
Suomi	2 919	2 943	3 044	3 042	11 948	4,7
Ranska	987	889	715	804	3 395	1,3
Saksa	2 358	2 418	2 447	2 325	9 548	3,8
Venäjä	157	108	97	99	461	0,2
Saame	2	–	–	–	2	0,0
Muu kieli ²⁾	17	22	19	13	71	0,0
Yhteistä kieltä opiskelevia ¹⁾	60 477	61 676	64 322	66 788	253 263	100,0
Vapaaehtoinen kieli (A2)						
Englanti	120	1 103	6 734	6 624	14 669	31,2
Ruotsi	22	437	3 843	3 074	7 454	15,8
Suomi	84	66	556	546	1 357	2,9
Ranska	1	164	1 773	1 344	3 290	7,0
Saksa	68	599	10 888	7 927	19 595	41,7
Venäjä	8	9	133	120	291	0,6
Saame	40	37	39	45	237	0,5
Muu kieli ²⁾	13	52	34	26	136	0,3
Vapaaehtoista kieltä opiskelevia	356	2 467	24 000	19 706	47 029	100,0

¹⁾ Oppilas voi opiskella useampaa kuin yhtä samanlaajuista kieltä.

²⁾ Esim. espanja, heprea.

1.20

Peruskoulun yläasteen oppilaiden vieraan kielen valinnat 1996

Kieli	Yhteiset kielet		Vapaaehtoiset kielet		Yhteensä	Osuus yläasteen oppilaista %
	A1	B1	A2	B2		
Englanti	180 649	3 938	12 756	642	197 985	98,8
Ruotsi	7 471	175 473	1 216	408	184 568	92,1
Suomi	9 188	3	1 529	16	10 736	5,4
Ranska	1 812	40	487	15 843	18 182	9,1
Saksa	5 326	53	2 105	36 262	43 746	21,8
Venäjä	470	–	85	1 933	2 488	1,2
Saame	2	–	63	33	98	0,0
Latina	–	–	–	846	846	0,4
Muu kieli: ¹⁾	55	–	33	557	645	0,3
Yhteensä ²⁾	204 973	179 507	18 274	56 540	459 294*	.

¹⁾ Esim. espanja, italia, heprea

²⁾ Oppilas voi opiskella useampaa kuin yhtä samanlaajuisia kieltä.

* Syyslukukaudella 1996 yläasteella oli kaikkiaan 200 300 oppilasta.

Syyslukukaudella 1996 lähes kaikki peruskoulun yläasteen oppilaat opiskelivat englantia sekä ruotsia tai suomea joko äidinkielenä, yhteisenä tai vapaaehtoisena kielenä. Saksa opiskeli 22 prosenttia, ranskaa 9 prosenttia yläasteen oppilaista, pääasiassa vapaaehtoisena kielenä. Sekä saksan että ranskan suosio kasvoi edellisestä vuodesta kaksi prosenttiyksikköä (taulukko 1.20).

Maahanmuuttajille (pakolaisille, turvapaikanhakijoille, paluumuuttajille ja väliaikaisesti Suomessa asuville) tarjotaan peruskouluissa myös oman äidinkielen opetusta pääsääntöisesti kaksi tuntia viikossa. Esimerkiksi Helsingin peruskouluissa opetettiin yli kolmeakymmentä äidinkieltä lukuvuonna 1996/97.

Lukiot

Lukiot voidaan jaotella päivälukioihin ja aikuislukioihin. Aikuislukiot ovat tarkoitettut vähintään

18 vuotta täyttäneille ja opetusta annetaan pääsääntöisesti iltaisin. Aikuislukioissa ei opiskella taito- eikä taideaineita. Lähiopetusaika on lyhyempi kuin päivälukioissa. Myös kurssien laajuudet ovat pienemmät aikuislukioissa. Aikuislukioissa annetaan ylioppilastutkintoon tähtäävää opetusta, ja siellä voi opiskella myös yksittäisiä aineita. Aikuislukioita oli syyslukukaudella toiminnassa 27 (taulukko 1.29).

Päivälukiota oli toiminnassa 447 syyslukukaudella 1997. Lukio-opetusta annettiin 279 kunnassa, eli lukiokuntia oli yli 60 prosenttia kaikista kunnista.

Suomenkielistä opetusta annettiin 410 päivälukiokiossa, ruotsinkielistä 34:ssä ja muunkielistä opetusta kolmessa syyslukukaudella 1997. Ruotsinkielisissä kouluissa oli oppilaita 6 690 eli kuusi prosenttia kaikista päivälukiolaisista. Muunkielisissä lukioissa oppilaita oli 256.

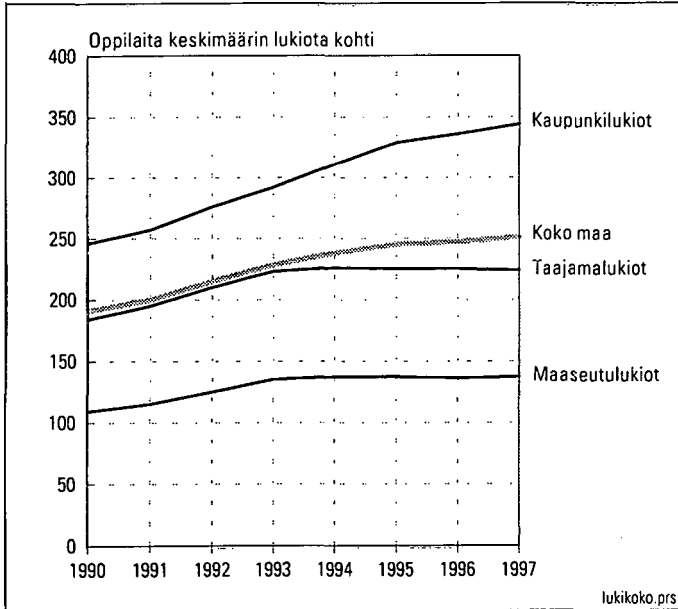
1.21

Päivälukiot koulutyypeittäin 1997

Koulutyyppi	Kouluja	Muutos edellisestä vuodesta	Oppilaita	Muutos edellisestä vuodesta
Lukiot	430	-1	107 862	1 329
Harjoittelukoulut ¹⁾	8	-	2 130	-16
Muut peruskoulu-/lukioasteen koulut ¹⁾	9	-	1 336	137
Yhteensä 1997	447	-1	111 328	1 450
Yhteensä 1996	448	-2	109 878	770
Yhteensä 1995	450	-6	109 108	1 284

¹⁾ Lukioasteen oppilaat (oppilaitokset antavat myös perusasteen koulutusta)

**1.22
Päivälukioiden keskikoko
1990–1997**

**1.23
Päivälukioiden* keskikoko kuntatyypeittäin 1990–1997**

Kuntaryhmä	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Kaupunkimaiset kunnat ¹⁾	246	257	276	292	311	329	336	344
Kouluja	224	224	223	222	215	206	204	203
Taajaan asutut kunnat ²⁾	184	195	210	223	226	225	225	224
Kouluja	78	78	79	79	79	80	80	80
Maaseutumaiset kunnat ³⁾	109	115	125	135	137	137	136	137
Kouluja	145	145	146	146	146	147	147	147
Koko maa	191	200	215	228	238	245	247	251
Kouluja	447	447	448	447	440	433	431	430

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90 %, ²⁾ 60 %–90 %, ³⁾ alle 60 %.

* Poislukien harjoittelukoulut sekä peruskoulu- ja lukioasteen oppilaitokset

Syksyllä 1997 oli toiminnassa yksi päivälukio vähemmän kuin edellisellä vuonna; yksi lukio lakkautettiin, yksi yhdistettiin toiseen lukioon ja perustettiin yksi uusi lukio. Päivälukioiden määrä alkoi lakkautuksista ja yhdistämisistä johtuen pienentyä 1990-luvun puolivälin paikkeilla. Vuonna 1997 päivälukioita oli 447, kun 1990-luvun alussa niitä oli vielä 463 (taulukko 1.25).

Päivälukioiden keskikoko alkoi nopeasti kasvaa 1990-luvun alussa. Päivälukioiden keskimääräinen koko nousi 191:stä 251 oppilaaseen vuodesta 1990 vuoteen 1997. Kasvuun vaikuttivat oppilas-

määrän kasvu ja lukioiden lakkauttaminen (kuvio 1.22 ja taulukko 1.23).

Kaupunkimaisissa kunnissa toimivissa päivälukioissa oli keskimäärin 344 oppilasta eli 2,5 kertaa enemmän kuin maaseudun lukioissa (137) vuonna 1997. Kaupunkilukioiden keskikoko kasvoi koko tarkastelukauden ajan 1990–1997. Maaseutulukioiden ja taajamatyyppisissä kunnissa sijaitsevien lukioiden keskikoon kasvu pysähtyi jo ennen 1990-luvun puoliväliä. Tämä johtuu siitä, että oppilasmäärän kasvu hidastui ja lukioiden määrä lisääntyi näissä kunnissa.

Päivälukioiden oppilasmäärä vaihteli 780:n ja 26 oppilaan välillä syyslukukaudella 1997 (taulukko 1.24). Suurin päivälukio oli Seinäjoen lukio ja pienin Svenska privatskolan i Uleåborg-gymnasium. Vasa gymnasium on tullut kymmenen pienimmän lukion luetteloon siksi, että se on vasta aloittanut toimintansa.

Päivälukion oppilasmäärä käväisi pienten ikäluokkien vuoksi 1980-luvun lopulla alle 90 000:ssa, mutta alkoi jälleen kasvaa 1990-luvulla, keskimäärin noin 3 prosenttia vuodessa. Oppilasmäärän kasvuun vaikuttivat lukioikäisen väestön kasvu ja erityisesti lisääntynyt lukionkäyntihalukkuus. Oppilasmäärä ylittikin lukion historiassa ensimmäisen kerran 111 000 rajan 1997 (taulukko 1.25).

Oppilasmäärä kasvoi 1990–1997 suhteellisesti nopeimmin Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Uudenmaan ja Vaasan maakunnissa. Hitainta kasvu oli Etelä-Karjalan, Itä-Uudenmaan, Kymenlaakson ja Hämeen maakunnissa. Maaseutukunnissa sijaitsevien lukioiden oppilasmäärä kasvoi suhteellisesti hieman keskimääräistä nopeammin (liitetaulukko 1.2).

Päivälukioiden oppilaista 66 prosenttia opiskeli kaupunkilukioissa, 16 prosenttia taajaan asuttujen kuntien lukioissa ja 18 prosenttia maaseutulukioissa syyslukukaudella 1997.

1.25 Päivälukioiden oppilasmäärä ja niiden oppilaat 1980–1997

	Lukioita	Oppilaita yhteensä	Tyttöjä %	1. opiskeluvuoden oppilaita	Tyttöjä %
1980	458	102 559	60,1	37 679	59,5
1981	461	103 330	60,1	36 923	59,5
1982	464	101 816	60,2	35 973	60,2
1983	465	102 289	60,2	36 100	60,6
1984	464	101 883	60,0	35 950	59,7
1985	464	99 582	59,6	33 893	59,0
1986	467	96 887	59,0	33 423	58,8
1987	468	93 578	58,3	32 874	57,9
1988	469	91 158	57,8	32 242	57,4
1989	468	87 940	57,5	30 891	57,3
1990	463	88 160	57,6	33 388	57,9
1991	463	92 278	57,4	35 443	57,0
1992	464	99 477	57,2	37 292	57,1
1993	463	105 096	56,9	38 053	57,0
1994	456	107 824	56,9	38 107	57,2
1995	450	109 108	56,9	37 565	57,6
1996	448	109 878	57,0	37 153	58,0
1997	447	111 328	56,9	37 268	57,7

1.24 Suurimmat ja pienimmät päivälukioiden oppilasmäärät 1997

Koulu	Oppilaita	Kunta
Suurimmat:		
1. Seinäjoen lukio	779	SEINÄJOKI
2. Järvenpään lukio	682	JÄRVENPÄÄ
3. Lyseonpuiston lukio	677	ROVANIEMI
4. Raahen lukio	661	RAAHE
5. Ressun lukio	657	HELSINKI
6. Lohjan lukio	656	LOHJA
7. Jyväskylän lyseon lukio	636	JYVÄSKYLÄ
8. Cygnaeus-lukio	625	JYVÄSKYLÄ
9. Vaasan yhteislukio	613	VAASA
10. Vaskivuoren lukio	592	VANTAA
Pienimmät:		
1. Sv.privatskolan i U.borg-gymn.	26	OULU
2. Savukosken lukio	29	SAVUKOSKI
3. Vasa gymnasium	30	VAASA
4. Pelkosenniemen lukio	33	PELKOSENNIEMI
5. Utsjoen saamelaislukio	39	UTSJOKI
6. B.borgs sv.samskola, gymnasiet	40	PORI
7. Enontekiön lukio	46	ENONTEKIÖ
8. Rautavaaran lukio	48	RAUTAVAARA
9. Kotka sv.samskola, gymnasiet	56	KOTKA
10. Sulkavan lukio	62	SULKAVA

Oppilasmäärän sukupuolirakenne on pysytellyt 1990-luvulla muuttumattomana, tyttöjä 57 ja poikia 43 prosenttia oppilasmäärästä. (taulukko 1.25).

1.26
Päivälukiolaiset opiskeluvuoden mukaan 1996 ja 1997

	Opiskeluvuosi				Oppilaita yhteensä
	1	2	3	4	
1996	37 153	35 824	34 684	2 217	109 878
%	33,8	32,6	31,6	2,0	100,0
1997	37 268	35 716	34 530	3 814	111 328
%	33,5	32,1	31,0	3,4	100,0

1.27
Päivälukiolaisten kielivalinnat 1996

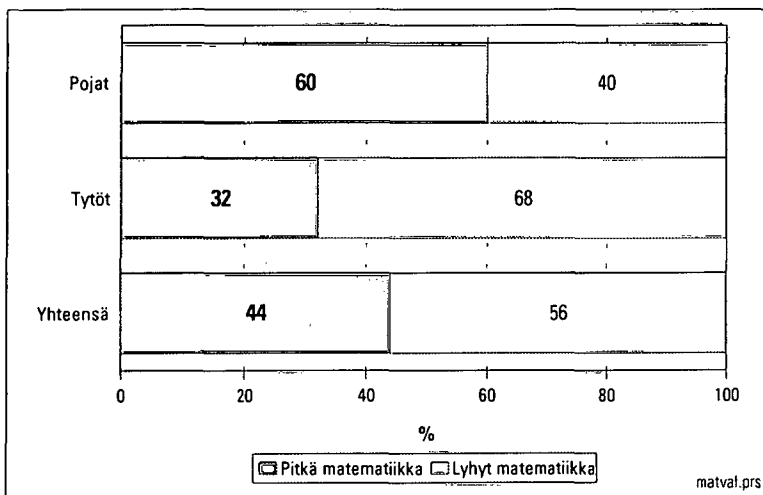
	Yhteiset kielet	Valinnaiset kielet	Yhteensä ¹⁾	Osuus päivälukion oppilaista %
	A1, B1	A2, B2, B3		
Englanti	105 588	3 612	109 200	99,4
Ruotsi	102 895	46	102 941	93,7
Suomi	5 900	447	6 347	5,8
Ranska	1 082	21 797	22 879	20,8
Saksa	1 712	51 133	52 845	48,1
Venäjä	711	3 709	4 420	4,0
Saame	—	40	40	0,0
Latina	—	1 548	1 548	1,4
Espanja	—	2 785	2 785	2,5
Italia	—	1 109	1 109	1,0
Muu kieli ²⁾	—	209	209	0,2

A1 = Ala-asteelta alkava (yhteinen) pakollinen kieli
 A2 = Ala-asteelta vapaaehtoisena alkava kieli
 B1 = Yläasteelta alkava pakollinen kieli
 B2 = Yläasteelta alkava valinnainen kieli
 B3 = Lukiossa alkava valinnainen kieli

¹⁾ Oppilas voi opiskella useampaa kuin yhtä samanlaajuista kieltä; sl.1996 päivälukioissa oli 109 900 oppilasta.

²⁾ Esim. japani, viro.

1.28
Päivälukiolaiset matematiikan laajuuden mukaan 1996

1.29

Aikuislukioiden ja päivälukioiden aikuislinjat 1989–1997

Syysluku- kausi	Aikuislukioita	Aikuislinjoja	Opiskelijoita ¹⁾		Yhteensä
			Lukioaste	Perusaste	
1989	13	35	11 319	3 383	14 702
1990	17	32	12 715	3 534	16 249
1991	18	32	17 044	4 666	21 710
1992	19	31	19 342	5 631	24 973
1993	19	31	20 499	5 179	25 678
1994	21	29	21 204	4 617	25 821
1995	21	29	21 492	4 251	25 743
1996	23	28	21 646	3 769	25 415
1997	27	27	23 746	3 282	27 028

¹⁾ Aineopiskelijat sisältyvät opiskelijamäärään.

Lukion oppimäärä voidaan suorittaa 2–4 vuodessa. Syksyn 1996 kolmannen opiskeluvuoden oppilaista noin 11 prosenttia jatkoi neljäntenä vuonna opiskelua syksyllä 1997 (taulukko 1.26).

Lähes kaikki päivälukiolaiset opiskelevat englantia, ruotsia ja suomea joko äidinkielenä, yhteisenä tai valinnaisena kielenä. Syyslukukaudella 1996 saksaa opiskeli 48 prosenttia päivälukion oppilaista, ranskaa 21 prosenttia ja venäjää 4 prosenttia (taulukko 1.27). Saksan suosio väheni edellisestä syksystä neljä prosenttiyksikköä, ranska ja venäjä taas kasvattivat suosiotaan kumpikin yhdellä prosenttiyksiköllä. Myös harvinaisempia vieraita kieliä, esim. espanjaa ja italiaa, oli valittu useammin kuin edellisenä vuonna.

Syyslukukaudella 1996 pitkää matematiikkaa opiskeli 44 prosenttia päivälukion oppilaista. Työstä pitkän matematiikan oli valinnut 32 prosenttia, kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Poikien osuus pysyi ennallaan, 60 prosentissa (kuvio 1.28).

Syyslukukaudella 1997 oli toiminnassa 27 aikuislukiota ja 27 päivälukion aikuislinjaa. Aikuislukioissa ja päivälukioiden aikuislinjoilla opiskeli syyslukukaudella 1997 yhteensä 27 000

ylioppilastutkintoon tähtäävää ja aineopiskelijaa. Opiskelijoita oli kuusi prosenttia enemmän kuin edellisenä syksynä. Lukio-opintoja harjoittavien määrä kasvoi lähes kymmenellä prosentilla ja perusasteen oppilaiden määrä väheni kuten edellisnäkin vuosina (taulukko 1.29). Opiskelijoista oli naisia 67 prosenttia.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisissa oppilaitoksissa annetaan opetusta monella eri koulutusasteella ja monentyppisissä oppilaitoksissa. Tässä luvussa käsitellään tutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatillista kurssitoimintaa koskevia tietoja on luvussa 6. Väliaikaisen ammattikorkeakoulujen opiskelijat sisältyvät pääsääntöisesti ammatillisten oppilaitosten tilastoon². Väliaikaisia ammattikorkeakouluja tarkastellaan tarkemmin Ammattikorkeakoulut -kappaleessa. Tässä luvussa käytetyt opintoaste- ja koulutuslaluokitukset ovat opetushallinnon käyttämiä luokituksia (Koulutusluokitus 31.12.1996, Liite 2, Tilastokeskus).

Tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta antavia oppilaitoksia oli syksyllä 1996 toiminnassa 401 ja yleissivistäviä oppilaitoksia 55. Yleissivistävistä oppilaitoksista 36 oli kansanopistoja, 11

² Asteittainen siirtyminen ammattikorkeakoulujärjestelmään aiheuttaa sen, että ammatillisten oppilaitosten koossa, koulutusaste- ja koulutusalarakenteissa, miesten ja naisten jakaumissa jne. tapahtuu lähivuosina vielä suuria rakenteellisia muutoksia.

1.30**Ammatilliset oppilaitokset ja tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat 1985–1996**

Väli-aikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat mukaan lukien

	Oppilaitoksia ¹⁾	Opiskelijoita ²⁾		Yhteensä	Naisia %
		Nuorisoaste	Aikuiskoulutus		
1985	538	141 900	5 500	147 400	50,2
1986	552	142 700	5 800	148 500	51,1
1987	536	142 800	6 600	149 400	51,9
1988	543	143 500	8 300	151 800	52,3
1989	543	143 800	10 700	154 500	53,6
1990	546	148 400	14 200	162 600	54,5
1991	541	158 200	18 900	177 100	55,1
1992	570	165 300	26 000	191 300	53,4
1993	529	169 300	30 200	199 500	53,4
1994	495	171 700	31 200	202 900	52,5
1995	458	171 400	31 700	203 100	52,2
1996	401	165 200	26 900	192 100	51,9

¹⁾ Ei sisällä yleissivistäviä oppilaitoksia.²⁾ Opiskelijamäärä sisältää yleissivistävien oppilaitosten ammatillisessa koulutuksessa olleet opiskelijat.

musiikkioppilaitoksia ja 8 liikunnan koulutuskeskuksia. Amatillisten oppilaitosten lukumäärä vähentyi 57:llä edellisestä vuodesta (taulukko 1.30).

Oppilaitosten määrän väheneminen vuoden 1992 jälkeen on seurausta oppilaitosten yhdistämisistä ja lakkauttamisista sekä siitä, että yhdeksän väli-aikaista ammattikorkeakoulua aloitti toimintansa vakinaisina ammattikorkeakouluina syksyllä 1996.

Tutkintoon johtavaa koulutusta annettiin 207 kunnassa vuonna 1996. Koulutuspaikkakuntien määrä väheni viidellä vuodesta 1990.

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa oli 192 100 opiskelijaa vuonna 1996. Opiskelijamäärä väheni ensimmäisen kerran vuoden 1985 jälkeen. Opiskelijamäärä väheni, koska osa ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista siirtyi syksyllä 1996 toimintansa aloittaneiden vakinaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijoiksi. Nuorisoasteen koulutuksessa opiskelijoita oli 165 200 ja aikuiskoulutuksessa 26 900 eli 14 prosenttia kaikista opiskelijoista. Aikuisille tarkoitettu tutkintoon johtava ammatillinen koulutus viisinkertaistui 10 vuodessa.

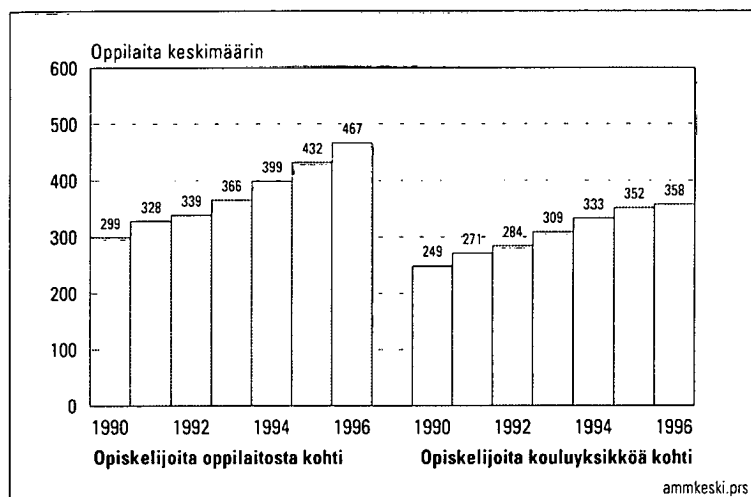
Vuosina 1990–1995 ammatillisten oppilaitosten oppilasmäärä kasvoi suhteellisesti eniten Pohjois-Savon ja Päijät-Hämeen maakunnissa. Uudella maalla ja Vaasan rannikkoseudulla kasvu oli maan

keskimääräistä tasoa. Vähäisintä kasvu oli Kainuun ja Kymenlaakson maakunnissa (liitetaulukko 1.3).

Vuonna 1996 tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 52 prosenttia oli naisia. Enemmistö opiskelijoista on ollut naisia vuodesta 1985 lähtien. Ruotsinkielisessä koulutuksessa oli vajaa 5 prosenttia opiskelijoista. Vuonna 1996 ruotsinkielistä opetusta sai 9 300 opiskelijaa. Muun kuin suomen- tai ruotsinkielisessä koulutuksessa opiskeli 1 900 opiskelijaa.

Kuviossa 1. 31 on kuvattu ammatillisten oppilaitosten keskikokoa tutkintoon johtavan koulutuksen oppilasmäärän perusteella kahdella tavalla: oppilaitoksen kokonaiskoolla ja kouluyksikköjen koolla. Oppilaitosten yhdistely suuremmiksi hallinnollisiksi kokonaisuuksiksi on osaltaan johtanut siihen, että oppilaitoksen kouluyksiköitä voi sijaita useassakin kunnassa. Kouluyksikköjen tarkastelu antaa tarkemman kuvan oppilaitoksen toiminnallisesta koosta. Kouluyksikön koolla tarkoitetaan tässä oppilaitoksen yhdessä kunnassa olevien yhden tai useamman toimipisteen yhteenlaskettua oppilasmäärää.

Oppilaitosten yhdistäminen ja lakkauttaminen 1990-luvulla ovat nopeasti kasvattaneet oppilaitosten keskikokoa. Se nousi noin 300:sta lähes 470 oppilaaseen vuonna 1996. Kouluyksikköjen keskikoko nousi noin 250:stä lähes 360 oppilaa-

1.31
Ammatillisten oppilaitosten ja niiden kuntakohtaisten kouluyksikköjen keskimääräinen opiskelijamäärä 1990–1996

seen vastaavana aikana (kuvio 1.31). Oppilaitosten koko vaihteli kuitenkin paljon.

Yli kahdentuhannen opiskelijan oppilaitoksia oli kuusi vuonna 1996: Pohjois-Savon ammatti-instituutti (5 750 opiskelijaa), Etelä-Karjalan ammattiopisto (3 140), Kymenlaakson ammattiopisto (3 020), Rauman ammatti-instituutti (2 460), Helsingin teknillinen oppilaitos (2 420) ja Suomen Liikemiesten kauppapisto (2 400). Alle sadan opiskelijan oppilaitoksia oli useita kymmeniä.

Vuonna 1996 kouluasteella opiskeli yli 106 000 opiskelijaa. Kouluasteen oppilasmäärä ylitti 100 000 opiskelijan rajan 1992. Tilastossa kou-

luasteen oppilasmäärään sisältyvillä yleisjaksoilla oli tuolloin yli 35 000 opiskelijaa (taulukko 1.32). Yleisjaksojen opiskelijoista osa siirtyi ylemmille opintoasteille ensimmäisen kouluvuoden jälkeen. Yleisjaksot poistettiin 1990-luvun puolivälissä.

Opistoasteella opiskeli 54 000 ja ammatillisella korkea-asteella 5 600 opiskelijaa vuonna 1996. Kuten neljänä edellisellä vuonna, opiskelijoiden määrä väheni opistoasteella ja ammatillisella korkea-asteella väliaikaisesta ammattikorkeakoulukokeilusta johtuen. Vakinaisten ammattikorkeakoulujen toiminnan alkaminen näkyy ammattikorkeakoulukokeilussa opiskelien määrän vähenemisenä (taulukko 1.32).

1.32
Ammatillisten oppilaitosten opiskelijat opintoasteittain 1985–1996

Vuosi	Kouluaste ¹⁾	Opistoaste	Ammatillinen korkea-aste	Väliaikainen ammattikorkeakoulu	Yhteensä
1985	90 140	46 430	10 780	–	147 350
1986	89 410	47 870	11 190	–	148 470
1987	87 850	50 230	11 330	–	149 410
1988	87 940	52 190	11 680	–	151 810
1989	86 890	55 030	12 550	–	154 470
1990	88 070	62 540	11 930	–	162 540
1991	95 250	68 490	13 270	150	177 160
1992	103 040	66 910	14 420	6 920	191 290
1993	106 760	65 660	12 620	14 480	199 520
1994	105 740	63 420	10 120	23 580	202 860
1995	103 140	61 220	7 210	31 560	203 130
1996	106 350	54 030	5 620	26 130	192 130

¹⁾ Mukaan lukien yleisjaksot ja ohjaava koulutus

1.33 Ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat oppilaitostyyppin ja opintoasteen mukaan 1996

Oppilaitostyyppi	Ammatillisia oppilaitoksia	Kouluaste	Opistoaste	Ammatillinen korkea-aste	Yhteensä	%	Väliaikainen ammatti-korkeakoulu	Kaikki yhteensä
Maatalousalan oppilaitokset	32	4 766	909	28	5 703	3,4	124	5 827
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	12	1 239	178	304	1 721	1,0	37	1 758
Teknilliset oppilaitokset	21	1 444	8 776	4 786	14 991	9,0	8 970	23 961
Ammattioppilaitokset	95	53 680	5 093	59	58 832	35,4	317	59 149
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	9	253	680	—	933	0,6	201	1 134
Ammatilliset erityisoppilaitokset	14	2 422	321	—	2 743	1,7	—	2 743
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	24	1 062	521	—	1 583	1,0	—	1 583
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	28	3 676	1 247	—	4 923	3,0	355	5 278
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	12	11	761	—	772	0,5	152	924
Kauppaoppilaitokset	53	13 669	15 013	298	28 980	17,5	11 169	40 149
Merenkuluoppilaitokset	4	441	108	56	605	0,4	22	627
Terveystieteiden oppilaitokset	35	9 085	11 330	—	20 415	12,3	3 104	23 519
Sosiaalialan oppilaitokset	19	5 450	2 816	—	8 266	5,0	858	9 124
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	23	3 740	1 024	—	4 764	2,9	0	4 764
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	14	3 852	1 902	—	5 754	3,5	781	6 535
Palo-, poliisi- ja vartiointialan oppilaitokset	3	96	407	90	593	0,4	—	593
Muut ammatilliset oppilaitokset	3	94	143	—	237	0,1	—	237
Musiikkioppilaitokset	—	247	1 077	—	1 324	0,8	38	1 362
Liikunnan koulutuskeskukset	—	203	371	—	574	0,3	—	574
Kansanopistot	—	925	1 371	—	2 296	1,4	2	2 298
Yhteensä	401	106 355	54 033	5 621	166 009	100,0	26 130	192 139
%		64,1	32,5	3,4	100,0			

Jos väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa opiskelevat jätetään tarkastelun ulkopuolelle, niin ammatillisissa oppilaitoksissa oli kouluasteen opiskelijoita kaksi kolmannesta (106 000) ja opistoasteella opiskelevia yksi kolmannes (54 000) vuonna 1996. Ammatillisella korkea-asteella opiskelijoita oli vielä reilu kolme prosenttia. Näistä suurimman ryhmän muodostivat teknillisten oppilaitosten insinööriopiskelijat, joita oli lähes 4 800 (taulukko 1.33).

Ammatillista oppilaitosverkostoa kehitettäessä ovat monet oppilaitostyypit muuttuneet monialaisiksi laitoksiksi. Vielä käytössä oleva oppilaitostyyppiluokitus kuvaa nyt sitä, mikä koulutusala on oppilaitoksen suurin koulutusala. Esimerkiksi kauppaoppilaitostyyppiin luokitelluissa oppilaitoksissa voidaan antaa kaupan ja hallinnon lisäksi myös mm. sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta, teknillisissä oppilaitoksissa voi olla edustettuna tekniikan lisäksi myös sosiaali- ja terveystieteiden jne. Jos väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat jätetään tarkastelusta pois, niin tekniikan ja liikenteen koulutus oli suurin koulutuslohko (35 % opiskelijoista), toiseksi suurin oli sosiaali- ja terveystieteiden (24 %) ja kolmanneksi suurin kauppa ja hallinto (17 %) (taulukko 1.34).

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa aloitti opintonsa yhteensä 84 500 opiskelijaa vuonna 1996. Kouluasteella aloitti 53 400, opistoasteella 17 600 ja ammattikorkeakoulukokeilussa 12 800 opiskelijaa. Ammatillisen korkea-asteen aloittaneita, pääasiassa opistoinsinööriksi opiskelevia, oli vielä muutama sata (taulukko 1.36).

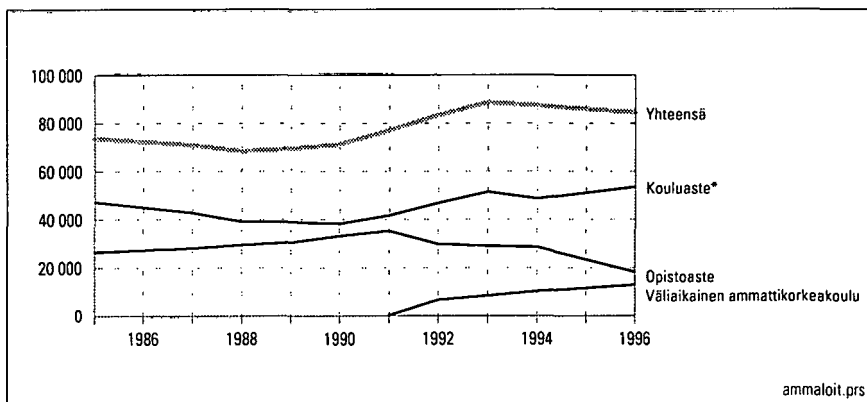
Kouluasteen aloittajamäärä alkoi ripeästi kasvaa lamavuosien myötä 1990-luvun alussa. Vuonna 1996 aloittajia oli 53 400. Nuoriin kohdistetut työvoimapolitiittiset toimet ovat lisänneet tätä kehitystä erityisesti 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Vuodesta 1992 lähtien on osa opisto- ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksesta järjestetty laajamittaisena ammattikorkeakoulukokeiluna, josta syystä näillä opintoasteilla aloittaneiden määrä on vähentynyt jo useiden vuosien ajan. Vuonna 1996 aloittivat toimintansa ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut, jolloin osa sellaisista opiskelijoista, jotka aikaisemmin olisivat aloittaneet ammatillisissa oppilaitoksissa, hakeutuivat nyt suoraan vakinaisiin ammattikorkeakouluihin (kuviokuva 1.35).

1.34

Ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat oppilaitostyyppin ja koulutusalan mukaan 1996
 (Pois lukien väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat)

Oppilaitostyyppi	Koulutuslohko									Yhteensä
	Maa- ja metsätalous	Tekniikka ja liikenne	Kauppa ja hallinto	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Sosiaali- ja terveystieteiden ala	Käsi- ja taideteollisuus, viestintä, taide	Liikunta- ja vapaa-aika	Palo-, poliisi- ja vartiointiala	Muu ala	
Maatalousalan oppilaitokset	4 620	372	17	530	164	–	–	–	–	5 703
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	1 620	60	–	41	–	–	–	–	–	1 721
Teknilliset oppilaitokset	–	11 531	1 087	234	1 871	268	–	–	–	14 991
Ammattioppilaitokset	1 226	39 584	2 526	9 799	4 053	1 632	–	–	12	58 832
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	–	215	718	–	–	0	–	–	–	933
Ammatilliset erityisoppilaitokset	140	1 421	714	278	48	142	–	–	–	2 743
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	31	521	667	120	176	15	–	53	–	1 583
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	–	277	–	20	134	4 391	65	–	36	4 923
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	–	–	–	–	–	772	–	–	–	772
Kauppaoppilaitokset	82	3 230	20 499	777	4 125	267	–	–	–	28 980
Merenkulkueläköoppilaitokset	–	431	–	174	–	–	–	–	–	605
Terveystieteiden oppilaitokset	139	–	–	287	19 954	–	–	–	35	20 415
Sosiaalialan oppilaitokset	–	108	129	264	7 696	18	–	–	51	8 266
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	45	189	0	3 614	890	8	18	–	–	4 764
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	–	112	767	4 875	–	–	–	–	–	5 754
Palo-, poliisi- ja vartiointialan oppilaitokset	–	–	–	–	–	–	–	593	–	593
Muut ammatilliset oppilaitokset	29	103	–	18	–	47	–	40	–	237
Musiikkioppilaitokset	–	–	–	–	–	1 259	65	–	–	1 324
Liikunnan koulutuskeskukset	–	–	–	–	–	–	574	–	–	574
Kansanopistot	–	13	193	–	–	51	2 039	–	–	2 296
Yhteensä	7 932	58 167	27 317	21 031	39 111	8 870	2 761	686	134	166 009
%	4,8	35,0	16,5	12,7	23,6	5,3	1,7	0,4	0,1	100,0

1.35
Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen aloittaneet opintoasteen mukaan 1985–1996

* Vuodet 1995 ja 1986 arvioitu

1.36 Ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen aloittaneet koulutuslohkon ja opintoasteen mukaan 1996

Koulutuslohko	Kouluaste	Opistoaste	Ammatillinen korkea-aste	Yhteensä	%	Väliaikainen ammatti-korkeakoulu	Kaikki yhteensä
Maa- ja metsätalous	3 599	425	36	4 060	5,7	276	4 336
Tekniikka ja liikenne	20 551	3 767	584	24 902	34,7	4 146	29 048
Kauppa ja hallinto	6 331	6 395	–	12 726	17,8	3 988	16 714
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	10 236	1 133	–	11 369	15,9	413	11 782
Sosiaali- ja terveysala	9 724	3 968	–	13 692	19,1	3 430	17 122
Käsitéollisuus ja taide	2 225	908	–	3 133	4,4	558	3 691
Liikunta ja vapaa-aika	550	634	–	1 184	1,7	–	1 184
Palo-, poliisi- ja vartiointi	198	387	51	636	0,9	–	636
Yhteensä	53 414	17 599	671	71 684	100,0	12 829	84 513
%	74,5	24,6	0,9	100,0			

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujärjestelmään siirtyminen alkoi vuonna 1991, jolloin ensimmäiset kaksi kokeiluyksikköä aloittivat toimintansa. Ammattikorkeakoulukokeilussa yksi tai useampi ammatillinen oppilaitos voi muodostaa kokeiluyksikön, jota kutsutaan väliaikaiseksi ammatikorkeakouluksi. Vuonna 1996 oli toiminnassa 28 väliaikaista ammatikorkeakoulua. Väliaikaiset ammatikorkeakoulut muodostuivat 77 ammatillisesta oppilaitoksesta. Ensimmäiset vakinaiset ammatti-

korkeakoulut aloittivat syksyllä 1996. Vakinaisia ammatikorkeakouluja oli tuolloin 9 (taulukko 1.37).

Vakinaisissa ja väliaikaisissa ammatikorkeakouluissa annettiin opetusta 58 kunnassa vuonna 1996. Tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelijoita oli 42 700. Vuosina 1991–1996 noin 54 000 opiskelijaa oli ehtinyt aloittaa ammatikorkeakouluopinnot ja yli 6 000 suorittaa ammatikorkeakoulututkinnon (taulukko 1.38).

Kaikista opiskelijoista 83 prosenttia oli nuorille tarkoitettussa koulutuksessa ja loput 17 prosenttia tutkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa. Oppilasmäärä jakautui sukupuolen mukaan siten, että miehiä oli 49 ja naisia 51 prosenttia vuonna 1996.

Vuonna 1997 seitsemän uutta vakinaista ammatikorkeakoulua sai toimiluvan, eli vuonna 1997 toiminnassa oli yhteensä 16 vakinaista ammatikorkeakoulua. Syksyllä 1997 vakinaisissa ammatikorkeakouluissa opiskelijoita oli yhteensä noin 40 000.

1.37 Vakinaiset ja väliaikaiset ammatikorkeakoulut 1991–1996

	Vakinaiset	Väliaikaiset	Mukana olevia oppilaitoksia
1991	–	2	2
1992	–	22	80
1993	–	22	84
1994	–	22	82
1995	–	22	82
1996	9	28	77

1.38 Vakinaisten ja väliaikaisten ammatikorkeakoulujen opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet 1991–1996

	Aloittaneita			Opiskelijoita			Tutkinnon suorittaneita		
	Yhteensä	Vakinaiset	Väliaikaiset	Yhteensä	Vakinaiset	Väliaikaiset	Yhteensä	Vakinaiset	Väliaikaiset
1991	148	–	148	148	–	148	–	–	–
1992	6 611	–	6 611	6 915	–	6 915	–	–	–
1993	8 302	–	8 302	14 478	–	14 478	–	–	–
1994	10 227	–	10 227	23 584	–	23 584	68	–	68
1995	10 540	–	10 540	31 557	–	31 557	1 638	–	1 638
1996	18 153	5 324	12 829	42 722	16 592	26 130	4 381	682	3 699

1.39

Vakinaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat koulutusalan ja opetuksen sijaintipaikkakunnan mukaan 1996

Ammattikorkeakoulu Kouluyksikön sijaintikunta	Yhteensä	Koulutuslohko					
		Maa- ja metsätalous	Tekniikka ja liikenne	Kauppa ja hallinto	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Sosiaali- ja terveysala	Käsiteollisuus, viestintä, taide
Espoon-Vantaan teknillinen amk	1 374	–	1 374	–	–	–	–
Espoo	815	–	815	–	–	–	–
Vantaa	559	–	559	–	–	–	–
Haaga Instituutin amk, Helsinki	554	–	–	–	554	–	–
Hämeen amk	2 399	656	1 430	–	–	–	313
Hämeenlinna	903	–	590	–	–	–	313
Riihimäki	332	–	332	–	–	–	–
Tammela	302	302	–	–	–	–	–
Valkeakoski	298	–	298	–	–	–	–
Hattula	257	257	–	–	–	–	–
Forssa	210	–	210	–	–	–	–
Lammi	97	97	–	–	–	–	–
Tampereen amk	1 948	64	1 538	268	–	–	78
Tampere	1 914	30	1 538	268	–	–	78
Kuru	34	34	–	–	–	–	–
Lahden amk	2 958	–	576	803	–	994	585
Lahti	2 737	–	576	582	–	994	585
Heinola	221	–	–	221	–	–	–
Pohjois-Karjalan amk	2 190	229	545	551	174	600	91
Joensuu	1 951	187	545	551	174	403	91
Outokumpu	197	–	–	–	–	197	–
Kitee	42	42	–	–	–	–	–
Seinäjoen amk	1 506	274	241	451	–	526	14
Seinäjoki	1 232	–	241	451	–	526	14
Ilmajoki	274	274	–	–	–	–	–
Oulun seudun amk	2 685	146	331	502	–	1 706	–
Oulu	2 316	30	331	502	–	1 453	–
Oulainen	253	–	–	–	–	253	–
Kempele	81	81	–	–	–	–	–
Muhos	35	35	–	–	–	–	–
Kajaanin amk, Kajaani	978	–	255	378	–	345	–
Yhteensä	16 592	1 369	6 290	2 953	728	4 171	1 081

Vuonna 1996 vakinaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijoita oli eniten tekniikan ja liikenteen alalla, 38 prosenttia kaikista opiskelijoista (taulukko 1.39).

Vakinaisten ammattikorkeakoulujen (9) koko vaihteli 550 ja 3 000 opiskelijan välillä vuonna 1996. Ammattikorkeakouluille on tyypillistä, että ne ovat monialaisia ja että useimmat niistä toimivat monella paikkakunnalla. Ammattikorkean pienet yksiköt toimivat usein ammatillisten oppilaitosten yhteydessä. Esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoululla (2 400 opiskelijaa) oli kou-

luysikköjä seitsemässä kunnassa vuonna 1996. Näissä ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä vaihteli noin 100:sta 600 opiskelijaan (taulukko 1.39).

Ammattikorkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta on tarkasteltu seuraavassa kahdella tavalla: mitkä ovat oppilaitosten oppilaaksiottoalueet ja mille alueille valmistuneet sijoittuvat. Vakinaisiin ammattikorkeakouluihin (16) otettiin uusia opiskelijoita yhteensä 15 400 syksyllä 1997.

Useimmat ammattikorkeakoulut ottivat yli puolet opiskelijoistaan ammattikorkeakoulun sijaintimaakunnasta. Tähän vaikuttavat maakunnan väestöpohjan suuruus ja ammattikorkeakoulun koulutustarjonta (kuvio 1.40). Liitetaulukosta 1.4 käyvät vakinaisten ammattikorkeakoulujen sijaintimaakunnat ja oppilaaksiottoalueet tarkemmin ilmi.

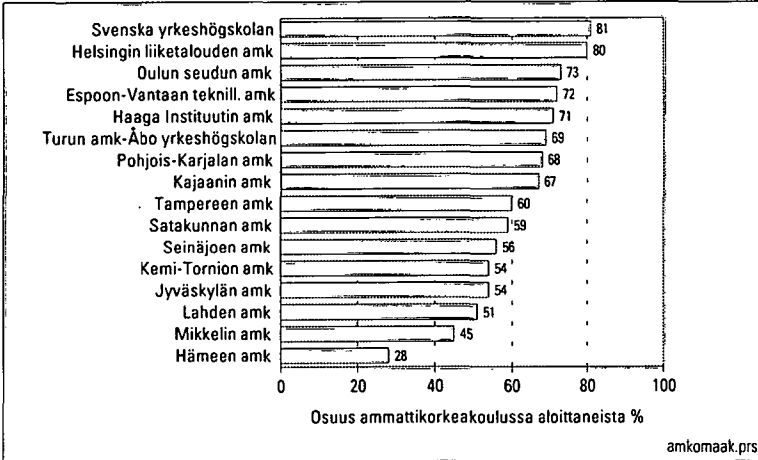
Vuosina 1994–1996 valmistui väliaikaisista ja vakinaisista ammattikorkeakouluista noin 6 100 henkeä. Näistä vajaat 60 prosenttia oli ansiotyössä vuoden 1996 lopulla. Yliopistosta valmistuneisiin verrattuna ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työllistymisprosentti oli noin 20 prosenttiyksikköä matalampi kuin yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Eroon saattaa vaikuttaa työnsaantimahdollisuuk-

sien lisäksi muiden muassa myös se, että ammattikorkeakouluista valmistuneet voivat olla alttiimpia jatkamaan opiskelua kuin valmistuneet maisterit (liitetaulukot 1.5 ja 1.7). Lisää tietoja työhön sijoittumisesta on luvussa 3.

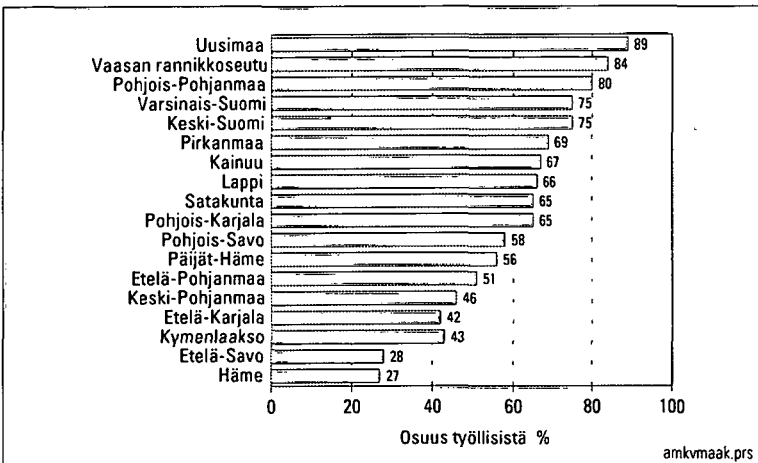
Tutkimomäärän vähäisyydestä ja siirtymävaiheesta johtuen työllistymisvertailuja ammattikorkeakoulujen välillä ei voida vielä luotettavasti tehdä. Työllisten alueellista sijoittumista voidaan kuitenkin alustavasti tarkastella maakunnittain.

Yli puolet työllisistä sijoittui ammattikorkeakoulun sijaintimaakuntaan kaikissa muissa maakunnissa paitsi Keski-Pohjanmaan, Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Etelä-Savon ja Hämeen maakunnissa vuonna 1996. Hämeen maakunnassa opiskelleet poikkeavat muista siinä, että sieltä työllistyneistä

1.40
Ammattikorkeakoulujen sijaintimaakunnasta otettujen uusien opiskelijoiden osuus kaikista opiskelun aloittaneista. Vakinaiset ammattikorkeakoulut syksyllä 1997

1.41
Ammattikorkeakouluista valmistuneiden (1994–1996) työllistyminen oppilaitoksen sijaintimaakunnassa 1996

suurempi osa (32 %) sijoittui Uudellemaalle kuin opiskelumaakuntaan (27 %). Yleensä Uudenmaan maakuntaan sijoittui työllisistä toiseksi eniten oman maakunnan jälkeen. Kuitenkin Keski-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa valmistuneita veti Uuttamaata enemmän puoleensa Pohjois-Pohjanmaan maakunta eli pääasiassa Oulun seutu (kuvio 1.41). Liitetaulukossa 1.5 on tarkemmin selvitetty työllisten sijoittuminen maakunnittain.

Selvästi maakunnallisia ammattikorkeakouluja olivat Uudenmaan, Vaasan rannikkoseudun, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen ammattikorkeakoulut, jotka ottivat 70–80 prosenttia opiskelijoistaan omasta maakunnastaan ja joista omaan maakuntaan työhön sijoittuneita oli 75–90 prosenttia työllisistä. Tähän vaikuttavat maakunnan työllisyystilanne ja valmistuvien määrä ja koulutusrakenne.

Yliopistot

Yliopistoja oli 20 vuonna 1996. Uusin muutos yliopistojen määrässä on vuodelta 1995, jolloin Eläinlääketieteellinen korkeakoulu yhdistettiin Helsingin yliopistoon. Toinen 1990-luvulla ta-

pahtunut muutos on Kuvataideakatemia muutuminen yliopistoksi vuonna 1993. Yliopistollista tutkintoon tähtävää opetusta annettiin 19 kunnassa vuonna 1996. 1990-luvun alussa paikkakuntia oli kolme vähemmän. Kaikissa yliopistoissa paitsi Kuvataideakatemiassa on täydennyskoulutuskeskus. Kaikki yliopistot järjestävät avointa yliopisto-opetusta. Näitä koskevia tietoja on luvussa 6.

Yli 10 000 opiskelijan yliopistoja oli kuusi vuonna 1996. Helsingin yliopisto on suurin, lähes 33 000 opiskelijaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Alle tuhannen opiskelijan yliopistoja ovat Kuvataideakatemia, 200 ja Teatterikorkeakoulu, 320 opiskelijaa (taulukko 1.42).

Yliopistoissa oli vuonna 1996 tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita noin 140 000 eli viisi prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Sadantuhannen opiskelijan raja ylittyi vuonna 1988. Vuonna 1996 uusia (alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tähtäviä) opiskelijoita otettiin 17 800, mikä on neljä prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin (taulukko 1.43).

1.42

Yliopistot ja niiden opiskelijat 1996

Yliopistot suuruuden mukaisessa järjestyksessä

	Opiskelijat	Opiskelijat		Uudet opiskelijat
		Miehiä %	Naisia %	
Helsingin yliopisto	32 860	38,4	61,6	3 676
Teknillinen korkeakoulu	13 519	79,5	20,5	1 294
Tampereen yliopisto	13 014	36,2	63,8	1 332
Turun yliopisto	12 674	38,3	61,7	1 526
Oulun yliopisto	11 838	50,8	49,2	1 563
Jyväskylän yliopisto	10 495	34,9	65,1	1 594
Tampereen teknillinen korkeakoulu	7 878	82,6	17,4	980
Abo Akademi	6 542	40,8	59,2	1 058
Joensuun yliopisto	6 031	38,4	61,6	1 020
Kuopion yliopisto	4 122	32,4	67,6	615
Helsingin kauppakorkeakoulu	3 720	55,0	45,0	461
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	3 689	79,3	20,7	566
Vaasan yliopisto	3 297	45,8	54,2	517
Lapin yliopisto	2 843	37,0	63,0	589
Svenska handelshögskolan	2 224	60,2	39,8	292
Turun kauppakorkeakoulu	1 988	49,4	50,6	255
Taideteollinen korkeakoulu	1 437	40,2	59,8	182
Sibelius-Akatemia	1 435	45,4	54,6	150
Teatterikorkeakoulu	322	45,7	54,3	58
Kuvataideakatemia	201	33,8	66,2	29
Yhteensä	140 129	47,6	52,4	17 757

1.43 Yliopisto-opiskelijat 1985–1996¹⁾

	Yliopistoja	Opiskelijoita	Uusia opiskelijoita ²⁾		
			Naisia %		Naisia %
1985	20	92 230	50,6	12 627	53,3
1986	20	95 987	50,0	13 090	53,2
1987	20	99 246	51,3	13 797	53,8
1988	20	103 895	51,2	14 391	53,1
1989	20	108 125	51,3	14 932	54,5
1990	20	112 921	51,7	15 329	55,7
1991	20	115 358	51,7	15 909	55,8
1992	20	121 736	51,9	16 439	55,0
1993	21	124 370	52,0	16 478	54,8
1994	21	127 846	52,0	16 119	54,6
1995	20	133 359	52,3	17 132	53,9
1996	20	140 129	52,4	17 757	53,7

¹⁾ Aineenopettajien erillisiä kasvatustieteellisiä opintoja suorittavat ovat mukana vuosina 1985–1992. Lastentarhanopettajien koulutus siirrettiin kokonaisuudessaan yliopistoissa tapahtuvaksi 1995.

²⁾ Vuosien 1985–1992 luvuissa ovat mukana vain syyslukukaudella aloittaneet.

1.44 Yliopisto-opiskelijat opintoasteen mukaan 1991–1996

	Yhteensä	Alempi korkeakoulu- tutkinto	Ylempi korkeakoulu- tutkinto	Tieteelliset jatkotutkinnot			Ammatilliset jatkotutkinnot ¹⁾
				Yhteensä	Lisensiaatti	Tohtori	
1991	115 358	3 667	97 395	11 779	8 980	2 799	2 517
1992	121 736	3 814	102 091	13 293	10 005	3 288	2 538
1993	124 370	3 561	104 385	14 146	10 311	3 835	2 278
1994	127 846	3 581	107 290	14 715	10 410	4 305	2 260
1995	133 359	4 684	110 232	15 917	10 456	5 461	2 526
1996	140 129	4 907	115 740	16 812	10 312	6 500	2 670

¹⁾ Pääosa tutkinnoista on erikoislääkärintutkintoja

Naisten osuus kaikista opiskelijoista oli 52 prosenttia vuonna 1996. Kuopion yliopistossa, Kuvataideakatemiassa ja Jyväskylän yliopistossa naisia oli yli 65 prosenttia 1996. Keskimääräistä vähemmän naisia oli teknillisissä korkeakouluissa ja kauppariikouluissa sekä Oulun yliopistossa. Uusista opiskelijoista naisten osuus vaihteli 53 ja 56 prosentin välillä vuosina 1985–1996 (taulukko 1.42 ja 1.43).

Yliopisto-opiskelijoista vajaa 8 prosenttia ilmoitti äidinkielenkseen ruotsin. Koko väestöstä ruotsinkielisiä oli 6 prosenttia vuonna 1996. Suhteellisesti eniten ruotsinkielisiä opiskelijoita opiskeli kauppatieteellisellä opintoalalla, 17 prosenttia opintoalan kaikista opiskelijoista.

Ylempiä korkeakoulututkintoja opiskelevien määrä kasvoi runsaasta 97 000:sta lähes 116 000:een vuosina 1991–1996. Tohtorintutkintoa opiskele-

vien määrä lisääntyi kaikkein nopeimmin. Viimeaikainen vahva panostus tohtorikoulutukseen näkyy esimerkiksi siinä, että vuodesta 1995 vuoteen 1996 opiskelijamäärä kasvoi tuhannella. Alempia korkeakoulututkintoja opiskeleviin sisältyvät taulukossa 1.44 muiden muassa lastentarhanopettajiksi, varanotaareiksi ja farmaseuteiksi opiskelevat. Ammatillisia jatko-opiskelijoita ovat esimerkiksi erikoislääkärintutkintoon tähtäävät. Heitä oli vuonna 1996 noin 2 200. Loput ammatillisten jatko-opintojen ryhmään sisältyvistä ovat pääosin opettajan erikoistumiskoulutuksessa olevia (taulukko 1.44).

Yhden koulutusalan yliopistoja ovat Teknillinen korkeakoulu, Tampereen teknillinen korkeakoulu, Helsingin ja Turun kauppariikoulu, Svenska handelshögskolan, Teatterikorkeakoulu ja Kuvataideakatemia. Kauppa-, oikeus- tai yhteiskuntatieteitä opiskeltiin 14 yliopistossa. Opet-

1.45

Yliopisto-opiskelijat koulutusalan mukaan yliopistoittain 1996
Yliopistot suuruuden mukaisessa järjestyksessä

	Yhteensä	Koulutusala Humanistinen ja taideala	Opettajankoulutus	Oikeus-, kauppa- ja yhteiskunta- tieteet	Tekniikka ja luonnontieteet	Lääke-, hoitotieteet, farmasia	Maa- ja metsätalous
Helsingin yliopisto	32 860	9 145	2 709	8 070	6 702	3 185	3 049
Teknillinen korkeakoulu	13 519	–	–	–	13 519	–	–
Tampereen yliopisto	13 014	2 761	1 057	6 661	1 034	1 501	–
Turun yliopisto	12 674	3 283	2 225	3 071	2 682	1 413	–
Oulun yliopisto	11 838	1 445	1 802	1 069	6 062	1 460	–
Jyväskylän yliopisto	10 495	3 100	838	4 230	1 952	375	–
Tampereen teknillinen korkeakoulu	7 878	–	–	–	7 878	–	–
Åbo Akademi	6 542	1 325	1 091	2 131	1 735	260	–
Joensuun yliopisto	6 031	1 270	2 188	1 258	1 026	–	289
Kuopion yliopisto	4 122	–	203	486	1 074	2 359	–
Helsingin kauppakorkeakoulu	3 720	–	–	3 720	–	–	–
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	3 689	–	–	470	3 219	–	–
Vaasan yliopisto	3 297	797	–	2 428	72	–	–
Lapin yliopisto	2 843	400	528	1 915	–	–	–
Svenska handelshögskolan	2 224	–	–	2 224	–	–	–
Turun kauppakorkeakoulu	1 988	–	–	1 988	–	–	–
Taideteollinen korkeakoulu	1 437	1 169	268	–	–	–	–
Sibelius-Akatemia	1 435	1 117	318	–	–	–	–
Teatterikorkeakoulu	322	322	–	–	–	–	–
Kuvataideakatemia	201	201	–	–	–	–	–
Yhteensä	140 129	26 335	13 227	39 721	46 955	10 553	3 338

tajia koulutettiin 12 yliopistossa. Teatterikorkeakoulun opettajankoulutus ei näy opiskelijatilastossa. Maa- ja metsätalousalan koulutusta annettiin Helsingin ja Joensuun yliopistoissa vuonna 1996 (taulukko 1.45).

Teknillistieteellinen opintoala on selvästi suurin opintoala, 28 900 opiskelijaa eli runsas viidennes kaikista opiskelijoista vuonna 1996. Tämän alan opiskelijamäärä myös kasvoi keskimääräistä nopeammin. Humanistisella opintoalalla opiskeli 17 prosenttia ja luonnontieteellisellä opintoalalla 14 prosenttia opiskelijoista. Humanistisen alan opiskelijamäärä kasvoi vuosina 1985–1996 keskimääräistä hitaammin. Suurista opintoaloista selvästi hitaimmin kasvoi oikeustieteellisen alan opiskelijamäärä. Ainoa opiskelijamäärältään vähenevä opintoala oli hammaslääketieteellinen koulutus (taulukko 1.46).

Yliopistojen alueellista vaikuttavuutta tarkastellaan seuraavassa kahdella tavalla: mistä maakunnista uudet opiskelijat tulivat yliopistoon ja missä maakunnissa yliopistossa valmistuneet työllistyivät.

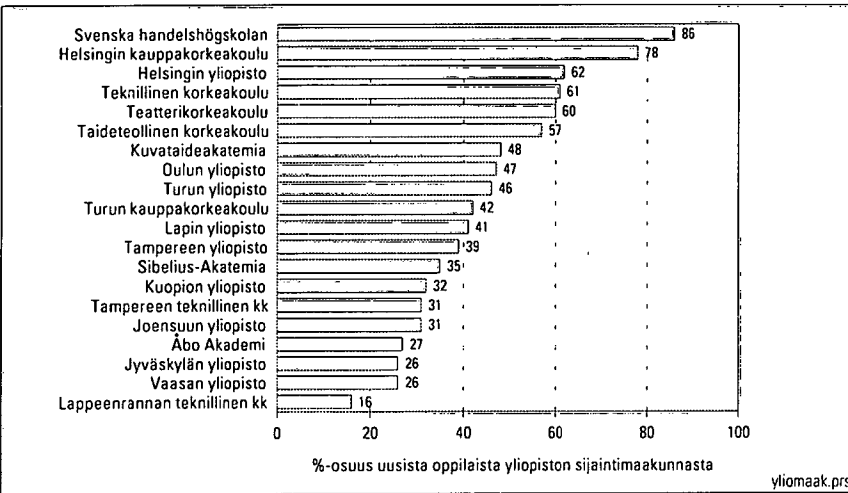
Kaikki muut pääkaupunkiseudun yliopistot paitsi Kuvataideakatemia ja Sibelius-Akatemia ottivat uusista opiskelijoistaan yli puolet Uudeltamaalta vuonna 1996. Seitsemän yliopistoa sai uusista opiskelijoistaan alle kolmanneksen yliopiston sijaintimaakunnasta. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu otti uusia opiskelijoita omasta maakunnastaan vain 16 prosenttia. Se otti eniten uusia opiskelijoita Uudeltamaalta, 21 prosenttia. Ruotsinkielisen Åbo Akademin matala prosenttiosuus selittyy sillä, että se sai uusista opiskelijoistaan lähes yhtä suuren osan Uudeltamaalta, Varsinais-Suomesta ja Vaasan rannikkoseudulta (kuvio 1.47 ja liitetaulukko 1.6). Oppilasosuuksiin vaikuttavat maakuntien väestöpohjien suuruus ja yliopistossa tarjolla olevat opintomahdollisuudet.

Vuosina 1993–1995 yliopistoissa suoritti ylemmän korkeakoulututkinnon yli 28 800 henkeä. Heistä oli ansiotyössä noin 80 prosenttia vuoden 1996 lopulla. Parhaiten (yli 85 %) vastavalmistuneista työllistyivät teknillisistä korkeakouluista valmistuneet, lähinnä diplomi-insinöörit. Heikoin työllistymisprosentti (alle 70 %) oli Taideteolli-

1.46
Yliopisto-opiskelijat opintoaloittain 1985–1996
 Opintoalat suuruuden (1996) mukaisessa järjestyksessä

	1985	1990	1995	1996	Muutos keskimäärin vuodessa 1985–1996 %
Teknillistieteellinen	15 969	21 473	26 922	28 877	5,5
Humanistinen	17 122	19 699	22 394	23 413	2,9
Luonnontieteellinen	13 146	15 140	18 735	19 569	3,7
Yhteiskuntatieteellinen	9 507	11 649	13 872	14 295	3,8
Kauppätieteellinen	9 472	10 672	12 990	13 694	3,4
Kasvatustieteellinen ¹⁾	8 452	10 126	12 061	12 923	4,0
Lääketieteellinen ²⁾	3 631	6 164	6 307	6 294	5,5
Oikeustieteellinen	4 019	4 130	4 336	4 423	0,9
Maatalous-metsätieteellinen	2 711	3 050	3 309	3 338	1,9
Terveydenhuolto	513	1 523	2 290	2 480	16,0
Teologinen	1 731	1 977	1 910	2 036	1,5
Taideteollinen	757	1 142	1 666	2 002	10,0
Psykologia	1 294	1 455	1 565	1 731	2,8
Musiikkiala	980	1 323	1 445	1 435	3,6
Farmasia	1 011	1 259	1 285	1 387	3,0
Liikuntatieteellinen	477	580	604	636	2,7
Hammaslääketieteellinen	986	924	705	631	-3,9
Eläinlääketieteellinen	291	332	425	404	3,1
Teatteri- ja tanssiala	161	303	352	360	7,8
Kuvataideala	—	—	186	201	18,1
Yhteensä	92 230	112 921	133 359	140 129	3,9

¹⁾ Aineenopettajien erillisiä kasvatustieteellisiä opintoja suorittavat ovat mukana vuosina 1985–1992.
²⁾ Lääketieteellisen opintoalan opiskelijamäärän kasvu johtuu osaltaan siitä, että erikoislääkärin koulutus siirrettiin sl. 1988 kokonaan yliopistoissa toteutettavaksi

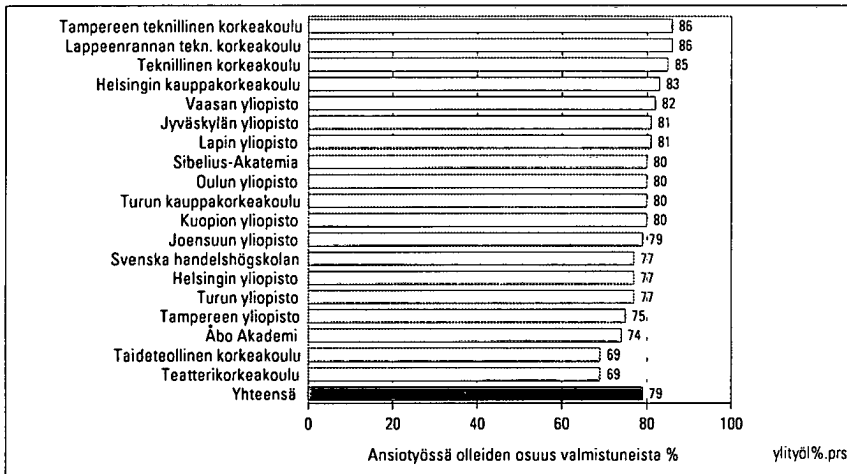

1.47
**Yliopistojen sijainti-
 maakunnasta
 vuonna 1996
 otettujen uusien
 opiskelijoiden
 osuus yliopiston
 kaikista aloittaneista**

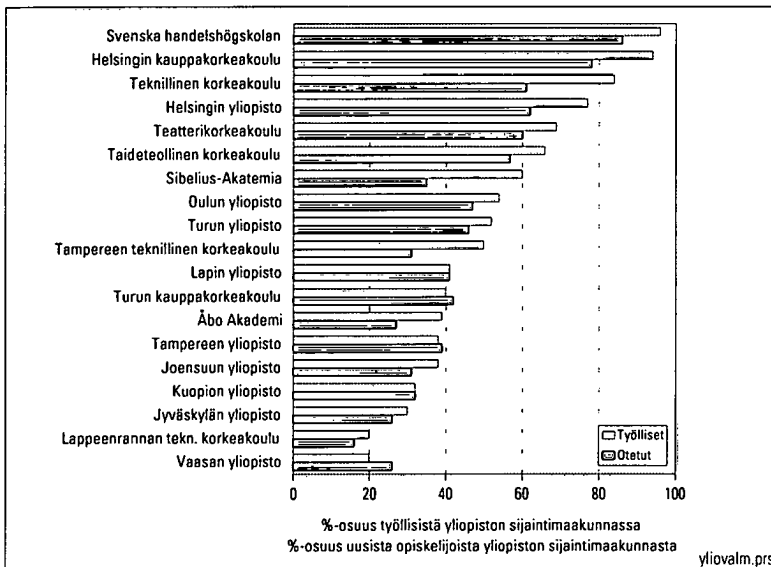
sesta korkeakoulusta ja Teatterikorkeakoulusta valmistuneilla (kuvio 1.48). Työllistymisprosenttien erot yliopistojen välillä selittyvät pitkälti niiden koulutusalarakenteella. Myös tutkinnon suorittaneiden jatko-opiskeluaktiivisuus ja työelämän ulkopuolelle siirtymisalttius voivat olla yhtenä

eroja aiheuttavana tekijänä. Kuvataideakatemiasta valmistui vain 10 henkeä; tutkintomäärän vähäisyyden takia ei voida esittää työllistymisprosenttitietoa vertailtavalla tavalla kuviossa 1.48. Lisää tietoja työhön sijoittumisesta on luvussa 3.

1.48
Vuosina 1993–1995
yliopistoissa ylemmän
korkeakoulututkinnon
suorittaneiden
työllistyminen
vuonna 1996

1.49
Yliopistoista valmistuneiden
(1993–1995) työllisten
sijoittuminen yliopiston
sijaintimaakuntaan 1996
ja yliopistojen sijainti-
maakunnasta otettujen
uusien opiskelijoiden
osuus yliopiston kaikista
aloittaneista 1996

Pääkaupunkiseudun yliopistoissa 1993–1995 valmistuneista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista työllisistä keskimäärin 81 prosenttia sijoittui Uudenmaan maakuntaan vuonna 1996. Kauppakorkeakouluista valmistuneilla vastaava prosentti oli yli 90. Vaasan yliopistosta, Lappeenrannan teknillisestä korkeakoulusta ja Turun kauppakorkeakoulusta valmistuneista sijoittui enemmän Uudellemaalle kuin yliopiston sijaintimaakuntaan (kuvi 1.49). Maakunnan koko, sen työllisyystilanne ja yliopiston tutkintorakenne vaikuttavat yliopistokohtaisesti osuusprosentteihin. Tarkemmat tiedot työllistyneiden sijoittumisesta maakuntiin ovat liitetaulukossa 1.7.

Yliopiston alueellista vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös siten, että verrataan yliopiston sijaintimaakunnasta oppilaaksi otettujen ja sinne työhön sijoittuneiden osuukien eroja. Kuvion 1.49 vaalean siniset pylväät osoittavat kuinka suuri osuus työllisistä sijoittui yliopiston sijaintimaakuntaan ja tumman siniset pylväät sen, kuinka suuri osuus uusista opiskelijoista tuli yliopiston sijaintimaakunnasta. Kaikista pääkaupunkiseudun yliopistoista sijoittui vuonna 1996 Uudellemaalle suurempi osuus valmistuneista kuin Uudeltamaalta opiskelijoita oli otettu. Myös Tampereen teknillisestä korkeakoulusta valmistuneista työllisistä sijoittui Pirkanmaalle selvästi suurempi

osuus kuin korkeakoulu sieltä opiskelijoita otti. Työllisten osuus ja otettujen osuus olivat suunnilleen yhtä suuria Lapin yliopistolla, Turun kauppakorkeakoululla sekä Tampereen ja Kuopion

yliopistoilla. Vain Vaasan yliopisto otti uusista opiskelijoistaan enemmän Vaasan rannikkoseudulta kuin tästä yliopistosta valmistuneista työllistyneistä sinne sijoittui.

Tietotekniikan käyttö peruskouluissa ja lukioissa

Seuraavassa esitettävät tiedot perustuvat syksyllä 1996 tehtyyn haastattelututkimukseen³, jossa selvitettiin tietokoneen käyttöä yli 10-vuotiaiden oppilaiden vastausten perusteella. Osa tiedoista on saatu opetushallitukselta, jonka tiedot ovat arvioita ja perustuvat tukea tietokonelaitteiden hankintaan hakeneiden kuntien ja kuntayhtymien ilmoittamiin tietoihin.

Haastattelututkimuksen perusteella voidaan arvioida, että syksyllä 1996 peruskoulujen ja lukioiden tietotekninen varustelutaso oli jo melko hyvä. Yli puolella peruskoulun ala-asteen koulujen oppilaista oli käytettävissään mikroluokka. Peruskoulun yläasteen ja lukion oppilaista yli 85 prosentilla oli kouluissaan erillinen mikroluokka. Suurissa kouluissa varustelutaso oli parempi kuin pienissä kouluissa.

Opetushallituksen arvion mukaan ala-asteen kouluissa vähintään 386-tasoisia PC-laitteita oli vuonna 1997 keskimäärin noin 6,5 konetta/koulu eli kone 15 oppilasta kohti. Yläasteen kouluissa koneita oli keskimäärin 17 eli kone jokaista 15 oppilasta kohti. Lukioissa vastaavat luvut olivat keskimäärin 19 konetta lukiota kohti, yksi kone 12 oppilasta kohti. Kuntien ja kuntayhtymien kouluissa ja opistoissa PC-laitteita oli yhteensä noin 86 700 vuonna 1997 (taulukko 1.50).

Syksyllä 1996 ala-asteen yli 10-vuotiaista 73 prosenttia, yläasteen oppilaista 84 prosenttia ja lukiolaisista noin puolet ilmoitti käyttäneensä

1.50 Oppilaitosten tietokonetilanne (väh. 386 -tasoiset tai vast.) vuonna 1997

	Koneita	Koneita/ oppilaitos	Oppilaita/ kone
Peruskoulu			
– ala-aste	26 000	6,5	15
– yläaste	12 000	17	15
Lukio	9 000	19	12
Ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	30 000	75	6
Aikuisoppilaitokset	9 700		
Yhteensä	86 700		

Lähde: Opetushallitus, kuntien ja kuntayhtymien ilmoittamien tietojen perusteella laadittu arvio

koulussa tietokonetta. Eniten sitä oli käytetty tekstinkäsittelyyn, toiseksi yleisemmin tietokonetta oli hyödynnetty erilaisten harjoitusten tekemisessä muiden muassa matematiikassa ja kielessä. Muita käyttäjiä olivat grafiikan ja piirrosten tuottaminen sekä verkkopohjaiset toiminnot kuten tiedonhaku ja www-sivujen selailu. Opetushallituksen arvion mukaan vuoden 1998 alkuun mennessä 65 prosenttia oppilaitoksista oli verkotettu.

Tunneista, joilla tietokonetta oli käytetty, erottui neljä suurta aineryhmää. Noin joka viides mainitsi tietotekniikan oppitunnin ja matematiikan, fysiikan ja kemian aineryhmän. Lähes yhtä usein oppilaat mainitsivat äidinkielen ja vieraat kielet. Tietotekniikan ja äidinkielen opettajat olivat käyttäneet tietokonetta eniten.

³ Nurmela, Juha: Suomalaiset ja uusi tietotekniikka. Katsauksia 1997/7, Tilastokeskus.

Lähteet

Nurmela, Juha: Suomalaiset ja uusi tietotekniikka. Katsauksia 1997/7, Tilastokeskus.
Tilastokeskuksen oppilaitosrekisteri
Tilastokeskus, Oppilaitostilastot 1997, SVT Koulutus 1997:5

Liitetaulukko 1.1
Peruskoulun oppilasmäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1997

Maakunta Kuntaryhmä ¹⁾	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Oppilasmäärä yhteensä	592 920	595 997	594 221	590 306	587 523	588 162	589 128	592 375
Kaupunkimaiset	328 593	329 197	327 791	324 922	323 499	324 563	326 136	329 203
Taajaan asutut	112 294	113 068	112 589	111 841	111 155	110 898	110 675	110 929
Maaseutumaiset	152 033	153 732	153 841	153 543	152 869	152 701	152 317	152 243
Uusimaa	124 408	124 936	125 874	126 138	126 900	129 158	131 389	134 602
Kaupunkimaiset	105 780	106 086	106 926	107 033	107 836	109 852	111 818	114 520
Taajaan asutut	16 168	16 322	16 392	16 524	16 515	16 708	16 966	17 423
Maaseutumaiset	2 460	2 528	2 556	2 581	2 549	2 598	2 605	2 659
Itä-Uusimaa	10 133	10 185	10 151	10 129	10 192	10 183	10 343	10 505
Kaupunkimaiset	6 253	6 288	6 224	6 130	6 154	6 120	6 206	6 272
Taajaan asutut	1 867	1 889	1 905	1 945	1 946	1 944	1 979	2 022
Maaseutumaiset	2 013	2 008	2 022	2 054	2 092	2 119	2 158	2 211
Varsinais-Suomi	47 725	47 900	47 626	47 089	46 674	46 616	46 629	46 736
Kaupunkimaiset	25 306	25 256	24 838	24 461	24 375	24 380	24 449	24 735
Taajaan asutut	9 184	9 173	9 052	9 040	8 894	8 806	8 800	8 762
Maaseutumaiset	13 235	13 471	13 736	13 588	13 405	13 430	13 380	13 239
Satakunta	29 058	29 012	28 792	28 320	27 828	27 561	27 302	27 265
Kaupunkimaiset	16 219	16 157	16 084	15 867	15 462	15 105	14 895	14 915
Taajaan asutut	6 752	6 776	6 682	6 577	6 586	6 558	6 494	6 461
Maaseutumaiset	6 087	6 079	6 026	5 876	5 780	5 898	5 913	5 889
Häme	18 164	18 451	18 275	18 327	18 294	18 309	18 436	18 552
Kaupunkimaiset	9 574	9 656	9 486	9 488	9 449	9 466	9 580	9 620
Taajaan asutut	2 850	2 930	2 882	2 871	2 843	2 889	2 861	2 888
Maaseutumaiset	5 740	5 865	5 907	5 968	6 002	5 954	5 995	6 044
Pirkanmaa	47 741	47 818	47 562	47 339	47 204	47 521	47 612	48 221
Kaupunkimaiset	32 279	32 141	31 948	31 716	31 504	31 755	31 866	32 223
Taajaan asutut	7 311	7 430	7 303	7 144	7 191	7 237	7 281	7 348
Maaseutumaiset	8 151	8 247	8 311	8 479	8 509	8 529	8 465	8 650
Päijät-Häme	22 556	22 641	22 422	22 216	21 966	21 818	21 707	21 858
Kaupunkimaiset	12 901	12 889	12 714	12 496	12 326	12 215	12 115	12 193
Taajaan asutut	7 248	7 306	7 247	7 244	7 146	7 095	7 111	7 157
Maaseutumaiset	2 407	2 446	2 461	2 476	2 494	2 508	2 481	2 508
Kymenlaakso	21 723	21 565	21 280	20 851	20 587	20 314	20 260	20 177
Kaupunkimaiset	13 088	12 927	12 695	12 397	12 167	12 014	11 946	11 874
Taajaan asutut	5 140	5 099	5 056	4 959	4 921	4 812	4 733	4 740
Maaseutumaiset	3 495	3 539	3 529	3 495	3 499	3 488	3 581	3 563
Etelä-Karjala	15 732	15 623	15 526	15 248	15 017	14 836	14 779	14 703
Kaupunkimaiset	10 054	9 941	9 865	9 642	9 534	9 440	9 458	9 472
Taajaan asutut	1 514	1 517	1 493	1 472	1 431	1 393	1 388	1 336
Maaseutumaiset	4 164	4 165	4 168	4 134	4 052	4 003	3 933	3 895
Etelä-Savo	20 224	20 265	20 087	19 978	19 886	19 919	19 872	19 820
Kaupunkimaiset	8 417	8 431	8 365	8 218	8 169	8 201	8 201	8 125
Taajaan asutut	862	856	855	850	852	855	862	859
Maaseutumaiset	10 945	10 978	10 867	10 910	10 865	10 863	10 809	10 836

Liitetaulukko 1.1 jatkuu

Maakunta Kuntaryhmä ¹⁾	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Pohjois-Savo	31 822	32 160	31 989	31 598	31 400	31 282	31 019	30 858
Kaupunkimaiset	15 612	15 778	15 657	15 396	15 323	15 239	15 123	15 098
Taajaan asutut	3 869	3 900	3 962	3 910	3 909	3 921	3 869	3 803
Maaseutumaiset	12 341	12 482	12 370	12 292	12 168	12 122	12 027	11 957
Pohjois-Karjala	21 835	21 868	21 761	21 753	21 635	21 655	21 599	21 460
Kaupunkimaiset	5 538	5 538	5 437	5 371	5 353	5 434	5 503	5 481
Taajaan asutut	4 560	4 525	4 432	4 399	4 308	4 298	4 177	4 100
Maaseutumaiset	11 737	11 805	11 892	11 983	11 974	11 923	11 919	11 879
Keski-Suomi	31 167	31 686	31 716	31 441	31 116	31 182	31 133	31 194
Kaupunkimaiset	13 179	13 417	13 302	13 090	12 977	13 023	12 933	12 963
Taajaan asutut	8 911	9 037	9 078	8 946	8 818	8 797	8 750	8 778
Maaseutumaiset	9 077	9 232	9 336	9 405	9 321	9 362	9 450	9 453
Etelä-Pohjanmaa	26 474	26 629	26 428	26 114	25 929	25 646	25 336	25 261
Kaupunkimaiset	3 466	3 525	3 509	3 503	3 438	3 388	3 336	3 323
Taajaan asutut	11 067	11 061	10 954	10 779	10 728	10 658	10 550	10 558
Maaseutumaiset	11 941	12 043	11 965	11 832	11 763	11 600	11 450	11 380
Vaasan rannikkoseutu	21 353	21 339	21 253	21 042	20 803	20 631	20 614	20 644
Kaupunkimaiset	9 337	9 293	9 208	9 058	8 870	8 710	8 711	8 426
Taajaan asutut	3 052	3 081	3 091	3 077	3 046	3 022	2 983	2 982
Maaseutumaiset	8 964	8 965	8 954	8 907	8 887	8 899	8 920	9 236
Keski-Pohjanmaa	10 445	10 508	10 426	10 297	10 205	10 161	10 136	10 014
Kaupunkimaiset	4 803	4 746	4 679	4 611	4 520	4 446	4 356	4 281
Taajaan asutut	889	928	905	909	920	940	956	961
Maaseutumaiset	4 753	4 834	4 842	4 777	4 765	4 775	4 824	4 772
Pohjois-Pohjanmaa	50 234	50 940	50 834	50 537	50 350	50 321	50 364	50 242
Kaupunkimaiset	20 653	20 883	20 695	20 474	20 232	20 195	20 311	20 356
Taajaan asutut	15 089	15 203	15 187	15 089	14 998	14 910	14 845	14 723
Maaseutumaiset	14 492	14 854	14 952	14 974	15 120	15 216	15 208	15 163
Kainuu	12 968	13 017	12 793	12 593	12 460	12 220	11 971	11 778
Kaupunkimaiset	4 935	4 952	4 850	4 763	4 760	4 652	4 556	4 577
Maaseutumaiset	8 033	8 065	7 943	7 830	7 700	7 568	7 415	7 201
Lappi	26 589	26 885	26 860	26 681	26 423	26 082	25 852	25 659
Kaupunkimaiset	10 204	10 302	10 309	10 211	10 043	9 896	9 752	9 725
Taajaan asutut	5 961	6 035	6 113	6 106	6 103	6 055	6 070	6 028
Maaseutumaiset	10 424	10 548	10 438	10 364	10 277	10 131	10 030	9 906
Ahvenanmaa	2 569	2 569	2 566	2 615	2 654	2 747	2 775	2 826
Kaupunkimaiset	995	991	1 000	997	1 007	1 032	1 021	1 024
Maaseutumaiset	1 574	1 578	1 566	1 618	1 647	1 715	1 754	1 802

¹⁾ Asukkaista asuu taajamissa: kaupunkimaiset kunnat yli 90 %, taajaan asutut kunnat 60–90 %, maaseutumaiset kunnat alle 60%.

Liitetaulukko 1.2
Päivälukion opiskelijamäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1997

Maakunta	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Kuntaryhmä ¹⁾								
Oppilasmäärä yhteensä	88 160	92 278	99 477	105 096	107 824	109 108	109 878	111 328
Kaupunkimaiset	57 903	60 320	64 506	67 728	69 892	70 817	71 814	73 246
Taajaan asutut	14 421	15 249	16 683	17 696	17 914	18 103	18 100	17 982
Maaseutumaiset	15 836	16 709	18 288	19 672	20 018	20 188	19 964	20 100
Uusimaa	20 717	21 823	23 270	24 380	25 410	26 073	26 664	27 388
Kaupunkimaiset	18 487	19 421	20 589	21 508	22 501	23 127	23 750	24 546
Taajaan asutut	2 143	2 302	2 583	2 772	2 801	2 833	2 812	2 749
Maaseutumaiset	87	100	98	100	108	113	102	93
Itä-Uusimaa	1 508	1 600	1 721	1 747	1 730	1 742	1 690	1 700
Kaupunkimaiset	1 119	1 149	1 234	1 244	1 241	1 247	1 201	1 214
Taajaan asutut	242	272	273	284	277	286	291	307
Maaseutumaiset	147	179	214	219	212	209	198	179
Varsinais-Suomi	6 998	7 469	8 008	8 436	8 638	8 714	8 641	8 798
Kaupunkimaiset	4 521	4 889	5 264	5 543	5 628	5 720	5 714	5 874
Taajaan asutut	1 305	1 350	1 475	1 559	1 611	1 613	1 523	1 472
Maaseutumaiset	1 172	1 230	1 269	1 334	1 399	1 381	1 404	1 452
Satakunta	4 388	4 539	4 940	5 270	5 486	5 414	5 336	5 258
Kaupunkimaiset	2 769	2 809	3 051	3 222	3 332	3 339	3 343	3 339
Taajaan asutut	884	934	1 028	1 086	1 145	1 120	1 118	1 092
Maaseutumaiset	735	796	861	962	1 009	955	875	827
Häme	2 523	2 574	2 785	2 881	2 892	2 905	2 904	2 954
Kaupunkimaiset	1 871	1 929	2 054	2 097	2 165	2 136	2 154	2 180
Taajaan asutut	431	414	450	470	444	448	423	411
Maaseutumaiset	221	231	281	314	283	321	327	363
Pirkanmaa	7 069	7 294	7 918	8 375	8 520	8 573	8 727	8 774
Kaupunkimaiset	5 282	5 463	5 865	6 170	6 265	6 378	6 587	6 663
Taajaan asutut	1 020	1 021	1 148	1 260	1 278	1 285	1 267	1 251
Maaseutumaiset	767	810	905	945	977	910	873	860
Päijät-Häme	3 396	3 438	3 657	3 764	3 828	3 876	3 972	4 094
Kaupunkimaiset	2 328	2 318	2 457	2 570	2 644	2 694	2 778	2 839
Taajaan asutut	849	899	959	954	952	965	985	1 019
Maaseutumaiset	219	221	241	240	232	217	209	236
Kymenlaakso	3 152	3 307	3 532	3 716	3 727	3 677	3 633	3 593
Kaupunkimaiset	2 170	2 237	2 406	2 524	2 545	2 490	2 442	2 452
Taajaan asutut	655	717	742	785	761	782	823	764
Maaseutumaiset	327	353	384	407	421	405	368	377
Etelä-Karjala	2 306	2 336	2 458	2 563	2 578	2 595	2 536	2 589
Kaupunkimaiset	1 775	1 773	1 824	1 887	1 937	1 941	1 899	1 949
Taajaan asutut	195	199	209	211	201	198	200	201
Maaseutumaiset	336	364	425	465	440	456	437	439
Etelä-Savo	2 988	3 061	3 369	3 637	3 802	3 761	3 742	3 753
Kaupunkimaiset	1 961	1 994	2 171	2 341	2 464	2 442	2 411	2 417
Taajaan asutut	123	120	151	153	157	173	189	182
Maaseutumaiset	904	947	1 047	1 143	1 181	1 146	1 142	1 154

Liitetaulukko 1.2 jatkuu

Maakunta Kuntaryhmä ¹⁾	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Pohjois-Savo	4 603	4 837	5 147	5 488	5 674	5 729	5 720	5 890
Kaupunkimaiset	2 712	2 858	2 978	3 143	3 260	3 249	3 279	3 397
Taajaan asutut	406	434	459	520	556	577	558	549
Maaseutumaiset	1 485	1 545	1 710	1 825	1 858	1 903	1 883	1 944
Pohjois-Karjala	2 975	3 168	3 375	3 599	3 595	3 663	3 695	3 704
Kaupunkimaiset	1 070	1 081	1 184	1 289	1 306	1 326	1 328	1 350
Taajaan asutut	600	670	722	759	769	748	745	721
Maaseutumaiset	1 305	1 417	1 469	1 551	1 520	1 589	1 622	1 633
Keski-Suomi	4 390	4 658	5 098	5 519	5 603	5 708	5 662	5 620
Kaupunkimaiset	2 163	2 260	2 452	2 621	2 689	2 741	2 760	2 729
Taajaan asutut	1 036	1 137	1 248	1 360	1 366	1 464	1 465	1 475
Maaseutumaiset	1 191	1 261	1 398	1 538	1 548	1 503	1 437	1 416
Etelä-Pohjanmaa	3 752	3 996	4 391	4 584	4 615	4 703	4 736	4 738
Kaupunkimaiset	603	623	692	724	771	787	777	779
Taajaan asutut	1 612	1 737	1 918	1 982	1 958	1 940	1 970	2 008
Maaseutumaiset	1 537	1 636	1 781	1 878	1 886	1 976	1 989	1 951
Vaasan rannikkoseutu	3 094	3 263	3 497	3 719	3 779	3 833	3 980	3 982
Kaupunkimaiset	1 558	1 653	1 812	1 906	1 933	1 926	2 032	2 071
Taajaan asutut	377	373	390	420	454	459	489	488
Maaseutumaiset	1 159	1 237	1 295	1 393	1 392	1 448	1 459	1 423
Keski-Pohjanmaa	1 465	1 539	1 661	1 904	1 952	2 018	2 015	2 048
Kaupunkimaiset	859	894	948	1 007	1 002	1 010	992	1 007
Taajaan asutut	140	159	170	209	204	202	189	193
Maaseutumaiset	466	486	543	688	746	806	834	848
Pohjois-Pohjanmaa	6 606	7 015	7 723	8 188	8 478	8 629	8 818	8 930
Kaupunkimaiset	3 467	3 682	4 036	4 288	4 407	4 478	4 573	4 662
Taajaan asutut	1 843	1 938	2 127	2 235	2 331	2 372	2 448	2 451
Maaseutumaiset	1 296	1 395	1 560	1 665	1 740	1 779	1 797	1 817
Kainuu	1 859	1 896	2 168	2 365	2 425	2 376	2 335	2 327
Kaupunkimaiset	754	811	907	996	1 028	972	957	939
Maaseutumaiset	1 105	1 085	1 261	1 369	1 397	1 404	1 378	1 388
Lappi	4 042	4 130	4 418	4 608	4 718	4 755	4 688	4 797
Kaupunkimaiset	2 105	2 141	2 241	2 295	2 400	2 450	2 453	2 448
Taajaan asutut	560	573	631	677	649	638	605	649
Maaseutumaiset	1 377	1 416	1 546	1 636	1 669	1 667	1 630	1 700
Ahvenanmaa	329	335	341	353	374	364	384	391
Kaupunkimaiset	329	335	341	353	374	364	384	391

¹⁾ Asukkaista asuu taajamissa: kaupunkimaiset kunnat yli 90 %, taajaan asutut kunnat 60–90 %, maaseutumaiset kunnat alle 60 %

Liitetaulukko 1.3**Ammatillisten oppilaitosten opiskelijamäärä maakunnittain kuntatyyppin mukaan 1990–1996
(Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen oppilasmäärä mukaan lukien)**

Maakunta Kuntaryhmä ¹⁾	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Oppilasmäärä yhteensä	162 535	177 166	191 283	199 525	202 859	203 134	192 139
Kaupunkimaiset	134 591	145 768	157 497	164 869	167 716	168 564	157 962
Taajaan asutut	18 163	20 473	22 097	22 870	23 562	23 224	22 820
Maaseutumaiset	9 781	10 925	11 689	11 786	11 581	11 346	11 357
Uusimaa	33 071	35 836	39 179	40 984	41 104	41 193	40 968
Kaupunkimaiset	31 206	33 698	36 712	38 433	38 375	38 717	38 518
Taajaan asutut	1 738	2 012	2 277	2 372	2 562	2 353	2 313
Maaseutumaiset	127	126	190	179	167	123	137
Itä-Uusimaa	1 991	2 232	2 534	2 757	2 683	2 615	2 519
Kaupunkimaiset	1 747	1 996	2 270	2 506	2 461	2 372	2 279
Maaseutumaiset	244	236	264	251	222	243	240
Varsinais-Suomi	11 735	12 702	13 724	14 792	15 077	15 000	15 320
Kaupunkimaiset	9 966	10 680	11 452	12 407	12 722	12 769	13 061
Taajaan asutut	1 090	1 243	1 324	1 463	1 630	1 506	1 621
Maaseutumaiset	679	779	948	922	725	725	638
Satakunta	8 153	8 892	9 517	10 034	10 295	10 668	11 030
Kaupunkimaiset	6 524	7 103	7 644	8 027	8 161	8 448	8 730
Taajaan asutut	1 509	1 640	1 733	1 857	1 976	2 071	2 138
Maaseutumaiset	120	149	140	150	158	149	162
Häme	6 883	7 405	8 213	8 487	8 792	8 936	6 941
Kaupunkimaiset	5 732	6 075	6 850	7 109	7 323	7 382	5 951
Taajaan asutut	600	711	736	773	808	845	633
Maaseutumaiset	551	619	627	605	661	709	357
Pirkanmaa	13 100	14 581	15 235	15 648	15 781	15 742	13 338
Kaupunkimaiset	10 945	12 164	12 612	12 933	12 999	12 884	10 433
Taajaan asutut	1 171	1 338	1 513	1 546	1 530	1 552	1 602
Maaseutumaiset	984	1079	1 110	1 169	1 252	1 306	1 303
Päijät-Häme	5 933	6 476	7 021	7 432	7 920	7 826	5 282
Kaupunkimaiset	5 320	5 745	6 207	6 536	6 998	6 994	4 457
Taajaan asutut	582	731	814	896	922	832	825
Maaseutumaiset	31	0	0	0	0	0	0
Kymenlaakso	6 737	7 446	7 818	7 960	7 840	7 390	7 452
Kaupunkimaiset	6 148	6 713	7 071	7 138	7 034	6 624	6 629
Taajaan asutut	242	281	277	261	294	273	302
Maaseutumaiset	347	452	470	561	512	493	521
Etelä-Karjala	4 144	4 557	4 770	4 753	4 900	5 151	5 354
Kaupunkimaiset	3 907	4 282	4 522	4 541	4 695	4 944	5 119
Taajaan asutut	97	133	110	109	135	111	130
Maaseutumaiset	140	142	138	103	70	96	105
Etelä-Savo	6 623	7 190	7 952	8 138	8 485	8 406	8 531
Kaupunkimaiset	5 790	6 356	7 016	7 279	7 637	7 674	7 690
Maaseutumaiset	833	834	936	859	848	732	841

Liitetaulukko 1.3 jatkuu

Maakunta Kuntaryhmä ¹⁾	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Pohjois-Savo	9 063	9 944	10 896	11 751	12 165	12 068	11 702
Kaupunkimaiset	7 932	8 680	9 496	10 148	10 506	10 633	10 284
Taajaan asutut	512	564	673	738	734	652	649
Maaseutumaiset	619	700	727	865	925	783	769
Pohjois-Karjala	5 503	5 946	6 478	6 933	6 867	7 107	5 444
Kaupunkimaiset	3 516	3 831	4 119	4 488	4 435	4 652	3 041
Taajaan asutut	1 254	1 345	1 527	1 515	1 507	1 494	1 321
Maaseutumaiset	733	770	832	930	925	961	1 082
Keski-Suomi	8 795	9 582	10 210	10 692	11 226	11 496	11 794
Kaupunkimaiset	6 274	6 741	7 242	7 592	8 033	8 414	8 640
Taajaan asutut	2 053	2 226	2 344	2 498	2 576	2 462	2 548
Maaseutumaiset	468	615	624	602	617	620	606
Etelä-Pohjanmaa	6 575	6 989	7 548	7 566	7 701	7 755	6 448
Kaupunkimaiset	2 910	3 129	3 486	3 517	3 656	3 682	2 519
Taajaan asutut	2 750	2 850	2 964	3 005	3 071	3 086	2 931
Maaseutumaiset	915	1 010	1 098	1 044	974	987	998
Vaasan rannikkoseutu	6 106	6 873	7 554	7 971	8 069	7 617	7 534
Kaupunkimaiset	5 757	6 448	7 136	7 525	7 632	7 162	7 031
Taajaan asutut	52	62	68	78	92	73	58
Maaseutumaiset	297	363	350	368	345	382	445
Keski-Pohjanmaa	2 867	3 260	3 490	3 511	3 575	3 546	3 726
Kaupunkimaiset	2 519	2 807	3 027	3 086	3 130	3 148	3 287
Taajaan asutut	112	155	136	111	99	98	125
Maaseutumaiset	236	298	327	314	346	300	314
Pohjois-Pohjanmaa	13 139	14 223	15 104	15 456	15 474	15 562	14 043
Kaupunkimaiset	9 177	9 562	10 059	10 396	10 326	10 301	8 876
Taajaan asutut	3 268	3 822	4 176	4 232	4 310	4 498	4 330
Maaseutumaiset	694	839	869	828	838	763	837
Kainuu	3 241	3 483	3 633	3 744	3 828	3 656	2 762
Kaupunkimaiset	2 572	2 788	2 910	2 996	3 081	2 949	2 050
Maaseutumaiset	669	695	723	748	747	707	712
Lappi	8 157	8 864	9 643	10 101	10 281	10 616	11 096
Kaupunkimaiset	5 947	6 314	6 934	7 436	7 743	8 075	8 558
Taajaan asutut	1 133	1 360	1 425	1 416	1 316	1 318	1 294
Maaseutumaiset	1 077	1 190	1 284	1 249	1 222	1 223	1 244
Ahvenanmaa	719	685	764	815	796	784	855
Kaupunkimaiset	702	656	732	776	769	740	809
Taajaan asutut	17	29	32	39	27	44	46

¹⁾ Asukkaista asuu taajamissa: kaupunkimaiset kunnat yli 90 %, taajaan asutut kunnat 60–90 %, maaseutumaiset kunnat alle 60 %

Liitetaulukko 1.4
Vakinaisissa ammattikorkeakouluissa 1997 aloittaneiden uusien opiskelijoiden asuinmaakunta edellisen vuoden lopussa

		Uusia opiskelijoita Aloittaneiden asuinmaakunta 31.12.1996																					
1997		01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	Tunt		
Ammattikorkeakoulu		Osuus aloittaneista %																					
01	Espoon-Vantaan tekn.amm.korkeakoulu	606	100,0	71,9	3,6	1,5	2,1	2,5	2,5	2,1	1,0	1,3	1,0	0,8	1,7	1,8	0,7	0,2	1,3	0,5	1,3	0,0	2,1
01	Haaga Instituutin amm.korkeakoulu	193	100,0	70,5	2,6	2,1	1,6	2,6	2,6	2,6	0,0	3,1	2,6	0,0	3,1	0,5	0,0	0,0	1,0	0,5	2,1	0,0	2,6
01	Helsingin liikeloiden ammattikorkeakoulu	865	100,0	79,9	1,8	0,5	1,8	1,8	2,4	2,3	1,2	0,6	1,3	0,6	1,4	1,2	0,6	0,3	1,0	0,3	0,3	0,0	0,6
02	Turun ammattikorkeakoulu-Abo yrkeshögskola	1 302	100,0	5,2	69,1	6,5	2,2	3,1	1,1	0,5	0,3	0,6	1,2	1,1	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3	0,4	0,8	0,0	1,0
04	Satakunnan ammattikorkeakoulu	1 467	100,0	4,4	12,9	58,8	1,7	8,9	0,5	0,7	0,1	0,5	1,0	0,3	2,0	2,8	1,2	0,7	1,2	0,2	1,0	0,0	0,8
05	Hämeen ammattikorkeakoulu	1 200	100,0	19,9	10,0	4,0	33,6	12,8	4,1	2,0	0,8	2,1	1,4	0,6	2,7	1,4	0,7	0,5	1,4	0,6	1,2	0,0	0,2
06	Hämeen ammattikorkeakoulu (Pirkanmaa)	349	100,0	7,4	1,4	2,0	7,4	63,9	1,7	2,0	0,0	1,4	0,3	0,0	3,2	0,6	0,3	0,9	0,3	0,0	0,6	0,0	6,6
06	Tampereen ammattikorkeakoulu	1 184	100,0	5,3	2,6	5,0	3,0	60,4	2,2	1,4	0,9	1,0	1,4	1,4	4,0	4,4	0,8	0,6	1,4	0,5	1,8	0,0	1,9
07	Lahden ammattikorkeakoulu	980	100,0	16,3	3,5	2,1	2,3	3,9	50,5	4,4	2,1	1,5	2,2	1,1	3,6	1,5	0,7	0,4	2,2	0,3	0,8	0,0	0,3
10	Mikkelin ammattikorkeakoulu	1 205	100,0	8,2	2,1	0,5	0,7	2,7	3,9	6,2	3,3	44,6	8,2	4,6	6,4	0,9	0,7	0,2	2,5	0,7	0,7	0,0	2,7
12	Pohj.Karjalan ammattikorkeakoulu	1 015	100,0	3,5	1,0	0,5	0,4	1,1	0,6	1,6	2,1	5,6	5,7	68,4	2,8	0,5	0,2	0,1	1,8	2,6	1,0	0,0	0,7
13	Jyväskylän ammattikorkeakoulu	1 189	100,0	4,0	1,1	1,5	0,7	4,5	3,0	1,4	1,9	5,0	5,0	2,0	54,0	4,4	0,8	2,4	3,8	1,8	0,8	0,0	1,9
14	Seinäjoen ammattikorkeakoulu	729	100,0	3,2	1,5	3,0	0,7	5,2	0,1	0,5	0,4	1,4	1,9	0,8	4,0	56,2	9,1	3,8	6,0	1,0	0,7	0,0	0,4
15	Svenska yrkeshögskolan	329	100,0	6,4	3,6	0,6	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	80,5	4,3	0,0	0,0	0,0	0,6	3,0	0,0
17	Oulun seudun ammattikorkeakoulu	1 554	100,0	1,0	0,2	0,6	0,2	0,6	0,0	0,1	0,3	0,6	1,9	0,3	1,5	2,8	0,8	2,9	72,5	3,9	9,2	0,0	0,6
18	Kajaanin ammattikorkeakoulu	429	100,0	0,2	0,2	0,2	0,0	0,2	0,0	0,5	0,2	0,2	8,9	3,5	0,7	0,7	0,5	0,2	14,0	67,1	0,9	0,0	1,6
19	Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	802	100,0	1,6	0,1	0,2	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,4	1,0	0,2	0,2	0,9	0,1	0,9	30,3	2,9	54,4	0,0	5,7
Koko maa		15 398	100,0	13,9	9,1	7,6	3,9	9,7	4,7	1,7	1,0	5,0	2,7	5,6	6,5	4,5	2,8	1,2	10,9	3,0	4,6	0,0	1,5

Maakunnat:		
01 Uusimaa	07 Päijät-Häme	12 Pohjois-Karjala
02 Varsinais-Suomi	08 Kymenlaakso	13 Keski-Suomi
04 Satakunta	09 Etelä-Karjala	14 Etelä-Pohjanmaa
05 Häme	10 Etelä-Savo	15 Vaasan rannikkoseutu
06 Pirkanmaa	11 Pohjois-Savo	16 Keski-Pohjanmaa
		17 Pohjois-Pohjanmaa
		18 Kainuu
		19 Lappi
		21 Ahvenanmaa

Liitetaulukko 1.5
Välitkaisuissa ja vakinaisissa ammattikorkeakouluissa 1994–1996 tutkinnon suorittaneet työhön sijoittumismaakunnan mukaan 1996

Ammattikorkeakoulun sijaintimaakunta	Tutkinnon suorittaneita 1994–96	Maakunta, jossa ansiotyössä vuoden 1996 lopulla																				
		1996	01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21 ¹⁾	
		Osuus työllisistä %																				
01 Uusimaa	745	537	100,0	89,4	2,6	0,2	1,1	0,9	0,9	1,3	0,4	0,9	0,0	0,4	0,4	0,0	0,2	0,0	0,7	0,0	0,6	0,0
02 Varsinais-Suomi	129	85	100,0	9,4	75,3	3,5	1,2	3,5	1,2	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0
04 Satakunta	543	323	100,0	8,7	9,9	65,0	2,2	10,2	0,6	0,3	0,0	0,6	0,3	0,0	0,3	0,6	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
05 Häme	278	195	100,0	31,8	8,2	7,2	27,2	11,8	3,6	1,0	0,5	0,5	2,1	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0
06 Pirkanmaa	245	146	100,0	12,3	3,4	0,7	0,7	69,2	1,4	2,1	0,7	0,0	0,7	0,7	0,7	2,1	0,7	0,0	2,7	0,7	1,4	0,0
07 Päijät-Häme	440	221	100,0	25,3	1,4	0,5	3,6	2,7	55,7	5,0	0,9	0,9	0,9	0,5	0,5	0,9	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,9
08 Kymenlaakso	356	251	100,0	33,9	2,0	1,6	1,6	5,6	3,2	43,0	3,6	2,0	0,4	0,4	1,6	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0
09 Etelä-Karjala	116	66	100,0	27,3	1,5	0,0	0,0	1,5	3,0	9,1	42,4	9,1	0,0	1,5	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0
10 Etelä-Savo	322	225	100,0	17,8	2,7	1,3	0,9	9,8	3,1	5,3	9,8	28,4	7,6	2,7	5,8	1,8	0,0	0,0	1,8	0,0	1,3	0,0
11 Pohjois-Savo	493	265	100,0	11,7	1,1	1,1	0,4	2,6	1,9	1,1	0,4	4,5	57,7	3,4	7,2	0,4	0,0	0,4	3,8	2,3	0,0	0,0
12 Pohjois-Karjala	318	147	100,0	13,6	1,4	0,7	0,7	4,1	0,7	0,7	0,7	4,1	4,8	64,6	1,4	0,0	0,7	0,0	0,7	0,7	0,7	0,0
13 Keski-Suomi	116	71	100,0	7,0	0,0	1,4	2,8	1,4	2,8	1,4	1,4	1,4	4,2	0,0	74,6	0,0	0,0	0,0	1,4	0,0	1,4	0,0
14 Etelä-Pohjanmaa	401	218	100,0	15,1	2,3	3,2	0,0	6,4	0,5	0,5	0,0	0,5	1,4	0,0	3,2	51,4	8,3	2,8	1,8	0,5	2,3	0,0
15 Vaasan rannikkoseutu	216	168	100,0	2,4	1,8	1,2	1,2	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	83,9	3,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6
16 Keski-Pohjanmaa	118	54	100,0	14,8	0,0	0,0	0,0	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,9	5,6	46,3	20,4	0,0	3,7	0,0	0,0
17 Pohjois-Pohjanmaa	666	352	100,0	2,8	1,7	0,6	0,6	0,9	0,3	0,3	0,3	1,4	0,0	1,4	2,0	0,0	2,3	80,4	2,6	2,0	2,0	0,0
18 Kainuu	264	123	100,0	8,1	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	5,7	1,6	3,3	0,0	0,0	13,0	66,7	0,8	0,0	0,0
19 Lappi	312	128	100,0	3,9	0,8	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,0	0,8	0,0	0,8	0,8	22,7	0,0	66,4	0,0
Koko maa	6 078	3 575	100,0	25,8	4,6	7,1	2,5	6,9	4,7	4,4	1,9	3,0	5,7	3,3	3,4	3,9	4,8	1,3	10,5	2,9	3,1	0,1

1) Ahvenanmaa

Liitetaulukko 1.6
Yliopistoissa vuonna 1996 aloittaneiden uusien opiskelijoiden asuinmaakunta edellisenä vuonna

Yliopiston sijaintimaakunta	Uusia opiskelijoita 1996	Uuden opiskelijan asuinmaakunta 31.12.1995																				
		01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	Tunt.	
		Osuus otetuista %																				
01 Uusimaa	5 972	100,0	63,1	3,7	2,2	2,3	3,4	2,8	2,6	1,8	1,8	2,0	1,7	2,3	1,7	2,0	0,8	2,1	0,8	1,1	0,0	1,7
Helsingin yliopisto	3 611	100,0	62,3	3,0	2,0	2,9	3,7	2,3	2,6	2,0	2,0	1,9	1,9	2,5	2,3	2,1	0,8	2,2	1,0	1,1	0,0	1,4
Teknillinen korkeakoulu	1 294	100,0	60,7	6,4	3,0	1,7	1,8	3,7	2,6	1,8	1,8	3,0	1,8	2,9	1,1	2,2	0,5	1,5	0,8	1,2	0,1	1,5
Helsingin kauppatieteiden korkeakoulu	461	100,0	77,9	1,3	0,4	1,1	2,2	3,7	2,8	1,1	1,1	0,4	0,9	1,1	0,4	0,7	0,4	2,0	0,7	0,9	0	1,1
Svenska handelshögskolan	212	100,0	85,8	2,4	1,9	0,0	1,9	0,0	1,4	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3
Sibelius-Akatemia	133	100,0	35,3	4,5	4,5	2,3	10,5	4,5	1,5	1,5	4,5	5,3	0,8	1,5	3,8	2,3	5,3	5,3	0,8	2,3	0,0	3,8
Taideteollinen korkeakoulu	182	100,0	57,1	4,4	2,2	1,1	6,0	4,9	1,6	3,3	0,5	1,6	2,2	1,6	0,0	1,1	0,5	2,7	0,0	1,6	0,0	7,1
Teatterikorkeakoulu	50	100,0	60,0	6,0	0,0	0,0	6,0	6,0	0,0	2,0	0,0	4,0	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	6,0	0,0	0,0
Kuwaitakatemia	29	100,0	48,3	6,9	0,0	3,4	20,7	3,4	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,4	6,9
02 Varsinais-Suomi	2 439	100,0	19,2	39,0	7,6	1,7	6,0	1,1	1,1	0,5	0,6	1,4	1,1	2,1	1,5	9,1	1,6	2,4	0,4	1,0	1,1	2,7
Turun yliopisto	1 382	100,0	12,1	45,5	11,1	2,0	7,5	1,7	1,1	0,6	1,0	2,0	1,8	2,8	2,2	1,5	0,4	3,2	0,4	1,7	0,0	1,2
Abo Akademi	802	100,0	33,0	26,9	2,2	0,2	2,2	0,1	0,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,5	0,1	24,9	4,1	0,6	0,0	0,0	3,4	4,1
Turun kauppatieteiden korkeakoulu	255	100,0	14,1	41,6	5,1	4,7	9,8	1,2	3,9	0,8	0,4	2,0	0,8	2,7	2,0	0,4	0,0	3,5	1,2	0,0	0,0	5,9
04 Satakunta	234	100,0	9,0	21,4	24,4	0,4	12,4	2,1	1,7	0,4	2,1	3,4	0,4	1,3	9,8	3,4	0,9	4,7	0,9	4,7	0,9	1,3
Turun yliopisto	144	100,0	9,0	22,2	23,6	0,0	11,8	2,1	0,7	0,4	1,4	0,7	0,7	1,4	11,1	4,9	1,4	5,6	1,4	2,1	0,0	0,0
Tampereen teknillinen kk.	90	100,0	8,9	20,0	25,6	1,1	13,3	2,2	3,3	1,1	3,3	7,8	0,0	1,1	7,8	1,1	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0
05 Häme	73	100,0	28,8	0,0	1,4	11,0	27,4	6,8	5,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,8	1,4	2,7	5,5	0,0	2,7	0,0	0,0
Tampereen yliopisto	73	100,0	28,8	0,0	1,4	11,0	27,4	6,8	5,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,8	1,4	2,7	5,5	0,0	2,7	0,0	0,0
06 Pirkanmaa	2 157	100,0	11,2	6,8	7,7	5,3	35,6	3,6	2,1	1,7	2,1	3,2	1,8	4,8	5,2	1,5	1,0	2,3	1,1	1,4	0,0	1,4
Tampereen yliopisto	1 259	100,0	13,3	4,8	6,4	5,2	38,7	3,2	2,4	1,7	1,9	2,9	1,7	3,6	4,9	1,4	1,0	2,2	1,4	1,5	0,0	2,1
Tampereen teknillinen kk.	890	100,0	8,1	9,8	9,7	5,5	31,3	4,0	1,7	1,7	2,5	3,6	1,9	6,5	5,7	1,8	1,1	2,5	0,7	1,3	0,0	0,6
Teatterikorkeakoulu	8	100,0	37,5	0,0	12,5	0,0	12,5	12,5	0,0	0,0	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
08 Kymenlaakso	65	100,0	32,3	1,5	3,1	4,6	1,5	21,5	18,5	4,6	0,0	3,1	1,5	0,0	3,1	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	3,1
Helsingin yliopisto	65	100,0	32,3	1,5	3,1	4,6	1,5	21,5	18,5	4,6	0,0	3,1	1,5	0,0	3,1	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	3,1
09 Etelä-Karjala	566	100,0	20,8	6,9	3,0	4,8	3,4	5,7	12,4	15,9	6,5	4,8	5,1	3,5	1,2	0,5	0,5	0,7	1,4	1,9	0,0	0,9
Lappeenranta teknillinen kk.	566	100,0	20,8	6,9	3,0	4,8	3,4	5,7	12,4	15,9	6,5	4,8	5,1	3,5	1,2	0,5	0,5	0,7	1,4	1,9	0,0	0,9
10 Etelä-Savo	217	100,0	12,4	1,8	1,8	2,8	3,2	3,2	7,8	10,1	20,7	7,4	10,1	7,4	1,8	0,5	0,5	6,5	0,0	1,8	0,0	0,0
Joensuun yliopisto	217	100,0	12,4	1,8	1,8	2,8	3,2	3,2	7,8	10,1	20,7	7,4	10,1	7,4	1,8	0,5	0,5	6,5	0,0	1,8	0,0	0,0
11 Pohjois-Savo	637	100,0	8,8	4,7	0,9	1,7	3,5	3,5	3,3	1,7	7,5	31,2	6,1	5,7	4,1	0,5	2,0	6,8	4,6	2,4	0,0	1,1
Oulun yliopisto	5	100,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	40,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuopion yliopisto	615	100,0	8,6	4,6	0,8	1,6	3,4	3,6	3,4	1,8	7,6	32,0	6,0	5,2	4,1	0,5	2,1	6,5	4,7	2,3	0,0	1,1
Sibelius-Akatemia	17	100,0	17,6	5,9	5,9	5,9	0,0	0,0	0,0	5,9	5,9	11,8	11,8	0,0	0,0	0,0	0,0	17,6	0,0	5,9	0,0	0,0
12 Pohjois-Karjala	803	100,0	7,7	1,5	1,2	1,7	6,2	4,0	5,9	6,7	12,6	31,1	2,9	1,4	0,6	0,9	4,2	4,0	2,5	0,0	2,2	0,0
Joensuun yliopisto	803	100,0	7,7	1,5	1,2	1,7	6,2	4,0	5,9	6,7	12,6	31,1	2,9	1,4	0,6	0,9	4,2	4,0	2,5	0,0	2,2	0,0

Liitetaulukko 1.6 jatkuu

Yliopiston sijaintimaakunta	Uusia opiskelijoita 1996	Uuden opiskelijan asuinkunta 31.12.1995																				
		01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	Tunt.	
		Osuus otetuista %																				
13 Keski-Suomi	1 594	9,5	3,3	2,6	1,7	6,1	3,7	2,6	2,6	7,5	7,1	3,6	26,2	7,3	1,7	2,7	6,3	2,2	2,3	0,0	0,8	
Jyväskylän yliopisto	1 594	9,5	3,3	2,6	1,7	6,1	3,7	2,6	2,6	7,5	7,1	3,6	26,2	7,3	1,7	2,7	6,3	2,2	2,3	0,0	0,8	
15 Vaasan rannikkoseutu	853	100,0	4,8	2,8	0,9	2,0	0,7	0,9	0,4	0,5	1,6	0,2	1,9	9,7	42,6	3,6	6,0	2,2	0,5	3,0		
Åbo Akademi	256	100,0	4,8	2,8	0,9	2,0	0,7	0,9	0,4	0,5	1,6	0,2	1,9	9,7	42,6	3,6	6,0	2,2	0,5	3,0		
Svenska handelshögskolan	80	100,0	18,4	5,9	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	64,5	2,7	0,4	0,0	0,0	1,6	7,0	
Vaasan yliopisto	517	100,0	8,8	2,5	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	82,5	1,3	1,3	0,0	1,3	0,0	1,3	
17 Pohjois-Pohjanmaa	1 455	100,0	4,0	1,4	1,3	0,4	1,5	0,8	0,5	0,8	2,7	0,4	3,1	15,7	25,5	4,4	9,5	1,0	3,5	0,0	1,4	
Oulun yliopisto	1 455	100,0	4,0	1,4	1,3	0,4	1,5	0,8	0,5	0,8	2,7	0,4	3,1	15,7	25,5	4,4	9,5	1,0	3,5	0,0	1,4	
18 Kainuu	103	100,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,9	1,0	0,0	1,0	1,9	11,7	2,9	4,9	2,9	8,7	29,1	22,3	1,9	0,0	0,0	
Oulun yliopisto	103	100,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,9	1,0	0,0	1,0	1,9	11,7	2,9	4,9	2,9	8,7	29,1	22,3	1,9	0,0	0,0	
19 Lappi	589	100,0	5,3	2,2	0,7	0,8	2,0	0,7	0,7	0,5	1,9	4,2	0,8	2,4	4,6	1,2	0,7	24,8	4,6	41,3	0,0	0,7
Lapin yliopisto	589	100,0	5,3	2,2	0,7	0,8	2,0	0,7	0,7	0,5	1,9	4,2	0,8	2,4	4,6	1,2	0,7	24,8	4,6	41,3	0,0	0,7
Yhteensä	17 757	100,0	29,2	8,9	3,8	2,3	8,0	2,6	2,5	2,2	2,9	4,5	3,4	4,9	3,5	4,6	1,6	7,6	2,0	4,1	0,2	1,6

Maakunnat:

01 Uusimaa	07 Päijät-Häme	12 Pohjois-Karjala	17 Pohjois-Pohjanmaa
02 Varsinais-Suomi	08 Kymenlaakso	13 Keski-Suomi	18 Kainuu
04 Satakunta	09 Etelä-Karjala	14 Etelä-Pohjanmaa	19 Lappi
05 Häme	10 Etelä-Savo	15 Vaasan rannikkoseutu	21 Ahvenanmaa
06 Pirkanmaa	11 Pohjois-Savo	16 Keski-Pohjanmaa	

**Liitetaulukko 1.7
Yliopistoissa vuosina 1993–1995 ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneet työhön sijoittumismaakunnan mukaan 1996**

Yliopiston toiminta- sijaintipaikka	Vuosina 1993–1995 valmistuneet	Näistä työllisiä	Maakunta, jossa ansiotyössä vuoden 1996 lopulla																				
			01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21		
			Osuus työllisistä %																				
01 Uusimaa	10 118	7 912	100,0	80,7	2,0	1,1	1,7	2,0	1,9	1,7	0,8	0,9	1,1	0,7	1,0	0,8	0,9	0,3	1,0	0,4	0,8	0,2	
Teatterikorkeakoulu	89	61	100,0	68,9	4,9	1,6	0,0	13,1	4,9	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	1,6	0,0	0,0
Kuvataideakatemia	10	1	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Taideteollinen korkeakoulu	337	231	100,0	66,2	1,3	2,6	2,6	4,8	4,8	1,7	1,3	1,3	3,5	1,7	0,9	0,4	2,6	0,0	2,2	0,4	1,3	0,4	
Sibelius-Akatemia	297	246	100,0	60,2	5,3	2,4	3,7	4,9	2,0	4,5	1,2	1,2	2,8	2,0	1,2	1,6	1,6	0,8	2,8	0,4	1,2	0,0	
Helsingin yliopisto	5 580	4 207	100,0	77,4	1,9	1,1	2,1	1,8	2,6	2,1	1,0	1,2	1,2	0,8	1,1	1,4	0,8	0,5	1,2	0,5	1,1	0,2	
Teknillinen korkeakoulu	2 340	1 992	100,0	84,0	2,5	1,4	1,0	2,1	0,9	1,3	0,5	0,4	0,8	0,6	1,5	0,1	1,4	0,1	0,8	0,2	0,7	0,1	
Heisingin kaupparkeakoulu	1 044	853	100,0	94,3	0,8	0,2	0,8	0,7	0,6	0,6	0,2	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	
Svenska handelshögskolan	421	321	100,0	96,0	0,6	0,0	0,0	0,3	0,9	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,9	
02 Varsinais-Suomi	4 000	2 974	100,0	26,0	47,7	5,7	2,8	3,9	1,6	0,9	0,6	0,5	0,6	0,4	1,1	1,3	3,7	0,4	0,9	0,1	0,4	1,3	
Turun yliopisto	2 537	1 901	100,0	20,0	52,4	7,7	3,7	4,8	1,9	0,7	0,8	0,2	0,2	0,2	0,7	0,5	1,4	0,2	0,9	0,1	0,5	0,0	
Abo Akademi	869	598	100,0	32,3	39,3	1,0	0,3	1,0	0,7	0,8	0,3	0,2	0,2	0,2	0,7	0,5	1,4	0,5	1,4	0,3	0,0	0,3	
Turun kaupparkeakoulu	594	475	100,0	41,9	39,6	3,4	2,3	4,2	1,7	1,7	0,2	0,0	0,4	0,8	0,8	0,0	0,6	0,2	1,9	0,0	0,2	6,4	
04 Satakunta	382	359	100,0	14,2	15,9	26,2	3,6	13,1	2,2	0,6	0,6	1,9	2,2	1,4	3,1	7,0	3,6	0,3	2,5	0,6	1,1	0,0	
Turun yliopisto	382	359	100,0	14,2	15,9	26,2	3,6	13,1	2,2	0,6	0,6	1,9	2,2	1,4	3,1	7,0	3,6	0,3	2,5	0,6	1,1	0,0	
05 Häme	313	292	100,0	19,5	1,7	2,7	20,9	26,4	6,5	4,1	0,0	0,3	1,4	0,7	2,7	9,9	1,7	0,3	0,3	0,0	0,7	0,0	
Tampereen yliopisto	313	292	100,0	19,5	1,7	2,7	20,9	26,4	6,5	4,1	0,0	0,3	1,4	0,7	2,7	9,9	1,7	0,3	0,3	0,0	0,7	0,0	
06 Pirkanmaa	3 422	2 706	100,0	25,5	4,7	4,1	3,6	42,5	2,6	1,8	1,2	0,9	1,3	0,5	1,8	3,1	3,0	0,6	1,7	0,4	0,7	0,0	
Tampereen yliopisto	2 122	1 588	100,0	28,0	2,2	4,4	4,7	37,5	3,4	2,3	1,5	1,3	1,4	0,6	1,6	4,7	2,0	0,9	1,8	0,7	0,9	0,0	
Tampereen teknillinen kk.	1 300	1 118	100,0	21,9	8,3	3,6	2,1	49,5	1,4	1,2	0,8	0,4	1,1	0,4	2,1	0,7	4,3	0,1	1,7	0,1	0,4	0,0	
08 Kymenlaakso	52	34	100,0	52,9	5,9	0,0	0,0	2,9	8,8	11,8	5,9	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	2,9	0,0	2,9	
Helsingin yliopisto	52	34	100,0	52,9	5,9	0,0	0,0	2,9	8,8	11,8	5,9	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	2,9	0,0	2,9	
09 Etelä-Karjala	704	604	100,0	35,8	7,5	2,5	1,7	5,8	3,3	8,1	20,0	2,5	3,1	1,7	3,8	0,2	2,5	0,2	0,8	0,3	0,3	0,0	
Lappeenrannan teknillinen kk.	704	604	100,0	35,8	7,5	2,5	1,7	5,8	3,3	8,1	20,0	2,5	3,1	1,7	3,8	0,2	2,5	0,2	0,8	0,3	0,3	0,0	
10 Etelä-Savo	377	324	100,0	19,8	1,5	0,9	1,9	4,0	6,8	8,0	7,4	20,7	9,0	4,0	7,4	3,7	0,6	0,0	3,1	0,0	1,2	0,0	
Joensuun yliopisto	377	324	100,0	19,8	1,5	0,9	1,9	4,0	6,8	8,0	7,4	20,7	9,0	4,0	7,4	3,7	0,6	0,0	3,1	0,0	1,2	0,0	
11 Pohjois-Savo	972	767	100,0	12,9	2,6	1,2	1,6	4,0	2,1	4,3	4,3	9,9	32,1	7,8	6,9	1,3	1,7	0,5	3,5	1,6	1,7	0,0	
Sibelius-Akatemia	30	24	100,0	8,3	4,2	0,0	0,0	8,3	4,2	4,2	0,0	20,8	8,3	8,3	0,0	0,0	25,0	0,0	8,3	0,0	8,3	0,0	
Kuopion yliopisto	942	743	100,0	13,1	2,6	1,2	1,6	3,9	2,0	4,3	4,4	10,2	32,4	7,8	6,9	1,3	1,7	0,5	2,8	1,6	1,5	0,0	
12 Pohjois-Karjala	1 192	937	100,0	16,2	1,1	0,9	1,5	3,4	1,7	5,1	5,2	5,4	11,1	37,9	3,0	1,3	0,4	0,2	2,7	1,7	1,2	0,0	
Joensuun yliopisto	1 192	937	100,0	16,2	1,1	0,9	1,5	3,4	1,7	5,1	5,2	5,4	11,1	37,9	3,0	1,3	0,4	0,2	2,7	1,7	1,2	0,0	

Liitetaulukko 1.7 jatkuu

	Vuosina 1993-1995 valmistuneet	Näistä työllisiä	Maakunta, jossa ansiotyössä vuoden 1996 lopulla																			
			01	02	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	
	Osuus työllisistä %																					
13 Keski-Suomi	2 496	2 004	100,0	22,4	2,4	1,8	1,3	4,7	2,8	2,8	2,1	3,5	6,7	1,0	30,2	5,6	1,9	2,7	5,0	1,1	1,7	0,0
Jyväskylän yliopisto	2 496	2 004	100,0	22,4	2,4	1,8	1,3	4,7	2,8	2,8	2,1	3,5	6,7	1,0	30,2	5,6	1,9	2,7	5,0	1,1	1,7	0,0
15 Vaasan rannikkoseutu	1 292	1 064	100,0	39,8	4,0	1,9	1,3	2,7	0,6	0,1	0,5	1,2	0,3	1,6	2,8	34,1	1,9	3,8	0,7	0,8	1,4	0,0
Åbo Akademi	353	304	100,0	36,8	6,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	50,3	0,7	0,3	0,0	0,0	4,6
Svenska handelshögskolan	151	119	100,0	23,5	2,5	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	66,4	3,4	0,0	0,8	0,0	0,8
Vaasan yliopisto	788	641	100,0	44,1	3,3	2,8	2,2	4,4	0,9	0,8	0,2	0,6	2,0	0,5	2,7	4,5	20,4	2,2	6,1	0,9	1,4	0,0
17 Pohjois-Pohjanmaa	2 552	2 041	100,0	10,5	1,8	1,3	0,9	2,9	0,8	0,9	0,4	0,7	2,1	0,5	1,9	3,2	2,1	3,0	54,4	3,9	8,6	0,0
Oulun yliopisto	2 552	2 041	100,0	10,5	1,8	1,3	0,9	2,9	0,8	0,9	0,4	0,7	2,1	0,5	1,9	3,2	2,1	3,0	54,4	3,9	8,6	0,0
18 Kainuu	292	274	100,0	8,4	0,7	1,5	0,4	3,3	1,5	1,5	0,7	1,8	22,3	1,8	5,5	4,4	1,1	1,8	19,0	23,7	0,7	0,0
Oulun yliopisto	292	274	100,0	8,4	0,7	1,5	0,4	3,3	1,5	1,5	0,7	1,8	22,3	1,8	5,5	4,4	1,1	1,8	19,0	23,7	0,7	0,0
19 Lappi	659	529	100,0	16,6	1,5	0,4	1,1	2,8	1,5	1,1	1,1	0,2	2,1	0,9	3,0	5,3	1,3	1,1	15,9	2,3	41,4	0,2
Lapin yliopisto	659	529	100,0	16,6	1,5	0,4	1,1	2,8	1,5	1,1	1,1	0,2	2,1	0,9	3,0	5,3	1,3	1,1	15,9	2,3	41,4	0,2
Koko maa	28 823	22 821	100,0	42,5	8,7	2,6	2,2	8,2	2,0	2,1	1,8	1,8	3,5	2,5	4,4	2,3	3,4	0,9	7,1	1,1	2,5	0,3

Maakunnat:

01 Uusimaa	07 Päijät-Häme	12 Pohjois-Karjala	17 Pohjois-Pohjanmaa
02 Varsinais-Suomi	08 Kymenlaakso	13 Keski-Suomi	18 Kainuu
04 Satakunta	09 Etelä-Karjala	14 Etelä-Pohjanmaa	19 Lappi
05 Häme	10 Etelä-Savo	15 Vaasan rannikkoseutu	21 Ahvenanmaa
06 Pirkanmaa	11 Pohjois-Savo	11 Pohjois-Savo	

2

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA OSALLISTUMINEN

KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN.....	50
Peruskoulusta jatkokoulutukseen	50
Ylioppilastutkinnosta jatko-opintoihin	51
Koulutukseen hakeutuminen.....	52
Koulutukseen pääsy opintoaloittain	54
OPISKELUN ALOITTAMINEN	57
KOTITAUSTA VIITOITTA NUORTEN KOULUTIETÄ.....	60
Opintojen suuntautuminen peruskoulun jälkeen.....	60
Opiskelun jatkuminen keskiasteen jälkeen	61
Oppilaiden vanhempien koulutustaso oppilaitosryhmittäin	63
KOULUTUKSEEN OSALLISTUMINEN	66
Koulutukseen osallistuminen iän ja sukupuolen mukaan.....	67
Alueelliset osallistumiserot	69
KESKEYTTÄMINEN.....	70
KOULUTUKSEEN OSALLISTUMINEN EU-MAISSA	73

Koulutukseen hakeutuminen

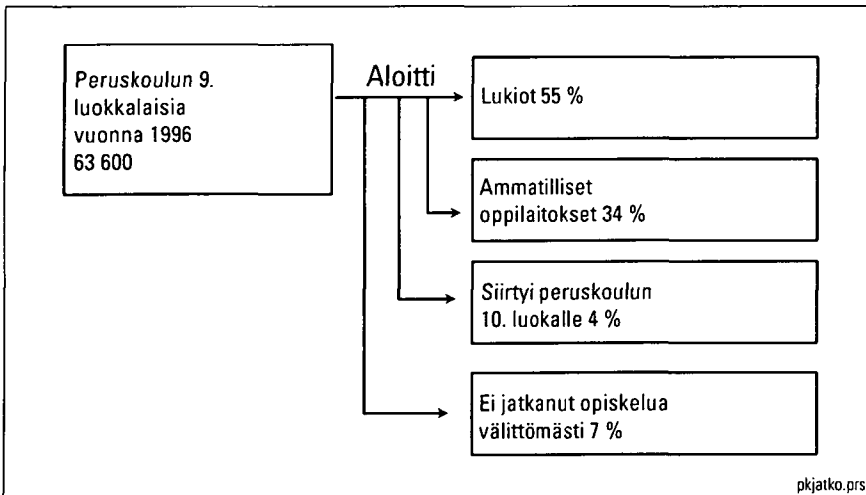
Tässä luvussa esitettävät tiedot perustuvat pääosin Tilastokeskuksen Oppilaitostilastot 1997 -julkaisuun ja aikaisemmin julkaistuihin Koulutuksen kysyntä -tilastoihin. Näistä julkaisuista löytyvät myös yksityiskohtaisemmat tiedot. Koulutuksen opintoaloittaista pääsyä koskevat tiedot ovat opetushallituksen yhteishakuaineistosta keväältä 1997.

Peruskoulusta jatkokoulutukseen

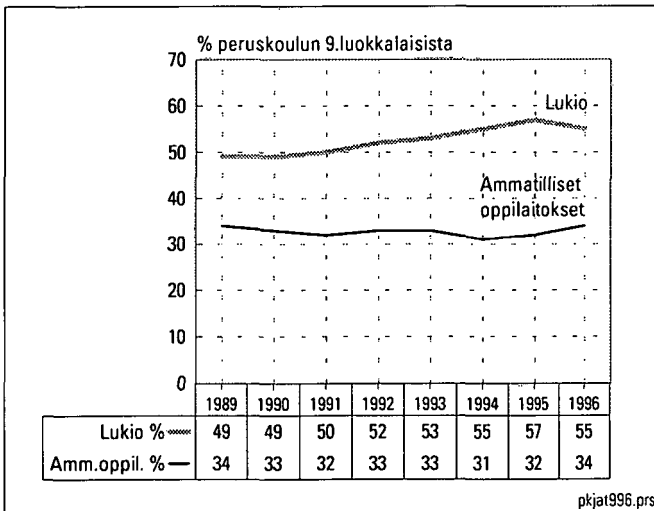
Tässä tarkastellaan peruskoulun päättöluokkalaisten opintojen välitöntä jatkumista. Opintojen

välittömällä jatkumisella tarkoitetaan keväällä peruskoulun 9. luokalla olleiden opiskelun jatkumista saman vuoden syyslukukaudella.

Vuonna 1996 peruskoulun 9. luokkalaisista 60 prosenttia haki päivälukioihin ja 39 prosenttia ammatillisiin oppilaitoksiin. Hakematta jätti vain 800 nuorta eli noin prosentti peruskoulun 9. luokkalaisista. Pojista puolet haki lukioihin ja puolet ammatillisiin oppilaitoksiin. Tytöistä 70 prosenttia haki lukioihin ja vajaa 30 prosenttia ammatillisiin oppilaitoksiin.

2.1 Peruskoulun päättöluokkalaisten opiskelun välitön jatkuminen 1996

2.2 Peruskoulun päättöluokkalaisten välitön siirtyminen lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin 1989–1996

Keväällä 1996 peruskoulun 9. luokalla olleista yli 93 prosenttia jatkoi opiskelua syksyllä 1996, eli vain seitsemän prosenttia ei jatkanut välittömästi koulunkäyntiä.

Peruskoulun päättöluokkalaisista 55 prosenttia jatkoi välittömästi lukioissa ja 34 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa vuonna 1996 (kuvio 2.1). Lukioissa aloittaneiden osuus kasvoi 1990-luvun alkupuolella (kuvio 2.2).

Ammatillisiin oppilaitoksiin välittömästi jatkavien osuus on ollut viime vuosina noin kolmannes peruskoulun päättäneistä (kuvio 2.2). Noin neljä prosenttia 9. luokkalaisista siirtyi lisäopetukseen peruskoulun vapaaehtoiselle 10. luokalle 1996.

Peruskoulun päättöluokkien pojista ja tytöistä siirtyi välittömästi koulutukseen joko lukioihin tai ammatillisiin oppilaitoksiin lähes yhtä suuri osa, lähes 90 prosenttia. Poikien ja tyttöjen reitit jatko-opintoihin suuntautuivat kuitenkin eri tavoin. Peruskoulun päättöluokan pojista 45 prosenttia ja tytöistä 66 prosenttia aloitti lukioissa. Ammatillisiin oppilaitoksiin jatkoi pojista 44 prosenttia ja tytöistä 23 prosenttia vuonna 1996.

Peruskoulun 9. luokkalaisten sijoittumisessa välittömästi jatko-opintoihin on alueellisia eroja. Uudellamaalla lukioon siirtyvien osuus oli suurin (63 %) ja ammatilliseen koulutukseen siirtyvien osuus pienin (24 %). Muualla maassa lukion välittömästi aloittavia oli keskimäärin noin 55 pro-

senttia peruskoulun 9. luokkalaisista ja ammatillisen koulutuksen aloittavia noin kolmannes.

Ylioppilastutkinnosta jatko-opintoihin

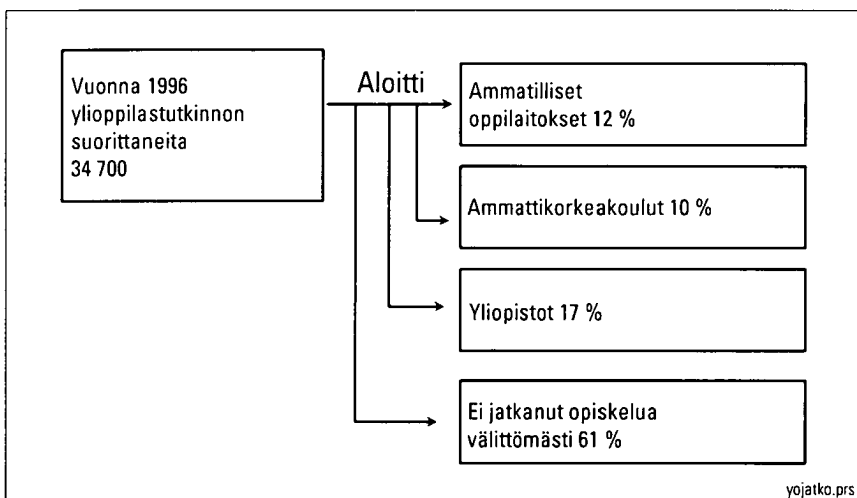
Opintojen välittömällä jatkumisella tarkoitetaan ylioppilastutkinnon suorittaneiden jatko-opiskelua ylioppilaaksitulovuotenaan.

Vuonna 1996 valmistui 34 700 uutta ylioppilasta, joista samana vuonna 82 prosenttia haki jatko-opintoihin. Naiset hakivat miehiä aktiivisemmin jatkokoulutukseen. Naisylioppilaista 86 prosenttia ja miesylioppilaista 76 prosenttia haki jatko-opintoihin ylioppilaaksitulovuotenaan.

Ylioppilaiden lähettämät hakemukset jakoutuivat siten, että 43 prosenttia kohdistui yliopistoihin, 40 prosenttia ammattikorkeakouluihin ja 18 prosenttia ammatillisiin oppilaitoksiin vuonna 1996. Useat ylioppilaat hakevat samanaikaisesti moniin eri oppilaitoksiin.

Vuoden 1996 ylioppilaista vain 39 prosenttia sai heti jatko-opiskelupaikan. Välittömästi jatkavien osuus kasvoi kolmella prosenttiyksiköllä edellisestä vuodesta. Miesylioppilaista 33 prosenttia ja naisylioppilaista 44 prosenttia jatkoi opintoja valmistumisvuotenaan.

Vuoden 1996 ylioppilaista 17 prosenttia jatkoi välittömästi yliopistoissa ja 12 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa. Vastavalmistuneista yli-

2.3 Ylioppilastutkinnon vuonna 1996 suorittaneiden opiskelun välitön jatkuminen vuonna 1996

2.4 Ylioppilaiden hakeutuminen ja sijoittuminen koulutukseen ylioppilastutkinnon suoritusvuoden mukaan 1996

Ylioppilastutkinnon suoritusvuosi	Koulutukseen hakeutuneet ylioppilaat		Koulutukseen sijoittuneet ylioppilaat	
		%		%
-1990	20 032	20,1	7 558	16,8
1991	4 011	4,0	1 388	3,1
1992	5 394	5,4	2 004	4,4
1993	8 154	8,2	3 361	7,5
1994	14 200	14,2	6 853	15,2
1995	19 658	19,7	10 287	22,8
1996	28 288	28,4	13 602	30,2
Yhteensä	99 737	100,0	45 053	100,0

oppilaista 10 prosenttia aloitti ammattikorkeakouluissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa (kuviot 2.3). Ammattikorkeakoulu-uudistuksen etenemisestä johtuen ammattikorkeakouluasteella välittömästi jatkavien ylioppilaiden osuus kaksinkertaistui edellisestä vuodesta.

Vuoden 1996 uusista miesylioppilasta 21 prosenttia ja naisylioppilasta 14 prosenttia hyväksyttiin yliopistoihin 1996. Ammattikorkeakouluihin ja väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin siirtyi miehistä 8 prosenttia ja naisista 12 prosenttia. Ammatillisiin oppilaitoksiin välittömästi siirtyviä miesylioppilaita oli 4 prosenttia ja naisylioppilaita 18 prosenttia vuoden 1996 ylioppilasta.

Ylioppilashakijoiden joukko koostuu usean aikaisemman vuoden ylioppilasta. Vuonna 1996 opiskelupaikkaa haki yhteensä 99 700 ylioppilasta, mikä on 2,9 kertaa niin paljon kuin vuonna

1996 oli valmistuneita ylioppilaita. Koulutuksen aloittaneita oli noin kymmentuhatta enemmän kuin vuonna 1996 ylioppilaita valmistui. Välittömästi opiskeluaan jatkavia ylioppilaita oli 30 prosenttia kaikista vuonna 1996 opiskelun aloittaneista ylioppilasta. Välittömästi jatkaneiden osuus nousi kolmella prosenttiyksiköllä edellisestä vuodesta. Noin viidennes vuonna 1996 opiskelunsa aloittaneista ylioppilasta oli suorittanut ylioppilastutkintonsa yli viisi vuotta aikaisemmin (taulukko 2.4). Osa aikaisemmin ylioppilaksi valmistuneista oli ehtinyt suorittaa ammatillisen tutkinnon ylioppilastutkinnon lisäksi ennen jatko-opintoja vuonna 1996.

Koulutukseen hakeutuminen

Koulutuksen kysyntä suuntautuu entistä voimakkaammin yliopistoihin ja muuhun korkea-asteen koulutukseen. Koulutukseen haluavia on paljon

2.5 Hakeneet oppilaitosryhmittäin 1996

	Hakijoita	Aloittaneiden osuus hakijoista				
		Miehiä	Naisia	Yhteensä	Miehet	Naiset
		%	%	%	%	%
Päivälukio	39 600	43	57	92	90	94
Ammatillinen oppilaitos						
– kouluaste	73 000	46	54	68	74	63
– opistoaste	29 600	42	58	52	52	52
Ammattikorkeakoulu*	56 400	42	58	29	32	27
Yliopisto	61 400	40	60	30	34	27

* Ml. väliaikainen ammattikorkeakoulu

enemmän kuin aloituspaikkoja on tarjolla. Kaikilla koulutuksen asteilla naiset hakevat koulutukseen aktiivisemmin kuin miehet. Koulutuksen kysyntää mitataan seuraavassa oppilaitoksiin hakeneiden määrillä ja koulutukseen pääsyillä.

Taulukossa 2.5 esitettävät hakijamäärät ovat oppilaitosryhmittäisiä siten, että henkilö on laskettu vain kerran kussakin oppilaitosryhmässä. Taulukon luvut eivät ole yhteenlaskettavia, sillä sama henkilö voi hakeutua samanaikaisesti kahteen tai useampaan oppilaitosryhmään hakijaksi.

Koulutuksen kysyntä kohdistuu voimakkaimmin yleisimmillä koulutusasteilla annettavaan koulutukseen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen määrä on ollut paljon pienempi kuin hakijoiden määrä. Näihin oppilaitostyyppeihin vuonna 1996 hakeneista noin 30 prosenttia pääsi aloittamaan opiskelun. Ammatilliselle opisto-

asteelle hakeneista puolet sai opiskelupaikan. Ammatillisen kouluasteen oppilaspaikkojen tarjonta on hakijamäärään verrattuna jo selvästi suurempi. Hakeneista lähes 70 prosenttia pääsi kouluun. Päivälukioiden oppilaspaikkojen tarjonta ja kysyntä olivat likimain tasapainossa (taulukko 2.5). Peruskoulupohjalta on ollut helpompaa päästä koulutukseen kuin ylioppilaspohjalta.

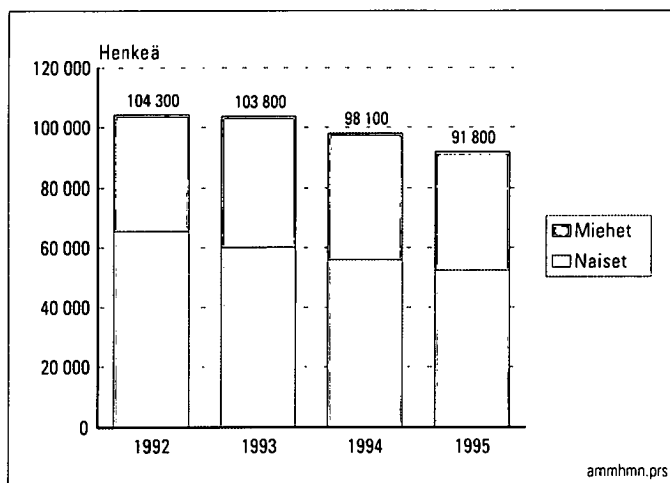
Päivälukioihin hakeneiden määrä on kasvanut hietaasti vuosina 1993–1996 (taulukko 2.6). Hakijoissa naisia on ollut noin 57 prosenttia.

Ammatillisiin oppilaitoksiin hakeneiden määrä on alkanut vähentyä (kuvio 2.7). Tämä johtuu osaltaan siitä, että osa aikaisemmin ammatillisiin oppilaitoksiin suuntautuneesta kysynnästä on siirtynyt vasta-alkaneeseen ammattikorkeakouluun. Ylioppilaspohjaisten hakijoiden määrä ammatillisissa oppilaitoksissa alkoi pienentyä vuodesta 1994 lähtien. Myös peruskoulupohjalta hakeneiden määrä väheni vuosina 1993–1995. Hakijoista enemmistö on ollut naisia.

2.6 Päivälukioihin hakeneet 1992–1996

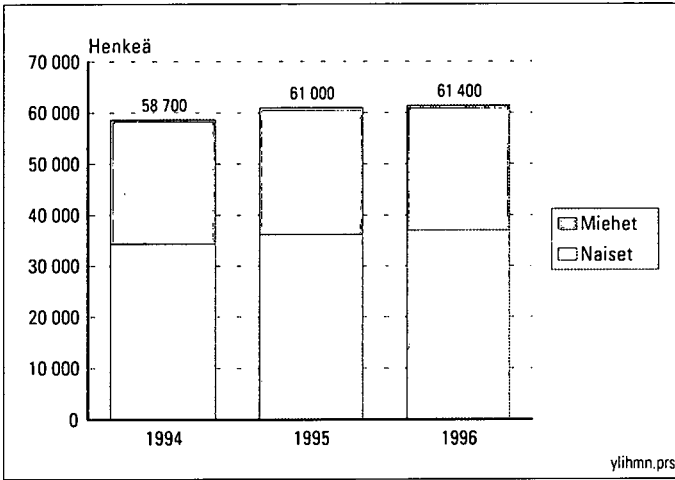
	Hakijoita	Muutos edell. v:sta %	Naisia %
1992	38 100		57
1993	38 900	2,1	57
1994	39 000	0,3	57
1995	39 500	1,3	57
1996	39 600	0,3	57

Vuonna 1996 ammatilliselle kouluasteelle hakeneista 67 prosenttia oli vain peruskoulun käyneitä. Ylioppilashakijoita oli 14 prosenttia ja loput vajaa 20 prosenttia jo aikaisemmin ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita. Opistoasteelle hakeneissa oli noin 60 prosenttia ylioppilaita ja loput 40 prosenttia ammatillisen koulutuksen suorittaneita tai peruskoulupohjaisia hakijoita.

2.7 Ammatillisiin oppilaitoksiin hakeneet 1992–1995

**2.8
Yliopistoihin hakeneet
1994–1996**

Vuonna 1996 aloitti yhdeksän vakinaista ammattikorkeakoulua ja niiden lisäksi oli toiminnassa 28 väliaikaista ammattikorkeakouluyksikköä. Näihin haki 56 400 henkeä vuonna 1996. Hakijamäärä kaksinkertaistui edellisestä vuodesta ja alkoi lähestyä yliopistojen hakijamääriä.

Ammattikorkean hakijoista naisia oli 58 prosenttia. Valtaosa eli 78 prosenttia hakijoista oli ylioppilaita ja loput 22 prosenttia pelkän ammatillisen tutkinnon pohjalta hakeneita. Ylioppilaista runsaalla kuudesosalla oli ylioppilastutkinnon lisäksi myös ammatillinen koulutus takanaan. Mieshakijoista 32 prosenttia ja naishakijoista 27 prosenttia pääsi aloittamaan opinnot (taulukko 2.5).

Yliopistoihin suuntautuva oppilaspaikkojen kysyntä on jatkuvasti kasvanut. Yli 61 000 henkeä jätti hakemuksen yliopistoon vuonna 1996. Kasvua edelliseen vuoteen oli puoli prosenttia (kuvio 2.8). Hakijoissa oli 40 prosenttia miehiä ja 60 prosenttia naisia. Mieshakijoista 34 prosenttia ja naishakijoista 27 prosenttia sai opiskelupaikan.

Yliopistoon hakeneista 93 prosenttia oli ylioppilaita ja loput 7 prosenttia hakivat ammatillisen tutkinnon pohjalta. Ylioppilaista noin kuudesosalla oli lisäksi ammatillinen tutkinto.

Koulutukseen pääsy opintoaloittain

Koulutukseen pääsy vaihtelee paljon opintoaloittain. Pääsyprosentit ilmentävät opintoalojen suo-

sion ja aloituspaikkojen tarjonnan välistä suhdetta. Nuorten toiveet eivät aina käy yksiin työelämän tarpeesta lähtevän oppilaspaikkojen tarjonnan kanssa. Toisaalta hakijamäärään vaikuttavat potentiaalisten hakijoiden arviot pääsymahdollisuuksistaan. Myös opintoalan pohjakoulutusvaatimukset rajoittavat hakijamäärää. Esimerkiksi yliopistojen erälle opintoaloille pääsy edellyttää pitkän matematiikan suoritusta ylioppilastutkin-
nossa.

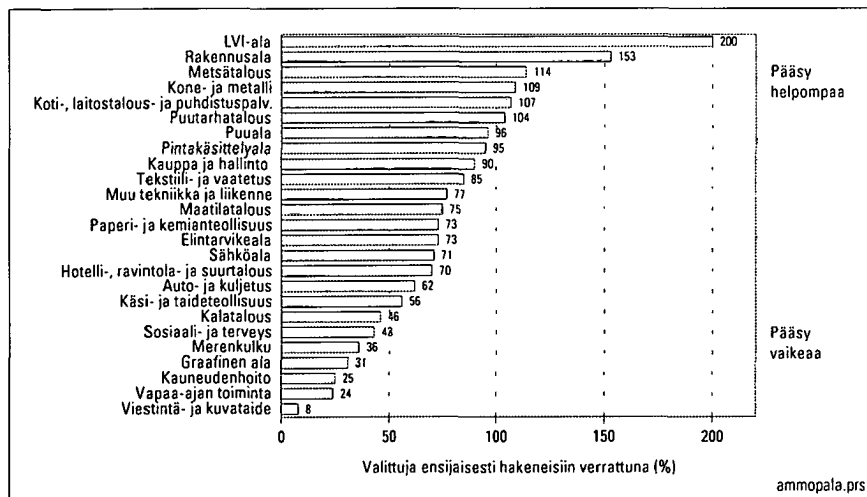
Koulutukseen pääsymahdollisuuksia kuvataan seuraavassa vertaamalla opintoalalle valittujen määriä ensisijaisten hakemusten määriin.

Päivälukioihin keväällä 1997 yhteishaussa ensisijaisesti pyrkineistä valittiin noin 90 prosenttia eli pääsy lukioon oli keskimäärin helppoa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen kouluasteelle pääsy on keskimäärin helpompaa kuin ylempille koulutusasteille pääsy.

Helpointa pääsy oli noin kolmasosaan opintoaloista eli käytännössä lähes kaikki ensisijaiset hakijat valittiin. Näitä opintoaloja ovat kuvion 2.9 yläosassa olevat opintoalat, joissa koulutukseen valittujen määrä ensisijaisesti pyrkineisiin verrattuna oli yli 100 prosenttia.

Esimerkiksi lämpö-, vesi- ja ilmastointialan koulutukseen pääsy oli helppoa kevään 1997 yhteishaussa. Kuvion prosenttiluku 200 tarkoittaa, että

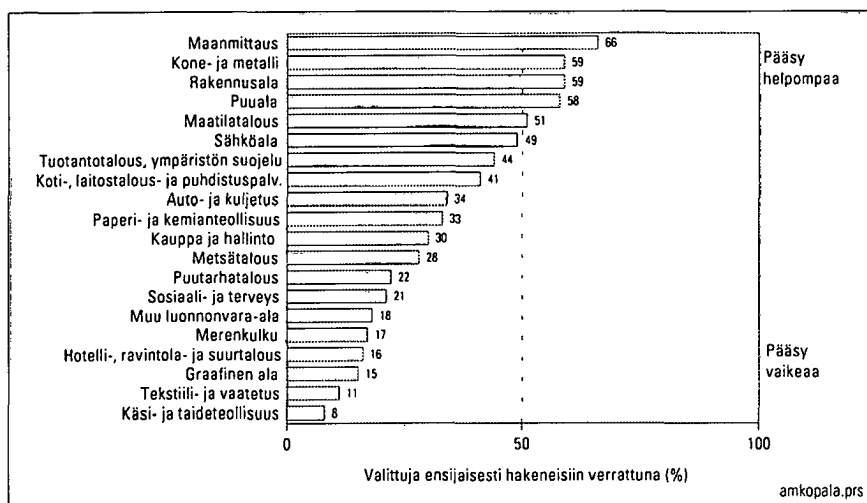

2.9 Ammatillisiin oppilaitoksiin kouluasteelle hakeneiden pääsy opintoaloittain keväällä 1997

LVI-alalle valituissa oli vain noin puolet ensisijaisesti hakemuksen jättäneitä. Muut valitut olivat hakeneet tälle opintoalalle toissijaisesti.

Kolmasosaan opintoaloista oli vaikeaa päästä. Tällaisiksi opintoaloiksi on tässä katsottu ne opintoalat, joilla valittuja ensisijaisesti hakeneisiin verrattuna oli alle puolet. Vaikeinta oli päästä viestintä- ja kuvataiteen koulutukseen, jonne suunnatuista hakemuksista hyväksyttiin vain kahdeksan prosenttia (kuvio 2.9).

Hakijamääriltään suuria kouluasteen opintoaloja kevään 1997 yhteishaussa olivat sosiaali- ja terveysala (yli 9 000 ensisijaista hakemusta), hotelli-, ravintola- ja suurtalousala (lähes 8 000 hakemusta), kauppa ja hallinto (yli 7 000 hakemusta), sähköala (yli 5 000 hakemusta) ja auto- ja kuljetusala (lähes 5 000 ensisijaista hakemusta). Alle 200 hakijan pienet opintoalat eivät sisälly kuvioon 2.9.

2.10 Ammattikorkeakouluihin ja väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin hakeneiden pääsy opintoaloittain keväällä 1997

Koska opistoasteen aloituspaikat ja siten myös hakeutuminen ovat siirtymässä ammattikorkeakouluasteelle, oli keväällä 1997 yhteishaussa enää vain muutamia hakijamäärältään suuria opintoaloja. Helpointa oli päästä kaupan ja hallinnon koulutukseen, johon sisältyy pääasiassa merkonomien tutkintoon tähtäävä koulutus. Toinen hakijamäärältään suurehko opintoala oli sosiaali- ja terveysalan koulutus, johon oli vaikea päästä. Tällä opintoalalla koulutetaan muiden muassa sairaanhoitajat. Kolmas suurempi opintoala keväällä 1997 yhteishaussa oli hotelli-, ravintola- ja suurtalouden koulutus, jossa valittuja ensisijaisesti hakeneisiin verrattuna oli 29 prosenttia. Tähän opintoalaan kuuluvat muiden muassa hotelli- ja ravintola-alan esimiestehtäviin kouluttavat opintoalinjat.

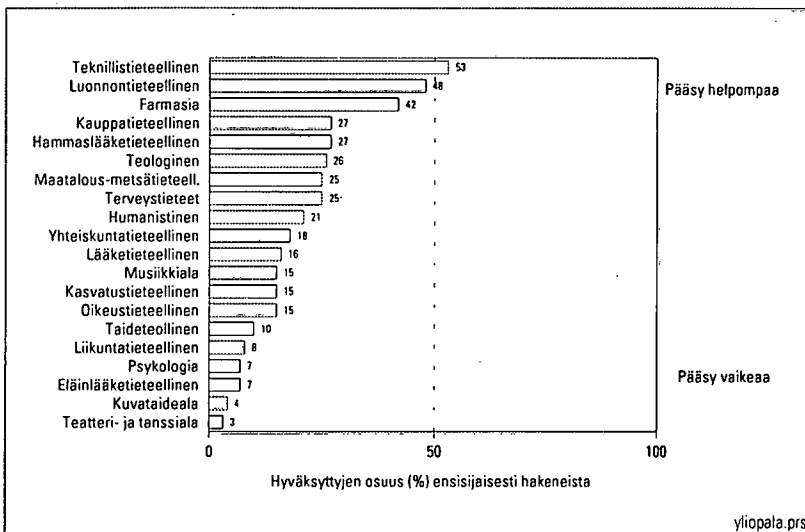
Ammattikorkeakouluihin ja väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin helpointa oli päästä maanmittausalan AMK-insinöörin koulutukseen. Vaikeinta oli päästä opiskelemaan käsi- ja taideteollisuus-alaa, jossa tähdätään AMK-artenomin ja AMK-konservaattorin tutkintoihin. Kevään 1997 yhteishaussa hakijamääriltään suurimpia opintoaloja olivat sosiaali- ja terveysala (lähes 19 000 ensisijaista hakemusta), kauppa ja hallinto (18 000 hakemusta) ja sähköala (7 000 hakemusta).

Kevään 1997 pienet alle 100 hakijan opintoalat eivät sisälly kuvioon 2.10.

Yliopistoissa oli vaikeinta aloittaa opinnot teatterin, tanssin ja kuvataiteen aloilla, joille hakijoista hyväksyttiin alle viisi prosenttia vuonna 1997. Helpointa oli päästä teknillistieteellisen ja luonnontieteellisen alan opintoihin, joille jätetyistä hakemuksista hyväksyttiin noin puolet (kuvio 2.11).

Koulutuskysyntä suuntautuu paljolti sukupuolen mukaan. Naishakijoiden suuresta määrästä ja heidän hakemustensa keskittymisestä johtuen naisten oli vaikeampi päästä aloittamaan opinnot kuin miesten. Opintoaloittain naisten hakemukset keskittyivät yliopistoissa kasvatustieteelliselle ja humanistiselle alalle. Miehet lähettivät hakemuksiaan eniten teknillistieteelliselle ja luonnontieteelliselle opintoalalle.

Naisten vahvasti suosimia aloja olivat eläinlääketieteen, terveystieteen, psykologian, kasvatustieteen ja farmasian opintoalat, joille hakemuksen jättäneistä yli 80 prosenttia oli naisia. Kasvatustieteen opintoalaan sisältyy myös luokanopettajakoulutus, johon osoitetut hakemukset jakautuivat siten, että naisten hakemuksia oli 77 ja miesten 23 prosenttia. Miesten osuudet eivät ylittäneet 80

2.11
Yliopistoihin hyväksytyjen osuus ensisijaisen hakemuksen lähettäneistä opintoaloittain 1997

2.12

Yliopistoihin jätetyt hakemukset ja hyväksytyt hakemukset opintoaloittain suuruusjärjestyksessä 1997

Opintoala	Hakemukset			Hyväksytyt hakemukset	Hyväksytyjen hakemusten osuus hakemuksista
	Yhteensä	Miesten	Naisten		
		%	%		%
Humanistinen	16 978	26	74	3 515	20,7
Kasvatustieteellinen	15 535	18	82	2 359	15,2
Luonnontieteellinen	12 126	49	51	5 791	47,8
Yhteiskuntatieteellinen	11 797	35	65	2 130	18,1
Teknillistieteellinen	7 557	79	21	4 024	53,2
Kauppätieteellinen	7 240	56	44	1 980	27,3
Oikeustieteellinen	3 469	47	53	512	14,8
Taideteollinen	3 110	37	63	320	10,3
Psykologia	2 634	16	84	195	7,4
Lääketieteellinen	2 327	36	64	367	15,8
Teatteri- ja tanssiala	2 224	33	67	72	3,2
Maatalous-metsätieteellinen	1 732	45	55	437	25,2
Terveystieteet	1 378	10	90	342	24,8
Liikuntatieteellinen	1 097	56	44	84	7,7
Musiikkiala	1 079	46	54	166	15,4
Farmasia	930	18	82	391	42,0
Teologinen	920	37	63	238	25,9
Kuvataideala	618	36	64	25	4,0
Eläinlääketieteellinen	408	8	92	30	7,4
Hammaslääketieteellinen	245	30	70	66	26,9
Yhteensä	93 404	37	63	23 044	24,7

prosentin rajaa millään opintoalalla. Miesten jättämien hakemusten osuus oli suurin teknillistieteellisellä opintoalalla (taulukko 2.12). Yliopis-

toihin hakeneista on enemmän tietoa julkaisussa Korkeakouluihin hakeneet ja hyväksytyt 1997, SVT Koulutus 1997:7.

Opiskelun aloittaminen

Päivälukion syksyllä 1996 aloittaneista 95 prosenttia oli 16-vuotiaita ja 4 prosenttia 17-vuotiaita. Peruskoulusta siirryttiin lukioon jotakuinkin välittömästi (taulukko 2.13).

Ammatillisissa oppilaitoksissa kouluasteella aloittaneiden keski-ikä (mediaani) oli 17 vuotta. Neljäsosa heistä oli yli 20-vuotiaita. Kouluasteella aloittaneista 75 prosenttia oli peruskoulusta tulleita. Iän vaihtelu johtuu osittain siitä, että 13 prosenttia aloittaneista oli suorittanut ylioppilastutkinnon ja 12 prosenttia ammatillisen tutkinnon

ennen kouluasteella aloitettua opiskelua (taulukko 2.14). Ikärakenteeseen vaikuttaa sekin, että tilastoon sisältyvät myös aikuiskoulutuksena järjestetyt tutkintoon johtavat koulutukset.

Ammatillisella opistoasteella aloittaneiden keski-ikä (mediaani) oli 21 vuotta vuonna 1996. Lähes kolmannes heistä oli yli 25-vuotiaita. Aloittaneista lähes 60 prosentilla oli ylioppilastutkinto ja 33 prosentilla pelkästään ammatillinen koulutus (taulukko 2.14).

2.13 Koulutuksen aloittaneet ikäryhmittäin oppilaitosryhmän ja opintoasteen mukaan 1996

	Päivälukio	Ammatillinen kouluaste	Ammatillinen opistoaste*	Ammatti-korkeakoulu	Yliopisto
-15	230	38	—	—	—
16	34 589	19 268	2	1	—
17	1 491	7 306	13	4	8
18	93	3 381	493	133	82
19	31	3 974	2 271	3 501	5 330
20	16	3 664	2 626	2 994	3 884
21	9	2 461	2 330	2 615	2 620
22	4	1 514	1 290	1 339	1 489
23		968	742	878	928
24	1	789	613	615	634
25-29	1	2 379	1 869	1 676	1 676
30-	4	4 083	2 978	2 522	1 657
Yhteensä	36 469	49 825	15 227	16 278	18 308
Miehiä %	42	50	42	46	45
Naisia %	58	50	58	54	55

* Ml. 557 ammatillisella korkea-asteella aloittanutta

2.14 Koulutuksen aloittaneiden aikaisempi koulutus oppilaitosryhmittäin opintoasteen mukaan 1996

Aikaisempi koulutus	Päivälukio %	Ammatillinen kouluaste %	Ammatillinen opistoaste* %	Ammatti-korkeakoulu %	Yliopisto %
Yo. tutkinto	—	12	52	61	80
Yo. tutk. ja amm.tutk.	—	1	7	12	14
Ammatillinen tutkinto	—	12	33	24	3
Peruskoulu	100	75	8	3	3
Yhteensä %	100	100	100	100	100
Aloittaneita	36 469	49 825	15 227	16 278	18 308

* Ml. 557 ammatillisella korkea-asteella aloittanutta

Ammattikorkeakouluasteella aloittaneiden keski-ikä (mediaani) oli sama kuin opistoasteella, 21 vuotta. Aloittaneista 56 prosenttia oli 19–21-vuotiaita. Yli 25-vuotiaiden osuus oli selvästi pienempi kuin opistoasteella, 25 prosenttia. Aloittaneista 73 prosenttia oli ylioppilastutkinnon suorittaneita.

Yliopistossa opintonsa aloittaneiden keski-ikä 20 vuotta (mediaani) oli vuoden matalampi kuin ammattikorkeakouluasteella. Ylioppilaita aloittaneista oli 95 prosenttia vuonna 1996 (taulukko 2.14).

Aloittaneissa naisia oli selvä enemmistö kaikissa muissa ryhmissä paitsi ammatillisella kouluasteella, jolla kummankin sukupuolen edustajia oli yhtä paljon (taulukko 2.13).

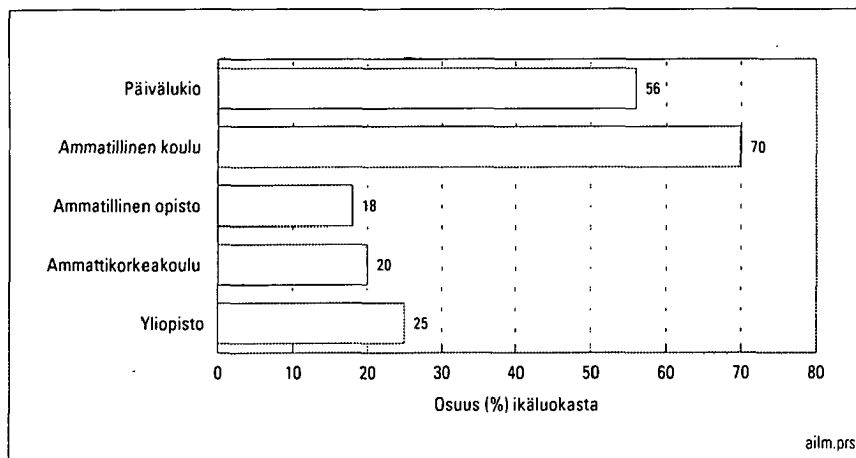
Koulutuksen määrällisissä suunnittelussa ja seurannassa aloituspaikkoja ja aloittaneita verrataan usein johonkin aloitusikäluokkaan. Kuten taulukosta 2.13 käy ilmi, tulevat aloittaneet useasta ikäluokasta. Tästä syystä aloittaneiden kokonaismäärää ei voida verrata suoraan vain yhteen tiet-

tyyn ikäluokkaan ja ilmoittaa, kuinka suuri osa ikäluokasta aloitti jonkin koulutusasteen opinnot. Aloittaneiden ikätietojen perusteella voidaan kuitenkin laskea, kuinka suuri osa nuorista keskimäärin aloittaa opinnot peruskoulun jälkeen jollakin koulutusasteella tiettyyn ikävuoteen mennessä¹.

On odotettavissa, että 56 prosenttia vuoden 1996 16-vuotiaista aloittaa päivälukion ennen kuin täyttää 19 vuotta (kuvio 2.15). Miesten vastaava osuus oli 46 prosenttia miesikäluokasta ja naisten 67 prosenttia naisikäluokasta. Lukiossa ikäluokkaosuusien sukupuolierot olivat suurimmat muihin oppilaitosryhmiin verrattuna. Ylioppilastutkinnon suorittavien sukupuolierot tulevat jatkossakin pysymään suurina.

On huomattava, että kuviossa 2.15 esitetyt oppilaitosryhmittäiset prosentiosuudet eivät ole yhteenlaskettavia siksi, että koulutusura etenee asteittain ja sama henkilö voi olla aloittajana useammassa kuin yhdessä kuviossa 2.15 mainitussa oppilaitosryhmässä. Esimerkiksi vuonna 1996 ammatillisen kouluasteen aloittaneissa oli 12 prosenttia sellaisia, joilla oli ylioppilastutkinto suoritettuna aloittaessaan ammatillisen kouluasteen opinnot (taulukko 2.14).

On odotettavissa, että 70 prosenttia vuoden 1996 16-vuotiaista aloittaa ammatillisen kouluasteen opinnot ennen kuin täyttää 28 vuotta. Miesten vastaava osuus oli 71 prosenttia ja naisten 68 prosenttia.

2.15
Opintonsa aloittavien ikäluokkaosuudet oppilaitosryhmittäin¹⁾ 1996

¹ Koulutuksen aloittavien osuus yhdestä ikäluokasta saadaan laskemalla kumulatiivinen ikäryhmäosussumma seuraavasti:

$$\sum_{i=16}^{27} \frac{T_i}{V_i} * 100$$

i = ikä

T_i = i -ikäiset koulutuksen aloittaneet

V_i = i -ikäinen väestö

Tämä koulutusindikaattori eli -mittain osoittaa, kuinka suuri osa 16-vuotiaista aloittaa päivälukion ennen kuin täyttää 19 vuotta. Se kertoo, kuinka monta prosenttia 16-vuotiaista aloittaa opinnot ammatillisella kouluasteella, kuinka monta prosenttia 18-vuotiaista ammatillisella opistoasteella, kuinka monta prosenttia 19-vuotiaista ammattikorkeakoulussa ja kuinka monta prosenttia 19-vuotiaista aloittaa yliopistossa ennen kuin täyttää 28 vuotta.

Vuoden 1996 tilanteessa ammatillisen opiston aloittavien ikäluokkaosuus oli 18 prosenttia, miehillä 14 ja naisilla 21 prosenttia. Ammattikorkeakouluasteen aloittavien vastaava osuus oli 20 prosenttia, miehillä 18 ja naisilla 22 prosenttia. Ammattikorkeakoulu-uudistuksesta johtuen ammatillisen opiston aloittavien osuus ikäluokasta tulee lähivuosina nopeasti pienenemään, ja ammattikorkean puolestaan kasvamaan sitä mukaa

kuin ammattikorkeakoulu-uudistus etenee. Siirtymävaiheesta johtuen sukupuolirakenne ei ole vielä vakaa.

On odotettavissa, että 25 prosenttia vuoden 1996 19-vuotiaista aloittaa yliopisto-opinnot ennen kuin täyttää 28 vuotta. Miesten vastaava osuus miesikäluokasta oli 23 prosenttia ja naisten 27 prosenttia naisikäluokasta.

Kotitausta viitoittaa nuorten koulutietä

Koulutuksen merkitys ihmisen elämänkulkujen määrittäjänä on tutkimuksissa² moneen kertaan osoitettu. Tässä tarkastellaan, missä määrin kotitausta on määrittänyt nuorten koulutusuria vuonna 1995. Asiaa katsotaan kolmella tavalla: opintojen suuntautuminen peruskoulun jälkeen, opintojen jatkuminen keskiasteen opintojen jälkeen ja oppilaiden vanhempien koulutustasoerot oppilaitosryhmittäin.

Kodin sosiaalista taustaa mitataan vanhempien koulutustasolla. Aineisto on kokonaistilasto, jossa opiskelijoita on 450 000 ja näiden isiä ja äitejä yhteensä 880 000. Vain muutamalle prosentille oppilaista ei löydetty vanhempia tai toista vanhempaa tai vanhempien koulutuksesta ei saatu

tietoja. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen koulutus-, työssäkäynti- ja väestötalustoaineistoihin ja niiden perustana oleviin rekistereihin.

Opintojen suuntautuminen peruskoulun jälkeen

Koko ikäluokan ja kaikki sosiaaliryhmät kattava peruskoulu päättyy noin 16 vuoden iässä. 17–18-vuotiaat nuoret voidaan jaotella koulutukseen osallistumisen perusteella kolmeen ryhmään. Valtaosa peruskoulun päättäneistä jatkaa opintoja kokopäiväisesti joko lukioissa tai ammatillisissa kouluissa. Kolmas ryhmä on koulunkäyntiään jatkamattomat.

Koulutusasteluokitus

- Perusaste** = kansakoulun, keskikoulun tai peruskoulun suoritus. Tähän sisältyvät myös ne, jotka eivät olleet suorittaneet mitään koulutusta loppuun sekä ne, joiden koulutustasoa ei tunneta (Koulutusluokituksen asteet 1 ja 2)
- Keskiaste** = ammatillisen koulun tai ylioppilastutkinnon suorittaneet (Koulutusluokituksen asteet 3 ja 4)
- Korkea-aste** = pääosa ammatillisen opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot ja yliopistotutkinnot (Koulutusluokituksen asteet 5, 6, 7 ja 8)

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

² Viimeksi Suomessa tilastoihin perustuva koulutuksen tasa-arvoa käsittelevä tutkimus on tehty 1995: Osmo Kivinen ja Risto Rinne; *Koulutuksen periytyvyys. Nuorten koulutus ja tasa-arvo Suomessa*. Koulutus 1995:4, Tilastokeskus.

2.16

17–18-vuotiaiden koulutukseen osallistuminen isän koulutusasteen mukaan oppilaitosryhmittäin 1995

Nuoret	Isän koulutusaste			17–18-vuotiaita	
	Perusaste %	Keskiaste %	Korkea-aste %		%
Päivälukioissa	39	52	79	67 900	52
Ammatillisissa oppilaitoksissa	39	34	11	41 841	32
Muissa oppilaitoksissa	2	2	3	2 472	2
Ei koulussa	20	13	7	18 909	14
Yhteensä %	100	100	100	131 122	100
17–18-vuotiaat isän koulutusasteen mukaan %	37	46	17	100	

Opintojaan jatkavat erkanevat rinnakkaisille koulutusväylille lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. 17–18-vuotiaista 52 prosenttia opiskeli päivälukioissa ja 32 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa. Koulunkäyntiä jatkamattomia oli 14 prosenttia vuonna 1995 (taulukko 2.16).

Vaikka 17–18-vuotiaiden koulutus on laajentunut kattamaan nykyään jo valtaosan ikäluokasta, on vanhempien koulutustason ja nuorten valitseman opintien välillä yhä vahva yhteys. Mitä korkeampi vanhempien koulutustaso on, sitä suurempi osa jälkeläisistä jatkaa lukioihin ja sitä pienempi osa lapsista valitsee ammatillisen koulun tai ei jatka koulunkäyntiä lainkaan.

Kotitaustaa mitataan seuraavassa isän koulutuksen korkeudella. Perusasteen eli kansa-, keski- tai peruskoulun varassa olevien isien 17–18-vuotiaista lapsista opiskeli 39 prosenttia lukioissa, keskiasteen koulutuksen käyneiden isien lapsista 52 prosenttia ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden isien lapsista 79 prosenttia vuonna 1995 (taulukko 2.16). Maisteri- ja tohtoritason isien 17–18-vuotiaista lapsista 83 prosenttia kävi päivälukiota vuonna 1995.

Perusasteen varassa olevien isien 17–18-vuotiaista jälkeläisistä opiskeli 39 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkea-asteen isien lapsista 11 prosenttia. Perusasteen isien lapsista 20 prosenttia ja korkea-asteen suorittaneiden isien lapsista 7 prosenttia ei ollut koulussa vuonna 1995.

Lukioihin tullaan korkeamman koulutustason perheistä ja ammatilliseen koulutukseen mata-

lamman koulutustason kodeista. Lukiovalinta johtaa jatko-opintoihin. Ammatillisen koulutuksen valinta 17–18-vuotiaiden ikäryhmässä tähtää verraten nopeaan siirtymiseen koulutuksesta työelämään. Reitit johtavat varsin erityyppisiin mahdollisuuksiin työelämässä.

Opiskelun jatkuminen keskiasteen jälkeen

Vanhempien koulutustason yhteyttä koulunkäynnin pituuteen voidaan tarkastella 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, sillä tässä ikäluokassa alkaa siirtyminen työelämään ja vain osa jatkaa opiskelua (taulukko 2.17).

Opiskelijat muodostivat 20–24-vuotiaiden suurimman ryhmän vuonna 1995. Pääasiallista toimintaa koskeva tilasto laaditaan siten, että työllisiä ovat myös ne, jotka opiskelevat työssäkäynnin ohessa. Tästä syystä opintoja harjoittavien määrä on suurempi kuin pääasiallisen toiminnan mukainen opiskelija-tieto taulukossa kertoo. Työssäkäyviä 20–24-vuotiaista oli noin kolmannes ja työttömiä vajaa viidesosa. Muu-ryhmään sisältyvät varusmiehet, kotitaloustyötä tekevät, eläkeläiset yms.

Vanhempien koulutus pääoma määrittää jälkeläisten työmarkkina-asemaa. Mitä korkeampi vanhempien koulutusaste on, sitä pidempään lapset jatkavat opiskelua. Vähemmän koulutusta saaneiden vanhempien jälkeläiset siirtyvät työelämään aikaisemmin ja lyhyemmän koulutuksen varassa kuin paremmat lähtökohdat saaneet.

2.17 20–24-vuotiaiden pääasiallinen toiminta isän koulutusasteen mukaan 1995

Nuorten pääasiallinen toiminta	Isän koulutusaste			20–24-vuotiaita	
	Perusaste %	Keskiaste %	Korkea-aste %		%
Opiskelija	31	39	59	115 826	38
Työllinen	39	36	26	108 066	35
Työtön	22	19	10	58 597	19
Muu	8	6	5	22 562	7
Yhteensä %	100	100	100	305 051	100
20–24-vuotiaat isän koulutusasteen mukaan %	45	40	15	100	

Korkeasti koulutettujen isien 20–24-vuotiaista lapsista jatkoi opintoja 59 prosenttia, keskiasteen suorittaneiden isien lapsista 39 prosenttia ja vain perusasteen suorittaneiden vanhempien lapsista 31 prosenttia vuonna 1995 (taulukko 2.17).

Perusasteen varassa olevien isien lapsista 61 prosenttia oli työmarkkinoilla joko työssä tai työttömänä. Vastaava osuus korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden isien lapsilla oli 36 prosenttia vuonna 1995.

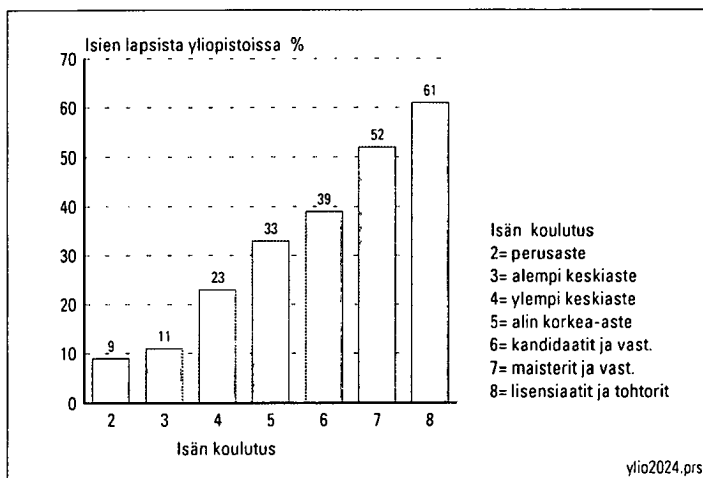
Kotitauustalla on vankka yhteys opintoja jatkavien koulutusvalintoihin. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapset kiipeävät koulutuksen ylimmille askelmille yliopistoihin ja vähemmän koulutusta saaneiden jälkeläiset suuntaavat ammatilliseen koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen osallistumisessa ei juurikaan ole eroja erilaisista kotitauustoista lähtöisin olevien välillä edes korkea-asteen koulutuksessa. Ammatillisten oppilaitosten välillä on kuitenkin suuria eroja oppilaiden kotitauustan koulutustasossa. Osa oppilaitoksista saa oppilaansa koulutukseltaan samanlaisista perheistä kuin yliopistotkin, mutta osaan oppilaitoksista oppilaat tulevat hyvinkin matalan koulutustason perheistä.

Yliopisto-opiskelun ja perheen koulutustason välillä on selkeä yhteys. Mitä korkeampi isän koulutusaste on, sitä suurempi osa jälkeläisistä valitsee yliopiston (taulukko 2.18).

2.18 20–24-vuotiaiden opiskelu isän koulutusasteen mukaan oppilaitosryhmittäin 1995

Nuoret	Isän koulutusaste			20–24-vuotiaita	
	Perusaste %	Keskiaste %	Korkea-aste %		%
Ammatillisissa oppilaitoksissa					
Keskiasteen oppilaita	9	10	8	28 455	9
Korkea-asteen oppilaita	7	9	8	24 398	8
Väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa	5	7	7	17 585	6
Yliopistoissa	9	14	44	49 098	16
Muissa oppilaitoksissa	1	1	2	4 287	1
Ei koulussa	69	58	31	181 228	59
Yhteensä %	100	100	100	305 051	100

2.19 20–24-vuotiaiden opiskelu yliopistoissa isän koulutustaseen mukaan 1995

Yliopistokoulutuksen ylisukupolvinen kasautuvuus on hyvin säännömukaista. Yhteys perheen koulutustaan ja lasten opiskeluosuuksien välillä on vankka. Kuviosta 2.19 käy ilmi, että isän koulutuksen nousu yhdellä koulutusasteella nostaa opiskeluosuutta useilla prosenttiyksiköillä.

Kun esimerkiksi alemman keskiasteen (3) eli ammatillisen koulun suorittaneiden isien lapsista 11 prosenttia opiskeli yliopistoissa, oli vastaava osuus ylempään keskiasteen (4) eli ylioppilastutkinnon tai pidemmän ammatillisen koulutuksen suorittaneiden isien jälkeläisillä yli kaksinkertainen (23 %). Ammatillisen opiston eli alimman korkea-asteen (5) tutkinnon suorittaneiden isien

lapsista opiskeli yliopistoissa 33 prosenttia. Jos vertaillaan maisteritutkinnon tai vastaavan tason tutkinnon (7) suorittaneiden isien lapsien opiskeluosuutta lisensiaatin- tai tohtorintutkintoon yltäneiden isien lasten vastaavaan osuuteen, nousee prosenttiosuus vielä lähes kymmenellä prosenttiyksiköllä 52:sta 61:een.

Oppilaiden vanhempien koulutustaso oppilaitosryhmittäin

Oppilaitoksissa opiskelevien sosiaalista rakennetta mitataan seuraavassa oppilaitosryhmittäin perheen koulutustason korkeudella. Koulutustaso osoitetaan indeksillä, joka ottaa huomioon sekä

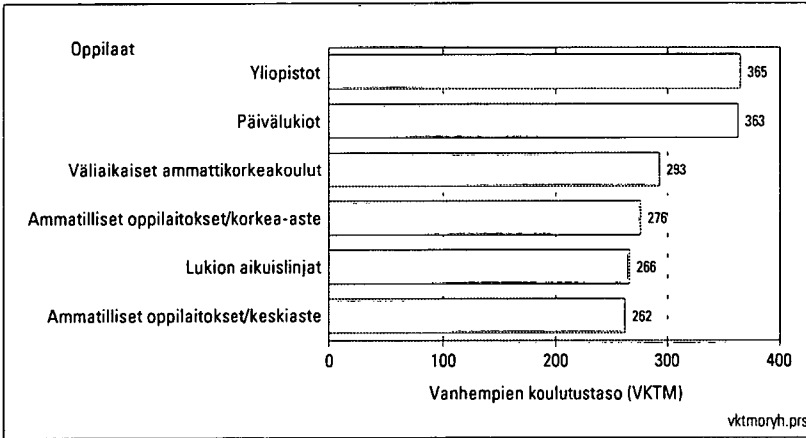
Vanhempien koulutustaso

Vanhempien koulutustaso oppilaitoksittain mitataan tässä siten, että kullekin oppilaalle haetaan tilastoaineistoista tiedot oppilaiden vanhemmista ja vanhempien suorittamista tutkinnoista. Isät ja äidit kootaan yhdeksi ryhmäksi oppilaitoksittain ja lasketaan vanhempien koulutustaso-indeksi (VKTM). VKTM-indeksin avulla vertaillaan oppilaitosryhmittäin oppilaiden vanhempien koulutustasoa. Indeksien pisteluku voi vaihdella 150 ja 800 välillä. Mitä pidempi koulutus vanhemmilla keskimäärin on, sitä korkeamman pisteluvun ryhmä saa. Ryhmässä, jonka VKTM-indeksi on 150, on jokainen isä ja äiti suorittanut vain kansa-, keski- tai peruskoulun. Jos indeksiluku on 800, ovat kaikki isät ja äidit suorittaneet lisensiaatin tai tohtorintutkinnon. Indeksini lasketaan siten, että ryhmään kuuluvat henkilöt luokitellaan koulutusluokitusstandardin mukaan koulutusasteluokkiin ja lasketaan ryhmän koulutustaso.

Ks. tarkemmin luku 5.

**2.20
Oppilaiden vanhempien
koulutustaso oppilaitos-
ryhmittäin 1995**

isän että äidin koulutuksen. Oppilaitosryhmiä vertaillaan tämän koulutustasoindeksin avulla. Mitä suurempi indeksin arvo on, sitä korkeampi vanhempien koulutustaso keskimäärin on.

Lukio- ja yliopisto-opiskelijoiden vanhempien koulutustaso oli selvästi korkeampi kuin ammatillista koulutusta antavissa oppilaitoksissa vuonna 1995. Lukion aikuislinjoilla oppilaiden vanhempien koulutustaso oli kuitenkin matala (kuvio 2.20).

Ammatillista koulutusta annetaan ammatillisissa oppilaitoksissa usealla koulutusasteella. Mitä korkeammalla koulutusasteella oppilaat opiskelevat, sitä korkeampi on heidän vanhempiansa koulutustaso.

Kuviossa 2.20 ammatillisten oppilaitosten koulutus on jaoteltu kahteen koulutusasteeseen. Keskiasteen koulutuksessa eli lähinnä kouluasteen ammatillisessa koulutuksessa olevien oppilaiden vanhemmat olivat saaneet keskimäärin vähiten koulutusta. Ammatillisen korkea-asteen eli opistoasteen oppilaiden vanhempien koulutustaso oli selvästi korkeampi kuin keskiasteella opiskelevien.

Väliaikaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhemmat olivat keskimäärin suorittaneet pidemmän koulutuksen kuin ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelleiden vanhemmat. Ammatikorkeakouluopiskelijoiden vanhempien koulutustaso oli kuitenkin selvästi matalampi kuin yliopisto-opiskelijoiden vanhempien (kuvio 2.20). Ammatikorkeakoulujen toiminta on vasta

alkanut. Tulevina vuosina kun tilanne vakiintuu, nähdään, missä määrin akateemisten perheiden lapset siirtyvät ammattikorkeakouluihin.

Koulutustasoa osoittavaa indeksiä taulukossa 2.21 vertaamalla voidaan nähdä, että kotitaustaerot päivälukioiden välillä ovat erittäin suuret. Tähän vaikuttavat osaltaan väestön alueelliset koulutuserot. Päivälukiot, joiden oppilaaksiottoalueet ovat etelässä, saavat oppilaansa korkeammin koulutetun väestön alueilta kuin maan muilla alueilla sijaitsevat lukiot. Oppilaiden vanhempien koulutustaso vaihteli eniten Uudellamaalla. Uudenmaan tiheästä lukioverkosta johtuen oppilailla ja heidän vanhemmillaan on mahdollisuus valita useasta lukiosta.

Kotitaustaerojen tunnistaminen on tärkeää muun muassa silloin kun ryhdytään arvioimaan vaikakapa päivälukioiden tuloksellisuutta. Päivälukioiden suurista kotitaustaeroista johtuen ei voida vertailla vain esimerkiksi pelkkiä ylioppilaskirjoitusten tuloksia. Useissa tutkimuksissa on näet osoitettu, että tulosten vaihtelu päivälukioissa selittyy suurimmalta osalta opiskelijoiden kotitaustaeroilla.

Koulutustasoltaan korkeimmat päivälukiot ovat usein valtakunnallisia joidenkin aineiden opetuksen erikoistuneita lukioita kuten taidelukioita, kielilukioita, urheilulukioita tai muulla tavoin erikoistuneita lukioita. Vanhempien koulutustaso on myös keskimääräistä korkeampi normaalilukioissa, jotka ovat yliopistojen opettajankoulutusta antavia laitoksia.

2.21 Päivälukioiden opiskelijoiden vanhempien koulustasoerot maakunnittain 1995

	VKTM-indeksi		
	Alin	Ylin	Erotus
Uusimaa	288	571	283
Varsinais-Suomi	301	518	217
Satakunta	278	388	110
Häme	324	403	79
Pirkanmaa	300	440	140
Päijät-Häme	293	388	95
Kymenlaakso	290	371	81
Etelä-Karjala	305	398	93
Etelä-Savo	273	406	133
Pohjois-Savo	288	409	121
Pohjois-Karjala	273	430	157
Keski-Suomi	273	456	183
Etelä-Pohjanmaa	263	372	109
Vaasan rannikkoseutu	291	438	147
Keski-Pohjanmaa	279	341	62
Pohjois-Pohjanmaa	289	466	177
Kainuu	289	372	83
Lappi	295	399	104

Ammatillista koulutusta antavia oppilaitoksia on monentyyppisiä ja ne eroavat toisistaan myös oppilaiden kotitaustan koulutustason suhteen. Kuviossa 2.22 vertaillaan oppilaiden vanhempien koulustasoa oppilaitostyypeittäin. On huomattava, että yhdessä oppilaitostyyppissä opetusta voidaan antaa usealla koulutuslalla, mikä osaltaan voi vaikuttaa oppilaiden kotitauarakenteeseen.

Musiikkialan opettajia ja muusikkoja kouluttavissa konservatorioissa oli oppilaiden vanhempien

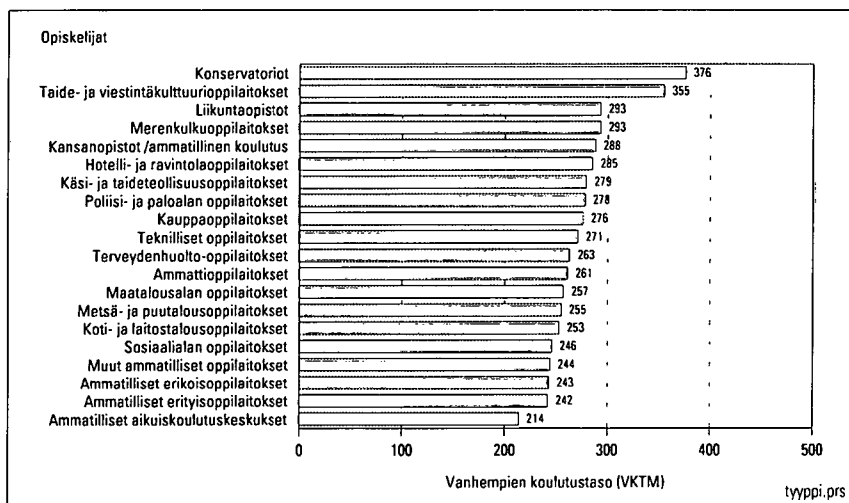
koulutustaso korkein (VKTM 376) vuonna 1995. Se on korkeampi kuin yliopistoissa (VKTM 365). Konservatorioita voidaankin pitää statukseltaan yliopistotyyppisinä.

Korkean koulutustason perheistä tulivat myös 1990-luvulla perustettujen taide- ja viestintäoppilaitosten oppilaat. Taiteen ja viestinnän oppilaitokset kouluttavat kuvataiteilijoita ja medianomeja.

Kauppaoppilaitosten, teknillisten oppilaitosten ja terveydenhuolto-oppilaitosten oppilaiden vanhempien koulutustaso on oppilaitostyyppien keskiarvoilla (kuvio 2.22). Oppilaitostyyppiin kuuluvien oppilaitosten välillä on kuitenkin suuria eroja. Vanhempien koulustasoltaan korkeimmissa oppilaitoksissa olivat koulutustasot yliopistojen luokkaa. Esimerkiksi vanhempien koulustasoltaan korkeimman kauppaoppilaitoksen koulustasoindeksi oli 377 (matalin 235), teknillisen oppilaitoksen 368 (matalin 231) ja terveydenhuolto-oppilaitoksen 324 (matalin 224).

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten oppilaiden vanhemmat ovat saaneet kaikkein vähiten koulutusta. Oppilaat opiskelevat aikuisille suunnitelluissa aikuiskoulutusohjelmissa suorittaen merkantin, merkonomin, tietotekniikan, mekaanikon, sosiaali- ja terveydenhuollon, hotelli- ja ravintola-alan, siivousalan jne. tutkintoja.

Väliaikaisesti ammattikorkeakouluihin tultiin koulustasoltaan lähes samantasoisista perheistä (kou-

2.22 Ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten oppilaiden vanhempien koulutustaso (VKTM) oppilaitostyypeittäin 1995

lutustasoindeksi 293) kuin ammatillisiin oppilaitoksiinkin vuonna 1995 (kuvio 2.20). Ammattikorkeakoulut näyttävät tarjoavan reitin korkeampaan koulutukseen vähemmän koulutusta saaneiden vanhempien lapsille. Vanhempien koulutustasot ovat kuitenkin selvät ammattikorkeakoulujen välillä. Koulutustasoltaan korkeimman ammattikorkeakoulun vanhempien koulutustasoindeksi oli 334 ja matalimman 264. Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulut saivat oppilaansa korkeammin koulutetuista perheistä kuin muualla maassa sijaitsevat ammattikorkeakoulut.

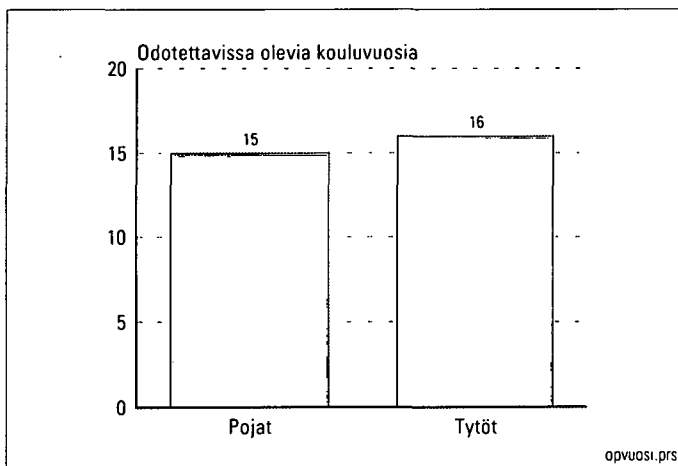
Yliopisto-opiskelijat ovat keskimäärin kaikkein korkeimmin koulutetuista perheistä (koulutustasoindeksi 365/kuvio 2.20). Oppilaiden vanhempien koulutustasossa on kuitenkin suuria eroja yliopistojen välillä. Koulutustasoltaan korkeimman yliopiston vanhempien koulutustasoindeksi oli 435 ja matalimman 311. Korkeimmin koulutetuista perheistä tultiin pääkaupunkiseudun yliopistoihin.

Koulutukseen osallistuminen

Useimmilla peruskoulu päättyy sinä vuonna, jolloin he täyttävät 16-vuotta. Käytännöllisesti katsoen kaikki 15-vuotiaat ovat vielä peruskoulussa, ja vain pieni osa ikäluokasta jatkaa peruskoulussa 17. tai 18. ikävuoteen saakka. Peruskoulun jälkeen on 1990-luvun alkupuoliskolta alkaen yli 90 prosenttia jatkanut päätoimista opiskelua joko yleissivistävissä kouluissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa. Pääosa alle 20-vuotiaista nuorista vielä opiskelee, ja työelämään siirtyminen alkaa vasta 20 ikävuoden jälkeen.

Peruskoulun jälkeiseen jatko-opiskeluun vaikuttavat koulutuspaikkojen tarjonta, koulutuksen pituus ja opiskelijoiden kouluttautumishalukkuus. Myös kotitausta ja asuinalue suuntaavat koulutukseen osallistumista.

Nuoret uskovat vahvasti koulutukseen ja sen antamiin mahdollisuuksiin päästä työmarkkinoille ja pysyä työssä. Kun 15–29-vuotiailta nuorilta kysyttiin keväällä 1997 heidän koulutuksen arvostustaan kysymyksellä "koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia", niin 94 prosenttia vastanneista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä esitetystä väitteestä. Koulutusmotivaatio on säilynyt myös työttömien nuorten keskuudessa 1990-luvun alkupuolen poikkeuksellisen suuresta työttömyydestä huolimatta. Syksyllä 1997 tehdyn kyselyn mukaan suomalaisista nuorista 90 prosenttia piti koululaitosta myös kansallisena ylpeyden aiheena ja saavutuksena. (Nuorisobarometri 1/1997 ja 2/1997, Nuorisosiain neuvottelukunta, opetusministeriö).

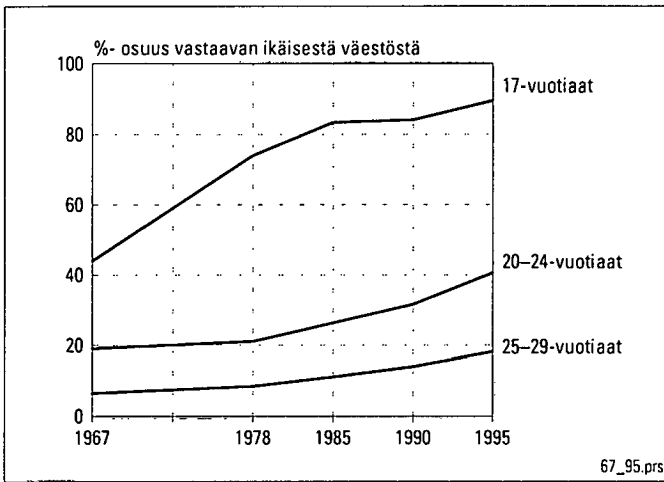

2.23
Peruskoulun 7-vuotiaana vuonna 1995 aloittaneilla odotettavissa kouluvuosia ennen 35. ikävuottaan

Koulutukseen osallistumista voidaan tarkastella siten, että lasketaan odotusarvo sille, kuinka monta vuotta lapset ja nuoret oppilaitoksissa viettävät. Peruskoulun 7-vuotiaina vuonna 1995 aloittaneilla on keskimäärin odotettavissa 15 vuotta opiskelua ennen kuin he täyttävät 35 vuotta. Poikien opiskeluvuosien määrä on keskimäärin 15 vuotta ja tyttöjen 16 vuotta. Vaikka kouluvuosia kertyy keskimäärin näinkin monta, on huomattava, että sille osalle ikäluokasta, joka lopettaa opiskelun peruskoulun päättyessä, tulee kouluvuosia vain yhdeksän, ja tohtorintutkintoon saakka jatkaville niitä kertyy yli 20 (kuvio 2.23).

Koulutukseen osallistuminen iän ja sukupuolen mukaan

Koulutukseen osallistuminen on jatkuvasti lisääntynyt (kuvio 2.24). Kun esimerkiksi 17-vuotiaista alle puolet oli koulussa vuonna 1967, vastaava luku oli lähes 90 prosenttia vuonna 1995. 1990-luvulla lukionkäynti yleistyi. Sitä vastoin 17-vuotiaiden ammatilliseen koulutukseen osallistuminen ei lisääntynyt, vaan jopa hieman väheni vuodesta 1990. 17-vuotiaiden ikäluokasta opiskeli lukioissa 54 prosenttia ja 35 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa vuonna 1995.

2.24
Opiskelijoiden osuus eräissä väestöryhmissä 1967–1995

2.25 Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijat iän mukaan 1995

	Ikä vuoden 1995 lopussa													
	Yhteensä	-15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25-29	30-34	35-
Päivälukiot	108 749	310	35 472	34 496	33 404	4 728	257	34	13	8	7	10	3	7
Aikuislukiot ja -linjat	16 524	25	560	877	1 400	1 537	1 180	894	693	629	572	1 863	1 251	5 043
Ammatilliset oppilaitokset	169 006	36	18 632	22 845	18 996	13 818	13 772	13 328	10 741	8 635	6 377	17 213	9 117	15 496
Väliaikaisten ammattikorkeakoulut	31 479	-	-	-	94	1 743	2 991	4 154	3 984	3 592	2 864	6 414	2 471	3 172
Yliopistot	131 875	-	-	4	97	5 294	8 386	10 193	9 583	10 424	10 512	37 573	17 526	22 283
Opiskelijat yhteensä	457 633	371	54 664	58 222	53 991	27 120	26 586	28 603	25 014	23 288	20 332	63 073	30 368	46 001
Osuus väestöstä %			84,6*	89,6	81,6	40,6	40,7	45,9	44,0	39,4	33,1	18,2	8,0	
Väestö 31.12.1995			64 623	64 973	66 149	66 873	65 398	62 344	56 865	59 073	61 371	347 131	379 987	

* Jos peruskoulussa olevat noin 6 400 oppilasta lasketaan mukaan, nousee luku yli 94 prosentin

Yli 20-vuotiaiden nuorten koulunkäynti on alkanut kasvaa ripeästi. Tarjolla on yhä enemmän korkea-asteen koulutusta yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja muussa korkea-asteen ammatillisessa koulutuksessa. Toisaalta nuoret haluavat jatkaa opintojaan korkea-asteella.

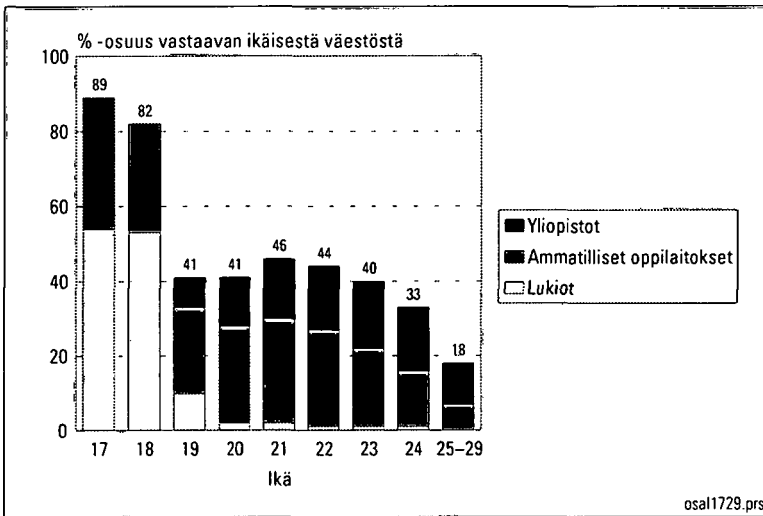
20–24-vuotiaista oli opiskelemaan 40 prosenttia vuonna 1995. Vastaava luku kymmenen vuotta aikaisemmin oli 26 prosenttia ja 20 prosenttia vuonna 1967 (kuviot 2.24).

20–24-vuotiaista 16 prosenttia opiskeli yliopistoissa vuonna 1995. Vastaava osuus oli 11 prosenttia vuonna 1985 ja 9,8 vuonna 1978. Vuonna

1995 tästä ikäluokasta 6 prosenttia harjoitti opintoja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa, ja 8 prosenttia oli muussa ammatillisessa korkea-asteen koulutuksessa.

Naiset osallistuvat koulutukseen kaikissa ikäryhmissä laajemmin kuin miehet. Keskiasteella opiskeli 16–19-vuotiaista naisista 73 prosenttia ja miehistä 67 prosenttia vuonna 1995. Korkea-asteella opiskeli 20–24-vuotiaista naisista 33 prosenttia ja miehistä 27 prosenttia. (taulukko 2.27).

Miehistä ja naisista oli opiskelemaan yhtä suuri osa ikäluokasta vain 17-vuotiaissa (89 %) vuonna 1995. Miehet osallistuvat keskiasteen amma-

2.26
17–29-vuotiaiden koulutukseen osallistuminen oppilaitostyyppin mukaan 1995

2.27
Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoiden osuudet väestöstä koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 1995

	Ikä vuoden 1995 lopussa					
	16–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–49
	Osuus vastaavan ikäisestä väestöstä %					
Yhteensä	73,9	40,6	18,2	8,0	5,0	2,6
Miehet	70,2	34,9	17,8	7,3	3,8	1,8
Naiset	77,7	46,5	18,5	8,8	6,2	3,5
Keskiaste	69,7	10,8	2,9	1,6	1,3	0,9
Miehet	66,8	8,0	2,4	1,0	0,6	0,4
Naiset	72,7	13,7	3,5	2,1	1,9	1,4
Korkea-aste	4,2	29,8	15,2	6,4	3,7	1,7
Miehet	3,4	26,9	15,5	6,2	3,2	1,4
Naiset	4,9	32,9	15,0	6,7	4,3	2,1

tilliseen koulutukseen huomattavasti enemmän kuin naiset. 17-vuotiaista miehistä 44 prosenttia kävi ammatillista koulua ja naisista 26 prosenttia. Lukioissa opiskeli 17-vuotiaista naisista 63 prosenttia ja miehistä 46 prosenttia. Naisten ammatillinen koulutus toteutuu yleisemmin vasta lukion jälkeen.

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa opiskeli 20–24-vuotiaista naisista 17 ja miehistä 12 prosenttia. Yliopisto-opintoja harjoitti naisista 18 prosenttia ja miehistä 14 prosenttia vuonna 1995.

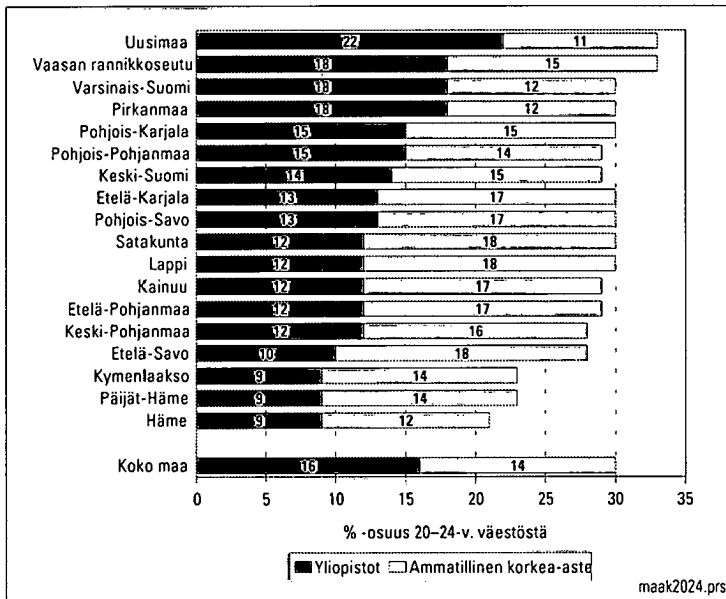
Alueelliset osallistumiserot

Koulutukseen osallistuminen vaihtelee alueittain siten, että alle 20-vuotiaat osallistuvat koulutukseen yhtä laajasti maan kaikissa osissa. Osallistumiseroja syntyy vain koulutuksen suuntautumisessa. Kaupungeissa nuoret käyvät enemmän lukiota ja vähemmän ammatillista koulua kuin maaseudulla asuvat nuoret. Esimerkiksi 17-vuotiaista nuorista lukiolaisia oli 58 prosenttia kaupungeissa ja 50 prosenttia maaseudulla. Kaupunkimaisten kuntien 17-vuotiaista 32 prosenttia kävi ammatillista koulua ja maaseutumaisissa kunnissa asuvista 41 prosenttia (taulukko 2.28).

2.28 Koulutukseen osallistuminen kuntatyyppiin mukaan 1995

	Kaupunkimaiset kunnat ¹⁾	Taajaan ²⁾ asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat ³⁾	Koko maa
	%	%	%	%
17-vuotiaat	89	90	90	90
Lukiot	58	52	50	54
Ammatilliset oppilaitokset	32	38	41	35
20–24-vuotiaat	44	34	34	41
Lukiot	2	1	1	1
Ammatilliset oppilaitokset	17	17	18	17
Väliaikaiset ammattikorkeakoulut	6	5	6	6
Yliopistot	19	11	11	16

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90 %, ²⁾ 60 %–90%, ³⁾ alle 60 %

2.29 20–24-vuotiaiden osallistuminen korkeasteen koulutukseen asuinmaakunnittain 1995

Maakunnat on järjestetty yliopisto-opiskelun mukaiseen järjestykseen

Alueelliset erot ovat suuremmat korkea-asteen koulutukseen osallistumisessa kuin keskiasteella. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvista 20–24-vuotiaista oli koulutuksessa 44 prosenttia ja maaseudulla asuvista 34 prosenttia. Kaupunkien nuorista opiskeli yliopistoissa 19 prosenttia ja maaseutumaiden kuntien nuorista 11 prosenttia. Erojen syntyyn vaikuttaa osaltaan se, että väestön koulutustaso on paljon korkeampi kaupunkikunnissa kuin maaseudulla asuvan väestön.

Korkea-asteen koulutukseen osallistuminen vaihtelee myös maakunnittain. Korkea-asteen koulutus on jaoteltu kuviossa 2.29 kahteen ryhmään: yliopistoissa opiskeleviin ja niihin, jotka opiskelivat väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa tai

muussa korkea-asteen ammatillisessa koulutuksessa.

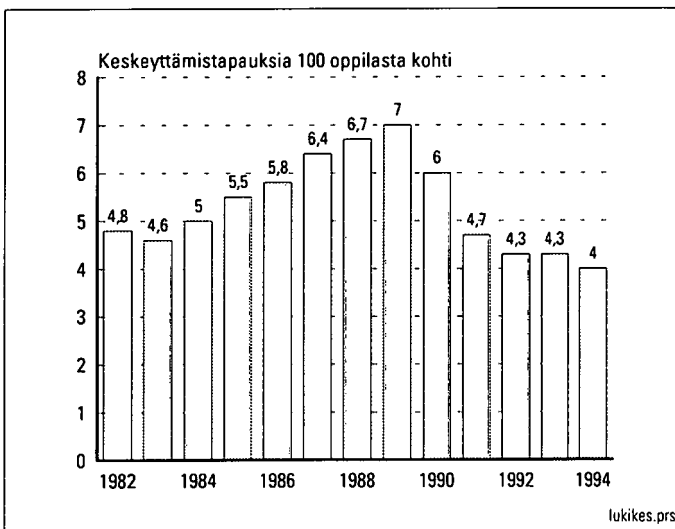
Uudellamaalla asuvat nuoret opiskelivat yliopistoissa muualla maassa asuvia selvästi enemmän. Heistä oli ammatillisessa korkea-asteen koulutuksessa muuta maata vähemmän vuonna 1995. Myös Vaasan rannikkoseudun nuorista yli 30 prosenttia opiskeli korkea-asteella, mutta heistä suurempi osa oli ammatillisessa korkea-asteen koulutuksessa kuin Uudellamaalla. Enemmän kuin maassa keskimäärin opiskeltiin yliopistoissa myös Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla. Yliopistoissa opiskelevien osuudet olivat pienimmät (9 %) Hämeessä, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa (kuvio 2.29).

Keskeyttäminen

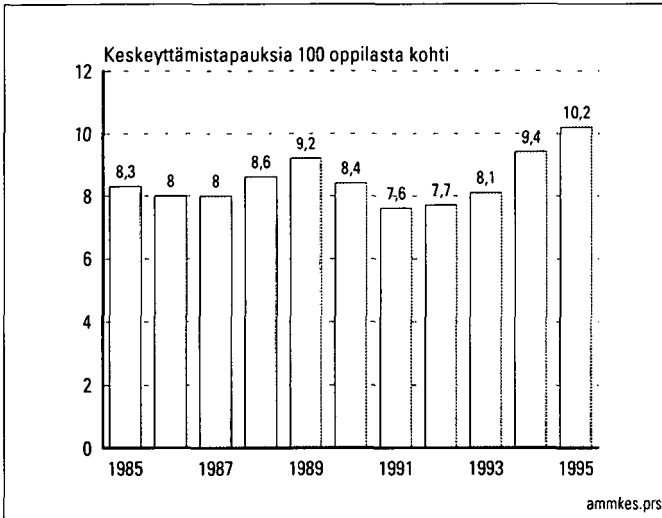
Opintojen keskeyttämisestä on tilastotietoja keskeyttämistapausten määrästä lukioista, ammatillisista oppilaitoksista ja yliopistoista. Keskeyttämistapausten määrällä voidaan osoittaa, lisääntyykö vai väheneekö keskeyttäminen. Tämä tieto ei kuitenkaan kerro sitä, kuinka moni aloittaneista ei suorita opintojaan loppuun. Yliopistoista on

lisäksi tietoa siitä, kuinka suuri osa aloittaneista suorittaa tutkinnon tai keskeyttää.

Päivälukioissa keskeyttäneitä on ollut viime vuosina runsas 4 000. Keskeyttämistapausten määrään sisältyvät varsinaisten keskeyttäneiden lisäksi myös koulua vaihtaneet, maasta muuttaneet, kuolleet jne.

2.30
Päivälukioissa keskeyttäminen
1982–1994

2.31 Ammatillisten oppilaitosten ja väli aikaisten ammattikorke- koulujen opintolinjoilla keskeyttäminen 1985–1995

Voidaan arvioida, että kuten muissakin oppilaitoksissa huipputyöllisyys on ainakin joltain osin ollut vaikuttamassa keskeyttämisen lisääntymiseen 1980-luvun loppupuolella. Keskeyttäminen väheni nopeasti 1990-luvun alkupuolella suuryöttömyyden alkaessa. Muista oppilaitoksista poiketen päivälukioissa keskeyttämisen vähentyminen jatkui vielä syvimmän taloudellisen laman jälkeenkin (kuvio 2.30). Tämä selittyy pitkälti sillä, että 1990-luvun keskivaiheilla päivälukiot siirtyivät luokattomaan opetukseen. Esimerkiksi vuonna 1994 luokallisissa päivälukioissa oli sataa oppilasta kohti 4,3 keskeyttämistapausta ja luokattomissa lukioissa 3,6.

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa keskeyttämistapauksia oli noin 20 000 vuonna 1995. Varsinaisten keskeyttämisten lisäksi määrään sisältyvät opintolinjaa tai oppilaitosta vaihtaneet, maasta muuttaneet jne. Keskeyttäminen näyttää vaihtelevan taloudellisen suhdannevaiheen mukana. Esimerkiksi huipputyöllisyysvuonna 1989 keskeyttäminen oli suurta ja vähäisempää lamakauden aikana 1990-luvun alkupuolella. Taloudellisen elpymisen myötä keskeyttäminen alkoi nopeasti lisääntyä 1990-luvun puoliväliin tultaessa (kuvio 2.31). Mitkä kaikki seikat ovat olleet vaikuttamassa havaittuun kehitykseen, ei ole tämän keskeyttämis-tilaston keinoin selvitettävissä.

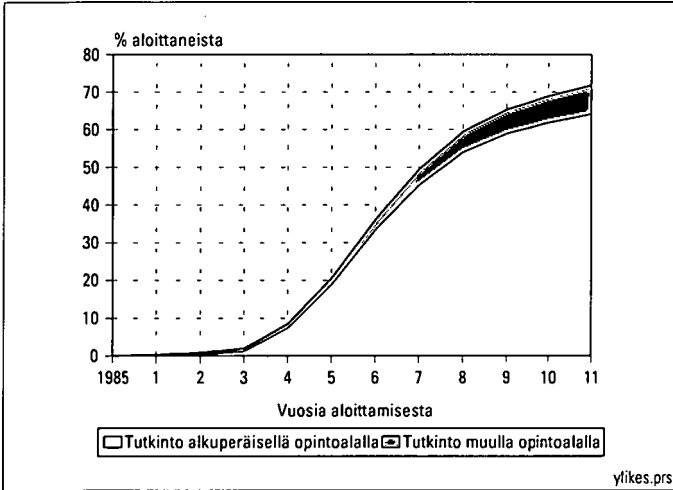
Keskeyttäminen on yleisintä opintojen alkuvaiheessa. Ammatillisten oppilaitosten ensimmäisillä luokilla keskeyttämisiä oppilasmäärään verrattuna oli lähes 11 prosenttia ja muilla luokilla 7 prosenttia vuonna 1995. Naiset keskeyttivät opintonsa harvemmin (10 %) kuin miehet (11 %). Eniten keskeyttämistapauksia (yli 15 %) oli pintakäsittelyalan ja LVI-alan opintolinjoilla, jotka ovat koulutukseen hakijoiden vähemmän suosimia opintoaloja. Pienintä (alle 6 %) keskeyttäminen oli suosituilla viestintä- ja kuvataidealan opintolinjoilla. Vähäistä se oli myös muiden muassa terveydenhoidon ja sosiaalialan, auto- ja kuljetusalan ja sähköalan opintolinjoilla.

Yliopistoissa keskeyttämistapauksia on edellisen kymmenen vuoden aikana ollut noin kuusi prosenttia oppilasmäärään verrattuna.

Vuonna 1985 aloittaneista noin 11 300 opiskelijasta valmistui kymmenessä vuodessa eli vuoden 1995 loppuun mennessä 69 prosenttia. Muulla kuin aloittamallaan opintoalalla valmistui 8 prosenttia (kuvio 2.32). Opintoja jatkoi 16 prosenttia. Keskeyttäneitä vuoden 1985 aloittaneista oli 15 prosenttia. Keskeyttäneeksi on tässä laskettu ne henkilöt, jotka eivät ole suorittaneet tutkintoa eivätkä ole ilmoittautuneet seuraavana lukuvuonna yliopiston opiskelijaksi.

2.32
Yliopistoissa ylemmän korkeakoulututkinnon 1985 aloittaneiden valmistuminen vuoden 1996 loppuun mennessä

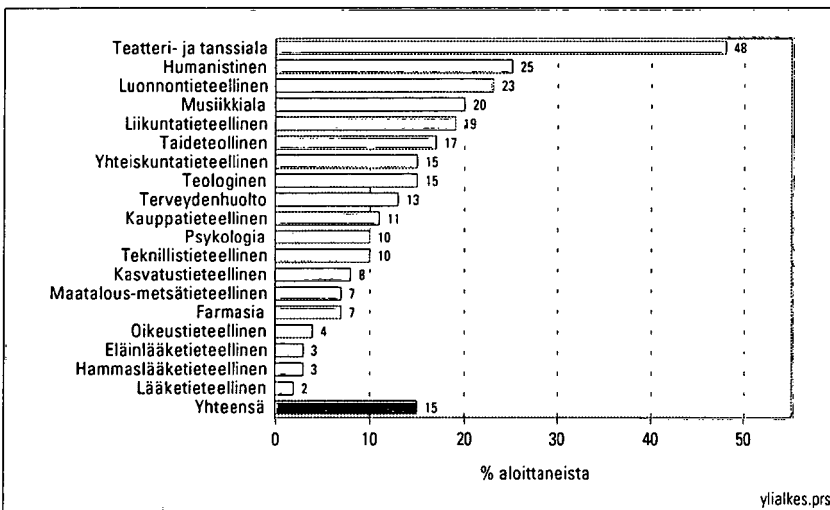
Seuraavana vuonna 1996 valmistui kolme prosenttiyksikköä lisää, eli valmistuneiden prosentiosuus aloittaneista nousi 72 prosenttiin 11 vuoden jälkeen. Opintojaan jatkoi vielä 13 prosenttia. Keskeyttäneiden osuus pysyi 15 prosentissa.

paljon suurempi ja opintoalaa vaihtaneiden määrä on suurin (yli viidennes aloittaneista). Kun otetaan huomioon luonnontieteellisen ja jonkin muun yliopistollisen tutkinnon suorittaminen, heistä kuitenkin 59 prosenttia valmistui kymmenessä vuodessa.

Lääketieteen ja eläinlääketieteen aloilla aloittaneista valmistui kymmenessä vuodessa aloittamaltaan opintoalalta yli 90 prosenttia. Kasvatustieteen (ml. opettajat), oikeustieteen ja farmasian alalla aloittaneista suoritettiin tutkinnon yli 80 prosenttia. Luonnontieteellisellä opintoalalla aloittaneista jatkoi tutkintoon asti vain 34 prosenttia. Syynä tähän on se, että luonnontieteen opintoalalla keskeyttäneiden määrä on keskimääräistä

Keskeyttäneiden suhteellinen määrä oli suurin teatteri- ja tanssialalla, 48 prosenttia aloittaneista. Humanistisen opintoalan aloittaneista oli keskeyttänyt neljäsosa ja luonnontieteellisellä alalla aloittaneista yli viidennes. Keskeyttämisprosentit olivat alle viiden lääketieteellisellä, hammaslääketieteellisellä, eläinlääketieteellisellä ja oikeustieteellisellä opintoalalla (kuvio 2.33).

2.33
Yliopistoissa ylemmän korkeakoulututkinnon 1985 aloittaneiden keskeyttäminen opinto-aloittain vuoden 1995 loppuun mennessä

Koulutukseen osallistuminen EU-maissa

Seuraavassa esitettävät tiedot perustuvat OECD:n *Education at a Glance* ja Euroopan Unionin *Key data on education in the European Union 1997* -julkaisuihin. Kansainvälisiin vertailutietoihin liittyvien monien ongelmien vuoksi maavertailuihin on suhtauduttava varovaisuudella.

Euroopan Unionin maissa koululaisia ja opiskelijoita oli noin 83 miljoonaa lukuvuonna 1994/95. Suomessa vastaava luku oli 1,1 miljoonaa. Suomessa osallistutaan koulutukseen oppivelvollisuuden jälkeen keskimääräistä enemmän. Oppivelvollisuusoppilaiden osuus kaikista oppilaista on EU-maiden alhaisimpia. Vain Ruotsissa ja Tanskassa vastaavat osuudet olivat Suomen osuutta pienempiä. Väestöön verrattuna oppilasmäärä oli Suomessa EU-maiden keskivaiheilla, 22 prosenttia (taulukko 2.34).

Taulukossa 2.35 vertaillaan oppilaiden määrää 5–29-vuotiaan väestön määrään. Vuodesta 1975 koulutukseen osallistuminen kasvoi reippaasti EU-maissa. Suomessa kasvu oli nopeinta. Kun oppilasmäärän suhde 5–29-vuotiaaseen väestöön

vuonna 1975 oli Suomessa EU-maiden keskimäärää matalampi (49%), kasvoi se EU:n kärkeen (64 %) vuonna 1995. Koulutukseen osallistumismäärällä mitattuna Suomi näyttää panostavan koulutukseen selvästi enemmän kuin EU-maat keskimäärin. On huomattava, että esiopetus ei sisälly taulukkon 2.35.

Kaikissa EU-maissa Suomea lukuunottamatta 95–100 prosenttia 5–14-vuotiaista oli koulussa lukuvuonna 1994/95. Suomessa osuus jäi alle 90 prosentin. Tämä selittyy sillä, että Suomessa esiopetus on vähäistä ja peruskoulu alkaa 7-vuotiaana, kun se muissa EU-maissa alkaa tavallisimmin kuuden vuoden ikäisenä. Yli 15-vuotiaiden ikäryhmissä koulutukseen osallistuminen on Suomessa EU-maiden huippua.

Koulutukseen osallistumista voidaan vertailla myös siten, että lasketaan odotusarvo sille, kuinka monta esiopetus- ja kouluvuotta 5-vuotiailla on keskimäärin edessään. Suomalaisilla 5-vuotiailla lapsilla oli odotettavissa 1990-luvun puolivälissä esiopetus- ja kouluvuosia keskimäärin

2.34

Oppilaiden määrä Euroopan Unionin maissa lukuvuonna 1994/95

Maat oppilasmäärän mukaisessa järjestyksessä

	Oppilaita	Oppivelvollisuus-ikäisten oppilaiden osuus koko oppilasmäärästä	Väestö 1995	Oppilaiden osuus väestöstä
	Milj.	%	Milj.	%
Saksa	16,3	64	81,5	20,0
Ranska	14,7	53	58,0	25,3
Britannia	14,1	57	58,3	24,3
Italia	10,7	..	57,3	18,7
Espanja	9,7	52	39,2	24,8
Alankomaat	3,6	66	15,4	23,3
Belgia	2,5	58	10,1	25,0
Portugali	2,4	56	9,9	23,7
Kreikka	2,0	58	10,4	19,0
Ruotsi	2,0	46	8,8	22,4
Itävalta	1,6	52	8,0	20,1
Tanska	1,1	44	5,2	22,0
Suomi	1,1	51	5,1	22,4
Irlanti	1,0	57	3,6	28,1
Luxemburg	0,1	74	0,4	13,0
Yhteensä	83,0	57	371,4	22,3

Lähde: *Key data on education in the European Union 1997*

2.35

Oppilasmäärän suhde 5–29-vuotiaaseen väestöön koulutusasteittain eräissä EU-maissa 1975 ja 1995

Maat yhteensä 1995-sarakkeen mukaisessa järjestyksessä

	Oppilasmäärän suhde 5–29-vuotiaaseen väestöön					
	Perus-, keski- ja korkea-aste yhteensä ¹⁾		Keskiaste ²⁾ (ISCED 3)		Korkea-aste ³⁾ (ISCED 5/6/7)	
	1975	1995	1975	1995	1975	1995
	%	%	%	%	%	%
Suomi	49	64	9	16	5	13
Ranska	51	60	9	13	5	10
Espanja	..	58	9	18	4	11
Irlanti	51	57	6	11	2	6
Alankomaat	51	57	5	12	5	8
Britannia	..	56	11	14	3	6
Tanska	53	56	7	14	6	10
Saksa	57	55	11	12	4	8
Ruotsi	..	52	7	13	6	6
Itävalta	53	52	13	14	3	9
Italia	51	51	10	15	5	10
Seuraavat OECD-maat						
Norja	..	56	..	14	..	10
Sveitsi	41	51	3	12	3	5

¹⁾ Esiopetus ei sisälly²⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO³⁾ Third level, ISCED 5/6/7, UNESCOLähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997*

15,9. Suomi sijoittuu tässä vertailussa EU-maiden keskivaiheille. EU-maissa vuosimäärä vaihteli 14,0 ja 17,6 vuoden välillä vuonna 1995.

Useimmissa EU-maissa naiset osallistuvat koulutukseen keskimäärin pidemmän ajan kuin miehet, mutta erot eivät ole suuria. Suomessa ero naisten hyväksi on EU-maiden suurin, yksi vuosi. Odotettavissa olevien kouluvuosien määrä on miehillä vielä suurempi esimerkiksi Saksassa, Itävallassa, Alankomaissa ja myös Sveitsissä.

Ennen oppivelvollisuuskäyttä alkavaan koulutukseen osallistuminen on saamassa yhä suuremman sijan EU-maissa. 3- ja 4-vuotiaiden esiopetus on jo aivan yleistä Ranskassa, Belgiassa ja Espanjassa (taulukko 2.36). Suomessa esiopetustilanne poikkeaa vähäisyytensä vuoksi muista EU-maista silmiinpistäväällä tavalla.

Esiopetukseen osallistuvat määritellään kansainvälisessä tilastoyhteistyössä siten, että esimerkiksi Suomessa esiopetuksen piiriin luetaan peruskoulujen esiluokkien oppilaat ja päiväkotien 3-6-vuotiaat lapset. 3–6-vuotiaat päiväkotilapset

luetaan esiopetuksen piiriin sillä perusteella, että päiväkotien henkilöstöön kuuluu ammattikoulutuksen saanut opettajisto. Laitosten ulkopuolinen päivähoito ei täytä esiopetuksen kriteeriä. Rajan vetäminen lasten hoidon ja esiopetuksen välille täysin kansainvälisesti vertailukelpoisella tavalla on kuitenkin erittäin vaikeaa. Siksi esiopetustilaston tiedot ovat vain suuntaa antavia.

Alkuopetuksella tarkoitetaan tässä suomalaisittain peruskoulun aloitusta, josta tavallisesti muuallakin oppivelvollisuuskoulu alkaa. Esiopetukseen osallistuvien ja koulussa aloittavien iät vaihtelevat paljon eri maissa. Kuusivuotiaat ovat yleisesti jo koulussa muualla paitsi Pohjoismaissa, joissa koulu aloitetaan seitsemänvuotiaana. Kaikissa muissa maissa paitsi Suomessa valtaosa kuusivuotiaista on kuitenkin joko esiopetuksessa tai koulussa. Suomessa kuusivuotiaista oli esiopetuksessa ja koulussa vajaat 60 prosenttia, kun vastaava osuus oli esimerkiksi muissa Pohjoismaissa yli 90 prosenttia vuonna 1995. Myös 4- ja 5-vuotiaiden suomalaislasten opetukseen osallistumisosuus oli pienin muihin EU-maihin verrattuna vuonna 1995 (taulukko 2.36).

2.36

Esi- ja alkuopetukseen (ISCED 0)¹⁾ osallistuminen eräissä EU-maissa 1995*

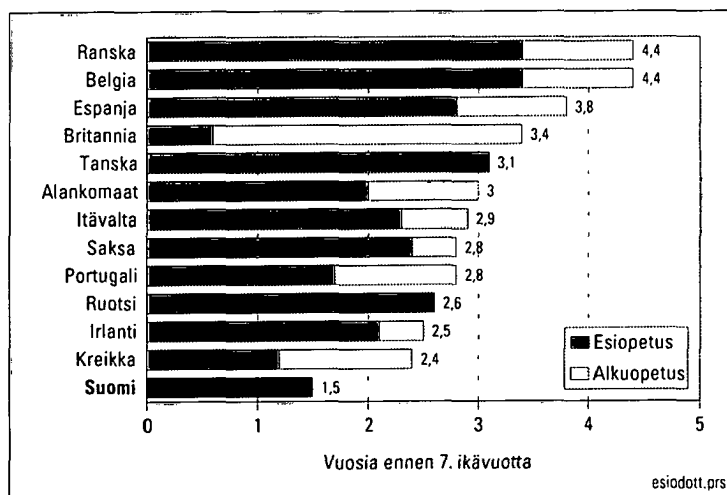
Maat 6-vuotiaiden prosenttiosuuden mukaisessa järjestyksessä

	Opetuksessa olleiden osuus vastaavan ikäisistä											
	3-vuotiaat			4-vuotiaat			5-vuotiaat			6-vuotiaat		
	Esi- opetus %	Alku- opetus %	Yhteensä %	Esi- opetus %	Alku- opetus %	Yhteensä %	Esi- opetus %	Alku- opetus %	Yhteensä %	Esi- opetus %	Alku- opetus %	Yhteensä %
Ranska	100	..	100	100	..	100	98	2	100	1	99	100
Belgia	98	..	98	100	..	100	98	2	100	5	95	100
Espanja	57	..	57	100	..	100	100	..	100	0	100	100
Irlanti	1	..	1	53	..	53	98	0	98	54	46	100
Portugali	40	..	40	56	..	56	65	..	65	7	93	100
Britannia	41	4	45	11	83	93	0	100	100	..	99	99
Itävalta	30	..	30	71	..	71	90	..	90	38	61	99
Tanska	60	..	60	79	..	79	82	..	82	93	4	97
Kreikka	13	..	13	54	..	54	56	24	79	..	94	94
Ruotsi	51	..	51	58	..	58	63	..	63	86	7	92
Saksa	47	..	47	71	..	71	79	..	79	43	44	87
Suomi	27	..	27	29	..	29	35	..	35	57	1	58
Seuraavat OECD-maat												
Norja	54	..	54	65	..	65	71	..	71	90	1	91
Sveitsi	6	..	6	27	..	27	79	0	79	70	29	99

* Osa tiedoista arvioitu Education at a Glance -julkaisun pohjalta

¹⁾ Pre-primary education, ISCED 0, Unesco

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

2.37

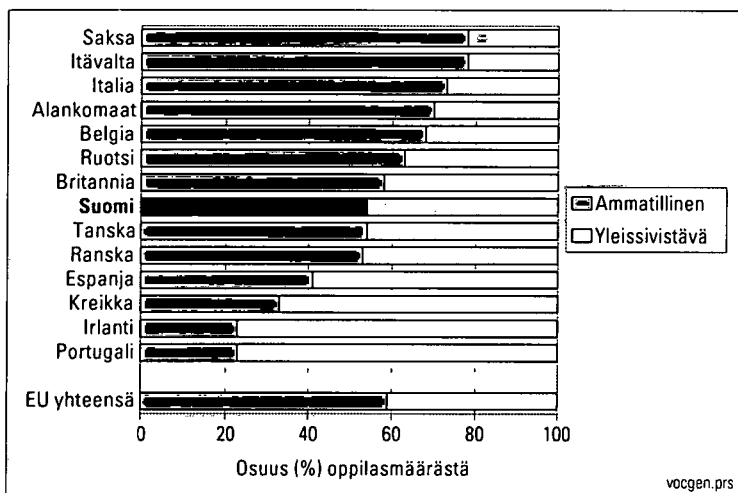
Esi- ja alkuopetusvuosien määrä ennen 7. ikävuotta eräissä EU-maissa 1995

Alle 7-vuotiaiden koulutukseen panostuksen vertailemiseksi on kehitetty kuviossa 2.37 esitetty indikaattori. Opetukseen osallistumistietojen perusteella lasketaan, kuinka monta vuotta opetusta lapsella on odotettavissa ennen seitsemättä ikä-

vuottaan. Odotusarvoon sisältyy eräiden maiden osalta myös alle 3-vuotiaiden osallistuminen. Opetusvuosien perusteella arvioituna Suomessa panostetaan alle kouluikäisten opetukseen vähemmän kuin missään muussa EU-maassa.

Oppivelvollisuuskoulun päättymisikä vaihtelee EU-maissa 14–18 ikävuoden välillä. Kaikissa EU-maissa on yleistä, että opiskelua jatketaan oppivelvollisuuskoulun jälkeen. EU-maiden 16–18-vuotiaista nuorista oli opiskelemaisessa keskimäärin 82 prosenttia lukuvuonna 1994/95. Suomessa vastaava

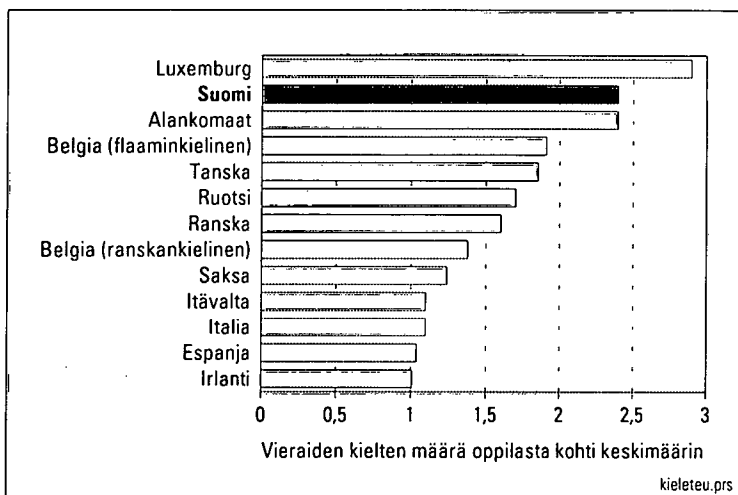
osuus oli 88 prosenttia. Katsotaan, että koulukäynnin päättäminen ilman keskiasteen suoritusta lisää nuorten syrjäytymisriskiä. Työhön sijoittuminen pelkän oppivelvollisuuskoulun tiedoilla on yhä vaikeampaa. Massaosallistuminen vähennee vasta keskiasteen koulutuksen jälkeen.

2.38
Keskiasteen (ISCED 3)¹⁾ oppilasmäärän jakauma ammatilliseen ja yleissivistävään koulutukseen eräissä EU-maissa lukuvuonna 1994/95

¹⁾ Upper secondary level, ISCED 3, Unesco

Lähde: Key data on Vocational Training in the European Union 1997

2.39
Vieraiden kielten opiskelu peruskoulun yläastetta ja lukiota vastaavassa koulutuksessa¹⁾ eräissä EU-maissa lukuvuonna 1994/95

¹⁾ Secondary general education, ISCED 2/3, Unesco

Lähde: Key data on education in the European Union 1997

Kaikissa EU-maissa paitsi Britanniassa keskiasteen yleissivistävässä koulutuksessa (suomalaisittain lukiossa) tyttöjä oli enemmän kuin poikia. Suomessa naisenemmistö on ollut EU-maiden korkein jo pidemmän aikaa. Myös ammatillisessa koulutuksessa on Suomessa Britannian, Espanjan ja Irlannin ohella naisenemmistö.

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen oppilasmäärä jakautui Suomessa suurin piirtein tasan (46 % yleissivistävä ja 54 % ammatillinen) lukuvuonna 1994/95. Vaikka jaottelu ammatilliseen ja yleissivistävään koulutukseen ei ole mitenkään tarkkarajainen, voidaan arvioida, että Suomi sijoittuu tässä suhteessa EU-maiden keskivaiheille (kuvio 2.38).

Suomi sijoittuu vieraiden kielten opiskelussa EU-maiden kärkijoukkoon. Suomessa luettiin peruskoulun yläasteella ja lukiossa keskimäärin 2,4 vierasta kieltä oppilasta kohti lukuvuonna 1994/95. EU-maiden vastaava keskiarvo peruskoulun yläastetta ja lukiota vastaavassa koulutuksessa oli 1,3 (kuvio 2.39).

Englanti on EU-maissa luetuin vieras kieli. Alankomaissa, Ruotsissa ja Suomessa englantia opiskelleiden osuus oli korkein, 99 prosenttia (taulukko 2.40).

Ranska on EU-maiden toiseksi luetuin vieras kieli. Suomessa ranskaa opiskelleiden osuus oli vain 11 prosenttia. Osuus on EU-maiden alhaisimpia.

Saksa on kolmanneksi opiskelluin vieras kieli EU-maissa. Suomessa saksaa opiskelleiden osuus oli 33 prosenttia. Tällä prosenttiosuudella sijoitumme saksan opiskelussa EU-maiden keskivaiheille.

Euroopan Unionin maissa oli lähes 12 miljoonaa korkea-asteen opiskelijaa lukuvuonna 1994/95. Korkea-asteen koulutukseen sisältyvät yliopisto-opiskelijoiden lisäksi myös ylempien ammatillisten opistojen oppilaat. Suomessa korkea-asteen oppilasmäärän osuus koko koulujärjestelmän oppilasmäärästä oli EU-maiden korkein, 18 prosenttia. Tämä prosenttiosuus vaihteli EU:ssa 12 ja 18 prosentin välillä. Vaihtelu johtuu aloituspaikkojen tarjonnan laajuudesta, opiskeluhalu-

2.40

Kolme yleisimmin opiskeltua vierasta kieltä peruskoulun yläastetta ja lukiota vastaavassa koulutuksessa¹⁾ eräissä EU-maissa lukuvuonna 1994/95

	Vieras kieli		
	Englanti	Ranska	Saksa
	Osuus koko oppilasmäärästä (%)		
Alankomaat	99	65	78
Ruotsi	99	17	45
Suomi	99	11	33
Ranska	95	–	28
Espanja	95	8	0
Tanska	94	16	68
Saksa	93	24	–
Luxemburg	77	99	99
Italia	73	34	4
Belgia (flaaminkielinen)	70	98	23
Belgia (ranskankielinen)	60	–	5
Irlanti	–	70	26

¹⁾ Secondary general education, ISCED 2/3, Unesco

Lähde: Key data on education in the European Union 1997

2.41

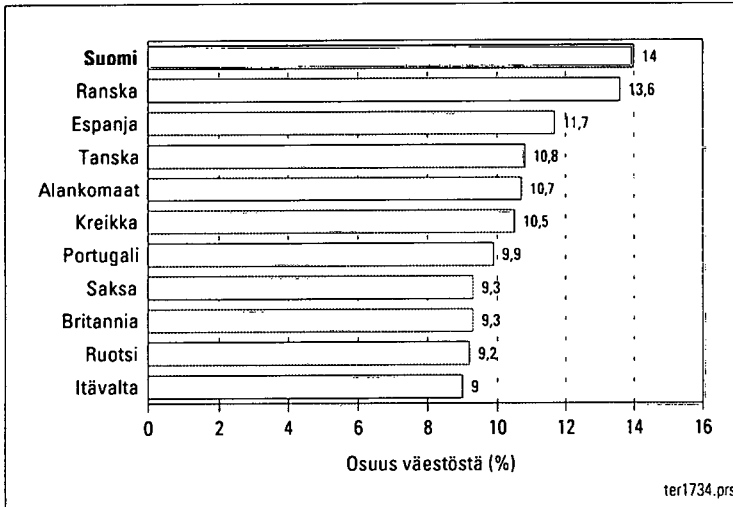
Korkea-asteen oppilasmäärä (ISCED 5/6/7)¹⁾ EU-maissa lukuvuonna 1994/95

Maat oppilasmäärän mukaisessa järjestyksessä

	Opiskelijoita	Osuus maan koko oppilasmäärästä	
		%	Naisia %
Saksa	2 156 000	13	43
Ranska	2 073 000	14	55
Britannia	1 813 000	13	51
Italia	1 792 000	17	52
Espanja	1 527 000	16	53
Alankomaat	503 000	14	47
Belgia	353 000	14	49
Portugali	301 000	13	57
Kreikka	296 000	15	49
Ruotsi	246 000	12	55
Itävalta	234 000	14	48
Suomi	205 000	18	53
Tanska	170 000	15	52
Irlanti	122 000	12	49
Luxemburg	2 000	4	40
Yhteensä	11 791 000	14	51

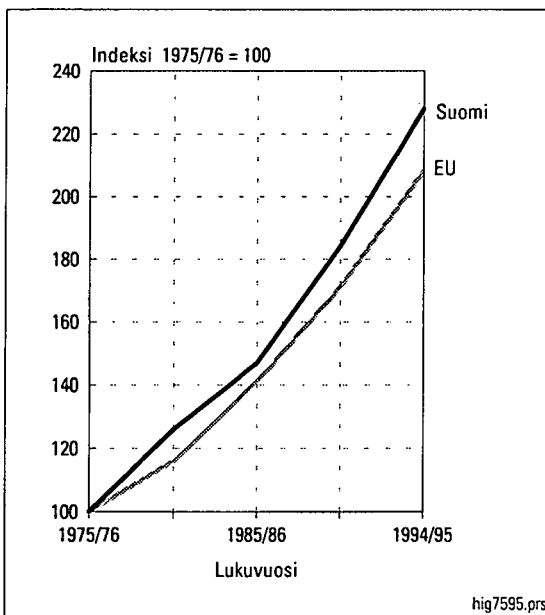
¹⁾ Third level, ISCED 5/6/7, Unesco

Lähde: Key data on education in the European Union 1997

2.42
Korkea-asteen (ISCED 5/6/7)¹⁾
opiskelijoiden (17–34-v.) osuus
vastaavan ikäisestä väestöstä
eräissä EU-maissa 1995

¹⁾ Third level, ISCED 5/6/7, Unesco
 Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997*

2.43
Korkea-asteen (ISCED 5/6/7)¹⁾
oppilasmäärän kasvu
Suomessa ja EU-maissa
lukuvuosina 1975/76–1994/95

¹⁾ Third level, ISCED 5/6/7, Unesco
 Lähde: *Key data on education in the European Union 1997*

kuudesta ja koulutusohjelmien pituudesta. Koulutusohjelmat rakentuvat eri maissa eri tavoin. Niiden pituus vaihtelee tavallisimmin kahdesta kuuteen vuoteen. Ne ovat useasti peräkkäisiä ja tutkintoasteittain eteneviä. Monet opiskelevat useamman kuin yhden koulutusohjelman korkea-asteella.

Väestöön verrattuna korkea-asteen opiskelijoiden osuus oli Suomessa ja Ranskassa EU-maiden korkein (noin 14 %) niistä maista, joista tietoja lukuvuodelta 1994/95 on käytettävissä. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Ruotsin vastaava osuus oli pienin, reilu yhdeksän prosenttia (kuvio 2.42). Norjassa korkea-asteen 17–34-vuotiaiden opiskelijoiden osuus 17–34-vuotiaasta väestöstä oli 12,8 prosenttia. Sveitsissä tämä osuus oli 7,9 prosenttia.

Korkea-asteen oppilasmäärä on kasvanut tasaista vauhtia kaikissa EU-maissa. Suomen korkea-asteen oppilasmäärä kasvoi 20 vuodessa 2,3-kertaiseksi lukuvuosina 1975/76–1994/95. Suomessa oppilasmäärän kasvu oli nopeampaa kuin keskimäärin EU-maissa, jossa korkea-asteen oppilasmäärä reilusti kaksinkertaistui vastaavana aikana (kuvio 2.43).

Korkea-asteella opiskelevien naisten osuus on kasvanut nopeasti kaikissa EU-maissa viimeisen 20 vuoden aikana. Vielä 1970-luvun puolivälissä

missään EU-maassa ei ollut korkea-asteen opiskelijoissa naisemmistöä. 20 vuotta myöhemmin naisopiskelijoiden osuus oli vielä selvästi alle 50 prosenttia EU-maista enää vain Saksassa, Alankomaissa ja Itävallassa. Ranskassa on ollut naisopiskelijoita enemmän kuin miesopiskelijoita jo 1970-luvun loppupuolelta lähtien. Suomessa, Tanskassa, Ruotsissa, Portugalissa, Espanjassa ja Kreikassa 50 prosentin raja ylitettiin 1980-luvun aikana (Key data on education).

Taulukossa 2.44 opiskelijat on jaoteltu opiskelemaisensa koulutusalan perusteella kuuteen ryhmään. Jakaumatietojen vertailtavuus riippuu pitkälti siitä, miten Unescon ISCED-luokituksen koulutusalaryhmitystä on eri maissa sovellettu. Vaikka prosenttiosuudet ovat vain suuntaa antavia, voidaan arvioida, että EU-maissa opiskellaan eniten kaupalliseen, yhteiskuntatieteelliseen ja oikeustieteen alaan kuuluvia koulutusohjelmia. Suomessa näillä opintoaloilla on suhteellisesti selvästi vähemmän opiskelijoita kuin EU-maissa keskimäärin. Tekniikan ja arkkitehtuurin alaan kuuluvat opinnot ovat Suomessa puolestaan selvästi suurin koulutusala korkea-asteella. EU:ssa se on toiseksi suosituin koulutusala. Muut koulutusalat-ryhmään sisältyvät opettajan koulutus, maa- ja metsätalousala ja ne opiskelijat, joiden koulutusala ei tiedetä.

2.44 Korkea-asteen (ISCED 5/6/7)¹⁾ opiskelijat koulutusalan mukaan lukuvuonna 1994/95

	Suomi	EU-maat
	%	%
Humanistinen ja taideala	14	13
Kauppa, yhteiskuntatiet. ja oikeustiet.	20	36
Luonnontieteet ja matematiikka	11	11
Lääketieteet ja hoitoala	18	11
Tekniikka ja arkkitehtuuri	23	17
Muut koulutusalat	15	13
Yhteensä	100	100

¹⁾ Third level, ISCED 5/6/7, Unesco

Lähde: Key data on education in the European Union 1997

Lähteet

- European Commission, Key data on education in the European Union 1997*
European Commission, Key data on Vocational Training in the European Union 1997
OECD, Education at a Glance 1997, OECD Indicators 1997
Opetushallituksen yhteisvalinta-aineistot, kevät 1997
Opetusministeriö, Nuorisobarometri 1/1997 ja 2/1997, Nuorisoasiain neuvottelukunta
Tilastokeskus, Korkeakouluihin hakeneet ja hyväksytyt 1997, SVT Koulutus 1997:7
Tilastokeskus, Korkeakoulut 1996, SVT Koulutus 1996:12
Tilastokeskus, SVT Koulutuksen kysyntä -tilastot 1992, 1993, 1994, 1995
Tilastokeskus, Koulutuksen periytyvyys. Nuorten koulutus ja tasa-arvo Suomessa, SVT Koulutus 1995:4
Tilastokeskus, Oppilaiden ikärakenne 1995, SVT Koulutus 1996:9
Tilastokeskus, Oppilaitostilastot 1997, SVT Koulutus 1997:5

3

TUTKINNOT JA TYÖHÖN SIJOITTUMINEN

TUTKINNOT	82
Ylioppilastutkinnot	82
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa suoritettut tutkinnot	84
Miesten ja naisten tutkinnot	89
Tietotekniikka-alan tutkinnot	92
Nuorten aikuisten koulutustilanne	93
<i>Nuorten koulutustaso</i>	94
<i>Nuorten alueittaiset koulutuserot</i>	97
Oppilaitoksista valmistuneiden maassamuutto	100
KOULUSTA TYÖHÖN	102
Opiskelijoiden työssäkäynti	102
Työhön sijoittuminen	103
TUTKINNON SUORITTAMINEN EU-MAISSA	106
LIITETAULUKOT	
3.1 Ammatillisten ja yliopistollisten tutkintojen määrä koulutusalan mukaan tutkintoryhmittäin 1971–1995	111
3.2 Eräiden tutkinnon suorittajien pääasiallinen toiminta vuonna 1995 tutkinnosta kuluneen ajan mukaan	114
3.3 Vuonna 1993 oppilaitoksista valmistuneiden pääasiallinen toiminta vuonna 1995 tutkintoryhmittäin koulutusalan ja -asteen mukaan	116

Seuraavassa esitettävät tutkintotiedot kattavat kaikki koulujärjestelmässä suoritettavat pidempikestoiset koulutukset ja tutkinnot. Lyhyet alle 400 tuntia kestäneet kurssit eivät sisälly tutkintotilastoon. Kaikista loppuun suoritetuista koulutuksista käytetään seuraavassa tutkinto-käsitettä. Tutkintoja koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tutkintorekisteriin ja oppilaitostyypittäiset tiedot ovat julkaisusta "Oppilaitostilastot 1997". Työhönsijoittumistiedot ovat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta.

Tutkinnot

Peruskoulun suorittaneiden määrä noudattelee 16-vuotiaiden ikäluokan kehitystä, sillä lähes koko ikäluokka saa peruskoulusta päästötodistuksen. Vuonna 1989 valmistui pienin ikäluokka (56 000) peruskoulusta. Myös pari aikaisempaa vuosiluokkaa olivat pieniä (taulukko 3.1). Lukuvuonna 1995/96 vain parisataa ohitti oppivelvollisuuden peruskoulun päästötodistusta saamatta.

Ylioppilastutkinnot

Ylioppilastutkintojen määrä alkoi kasvaa tasaista vauhtia 1950-luvun jälkipuoliskolta alkaen. Kasvua nopeutti erityisesti naisten kasvava koulutautuminen. Naisten määrä ylitti miesten määrän 1950-luvun puolivälissä. Vuonna 1996 naisten osuus oli 58 prosenttia. Naisten suhteellinen määrä oli suurimmillaan 1980-luvun jälkipuoliskolla, noin 62 prosenttia. Tämän jälkeen miesten osuus on hitaasti kasvanut 38 prosentista 42 prosenttiin (kuvio 3.2).

Ylioppilastutkintojen määrän ripeä kasvu pysähtyi vuoteen 1984. Kuvion 3.2 kuvaajassa näkyvä ylioppilastutkintojen määrän väheneminen johtuu pääosin ikäluokkien pienenemisestä. Pienimmillään tutkintojen määrä oli vuonna 1992, runsas 26 000 tutkintoa. Tämä selittyy sillä, että kolme vuotta aikaisemmin peruskoulusta valmistuneiden määrä oli pienimmillään. Tämän jälkeen tutkintojen määrä alkoi nopeasti kasvaa ja saavutti uuden ennätyksen vuonna 1996, 34 700 tutkintoa (taulukko 3.1).

Ruotsinkielisissä lukioissa ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus kaikista ylioppilastutkinnon suorittaneista oli 5,8 prosenttia vuonna 1996. Vuodesta 1980 lähtien tämä osuus on vaihdellut runsaan viiden ja kuuden prosentin välillä. Kansainvälisiä ylioppilastutkintoja suoritettiin vuonna 1996 seitsemässä päivälukiassa. Helsingin saksalaisessa koulussa suoritettiin Reifepfprüfung-tutkintoja 17 ja muissa päivälukioissa IB-tutkintoja 134.

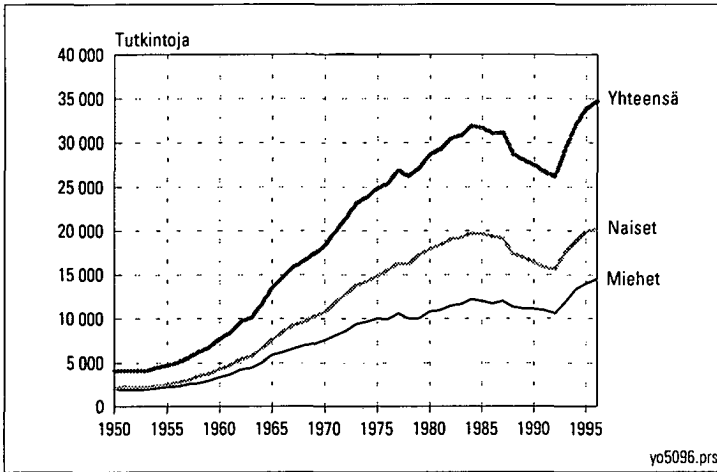
3.1 Koulujärjestelmässä suoritettut tutkinnot oppilaitosryhmittäin 1980–1996

	Perusasteen päästötodistukset ¹⁾	Ylioppilastutkinnot	Ammatillisten oppilaitosten tutkinnot	Ammattikorkeakoulututkinnot ²⁾	Yliopistoissa suoritettut tutkinnot
1980	75 799	28 692	64 464	–	11 032
1981	75 277	29 261	63 670	–	10 853
1982	73 822	30 481	64 658	–	10 048
1983	72 473	30 823	65 643	–	10 023
1984	70 200	31 881	66 522	–	10 208
1985	65 048	31 615	65 535	–	9 819
1986	63 627	31 050	62 459	–	9 770
1987	60 491	31 117	61 365	–	9 652
1988	58 077	28 726	58 942	–	10 524
1989	55 802	28 029	57 572	–	10 293
1990	61 054	27 469	55 666	–	10 982
1991	64 175	26 724	57 821	–	11 195
1992	65 634	26 169	64 307	–	11 414
1993	65 483	29 351	70 472	–	12 358
1994	64 297	32 069	70 240	68	12 843
1995	63 756	33 853	66 304	1 638	13 521
1996	63 514	34 695	59 766	4 381	14 865

¹⁾ Päästötodistukset peruskoulusta ja keskikoulusta (1980–1986) ja kansakoulusta (1980–1991). Myös muissa oppilaitoksissa kuin peruskouluissa suoritettut peruskoulun päästötodistukset sisältyvät tähän taulukkoon

²⁾ Väliaikaisissa ja vakinaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot

Lähde: Oppilaitostilastot 1997

3.2 Ylioppilastutkinnot 1950–1996

Reifeprüfung-tutkintoja on suoritettu vuodesta 1991 lähtien yhteensä 83 ja IB-tutkintoja vuodesta 1993 lähtien yhteensä 365.

Vuonna 1996 suoritetuista ylioppilastutkinnoista 32 400 suoritettiin päivälukioissa ja 2 300 aikuislukioissa ja päivälukioiden aikuislinjoilla. Aikuislukioissa suoritettujen ylioppilastutkintojen osuus kaikista ylioppilastutkinnoista on vaihdellut 6–7 prosentin välillä.

Pitkän matematiikan ylioppilastutkinnoissa suorittaneiden osuus oli 1970-luvulla keskimäärin noin 41 prosenttia, 1980-luvulla noin 36 prosenttia ja 1990-luvun alkupuoliskolla noin 39 prosenttia. Vuonna 1996 osuus pieneni 34 prosenttiin. Vuonna 1996 toteutettiin ylioppilastutkintouudistus, mikä mitä ilmeisimmin on syynä pitkän matematiikan kirjoittaneiden osuuden pienentymiseen (taulukko 3.3).

Koska pitkän matematiikan opiskelijoita on viime vuosina ollut reilut 40 prosenttia kaikista päivälukiolaisista ja koska pitkä matematiikka voidaan suorittaa vielä ylioppilastutkintouudistuksen jälkeenkin, voidaan arvioida, että vuonna 1996 tutkinnon suorittaneista ainakin osa suorittaa pitkän matematiikan myöhemmin.

Kaksi kolmasosaa ylioppilastutkinnon suorittaneista kirjoitti matematiikan vuonna 1996, miehistä 85 prosenttia ja naisista lähes 70 prosenttia. Pitkän matematiikan suorittaneita oli kolmasosa

kaikista, miehistä puolet ja naisista reilu viidesnes (taulukko 3.4). Pitkän matematiikan suorittaneiden naisten pieni määrä rajaa heidän jatkokoulutusmahdollisuuksiaan, sillä monilla koulutusaloilla aloittaminen edellyttää pitkän matematiikan pohjaopintoja.

3.3 Ylioppilastutkinnoissa pitkän matematiikan kirjoittaneet 1990–1996

	Pitkän matematiikan tutkintoja	Osuus kaikista ylioppilastutkinnoista %
1990	10 195	38
1991	10 652	40
1992	10 420	40
1993	11 670	40
1994	12 437	39
1995	13 759	41
1996	11 700	34

3.4 Ylioppilastutkinnoissa matematiikan kirjoittaneet sukupuolen mukaan 1996

	Yhteensä	Miehiä	Naisia
Pitkä matematiikka	11 700	7 294	4 406
Lyhyt matematiikka	14 563	5 024	9 539
Yhteensä	26 263	12 318	13 945
Kaikki ylioppilastutkinnot	34 695	14 515	20 180

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa suoritettut tutkinnot

Neljännesvuosisadassa (1971–1995) suoritettiin yhteensä 1,8 miljoonaa ammatillista tai yliopistolista tutkintoa. Viisivuotiskaudella 1991–1995 tutkintojen määrä oli suurin, lähes 400 000 tutkintoa. Tutkintojen määrä kasvoi nopeimmin vuosina 1976–1980.

Vuosina 1971–1995 eniten tutkintoja suoritettiin tekniikan ja luonnontieteen koulutusosalalla, yli 600 000 tutkintoa. Suurinta ryhmää edustavat tällä koulutusosalalla kouluasteen ammatilliset tutkinnot, joita neljännesvuosisadassa suoritettiin yli 400 000. Teknikkoja valmistui yli 73 000, insinöörejä lähes 52 000 ja diplomi-insinöörejä noin 28 000 (liitetaulukko 3.1).

Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkinnon suorittaneet, noin 368 000 tutkintoa. Lukumäärältään suurin tutkintoryhmä tällä koulutusosalalla on merkonomit, joita vuosina 1971–1995 valmistui noin 194 000 (liitetaulukko 3.1).

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa vuosittain suoritettavien tutkintojen määrä nousi 1970-luvun alun 60 000:sta vuoden 1995 runsaaseen 80 000:en. Tutkintojen määrän lisäksi myös tutkintojen koulutustaso nousi merkittävästi. Kun vuonna 1971 keskiasteen eli lähinnä kouluasteen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osuus oli 77 prosenttia, oli vastaava osuus pudonnut 62 prosenttiin vuonna 1995. Vastaavasti korkeaasteen tutkintojen osuus nousi 23 prosentista 38 prosenttiin vuonna 1995 (taulukko 3.5).

Keskiasteen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden määrä oli korkeimmillaan vuonna 1984, 62 000 tutkintoa ja alhaisimmillaan vuonna 1991, 44 000 tutkintoa (kuvio 3.6). Vaihtelu johtuu pitkälti tuon ajankohdan pienistä ikäluokista ja osittain myös keskiasteen koulunuudistuksesta. Asiaan on vaikuttanut lisäksi huipputyöllisyys 1980-luvun lopulla, jolloin työhön päästiin ilman ammatillista koulutustakin ja jolloin keskeytettiin herkästi. Lamakauden alkaessa koulun aloittaneiden määrät kasvoivat, mikä vahvasti valmistuneiden määrän kasvua 1990-luvun alkupuoliskolla, jolloin tutkintojen määrä ylitti 50 000.

Korkea-asteen tutkintoihin sisältyy pääosa ammatillisten oppilaitosten opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavat tutkinnot.

Korkea-asteen tutkintojen määrä kaksinkertaistui vuodesta 1971 vuoteen 1995 (taulukko 3.5). Niiden määrä alkoi kasvaa ripeästi 1980-luvun jälkipuoliskolla. Tutkintojen määrän kasvuun ovat vaikuttaneet korkea-asteen aloituspaikkojen nopea lisääminen niin ammatillisissa oppilaitoksissa kuin yliopistoissakin sekä nuorten hakeutumisen suuntautuminen voimakkaammin korkeaasteen koulutukseen. Tämä puolestaan johtuu keskiasteen suorittaneiden ja erityisesti uusien ylioppilaiden suuresta määrästä. Kuviossa 3.6 näkyvä korkea-asteen kuvaajan notkahdus vuodesta 1994 alkaen johtuu ammattikorkeakoulunuudistuksesta, joka pidentää koulutusaikoja ja alentaa tilapäisesti tutkintomääriä.

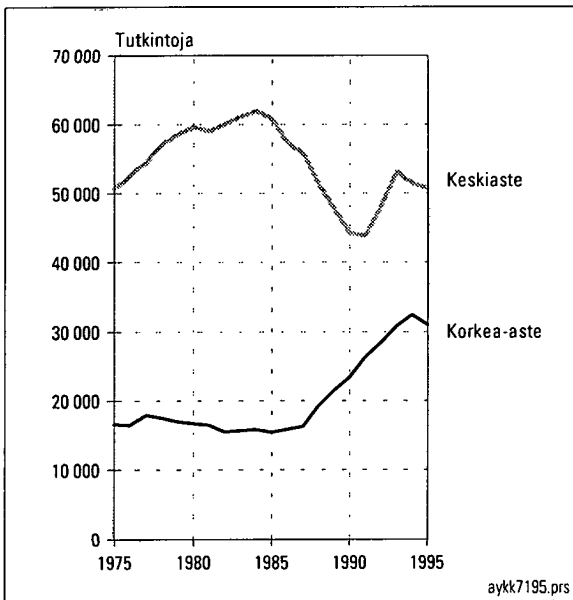
Koulutusluokitus/korkea-asteen koulutus

Alin korkea-aste	= Pääosa ammatillisista opistoasteen tutkinnoista. Koulutusluokitus: aste 5
Alempi korkeakoulu-aste	= Ylemmät ammatilliset opistoasteen tutkinnot, ammattikorkeakoulututkinnot, yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot. Koulutusluokitus: aste 6
Ylempi korkeakoulu-aste	= Yliopistojen ylemmät korkeakoulututkinnot ja niitä vastaavat tutkinnot. Koulutusluokitus: aste 7
Tutkijakoulutus	= Lisensiaatin- ja tohtorintutkinnot ja niitä vastaavat tutkinnot. Koulutusaste: aste 8

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

3.5 Ammatillisten ja yliopistollisten tutkintojen määrä koulutusasteen mukaan 1971–1995

	Keskiaste			Korkea-aste			Yhteensä	Kaikki yhteensä	Naisia %	
	Alempi (3)	Ylempi (4)	Yhteensä	Alin korkea-aste (5)	Alempi korkea-kouluaste (6)	Ylempi korkea-kouluaste (7)				Tutkija-koulutus tai vast. (8)
1971	33 764	13 458	47 222	3 817	5 486	4 380	559	14 242	61 464	50
1972	34 747	10 812	45 559	3 677	5 770	4 518	540	14 505	60 064	49
1973	35 603	9 821	45 424	3 768	6 128	4 593	622	15 111	60 535	49
1974	36 229	13 495	49 724	4 012	6 290	4 743	552	15 597	65 321	49
1975	36 918	13 680	50 598	4 470	6 603	4 874	631	16 578	67 176	50
1976	37 954	14 638	52 592	4 089	6 959	4 830	579	16 457	69 049	52
1977	38 562	15 914	54 476	4 977	6 972	5 207	749	17 905	72 381	52
1978	41 321	15 805	57 126	5 045	6 624	5 165	627	17 461	74 587	52
1979	42 201	16 401	58 602	4 950	5 923	5 394	719	16 986	75 588	51
1980	43 661	15 949	59 610	5 349	5 336	5 395	615	16 695	76 305	51
1981	43 334	15 707	59 041	5 354	4 754	5 619	740	16 467	75 508	52
1982	44 577	15 487	60 064	5 332	3 783	5 686	673	15 474	75 538	53
1983	44 877	16 273	61 150	5 392	3 462	6 103	701	15 658	76 808	54
1984	45 043	16 868	61 911	5 423	2 859	6 857	679	15 818	77 729	55
1985	39 518	21 317	60 835	5 291	2 459	6 960	730	15 440	76 275	55
1986	35 111	22 159	57 270	5 264	2 840	7 009	733	15 846	73 116	54
1987	32 599	23 196	55 795	5 606	2 353	7 438	851	16 248	72 043	55
1988	25 857	25 519	51 376	7 736	2 145	8 335	1 030	19 246	70 622	53
1989	23 409	24 280	47 689	10 034	1 966	8 141	1 394	21 535	69 224	54
1990	23 102	21 141	44 243	9 197	3 976	8 749	1 488	23 410	67 653	54
1991	23 254	20 602	43 856	11 742	4 053	8 798	1 775	26 368	70 224	56
1992	25 960	22 124	48 084	13 409	4 302	9 043	1 664	28 418	76 502	58
1993	28 992	24 117	53 109	14 308	4 729	9 838	1 953	30 828	83 937	58
1994	28 650	22 782	51 432	15 580	4 944	9 884	2 060	32 468	83 900	57
1995	27 574	23 190	50 764	12 466	6 401	10 001	2 173	31 041	81 805	56

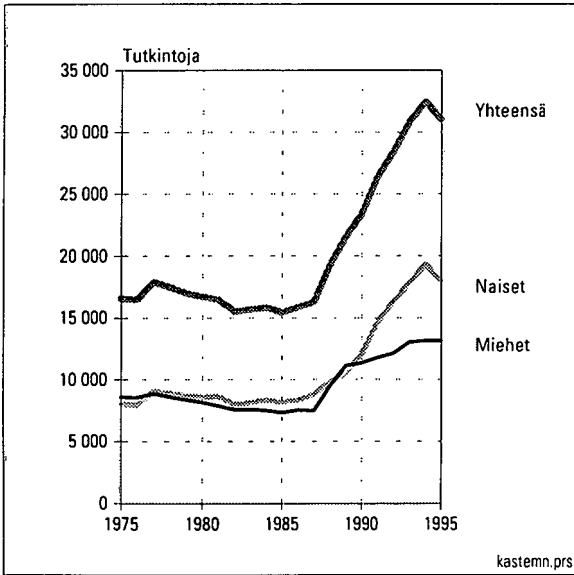

3.6 Ammatilliset ja yliopistolliset tutkinnot koulutusasteen mukaan 1975–1995

Erityisesti naisten kasvava osuus korkea-asteella on vauhdittanut korkea-asteen tutkintojen määrän kasvua (kuvio 3.7). Korkea-asteella naisten suorittamien tutkintojen määrä ylitti miesten tutkintojen määrän 1990-luvulle tultaessa. Keskiasteen amma-

tillisessa koulutuksessa naisten määrä ylitti miesten määrän ensimmäisen kerran jo 1970-luvulla.

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettiin noin 60 000 tutkintoa vuonna 1996. Noin kaksi kolmas-

3.7
Korkea-asteen tutkinnot
sukupuolen mukaan
1975–1995

3.8
Ammatillisten oppilaitosten tutkinnot opintoasteen¹⁾ mukaan 1987–1996

	Kouluaste	Muutos ed. v:sta %	Opistoaste	Muutos ed. v:sta %	Ammatillinen korkea-aste*	Muutos ed. v:sta %	Yhteensä
1987	39 081	-3,7	19 486	1,4	2 798	4,8	61 365
1988	33 589	-14,1	20 904	7,3	4 449	59,0	58 942
1989	33 492	-0,3	20 648	-1,2	3 432	-22,9	57 572
1990	33 272	-0,7	19 249	-6,8	3 145	-8,4	55 666
1991	32 844	-1,3	21 798	13,2	3 179	1,1	57 821
1992	36 646	11,6	24 221	11,1	3 440	8,2	64 307
1993	41 205	12,4	25 462	5,1	3 805	10,6	70 472
1994	41 462	0,6	24 895	-2,2	3 883	2,0	70 240
1995	41 136	-0,8	21 933	-11,9	3 235	-16,7	66 304
1996	38 130	-7,3	20 149	-8,1	1 487	-54,0	59 766
Naisia %	53		66		10		56

¹⁾ Opetushallituksen käyttämän opintoaste -jaottelun mukaan
* Väliaikaisten ammattikorkeakoulujen tutkinnot eivät sisälly tähän taulukkoon

osaa oli kouluasteen tutkintoja ja kolmasosa opistoasteen tutkintoja. Opistoasteen tutkintojen määrän väheneminen ja ammatillisen korkeasteen tutkintojen osuuden supistuminen johtuu pitkälti ammattikorkeakoulu-uudistuksesta. Kouluasteen osuus tulee lähivuosina vielä kasvamaan, kun opistoasteen koulutuspaikkoja siirtyy ammattikorkeakouluun. Myös kouluasteen tutkintojen määrä vähentyi vuosina 1995 ja 1996.

Ammatillisten oppilaitosten tutkinnoista 17 prosenttia (reilu 10 000 tutkintoa) oli aikuiskoulutuksena suoritettuja tutkintoja.

Taulukossa 3.8 esitettyjen ammatillisten tutkintojen lisäksi suoritettiin vuonna 1996 uuden ammattitutkintolain mukaisia tutkintoja noin 2 600. Tutkinnoista 1 900 oli ammattitutkintoja, 100 erikoisammattitutkintoja ja 600 ammatillisia perustutkintoja. Kaksi kolmasosaa tutkinnon suorittaneista oli miehiä. Rungas puolet tutkinnoista oli tekniikan ja liikenteen tutkintoja ja viidesosa sosiaali- ja terveysalan tutkintoja. Eniten suoritettiin hierojan ja kirvesmiehen ammattitutkintoja (Oppilaitostilastot 1997).

Taulukon 3.9 tiedot koskevat oppisopimuskoulutusta. Kouluttajatyönantajia, jotka vastaavat oppisopimusoppilaiden työnopetuksesta, oli vuonna 1995 yhteensä 6 248. Ammatillisia oppilaitoksia, jotka antoivat opetusta oppisopimuskursseilla, oli 206.

Oppisopimusoppilaille annetaan oppisopimusajan päätyttyä oppitodistus. Näitä todistuksia annettiin vuonna 1995 yhteensä 5 100, mikä on 2 000 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Vuonna 1995 annettiin 733 erotodistusta, mikä on 43 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Erotodistus on todistus, jonka opiskelija saa työnantajalta, jos oppisopimus koeajan jälkeen puretaan (taulukko 3.9).

Yksittäisistä oppisopimusammateista eniten opiskelijoita oli sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitajan (1 171) ja kaupan ja hallinnon perustutkinnon, merkantin (534) koulutuksissa. Vuoden 1995 aikana solmittiin 11 700 uutta oppisopimusta. Oppisopimuksia solmittiin lähes kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Oppisopimuskoulutuksessa oli vuoden 1995 lopussa 12 700 opiskelijaa, heitä oli 73 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Opiskelijoista 77 prosenttia oli naisia (Oppilaitostilastot 1997).

Ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin vuonna 1996 yhteensä lähes 4 400, joissa naisia oli 55 prosenttia. Tutkinnoista 3 700 suoritettiin väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa ja vajaat 700 tutkintoa suoritettiin vakinaisissa ammattikorkeakouluissa. Eniten valmistui AMK-insinöörejä. Aikuisopintoina tutkinnon suorittaneita oli 13 prosenttia kaikista tutkinnoista. (taulukko 3.10).

3.9 Oppisopimuskoulutuksen oppitodistuksen ja erotodistuksen saaneet ja opiskelijat 1990–1995

	Oppitodistuksen saaneita	Erotodistuksen saaneita	Opiskelijoita	Naisia %	Aloittaneita
1990	3 322	1 366	7 235	51	4 784
1991	2 896	938	5 762	53	3 081
1992	2 389	522	4 732	54	2 607
1993	2 575	390	10 025	59	8 830
1994	7 143	510	7 342	57	6 122
1995	5 102	733	12 719	77	11 723

3.10 Ammattikorkeakoulututkinnot 1994–1996

	Väliaikainen ammatti- korkeakoulu	Vakinainen ammatti- korkeakoulu	Yhteensä	Naisia %	
Käsityöllisyyden-, taidealan ja viestinnän AMK-tutkinnot	148	12	160	76	
Tradenomi AMK	1 061	93	1 154	71	
Insinööri AMK	1 579	110	1 689	15	
Merikapteeni AMK	6	–	6	67	
Terveystieteiden AMK	627	256	883	93	
Sosiaalihuollon AMK	126	155	281	94	
Maa- ja metsätalouden AMK-tutkinnot	103	45	148	53	
Matkailu- ja ravitsemisalalan AMK-tutkinnot	49	11	60	85	
Yhteensä	1996	3 699	682	4 381	55
	1995	1 630	–	1 630	68
	1994	68	–	68	75

3.11 Yliopistoissa suoritettavat tutkinnot opintoasteittain 1985–1996

	Alempi korkeakoulu- tutkinto	Ylempi korkeakoulu- tutkinto	Lisensiaatin tutkinto	Tohtorin tutkinto	Muu tutkinto	Yhteensä	Naisia %
1985	2 383	6 728	380	287	41	9 819	54
1986	2 227	6 761	381	350	51	9 770	51
1987	1 676	7 179	424	368	5	9 652	53
1988	1 390	8 099	512	400	123	10 524	53
1989	837	7 844	498	404	710	10 293	54
1990	858	8 419	541	490	674	10 982	54
1991	848	8 411	604	523	809	11 195	55
1992	792	8 714	669	524	715	11 414	55
1993	806	9 438	728	648	738	12 358	55
1994	976	9 617	786	701	763	12 843	56
1995	1 455	9 807	793	758	708	13 521	56
1996	1 935	10 611	738	851	730	14 865	58
Naisia %	72	58	40	40	59		

Yliopistoissa suoritettiin vuonna 1996 yhteensä 14 900 tutkintoa eli 10 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Naisten suorittamia tutkintoja oli 58 prosenttia. Ylempien korkeakoulututkinnojen suorittaneissa oli naisemmistö ensimmäisen kerran vuonna 1987. Lisensiaatin- ja tohtorintutkinnojen suorittaneista 40 prosenttia oli naisia vuonna 1996.

Eniten kasvua oli alempien korkeakoulututkinnojen määrässä, 33 prosenttia. Tämä on seurausta vuonna 1993 alkaneesta tutkintojärjestelmän uudistuksesta, jonka jälkeen useimmilla opinto-

aloilla on otettu käyttöön 120 opintoviikon laajuiset alemmat korkeakoulututkinnot, sekä lastentarhanopettajaopistojen opetuksen siirtämisestä yliopistoihin vuonna 1995. Ylempien korkeakoulututkinnojen määrä kasvoi 8 prosenttia (taulukko 3.11).

Tohtorintutkintoja suoritettiin 850 vuonna 1996. Määrä kasvoi edellisestä vuodesta yli 12 prosenttia. Vuonna 1996 tohtorintutkinnojen suorittaneiden määrä ylitti lisensiaatintutkinnojen suorittaneiden määrän, mikä pieneni seitsemän prosenttia edellisestä vuodesta (taulukko 3.11). Naistohto-

3.12 Tohtorintutkinnot opintoaloittain suuruus- järjestyksessä 1996

	Tohtorin- tutkintoja	Naisia %	Tri-tutkintojen (1996) määrä verrattuna ylempiin korkea- koulututkintoihin (1996)	
				%
Lääketieteellinen	207	51	43,3	
Luonnontieteellinen	202	41	17,9	
Teknillistieteellinen	130	18	6,3	
Humanistinen	72	53	4,8	
Yhteiskuntatieteellinen	59	31	5,7	
Kasvatustieteellinen	42	60	3,1	
Kauppatieteellinen	30	23	2,3	
Maatalous-metsätieteellinen	27	30	10,4	
Terveystieteellinen	16	81	6,1	
Psykologia	14	21	10,0	
Farmasia	12	58	18,5	
Hammaslääketieteellinen	11	55	10,1	
Oikeustieteellinen	11	9	3,3	
Teologinen	10	20	7,6	
Liikuntatieteellinen	3	33	2,8	
Eläinlääketieteellinen	2	50	7,1	
Musiikkiala	2	–	1,8	
Taideteollinen	1	100	0,6	
Yhteensä	851	40	8,0	

reiden osuus kaikista tohtoreiksi väitelleistä oli 40 prosenttia vuonna 1996. Heidän osuutensa on kasvanut ripeästi. Kymmenen vuotta aikaisemmin naistohtoreiden osuus oli neljännes kaikista tohtoreiksi väitelleistä.

Lähinnä lääketieteellisellä, kasvatustieteellisellä ja humanistisella opintoalalla naiset olivat enemmistönä. Sellaisilla suurilla opintoaloilla kuin lääketieteen ja luonnontieteen opintoaloilla tohtorintutkintoja suoritettiin keskimääräistä yleisemmin. Keskimääräistä selvästi vähemmän tohtoriksi väiteltiin kauppatieteellisellä, kasvatustieteellisellä ja oikeustieteellisellä opintoalalla (taulukko 3.12).

Miesten ja naisten tutkinnot

Taulukoissa 3.13 ja 3.14 tutkinnon suorittaneet on jaoteltu opintoaloittain vuosina 1975 ja 1995. Opintoalat ovat viidessä ryhmässä mies-naisvaltaisuuden mukaan. Tutkinnon suorittaneiden

opintoaloittaisen sukupuolijakauman lisäksi taulukoista käyvät ilmi eri opintoaloilta valmistuneiden määrät vuosina 1975 ja 1995.

Keskiasteen ammatillisten tutkintojen määrällinen kehitys ja opintoalojen sukupuolirakenteen muutokset ovat johtaneet siihen, että keskiasteella ammatillisen tutkinnon suorittaneiden naisten osuus nousi 51:stä 54 prosenttiin. Miesten vastaava osuus laski 49:stä 46 prosenttiin vuonna 1995 (taulukko 3.13)

Keskiasteella on selvästi miesten suosimia ja naisten suosimia opintoaloja, joiden opintoaloittainen sukupuolijakauma ei ole tasoittunut. Sukupuolijakaumaltaan tasaiset opintoalat ovat pääsääntöisesti naisistuneet. Tasaopintoalojen lukumäärä väheni kolmeen vuonna 1995, kun niitä 1975 oli vielä kuusi. Toisaalta niiden opintoalojen määrä, joissa yli 90 prosenttia on samaa sukupuolta, ovat vähentyneet (taulukko 3.13).

Ammatillisella korkea-asteella tutkinnon (esim. insinöörin, tekniikan, sairaanhoitajan yms.) suorittaneiden sukupuolijakauma on kehittynyt samalla tavalla kuin keskiasteellakin. Naisten opintoalat kasvoivat miesten opintoaloja nopeammin, ja naisten osuus kasvoi eri opintoaloilla. Kun vuonna 1975 naisten osuus kaikista korkea-asteen ammatillisista tutkinnoista oli 45 prosenttia, kasvoi osuus 60 prosenttiin vuonna 1995.

Ammattikorkeakouluissa oli tutkintoryhmittäin tarkasteltuna vain insinööreissä enemmistö miehiä (85 %) vuonna 1996. Esimerkiksi terveyden- ja sosiaalihuollon tutkinnon suorittaneista yli 90 ja kaupallisen alan tradenomin AMK-tutkinnon suorittaneista 71 prosenttia oli naisia (taulukko 3.10).

Alemman ja ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon yliopistossa suorittaneista 49 prosenttia oli miehiä ja 51 prosenttia naisia vuonna 1975. Miesten osuus pieneni 43 prosenttiin ja naisten osuus kasvoi 57 prosenttiin vuonna 1995.

Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen sukupuolijakaumat ovat tasoittuneet. Tilanne on muuttunut siten, että miesvaltaiset opintoalat ovat naisistuneet, ja tätä kautta sukupuolijakaumaltaan tasaisten opintoalojen määrä on

3.13

Keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet sukupuolen ja opintoalan mukaan 1975 ja 1995.

Opintoalat on taulukoitu järjestykseen miesten prosentiosuukien perusteella.

1975				1995			
Opintoala ja -koodi	Tutkintoja	Miehiä %	Naisia %	Opintoala ja -koodi	Tutkintoja	Miehiä %	Naisia %
Miesten alat (91–100%)				Miesten alat (91–100%)			
58 Sotilas- ja rajavartiokoulutus	565	100,0	0,0	58 Sotilas- ja rajavartiokoulutus	66	100,0	0,0
59 Palokoulutus	134	100,0	0,0	18 LVI-ala	691	99,7	0,3
20 Auto- ja kuljetusala	2 483	99,5	0,5	26 Rakennusala	1 773	98,5	1,5
27 Puuala	853	98,5	1,5	19 Kone- ja metalliala	2 441	98,3	1,7
26 Rakennusala	1 888	98,3	1,7	24 Sähköala	3 332	96,7	3,3
10 Metsätalous	737	97,4	2,6	20 Auto- ja kuljetusala	2 819	95,6	4,4
19 Kone- ja metalliala	6 531	96,8	3,2	10 Metsätalous	1 039	95,1	4,9
24 Sähköala	3 259	96,7	3,3	37 Merenkulkuala	206	93,2	6,8
60 Poliisikoulutus	1 326	96,2	3,8	59 Palokoulutus	199	92,0	8,0
18 LVI-ala	623	95,7	4,3				
37 Merenkulkuala	472	95,1	4,9				
Miesvaltaiset alat (61–90%)				Miesvaltaiset alat (61–90%)			
28 Pintakäsittelyala	238	88,7	11,3	60 Poliisikoulutus	662	89,7	10,3
61 Vankeinhoito	57	84,2	15,8	27 Puuala	807	89,0	11,0
05 Maatilatalous	1 600	82,8	17,2	08 Kalatalous	98	87,8	12,2
08 Kalatalous	22	81,8	18,2	61 Vankeinhoito	40	85,0	15,0
17 Graafinen ala	290	66,9	33,1	28 Pintakäsittelyala	289	70,6	29,4
				25 Maanmittausala	161	67,1	32,9
				05 Maatilatalous	1 261	60,7	39,3
Tasa-alat (41–60%)				Tasa-alat (41–60%)			
29 Paperi- ja kemianteoll.ala	798	54,5	45,5	17 Graafinen ala	280	57,9	42,1
66 Liikunta-ala	56	51,8	48,2	29 Paperi- ja kemianteoll.ala	770	52,5	47,5
22 Elintarvikeala	354	48,3	51,7	66 Liikunta-ala	78	50,0	50,0
13 Viestintä- ja kuvataideala	88	45,5	54,5				
06 Puutarhatalous	292	43,5	56,5				
25 Maanmittausala	224	39,7	60,3				
Naisvaltaiset alat (61–90%)				Naisvaltaiset alat (61–90%)			
63 Vapaa-ajan toiminta	135	27,4	72,6	22 Elintarvikeala	895	36,2	63,8
40 Kaupan ja hallinnon ala	9 453	26,1	73,9	13 Viestintä- ja kuvataideala	100	35,0	65,0
31 Hotelli-,ravintola, suurtal.ala	3 727	20,2	79,8	40 Kaupan ja hallinnon ala	11 092	32,5	67,5
				31 Hotelli-,ravintola, suurtal.ala	5 520	32,0	68,0
				63 Vapaa-ajan toiminta	70	31,4	68,6
				12 Käsi- ja taideteollisuusala	1 245	30,3	69,7
				06 Puutarhatalous	641	20,3	79,7
				44 Sosiaali- ja terveysala	8 066	11,8	88,2
Naisten alat (91–100%)				Naisten alat (91–100%)			
44 Sosiaali- ja terveysala	5 529	6,9	93,1	45 Kauneudenhoitoala	997	4,7	95,3
45 Kauneudenhoitoala	642	4,0	96,0	32 Koti-,laitostal.,puhd.palv.ala	3 318	3,4	96,6
12 Käsi- ja taideteollisuusala	588	2,6	97,4	21 Tekstiili- ja vaatetusala	1 064	1,0	99,0
21 Tekstiili- ja vaatetusala	1 913	2,3	97,7				
32 Koti-,laitostal.,puhd.palv.ala	5 335	0,1	99,9				
Yhteensä	50 212	49,3	51	Yhteensä	50 020	45,6	54,4

lisääntynyt. Esimerkiksi oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneissa on nykyisin naisemmistö, kun kaksikymmentä vuotta aikaisemmin naisia oli vain 30 prosenttia.

Toisaalta aikaisemmin sukupuolijakaumaltaan taasiset opintoalat ovat naisistuneet, ja naisvaltaisten opintoalojen määrä on lisääntynyt. Esimerkiksi eläinlääketieteen lisensiaatintutkinnon suorittaneissa oli vuonna 1975 naisia 44 prosenttia, mutta vuonna 1995 jo 82 prosenttia (taulukko 3.14).

3.14

Alemman ja ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon yliopistoissa suorittaneet sukupuolen ja opintoalan mukaan 1975 ja 1995.

Opintoalat on taulukoitu järjestykseen miesten prosentiosuukien perusteella.

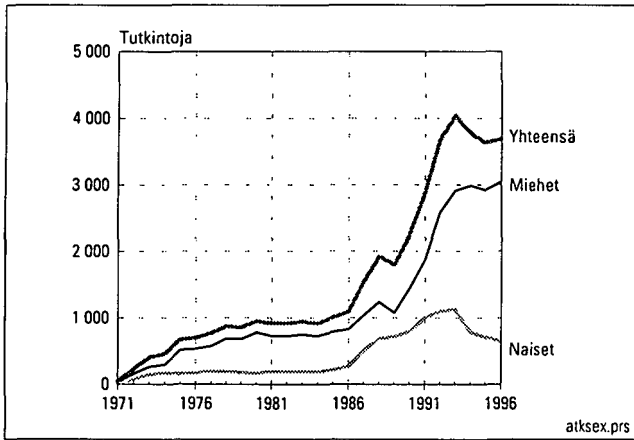
1975			
Opintoala ja -koodi	Tutkintoja	Miehiä %	Naisia %
Miesten alat (91–100%)			
58 Sotilas- ja rajavartioala	55	100,0	0,0
89 Teknillistieteellinen	969	91,0	9,0
Miesvaltaiset alat (61–90%)			
79 Teatteri ja tanssiala	6	83,3	16,7
85 Oikeustieteellinen	414	70,0	30,0
88 Maatalous-metsätieteellinen	172	62,2	37,8
87 Luonnontieteellinen	1 542	60,6	39,4
Tasa-alat (41–60%)			
75 Teologinen	154	60,4	39,6
90 Lääketieteellinen	1 061	58,3	41,7
92 Eläinlääketieteellinen	62	56,5	43,5
82 Yhteiskuntatieteellinen	1 049	50,8	49,2
86 Kauppatieteellinen	1 246	47,6	52,4
Naisvaltaiset alat (61–90%)			
91 Hammaslääketieteellinen	299	38,5	61,5
80 Kasvatustieteellinen	1 454	34,2	65,8
81 Liikuntatieteellinen	88	31,8	68,2
83 Psykologia	304	24,0	76,0
93 Farmasia	35	22,9	77,1
76 Humanistinen ala	1 712	22,0	78,0
Naisten alat (91–100%)			
84 Terveydenhuolto	16	0,0	100,0
Yhteensä	10 638	49,3	50,7

1995			
Opintoala ja -koodi	Tutkintoja	Miehiä %	Naisia %
Miesten alat (91–100%)			
58 Sotilas- ja rajavartioala	203	100,0	0,0
Miesvaltaiset alat (61–90%)			
89 Teknillistieteellinen	1 877	80,0	20,0
Tasa-alat (41–60%)			
81 Liikuntatieteellinen	72	56,9	43,1
87 Luonnontieteellinen	1 125	52,4	47,6
86 Kauppatieteellinen	1 326	50,5	49,5
75 Teologinen	144	50,0	50,0
88 Maatalous-metsätieteellinen	260	48,8	51,2
94 Kuvataideala	30	46,7	53,3
85 Oikeustieteellinen koulutus	457	46,2	53,8
90 Lääketieteellinen	390	41,0	59,0
Naisvaltaiset alat (61–90%)			
82 Yhteiskuntatieteellinen	1 259	36,5	63,5
79 Teatteri ja tanssiala	44	36,4	63,6
77 Taideteollinen	160	31,9	68,1
91 Hammaslääketieteellinen	117	29,9	70,1
78 Musiikkiala	115	27,8	72,2
76 Humanistinen ala	1 515	22,7	77,3
80 Kasvatustieteellinen	1 693	18,9	81,1
92 Eläinlääketieteellinen	45	17,8	82,2
83 Psykologia	143	17,5	82,5
93 Farmasia	328	10,4	89,6
Naisten alat (91–100%)			
84 Terveydenhuolto	281	2,8	97,2
Yhteensä	11 584	42,5	57,5

Tietotekniikka-alan tutkinnot

Vuonna 1996 suoritettiin tietotekniikka-alan ammatillisia ja yliopistollisia tutkintoja, joissa pääaineena oli tietokone-, tietojenkäsittely- tai tietoliikennetekniikka, lähes 3 700. Näistä reilu puolet oli keskiasteen tutkintoja ja vajaa puolet korkea-asteen tutkintoja. Naisten suorittamia tutkintoja oli 17,5 prosenttia (taulukko 3.16).

Tietotekniikka-alan koulutus kymmenkertaistui 25 vuodessa. Näiden tutkintojen määrä ylemmällä korkea-asteella kasvoi kuitenkin keskimääräistä paljon hitaammin. Tietotekniikka-alan tutkintojen määrä kaikkiin ammatillisiin ja yliopistollisiin tutkintoihin verrattuna kasvoi puolesta prosentista 4,5 prosenttiin. Viisivuotiskaudella 1971–1975 esimerkiksi diplomi-insinööritutkinnoista 3,7 prosenttia oli tietotekniikka-alan tut-

3.15
Tietotekniikka-alan tutkinnot tutkinnon suorittajan sukupuolen mukaan 1971–1996

3.16
Tietotekniikka-alan tutkinnot tutkintoryhmittäin 1971–1996

	1971–75	1976–80	1981–85	1986–90	1991–95	1996	Naisia %
Keskiaste (3/4)	824	717	551	2 767	9 879	1 941	81,0
Atk-kirjoittaja, operaattori	107	75	59	130	88	–	–
Merkonomi, atk-linja	–	34	225	2 520	4 064	501	49,5
Ohjelmoija	717	608	267	25	147	50	28,0
Mekaanikko, tietotekniikka	–	–	–	92	5 580	1 390	3,5
Alin korkea-aste (5)	184	1 085	1 618	2 891	3 125	497	45,5
Datanomi ja vast. tutk.	54	72	399	1 693	1 827	242	39,3
Teknikko, tietokone-, tieto-, tietoliikennetekn.	130	1 013	1 219	1 198	1 298	255	6,3
Alempi korkeakouluaste (6)	115	935	1 197	1 278	2 263	484	46,8
Tradenomi ja yhteiskuntatiet. kand, tietojenkäsittely	29	32	10	2	38	154	38,3
Insinööri, tietokone-, tieto-, tietoliikennetekn.	86	903	1 187	1 276	2 225	330	8,5
Ylempi korkeakouluaste (7)	653	1 305	1 222	1 446	2 389	688	86,6
Kauppa- ja yhteiskuntatiet. maist, tietojenkäsittely	9	40	52	95	188	50	50,0
Diplomi-insinööri, tieto-, tietojenkäsittely-, tietoliikennetekn, tekn. matem.	147	288	357	670	1 488	429	9,8
Fil. maist. ja LUK, tietojenkäsittely	497	977	813	681	713	209	26,8
Tutkijakoulutus (8)	27	100	103	194	333	78	76,9
Kauppätiet. lis. ja tri, tietojenkäsittely	1	2	5	6	28	5	40,0
Tekniikan lis. ja tri, tieto-, tietojenkäsittely-, tietoliikennetekn, tekn. matem.	19	69	68	139	204	42	14,3
Fil. lis. ja tri, tietojenkäsittely	7	29	30	49	101	31	22,6
Yhteensä	1 803	4 142	4 691	8 576	17 989	3 688	17,5
Naisia %	30,3	21,6	20,8	34,5	26,2	17,5	

kintoja. Tämä osuus kasvoi tasaisesti 20 prosenttiin 25 vuodessa. Insinöörien vastaava osuus kasvoi prosentista 17 prosenttiin.

Tutkimäärän aleneminen 1992 jälkeen johtuu lähinnä ammattikorkeakoulu-uudistuksen aiheuttamasta koulutuksen pidentymisestä ja tutkintomäärien tilapäisestä vähenemisestä. Naisten suorittamien tutkintojen suuri väheneminen selittyy samalla asialla, pitkälti atk-linjan suorittaneiden merkonomien määrän pienentymisellä. Tulevina vuosina jää nähtäväksi, kasvaako naisten osuus aikaisemmalle tasolle. Vuonna 1990 naisten suorittamien tutkintojen osuus oli 36 prosenttia kaikista tietokonealan tutkinnoista (kuvi 3.15).

Nuorten aikuisten koulutustilanne

Päivä- ja aikuislukioissa ylioppilastutkinnon vuonna 1995 suorittaneista yli 80 prosenttia oli

19-vuotiaita tai nuorempia, 13 prosenttia oli 20-vuotiaita ja loput tätä vanhempia. Keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneissa oli puolet alle 21-vuotiaita, mutta yli 30 vuotta täyttäneitäkin oli 17 prosenttia. Keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani) oli 21 vuotta, miehillä 19 ja naisilla 21 vuotta. Ikäero sukupuolten välillä johtuu siitä, että ammatillisen koulun käyneissä on enemmän ylioppilastutkinnon suorittaneita naisia kuin miehiä (taulukko 3.17).

Alimman korkea-asteen eli lähinnä ammatillisen opiston suorittaneista kolmannes oli alle 25-vuotiaita, 25–29-vuotiaita oli vajaa kolmannes ja reilu kolmannes oli yli 30-vuotiaita. Alemman korkeakouluasteen eli ylempään ammatillisen opiston ja alemman yliopistollisen korkeakoulututkinnon suorittaneiden ikärakenne oli samankaltainen kuin ammatillisen opistoasteen suorittaneillakin. Alimman korkea-asteen suorittaneiden mediaani-

3.17 Tutkinnon suorittaneiden ikärakenne koulutusasteen mukaan 1995

Ikä	Keski-aste (3/4)		Korkea-aste			
	Ylioppilas-tutkinnot %	Ammatilliset tutkinnot %	Alin korkea-aste (5) %	Alempi korkea- kouluaaste (6) %	Ylempi korkea- kouluaaste (7) %	Tutkija- koulutus (8) %
alle 17	–	0,8	–	–	–	–
17	0,0	0,5	–	–	–	–
18	0,7	15,2	–	–	–	–
19	81,0	23,0	0,0	–	–	–
20	13,1	9,8	0,8	–	–	–
21	1,2	8,4	4,5	0,2	0,0	0,0
22	0,4	6,4	6,7	6,4	0,2	0,1
23	0,4	5,7	10,1	12,0	1,6	–
24	0,3	3,8	10,1	13,8	6,4	0,0
25	0,2	2,7	8,5	12,9	12,5	0,2
26	0,2	2,1	6,8	9,5	15,6	1,4
27	0,1	1,7	5,3	7,2	14,9	2,0
28	0,2	1,4	4,2	5,1	10,9	4,2
29	0,1	1,2	3,6	3,8	7,9	4,8
30–34	0,5	5,0	13,4	12,3	16,2	29,2
35–39	0,5	4,5	11,9	8,1	6,1	27,0
40–44	0,5	3,9	8,0	4,5	3,7	16,1
45–49	0,5	2,9	4,6	2,9	2,4	9,4
50–54	0,1	0,9	1,3	1,1	1,2	3,6
55–	0,0	0,1	0,2	0,2	0,4	2,0
Yhteensä %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä	34 000	50 800	12 400	6 400	10 000	2 100
Miehiä %	41	46	32	51	44	58
Naisia %	59	54	68	49	56	42
Keski-ikä (mediaani)	19	21	27	26	27	36
Miesten	19	19	26	26	27	35
Naisten	19	21	28	25	27	36

ikä (27 vuotta) oli kuitenkin vuoden korkeampi kuin alemman korkeakouluasteen suorittaneilla.

Ylempi korkeakoulututkinto suoritettiin keskimäärin 27-vuotiaana (mediaani) vuonna 1995. Lähes kolmasosa tutkinnon suorittajista oli yli 30-vuotiaita. Tutkijakoulutusasteen eli lähinnä lisensiaatin-tutkinnon ja tohtorintutkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani) oli 36 vuotta, miehillä 35 ja naisilla 36 vuotta (taulukko 3.17). Tohtorintutkinnon suorittaneiden keski-ikä oli 36 vuotta ja lisensiaatin-tutkinnon suorittaneiden pari vuotta matalampi.

Ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelu vei keskimäärin 6,5 vuotta (mediaani) siitä kun opiskelija kirjoittautui ensimmäisen kerran yliopistoon. Opiskeluaikaan sisältyvät mahdolliset poissaololukukaudet ja opiskelu on voinut olla osaaikaista työn ohella tapahtuvaa. Tutkinnon suoritus aika on pysynyt samana viimeiset kymmenen vuotta. Molemmat sukupuolet opiskelivat keskimäärin yhtä kauan. Pisin valmistumisaika

oli arkkitehteillä, 10 vuotta. Keskimääräistä lyhyemmän ajan, viisi vuotta, opiskelivat esimerkiksi kasvatustieteen maisterit ja hammaslääketieteen lisensiaatit.

Nuorten koulutustaso

Koululaitoksen ja koulutustoiminnan määrällisessä seurannassa verrataan tutkinnon suorittavien määriä usein ikäluokkiin. Jonakin vuonna suoritettujen tutkintojen määriä sellaisenaan yhteen väestöikäluokkaan vertaamalla ei kuitenkaan voida laskea kuinka suuri osa ikäluokasta suoritti tietyn tasoisen tutkinnon. Näin siksi, että tutkintojen suorittajat ovat monenikäisiä (taulukko 3.17). Tutkinnon suorittaneiden ikätietojen perusteella voidaan kuitenkin laskea, kuinka suuri osa nuorista aikuisista suorittaa tutkinnon peruskoulun jälkeen tiettyyn ikävuoteen mennessä¹. On huomattava, että taulukoissa ja kuvioissa esitettävät prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia

3.18 Tutkintojen ikäluokkaosuudet tutkintoryhmittäin 1995

	Keski- tai korkeasteen tutkinto	Keski-asteen tutkinto		Korkea-asteen tutkinto		Ammatillinen tai yliopistollinen tutkinto
		Ylioppilas	Ammatillinen koulu	Alempi	Ylempi	
	Osuus ikäluokasta %					
1989	81	43	55	14	10	68
1990	82	44	52	17	11	69
1991	83	45	52	20	11	72
1992	87	45	56	22	11	77
1993	91	47	58	24	12	81
1994	92	49	55	25	12	78
1995	94	51	56	24	13	79

Huom! Prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia.

¹ Tutkinnon suorittavien osuus yhdestä ikäluokasta saadaan laskemalla kumulatiivinen ikäryhmäosussumma seuraavasti:

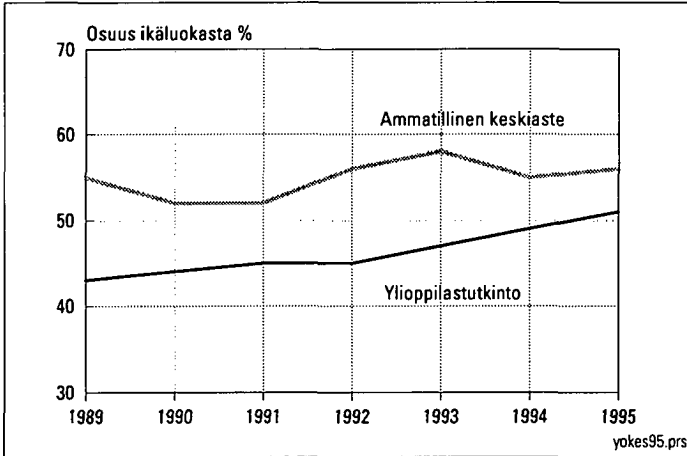
$$\sum_{i=17}^{40} \frac{T_i}{V_i} * 100$$

i = ikä

T_i = i -ikäiset tutkinnon suorittaneet

V_i = i -ikäinen väestö

Tämä koulutusindikaattori eli -mittain osoittaa kuinka suuri osa 17-vuotiaista suorittaa ammatillisen keskiasteen (3/4) koulutuksen ennen kuin täyttää 40 vuotta. Se kertoo kuinka monta prosenttia 19-vuotiaista suorittaa ylioppilastutkinnon, kuinka monta prosenttia 21-vuotiaista suorittaa ammatillisen korkeasteen tai yliopistossa alemman korkeakoulututkinnon (5/6), kuinka monta prosenttia 24-vuotiaista suorittaa yliopistossa ylempään korkeakoulututkinnon tai lisensiaatin- tai tohtorintutkinnon (7/8) ennen kuin täyttää 40 vuotta.

3.19
Ylioppilastutkinnon ja
ammattillisen keskiasteen
tutkinnon suorittavien osuus
nuorista aikuisista 1989–1995

siksi, että sama henkilö voi suorittaa esimerkiksi keskiasteella sekä ylioppilastutkinnon että ammatillisen tutkinnon.

On odotettavissa, että 94 prosenttia vuoden 1995 nuorista aikuisista suorittaa tutkinnon lukiassa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai yliopistossa ennen kuin täyttää 40 vuotta (taulukko 3.18). Miesten ja naisten koulutustilanne on kuitenkin erilainen. Miehistä vielä 10 prosenttia jää peruskouluopintojen varaan, kun käytännössä kaikki naiset suorittavat jonkin peruskoulun jälkeisen tutkinnon (taulukko 3.20). Kun yhtenä koulutuspoliittisena tavoitteena on ollut tarjota koko peruskoulun päättävälle ikäluokalle jatkokoulutus², voidaan todeta, että tämä tavoite on toteutuksessa erittäin hyvin.

Ylioppilastutkinnon suorittavien ikäluokkaosuus ylitti 50 prosentin rajan vuonna 1995 eli yli puolet vuoden 1995 19-vuotiaista suorittaa ylioppilastutkinnon ennen kuin täyttää 40 vuotta. Miesten vastaava osuus oli vain 41 prosenttia ja naisten 60 prosenttia. Erot ovat suuret (taulukko 3.20).

Ylioppilasosuus on jatkuvasti kasvanut ja lähestynyt ammatillisen keskiasteen suorittavien osuutta. Ylioppilastutkinnon suorittavien osuus näyttää tasaisesti kasvavan, mutta keskiasteen ammatillisen tutkinnon suorittavien osuuden kehitys vaihtelee (kuvio 3.19).

Ammatillisen koulutuksen ikäluokkasuhteet ovat niin korkeita, että talouden vaihtelu näyttää heijastuvan myös ikäluokkasuhteisiin. Vuosina 1990 ja 1991 keskiasteen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osuus ikäluokasta oli hyvin alhaisella tasolla. Tämä johtunee pitkälti 1980-luvun jälkipuoliskon huippuptyöllisyydestä. Koulutukseen ei hakeuduttu enää yhtä halukkaasti, kun työpaikan saattoi saada ilman ammattikoulutustakin. Myös herkkyys keskeyttää aloitetut opinnot lisääntyi. Toisaalta kun työllisyys alkoi vuonna 1990 nopeasti heiketä, kasvoi koulutukseen hakeutumishalukkuus ja keskeyttäminen väheni. Ammatillisen keskiasteen tutkinnon suorittavien ikäluokkaosuus alkoi nousta ja saavutti huipunsa 1993.

Korkea-asteen tutkinnot on jaoteltu kahteen ryhmään tässä koulutusindikaattorissa. Alemman korkeakouluasteen tutkintoihin sisältyvät pääosa ammatillisista opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluasteen tutkinnot ja yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot. Ylemmän korkeakouluasteen tutkintoihin sisältyvät ylempät korkeakoulututkinnot kuten maisteritutkinnot.

Nuorten koulutustaso nousee. Ripeimmin on kasvanut alemman korkea-asteen tutkinnon suorittavien osuus. Kasvu johtuu lähinnä ammatillisen opistoasteen laajenemisesta. Aiempien korkeakoulututkintojen määrä on vielä vähäinen tässä tilastossa. Tämän asteen tutkinnon suorittavia oli

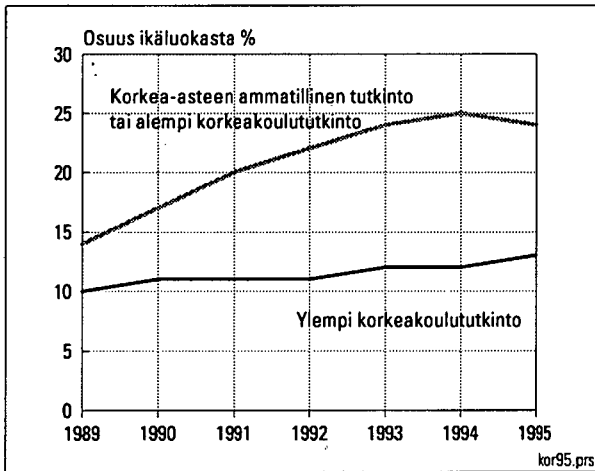
² Valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 1995–2000, Koulutus & tutkimus 2000. Opetusministeriö, Helsinki 1996.

3.20
Tutkintojen ikäluokkaosuudet tutkintoryhmittäin sukupuolen mukaan 1989–1995

	Keski- tai korkea-asteen tutkinto	Keski-asteen tutkinto	Ammatillinen koulu	Korkea-asteen tutkinto		Ammatillinen tai yliopistollinen tutkinto
		Ylioppilas		Alempi	Ylempi	
	Osuus ikäluokasta %					
Miehet						
1989	77	34	51	15	9	66
1990	78	35	50	16	10	67
1991	79	36	50	17	10	68
1992	82	36	53	17	10	71
1993	86	38	55	18	11	74
1994	89	40	55	19	11	74
1995	90	41	55	19	12	75
Naiset						
1989	85	53	58	14	11	71
1990	85	53	54	17	12	71
1991	87	54	55	24	12	76
1992	93	55	60	27	12	83
1993	96	57	62	30	14	87
1994	96	58	56	32	14	82
1995	99	60	56	30	15	84

Huom! Prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia.

3.21
Korkea-asteen tutkinnon suorittavien osuus nuorista aikuisista 1989–1995

neljäs ikäluokasta vuonna 1994. Kuvaajan pieni notkahdus vuonna 1995 kuviossa 3.21 johtuu ammattikorkeakoulu-uudistuksen aiheuttamasta koulutusaikojen pidentymisestä ja tutkintomäärän tilapäisestä vähenemisestä.

Korkea-asteella miesten ja naisten välillä on suuri ero, ja ero näyttää kasvavan. Vuonna 1995 alemman korkeakouluasteen suorittavien miesten osuus ikäluokasta oli 19 prosenttia ja naisten 30

prosenttia. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittavia miehiä oli 12 prosenttia ikäluokasta ja naisia 15 prosenttia (taulukko 3.20).

Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittavien osuus ikäluokasta kasvoi hitaasti 10:stä 13 prosenttiin vuosina 1989–1995. Vaikka ammattikorkeakoulu-uudistus ja yliopistojen laajeneminen nostavatkin korkea-asteen suorittavien osuutta ikäluokasta, voidaan koulutuksen ja tutkimuksen

mitoitussuunnitelmassa 1995–2000 mainittu 60–65 prosentin tavoitetaso (Koulutus & tutkimus 2000) saavuttaa tutkintojen ikäluokkaosuuksina aikaisintaan seuraavan vuosituhannen ensimmäisten vuosikymmenten aikana.

Nuorten alueittaiset koulutuserot

Aluejaottelun pohjana on tutkinnon suorittaneen henkilön kotikunta. Se määritetään koulutusmittaimesa tutkinnonsuoritusvuotta edeltävän vuoden mukaisesti. On huomattava, että opiskelijoiden muutto asuinkunnasta opiskelupaikkakunnille voimistaa alueellisia tutkinnonsuorittamiseroja.

Kaupunkien ja maaseudun nuorten koulutustilanteissa on selvät erot. Kaupunkimaisissa kunnissa,

joissa väestön koulutustaso on korkea, saavat nuoret aikuiset korkeamman asteisen koulutuksen kuin matalan koulutustason maaseutumaisissa kunnissa.

Kaupunkimaisten kuntien ja maaseutumaisten kuntien nuorisosta lähes yhtä suuri osa suorittaa jonkin peruskoulun jälkeisen tutkinnon. Vuodesta 1993 alkaen tilanne on kuitenkin muuttunut. Kun maaseutunuorten tutkintojen ikäluokkaosuuksuus oli vielä vuonna 1993 suurempi kuin kaupunkinuorten, kasvoi kaupunkinuorten ikäluokkaosuuksuus 95 prosenttiin ja maaseudun nuorten pieneni 92 prosenttiin vuonna 1995 (taulukko 3.22).

Nuorten koulutusrakenteessa on selvä ero kuntatyyppien välillä. Kaupunkikuntien nuorissa aikuisissa oli kymmenen prosenttiyksikköä enemmän ylioppilastutkinnon suorittavia ja kuusi prosentti-

3.22 Tutkintojen ikäluokkaosuudet tutkintoryhmittäin kuntatyyppin mukaan 1989–1995

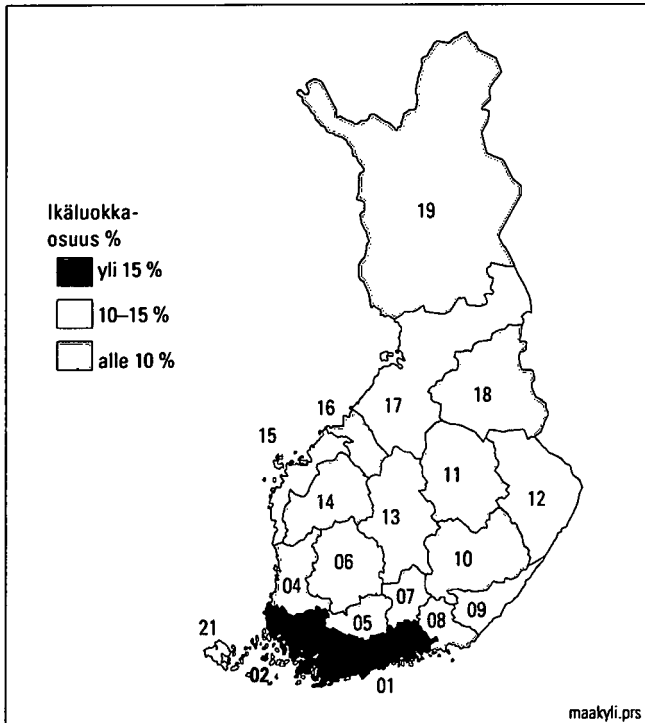
	Keski- tai korkea-asteen tutkinto	Keski-asteen tutkinto		Korkea-asteen tutkinto		Ammatillinen tai yliopistollinen tutkinto
		Ylioppilas	Ammatillinen koulu	Alempi	Ylempi	
Osuus ikäluokasta %						
Kaupunkimaiset kunnat¹⁾						
1989	79	47	49	14	12	64
1990	80	48	47	16	13	65
1991	81	47	48	20	13	68
1992	85	48	52	23	14	75
1993	89	50	54	25	15	79
1994	92	52	52	26	15	78
1995	95	54	53	25	16	80
Taajaan asutut kunnat²⁾						
1989	82	42	57	15	7	69
1990	82	42	55	17	8	70
1991	85	43	55	22	8	73
1992	89	43	58	22	7	76
1993	93	44	62	22	8	79
1994	92	46	57	23	7	74
1995	94	47	58	22	8	76
Maaseutumaiset kunnat³⁾						
1989	84	39	62	15	7	73
1990	84	40	60	17	7	74
1991	86	40	59	21	8	76
1992	89	40	62	21	7	77
1993	93	41	65	22	7	81
1994	92	42	60	23	7	76
1995	92	44	59	22	8	75

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90%, ²⁾ 60%–90%, ³⁾ alle 60%
Huom! Prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia.

3.23
Tutkintojen ikäluokkaosuudet tutkintoryhmittäin maakunnan mukaan 1989–1995

	Peruskoulun jälkeinen tutkinto	Keski-asteen tutkinto		Korkea-asteen tutkinto		Ammatillinen tai yli- opistollinen tutkinto
		Ylioppilas	Ammatillinen koulu	Alempi	Ylempi	
Osuus ikäluokasta %						
Uusimaa	92	57	48	21	18	76
Varsinais-Suomi	97	52	60	25	15	85
Satakunta	92	46	54	24	8	73
Häme	95	46	62	24	9	81
Pirkanmaa	93	51	56	26	14	81
Päijät-Häme	96	49	59	24	7	78
Kymenlaakso	93	47	61	24	7	79
Etelä-Karjala	91	46	52	26	10	75
Etelä-Savo	98	50	58	29	8	78
Pohjois-Savo	98	51	57	27	10	76
Pohjois-Karjala	93	46	56	25	11	77
Keski-Suomi	91	45	57	24	13	79
Etelä-Pohjanmaa	93	46	57	27	8	75
Vaasan rannikkoseutu	97	48	61	28	14	85
Keski-Pohjanmaa	98	49	59	28	9	79
Pohjois-Pohjanmaa	98	48	59	26	13	83
Kainuu	96	50	54	23	9	70
Lappi	94	48	56	24	9	74
Ahvenanmaa	95	27	75	14	10	89
Koko maa	94	51	56	24	13	79

Huom! Prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia.

3.24
Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittavien osuus nuorista aikuisista maakunnittain 1995

- 01 Uusimaa
- 02 Varsinais-Suomi
- 04 Satakunta
- 05 Häme
- 06 Pirkanmaa
- 07 Päijät-Häme
- 08 Kymenlaakso
- 09 Etelä-Karjala
- 10 Etelä-Savo
- 11 Pohjois-Savo
- 12 Pohjois-Karjala
- 13 Keski-Suomi
- 14 Etelä-Pohjanmaa
- 15 Vaasan rannikkoseutu
- 16 Keski-Pohjanmaa
- 17 Pohjois-Pohjanmaa
- 18 Kainuu
- 19 Lappi
- 21 Ahvenanmaa

yksikköä vähemmän keskiasteen ammatillisen koulutuksen suorittavia kuin maaseutukuntien nuorissa.

Suurin ero kuntatyyppien välillä on ylempissä korkeakoulututkinnoissa. Kaupunkimaisista kunista kotoisin olevien ylempään korkeakoulututkinnon suorittavien ikäluokkaosuus oli 16 prosenttia. Vastaava maaseudun luku oli vain puolet tästä, 8 prosenttia vuonna 1995. Viime vuosien kehitys on lisännyt alue-eroja korkea-asteella.

Nuorten aikuisten koulutustilanteessa on suuret maakunnalliset erot (taulukko 3.23).

Uusimaa on ainoa maakunta, jossa ylioppilastutkinnon suorittaneiden nuorten ikäluokkaosuus oli suurempi kuin ammatillisen keskiasteen suorittavien osuus. Uudellamaalla oli suurin ylioppilasosuus (57 %) ja pienin ammatillisen keskiasteen tutkintojen ikäluokkaosuus (48 %). Uudellamaalla myös koko väestön koulutustaso on paljon korkeampi kuin muissa maakunnissa. Yleisemmin voidaan todeta, että väestöltään matalan koulutustason alueilla nuoret valitsevat mieluummin ammatillisen koulun kuin lukion ja korkean koulutustason alueilla mieluummin lukion kuin ammatillisen koulun.

Alueelliset erot ovat suurimmat ylempää korkea-koulututkintoa suorittavien ikäluokkaosuuksissa.

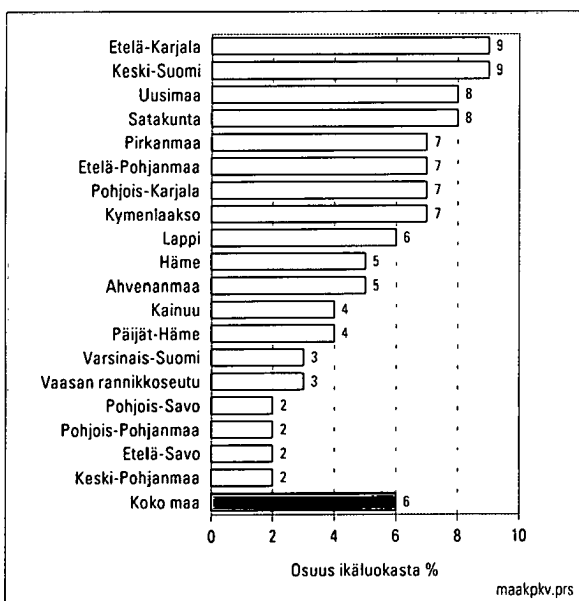
Tämä osuus oli yli 15 prosenttia vain Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa (kuvio 3.24). Heikoin tilanne oli Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksoissa, joissa asuvien nuorten aikuisten korkea-koulututkintoa suorittavien osuus oli vain seitsemän prosenttia vuonna 1995.

Vaikka Uudenmaan ylempien korkeakoulututkintojen ikäluokkaosuudet ovat suuret, asettuu sen koko korkea-asteen koulutustaso kuitenkin maan keskimäärää vain hiukan korkeammaksi, sillä ammatillisen korkea-asteen ikäluokkaosuus oli Uudenmaan nuorilla maan matalin (21 %) vuonna 1995, jos Ahvenanmaata ei oteta huomioon.

On odotettavissa, että kuusi prosenttia vuoden 1995 nuorista ei suorita mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa (kuvio 3.25). Vielä 1990-luvun alussa vastaava osuus oli 18 prosenttia. Tämän osuuden pienentyminen vain kuuteen prosenttiin on hyvin myönteinen piirre nuorten koulutustilanteelle. Näin siksi, että koulunkäyntiään jatkamattomien yhteiskunnallinen syrjäytymisriski on suuri.

Maaseutumaisten kuntien nuorilla oli koulunkäyntiään jatkamattomien osuus suurin, kahdeksan prosenttia ja pienin kaupunkilaisnuorilla, viisi prosenttia. Tilanne 1990-luvun alussa oli vielä toisinpäin, kaupunkilaisnuorilla korkeampi kuin

3.25 Pelkästään peruskoulun suorittavien osuus nuorista maakunnittain 1995

maaseudun nuorilla. Vaikka erityyppisissä kunnissa asuvien nuorten välillä ei olekaan kovin suurta eroa, on maan eri alueilla asuvien nuorten välillä verrattain suuret erot. On odotettavissa, että Savossa ja Pohjanmaalla asuvista nuorista vain kaksi prosenttia ei jatka opiskelua, kun vastaava osuus oli yli nelinkertainen Etelä-Karjalassa ja Keski-Suomessa vuonna 1995. Mielenkiintoista on, että Uudellamaalla koulunkäyntiä jatkamattomien nuorten osuus oli kolmanneksi korkein (kuvio 3.25), vaikka Uudellamaalla yliopistotutkintoja suorittavien nuorten osuus on maan korkein.

Oppilaitoksista valmistuneiden maassamuutto

Koulujärjestelmässä suoritettiin yli 176 000 tutkintoa vuonna 1996. Näistä reilu kolmannes oli peruskoulun päästötodistuksia, viidennes ylioppilastutkintoja, kolmannes ammatillisia koulu- ja opistoasteen tutkintoja ja loput reilu kymmenesosa yliopistollisia tai ammattikorkeakouluasteen tutkintoja. Jos ylioppilastutkintojen määrän jakaamaa verrataan peruskoulun päättäneiden määrän jakaamaan maakunnittain, jakau-

tuvat ylioppilastutkinnot alueittain hyvin tasaisesti Uuttamaata lukuunottamatta. Uudellamaalla ylioppilaiden määrän lisäksi valmistui ammatillisen opistoasteen tutkintoja ja erityisesti yliopistollisia tutkintoja suhteellisesti muuta maata enemmän. Kaikissa maakunnissahan ei ole yliopistollisia koulutuspaikkoja. Ammattikorkeakouluasteen tutkintoja suoritettiin vuonna 1996 jo kaikissa maakunnissa (taulukko 3.26).

Oppilaitoksista valmistuneiden maassamuuttoa tarkastellaan taulukoissa 3.27 ja 3.28 siten, että on laskettu yhteen kolmen vuoden aikana (1990–1992) tutkinnon suorittaneet asuinpaikkakunnan mukaan ja verrattu heidän asuinpaikkakuntaansa noin viiden vuoden kuluttua (vuoden 1996 lopussa).

Vuosina 1990–1992 suoritettiin lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa yhteensä 307 000 tutkintoa. Maaseutumaisissa kunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa valmistuneista noin 30 prosenttia oli muuttanut kaupunkieihin vuoden 1996 loppuun mennessä. Kaupunkimaisissa kunnissa valmistuneista vain vajaat 8 prosenttia oli muuttanut taajaan asuttuihin kuntiin tai maaseu-

3.26

Oppilaitoksista valmistuneet oppilaitosryhmittäin oppilaitoksen sijaintimaakunnan mukaan 1996

	Peruskoulun päästötodistus	Ylioppilas- tutkinnot	Ammatillinen koulutus		Ammatti- korkea- kouluaste*	Yliopistot	Yhteensä
			Kouluaste	Opistoaste			
Uusimaa	14 324	8 850	6 869	5 153	856	5 210	41 262
Varsinais-Suomi	5 125	3 003	2 778	1 732	175	1 878	14 691
Satakunta	3 054	1 729	1 858	830	472	199	8 142
Häme	1 912	962	1 528	949	208	121	5 680
Pirkanmaa	5 090	2 744	3 455	1 747	243	1 864	15 143
Päijät-Häme	2 205	1 187	1 459	501	216	–	5 568
Kymenlaakso	2 280	1 199	1 381	772	238	38	5 908
Etelä-Karjala	1 647	862	924	423	103	361	4 320
Etelä-Savo	2 099	1 167	1 503	1 111	208	162	6 250
Pohjois-Savo	3 389	1 820	2 415	1 227	443	599	9 893
Pohjois-Karjala	2 405	1 179	1 501	478	198	710	6 471
Keski-Suomi	3 430	1 783	2 341	1 142	269	1 428	10 393
Etelä-Pohjanmaa	2 910	1 461	1 768	496	247	–	6 882
Vaasan rannikkoseutu	2 423	1 233	1 437	836	247	508	6 684
Keski-Pohjanmaa	1 125	656	831	145	83	–	2 840
Pohjois-Pohjanmaa	5 529	2 618	3 345	1 236	497	1 332	14 557
Kainuu	1 418	744	716	226	131	180	3 415
Lappi	2 834	1 428	1 787	1 019	347	275	7 690
Ahvenanmaa	315	70	234	126	5	–	750
Koko maa yhteensä	63 514	34 695	38 130	20 149	5 186	14 865	176 539
Naisia %	49	58	53	66	39	58	

* Vakinaiset ja väliaikaiset ammattikorkeakoulut sekä ammatillisten oppilaitosten ammatillinen korkea-aste

dulle. Kaupunkeihin muutti 21 100 tutkinnon suorittanutta enemmän kuin sieltä muutti pois. Maaseutukuntien muuttotappio oli lähes 13 800 ja taajamakuntien 7 300 tutkinnon suorittanutta (taulukko 3.27).

Oppilaitoksista vuosina 1990–1992 valmistuneista 53 500 oli muuttanut toiseen maakuntaan vuoden 1996 loppuun mennessä. Uudellemaalle, Pirkanmaalle, Varsinais-Suomeen ja Ahvenanmaalle valmistuneita muutti enemmän kuin sieltä siirtyi

toiseen maakuntaan. Kaikki muut maakunnat olivat muuttotappiollisia (taulukko 3.28).

Määrällisesti ja suhteellisesti suurin muuttovoittoaakunta oli Uusimaa, jonka muuttovoitto oli yli 12 700 valmistunutta. Suhteellisesti eniten muuttotappiota koki Kainuu, joka nettona menetti 18 prosenttia valmistuneistaan. Muita suhteellisesti suuria muuttotappiomaakuntia olivat muiden muassa Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Etelä-Savo ja Lappi.

3.27

Vuosina 1990–1992 oppilaitoksista valmistuneiden maassamuutto vuoden 1996 loppuun mennessä

Tutkinnon suorittaneiden asuinmaan kuntatyyppi valmistumisvuonna	Tutkinnon suorittaneita (1990–1992)		Muuttaneita vuoden 1996 loppuun mennessä			Yhteensä	
		%	Kaupunki- maisiin kuntiin	Taajaan asuttuihin kuntiin	Maaseutu- maisiin kuntiin		%
Kaupunkimainen kunta	186 900	100,0	–	4,0	3,7	7,7	14 352
Taajaan asuttu kunta	52 224	100,0	30,1	–	4,2	34,3	17 885
Maaseutumainen kunta	68 050	100,0	29,0	4,7	–	33,7	22 907
Koko maa yhteensä	307 174		35 409	10 578	9 157	55 144	
Nettomuutto			21 057	–7 307	–13 750		

3.28

Oppilaitoksista 1990–1992 valmistuneiden maakuntien välinen nettomuutto vuoden 1996 loppuun mennessä. Maakunnat nettomuuton suuruusjärjestyksessä

Valmistuneiden asuinmaakunta valmistumisvuonna	Oppilaitoksista valmistuneet 1990–1992			Maakuntien välinen nettomuutto			Nettomuuton osuus kaikista valmistuneista %
	Yhteensä	Keskiaste	Korkea-aste	Yhteensä	Keskiaste	Korkea-aste	
Muuttovoitto							
Uusimaa	73 911	50 362	23 549	12 766	10 201	2 565	17,3
Pirkanmaa	26 292	19 389	6 903	1 308	1 179	129	5,0
Varsinais-Suomi	24 946	18 167	6 779	1 266	1 246	20	5,1
Ahvenanmaa	1 186	989	197	90	65	25	7,6
Muuttotappio							
Vaasan rannikkoseutu	10 245	7 869	2 376	–173	–186	13	1,7
Keski-Suomi	16 292	12 271	4 021	–338	–139	–199	2,1
Pohjois-Pohjanmaa	24 516	18 393	6 123	–528	–337	–191	2,2
Keski-Pohjanmaa	4 783	3 926	857	–630	–567	–63	13,2
Häme	9 290	7 180	2 110	–713	–657	–56	7,7
Etelä-Karjala	8 086	6 408	1 678	–849	–747	–102	10,5
Päijät-Häme	10 433	8 259	2 174	–874	–766	–108	8,4
Kymenlaakso	11 295	8 981	2 314	–1 079	–936	–143	9,6
Pohjois-Karjala	10 802	8 493	2 309	–1 114	–891	–223	10,3
Pohjois-Savo	16 544	12 687	3 857	–1 216	–981	–235	7,4
Kainuu	6 867	5 485	1 382	–1 229	–956	–273	17,9
Etelä-Savo	10 692	8 515	2 177	–1 484	–1 172	–312	13,9
Satakunta	14 794	11 731	3 063	–1 510	–1 282	–228	10,2
Lappi	13 722	10 901	2 821	–1 729	–1 364	–365	12,6
Etelä-Pohjanmaa	12 478	10 192	2 286	–1 964	–1 710	–254	15,7
Yhteensä	307 174	230 198	76 976	53 511	38 567	14 944	17,4

Koulusta työhön

Koulusta siirrytään asteittain työelämään. Käy yhä yleisemmäksi, että nuori aloittaa työssäkäynnin jo opiskeluaikanaan. Työhön hakeutuminen ei myöskään pääty ensimmäisen työpaikan saamiseen. Pysyvämpi työ löytyy vasta muutaman vuoden kuluttua lyhytkestoisten vaihtelevien työ- ja työttömyys- sekä opiskelukausten jälkeen. Seuraavassa tarkastelussa on painopiste tutkinnon suorittaneiden työllistymisessä. Luvussa 7 *Koulutus ja työ* on yksityiskohtaisemmin selvitetty tutkinnon suorittaneiden työttömyyttä.

Opiskelijoiden työssäkäynti

Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoista kävi ansiotyössä noin 106 000 opiskelijaa eli 23 prosenttia kaikista opiskelijoista vuonna 1995. Lähes 62 000 opiskelijaa eli 14 prosenttia kaikista opiskelijoista oli työssä koko vuoden (11–12 kuukautta) vuonna 1995 (taulukko 3.29).

3.29 Opiskelijoiden työssäkäynti vuonna 1995

	Opiskelijoita vuonna 1995	Työssä käyviä opiskelijoita		Työssä koko vuoden (11–12 kuukautta)	
			Osuus opiskelijoista %		Osuus opiskelijoista %
Miehet ja naiset					
Päivälukiot	108 749	6 476	6	1 739	2
Aikuislukiot	16 524	6 187	37	3 941	24
Ammatilliset oppilaitokset yhteensä	169 006	29 034	17	15 288	9
<i>keskiasteen koulutus</i>	121 123	16 721	14	8 324	7
<i>korkea-asteen koulutus</i>	47 883	12 313	26	6 964	15
Väliaikaiset ammattikorkeakoulut	31 479	9 435	30	5 694	18
Yliopistot	131 875	55 425	42	35 129	27
Yhteensä	457 633	106 557	23	61 791	14
Miehet					
Päivälukiot	46 842	2 712	6	783	2
Aikuislukiot	5 715	1 830	32	1 057	18
Ammatilliset oppilaitokset yhteensä	80 167	12 961	16	6 661	8
<i>keskiasteen koulutus</i>	59 021	6 817	12	2 965	5
<i>korkea-asteen koulutus</i>	21 146	6 144	29	3 696	17
Väliaikaiset ammattikorkeakoulut	15 580	4 769	31	3 002	19
Yliopistot	62 871	27 975	44	18 936	30
Yhteensä	211 175	50 247	24	30 439	14
Naiset					
Päivälukiot	61 907	3 764	6	956	2
Aikuislukiot	10 809	4 357	40	2 884	27
Ammatilliset oppilaitokset yhteensä	88 839	16 073	18	8 627	10
<i>keskiasteen koulutus</i>	62 102	9 904	16	5 359	9
<i>korkea-asteen koulutus</i>	26 737	6 169	23	3 268	12
Väliaikaiset ammattikorkeakoulut	15 899	4 666	29	2 692	17
Yliopistot	69 004	27 450	40	16 193	23
Yhteensä	246 458	56 310	23	31 352	13

Eniten (42 %) työssä kävivät yliopistojen opiskelijat, miesopiskelijoista 44 ja naisopiskelijoista 40 prosenttia. Koko vuoden ansiotyössä olleita oli 35 000. Miehet kävivät naisia useammin opiskeluaikanaan työssä.

Työssäkäynti yleistyy koulutustason ja iän nousussa. Ammattikorkeakouluopiskelijoista oli työssäkävien osuus suurempi kuin esimerkiksi ammatillisen koulun opiskelijoilla jne. Aikuislukion opiskelijoista oli työssäkäyviä vain 37 prosenttia ja koko vuoden työssä olleita 24 prosenttia vuonna 1995. Opiskelijoiden työssäkäyntiosuuksiin vaikuttaa myös oppilaitoksen sijainti. Hyvillä työllisyysalueilla on enemmän työtä tarjolla myös opiskelijoille.

Työhön sijoittuminen

Pidentyneet koulutusajat ovat johtaneet siihen, että nuoret siirtyvät työhön aikaisempaa vanhempina. Vuonna 1970 18-vuotiaista nuorista vähintään puolet kuului työvoimaan eli oli työssä tai etsi työtä. Vuonna 1995 ylittivät vastaavan 50 prosentin rajan 21-vuotiaat. Näin määritelty työhönsiirtymisikä nousi kolmella vuodella 25 vuodessa (kuvio 3.30).

Sekä vuonna 1970 että 1995 80 prosentin työvoimaosuus saavutettiin 28 vuoden iässä. Pidentyneet koulutusajat vaikuttivat ainakin osaltaan

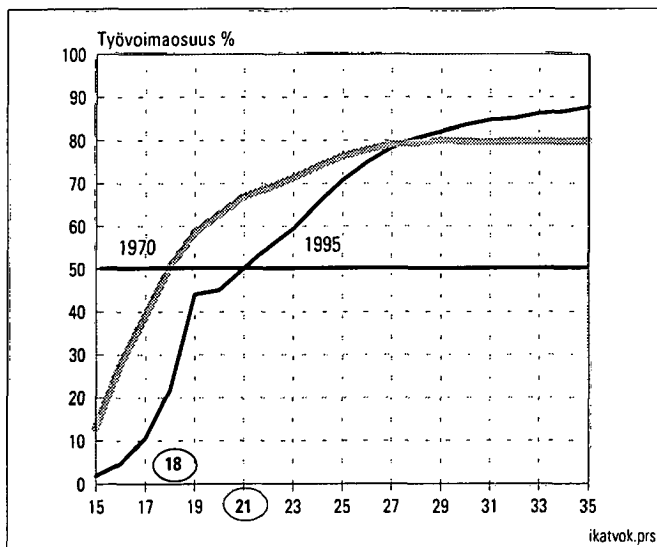
siihen, että vuonna 1995 työvoimaan kuuluvien osuus nousi tasaisesti vielä tämän ikävuoden jälkeen, mutta vuonna 1970 työvoimaosuus oli saavuttanut lakipisteensä jo 28 vuoden iässä.

Vuonna 1970 miesten työvoimaosuus ylitti 50 prosentin rajan 18 vuoden iässä ja naisten 19 vuoden iässä. Vastaavat luvut vuonna 1995 olivat miehillä 20 ja naisilla 23 vuotta. Sukupuolten välinen ero johtuu siitä, että naisten opiskelu jatkuu pidempään kuin miesten.

Vuonna 1995 miesten työvoimaosuus ylitti 80 prosentin rajan 26 vuoden iässä, mutta naisilla vastaava prosenttiraja ylittyi vasta 33 vuoden iässä. Sukupuolten suuri ero selittyy naisten pidemmällä koulutusajalla ja sillä, että nämä vuodet ovat lasten synnyttämisaikaa.

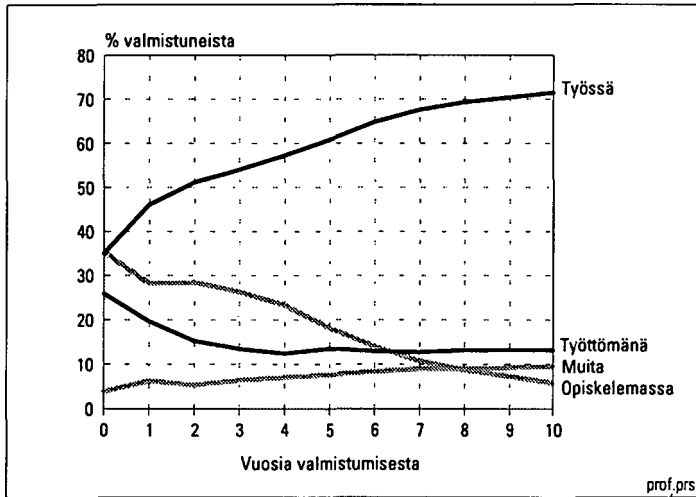
Kuviossa 3.31 tarkastellaan keski- ja korkeasteen tutkinnon suorittaneiden työhön sijoittumista valmistumisvuoden mukaan. Kuvioista käyvät ilmi myös opiskelua jatkaneiden, työttömien ja muut-ryhmään sisältyvien varusmiesten, eläkeläisten, kotona olevien ja vastaavien osuudet tutkinnon suorittaneista.

Ansiotyötä tekevien osuus oppilaitoksista valmistuneista kasvaa, kun aikaa kuluu tutkinnon suorittamisesta. Työssäolevien osuus kasvoi tasaisesti, vaikka 1990-luvun alkupuoliskolla

3.30
Nuorten aikuisten työvoimaan kuuluvuus iän mukaan 1970 ja 1995

3.31
Keski- ja korkea-asteen
tutkinnon suorittaneiden
pääasiallinen toiminta
vuonna 1995 valmistumisesta
kuluneen ajan mukaan

olemme kokeneet huipputyöttömyyden ja työelämässä suuria rakenteellisia muutoksia.

Valmistumisvuonna tutkinnon suorittaneet etsivät työtä, ja työttömyys on yleistä. Työssä ovat lähinnä ne, joilla jo opiskeluaikana oli työpaikka. Työssäolevien osuus alkaa ensimmäisen vuoden jälkeen kuitenkin nopeasti kasvaa. Yleisemmin voidaan todeta, että oppilaitoksista valmistuneiden työllistymisen seuranta heti valmistumisvuonna antaa liian synkän kuvan tutkinnon suorittaneiden työllistymistilanteesta. Kuviossa esitetyn työllistymisprofiilin perusteella voidaan arvioida, että kahden vuoden päästä valmistumisesta työllistymistieto antaisi selvästi luotettavamman kuvan vastavalmistuneiden työllistymisprosentista ja muista mahdollisista työhön liittyvistä seikoista.

Työhönsijoittumisprofiilit ovat erilaisia eri tutkinnon suorittaneilla. Esimerkiksi kasvatustieteen maisterina luokanopettajaksi vuonna 1994 valmistuneista yli 90 prosenttia oli työssä jo seuraavana vuonna eli työllistymisaste saavutti nopeasti lähes lopullisen tasonsa. Filosofian maisteritutkinnon humanistiselta opintoalalta suorittaneilla vastaava osuus seuraavana vuonna tutkinnosta oli 60 prosenttia. Kymmenen vuoden aikana osuus nousi vuosittain ja saavutti 85 prosentin osuuden kymmenentenä vuonna valmistumisesta (liitetaulukko 3.2).

Työllistymisprofiiliin vaikuttaa myös tutkinnon koulutusaste. Matalamman koulutuksen suorittaneet jatkavat usein opintojaan. Esimerkiksi vuonna 1993 valmistuneista merkanteista 25 prosenttia ja merkonomeista 18 prosenttia opiskeli päätoimisesti vuonna 1995 (liitetaulukko 3.3).

Taulukosta 3.32 käy ilmi, että vuonna 1993 oppilaitoksista valmistuneista puolet oli kahden vuoden kuluttua työssä. Tutkijakoulutustason tutkinnon (lisensiaatin, tohtorin tai vastaavan) suorittaneilla oli korkein työllistymisprosentti (86 %). Matalin se oli ylemmältä keskiasteelta valmistuneilla (38 %). Matala osuus selittyy pitkälti muita koulutusasteryhmiä suuremmalla opiskeluosuudella (45 %). Puolet tähän ryhmään sisältyvistä oli ylioppilaita, joista yli 70 prosenttia oli opiskelemissa vuonna 1995 (liitetaulukko 3.3). Alemmalta keskiasteelta valmistuneiden eli ammatillisen koulun käyneillä oli korkein työttömyyden osuus valmistuneista (25 %). Miesten ja naisten välillä ei ollut suuria eroja työllistymisessä.

Vastavalmistuneista parhaiten työllistyivät opettajakoulutuksen suorittaneet (79 %) ja hoitoalalta valmistuneet (69 %). Muita heikommin työllistyivät humanistisen ja taidealan tutkinnon suorittaneet (54 %). Työllistymisessä oli kuitenkin suuria tutkinnoittaisia eroja (ks. tarkemmin liitetaulukko 3.3). Peruskoulusta tulleet eivät sisälly tähän tarkasteluun.

3.32

Vuonna 1993 oppilaitoksista valmistuneiden pääasiallinen toiminta 1995 koulutusasteen ja sukupuolen mukaan

Koulutusaste	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993		Pääasiallinen toiminta 1995			
		%	Työssä %	Työtön %	Opiskelija %	Muu %
Miehet ja naiset yhteensä	103 397	100,0	51,2	15,2	28,4	5,3
Alempi keskiaste (3)	24 539	100,0	47,5	24,5	20,3	7,6
Ylempi keskiaste (4)	48 430	100,0	38,3	12,9	45,3	3,6
Alin korkea-aste (5)	13 832	100,0	70,5	14,8	7,7	7,0
Alempi korkeakoulututkinto (6)	4 849	100,0	72,9	10,8	10,6	5,7
Ylempi korkeakoulututkinto (7)	9 972	100,0	79,4	7,8	7,6	5,2
Tutkijatase (8)	1 775	100,0	86,2	3,3	6,0	4,5
Miehet	45 025	100,0	51,6	16,5	28,4	3,5
Alempi keskiaste (3)	10 120	100,0	45,5	29,8	18,3	6,4
Ylempi keskiaste (4)	22 003	100,0	38,7	14,0	44,9	2,4
Alin korkea-aste (5)	4 314	100,0	72,1	15,6	9,8	2,5
Alempi korkeakoulututkinto (6)	2 898	100,0	76,8	10,2	9,5	3,6
Ylempi korkeakoulututkinto (7)	4 612	100,0	83,0	7,4	6,4	3,1
Tutkijatase (8)	1 078	100,0	87,7	3,2	4,8	4,3
Naiset	58 372	100,0	50,9	14,1	28,4	6,6
Alempi keskiaste (3)	14 419	100,0	49,0	20,8	21,7	8,5
Ylempi keskiaste (4)	26 427	100,0	37,9	12,0	45,5	4,6
Alin korkea-aste (5)	9 518	100,0	69,7	14,5	6,8	9,0
Alempi korkeakoulututkinto (6)	1 951	100,0	67,1	11,7	12,4	8,8
Ylempi korkeakoulututkinto (7)	5 360	100,0	76,3	8,2	8,6	6,9
Tutkijatase (8)	697	100,0	83,9	3,4	7,7	4,9

3.33

Keskiasteen tutkinnon vuonna 1993 suorittaneiden pääasiallinen toiminta asuinmaakunnan mukaan 1995.

Maakunnat työllistymisasteen mukaisessa järjestyksessä

Asuinmaakunta	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993		Pääasiallinen toiminta 1995			
		%	Työssä %	Työtön %	Opiskelija %	Muu %
01 Uusimaa	19 159	100,0	45,9	12,7	36,6	4,8
02 Varsinais-Suomi	6 333	100,0	45,5	14,0	36,2	4,4
05 Häme	2 125	100,0	44,3	17,5	31,7	6,5
07 Päijät-Häme	2 285	100,0	43,2	19,7	32,5	4,6
06 Pirkanmaa	6 067	100,0	42,9	15,9	36,2	5,0
21 Ahvenanmaa	290	100,0	41,7	12,8	27,6	17,9
08 Kymenlaakso	2 432	100,0	41,5	19,9	34,3	4,2
15 Vaasan rannikkoseutu	2 463	100,0	41,3	14,7	39,2	4,8
16 Keski-Pohjanmaa	1 210	100,0	39,8	18,9	34,2	7,0
04 Satakunta	3 405	100,0	39,5	18,5	36,3	5,7
17 Pohjois-Pohjanmaa	5 578	100,0	39,2	17,9	38,1	4,8
13 Keski-Suomi	3 724	100,0	38,0	18,6	38,8	4,6
10 Etelä-Savo	2 558	100,0	37,5	21,0	37,3	4,2
12 Pohjois-Karjala	2 512	100,0	36,5	19,7	39,0	4,7
14 Etelä-Pohjanmaa	2 801	100,0	36,5	17,3	41,6	4,7
09 Etelä-Karjala	1 913	100,0	35,7	20,7	38,3	5,3
18 Kainuu	1 412	100,0	35,2	21,7	37,8	5,3
11 Pohjois-Savo	3 677	100,0	34,8	20,5	38,9	5,7
19 Lappi	3 025	100,0	34,6	24,4	36,1	4,9
Koko maa	72 969	100,0	41,4	16,8	36,9	5,0

3.34

Korkea-asteen tutkinnon vuonna 1993 suorittaneiden pääasiallinen toiminta asuinmaakunnan mukaan 1995.

Maakunnat työllistymisasteen mukaisessa järjestyksessä

Asuinmaakunta 1995	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993		Pääasiallinen toiminta 1995			
		%	Työssä %	Työtön %	Opiskelija %	Muu %
21 Ahvenanmaa	98	100,0	80,6	1,0	6,1	12,2
05 Häme	847	100,0	78,5	10,9	6,0	4,6
15 Vaasan rannikkoseutu	1 051	100,0	78,0	8,5	7,2	6,3
01 Uusimaa	9 804	100,0	77,0	9,5	7,2	6,3
17 Pohjois-Pohjanmaa	2 268	100,0	75,4	10,3	8,7	5,6
02 Varsinais-Suomi	2 717	100,0	74,9	11,3	8,6	5,2
16 Keski-Pohjanmaa	289	100,0	74,7	11,1	8,0	6,2
11 Pohjois-Savo	1 414	100,0	74,6	10,5	9,1	5,8
14 Etelä-Pohjanmaa	940	100,0	74,6	14,3	5,6	5,5
07 Päijät-Häme	749	100,0	73,3	13,2	8,3	5,2
13 Keski-Suomi	1 484	100,0	73,1	11,5	9,7	5,7
04 Satakunta	1 165	100,0	73,0	11,5	8,0	7,5
18 Kainuu	500	100,0	72,8	14,6	5,6	7,0
09 Etelä-Karjala	665	100,0	72,3	12,0	9,0	6,6
08 Kymenlaakso	967	100,0	71,8	11,9	8,6	7,8
06 Pirkanmaa	2 713	100,0	71,5	12,8	9,5	6,2
10 Etelä-Savo	807	100,0	70,9	13,8	9,5	5,8
12 Pohjois-Karjala	892	100,0	70,1	15,6	9,4	4,9
19 Lappi	1 058	100,0	69,9	16,8	7,9	5,3
Koko maa	30 428	100,0	74,7	11,2	8,0	6,0

Nuorten työhön siirtymisessä on myös selviä alueellisia eroja. Keskiasteen tutkinnon vuonna 1993 suorittaneille oli helpointa päästä työhön Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa vuonna 1995. Muita enemmän ongelmia työn löytymisessä oli Lapissa, Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Etelä-Karjalassa asuneilla (taulukko 3.33).

Korkea-asteelta vastavalmistuneiden työllistymisprosentit olivat korkeimmat Ahvenanmaalla, Hämeessä ja Vaasan rannikkoseudulla. Matalimmat 70 prosentin paikkeilla olevat työllistymisasteet olivat Lapin ja Pohjois-Karjalan asukkailla (taulukko 3.34).

Tutkinnon suorittaminen EU-maissa

Seuraavassa vertaillaan koulujärjestelmän tutkintomääriä suhteessa väestöikäluokkiin EU- ja OECD-maissa. Peruskouluvaiheen tutkintoja ei tarkastella, sillä oppivelvollisuus kattaa tämän koulutusasteen (lower secondary) koulutuksen kaikissa EU-maissa. Tiedot perustuvat OECD:n indikaattorijulkaisuun *Education at a Glance 1997*, josta löytyy yksityiskohtaisempia tietoja.

Tutkintotietojen maavertailuissa voidaan tehdä vain suuntaa antavia arvioita koulujärjestelmien määrällisestä tuotoksesta. Näin siksi, että koulutusohjelmat vaihtelevat suuresti eri maissa. Tutkinto-

rakenteet ovat erilaisia niin koulutuspituksiensa, sisältöjensä kuin vaativuutensakin puolesta. Vertailuja vaikeuttaa myös se, että kansainvälisen koulutusluokitusjärjestelmän (ISCED) käyttö ei ole yhtenäistä eri maissa. Lisäksi kaikista maista ei ole kattavasti kaikkia indikaattoritietoja käytettävissä.

Keskiasteen (ammattillisen koulun tai ylioppilastutkinnon) eli kansainvälisen terminologian mukaan upper secondary -asteen tutkinnon suorittamisesta on tullut OECD-maissa työhön siirtymisen minimivaatimus. Vaikka monissa maissa oppivelvollisuus päättyykin meidän peruskoulumme päät-

3.35

Keskiasteen (ISCED 3)* tutkintojen määrä tyypillistä ikäluokkaa kohti eräissä EU-maissa 1995.

Maat järjestetty prosenttisuhteen mukaiseen järjestykseen

	Yhteensä		Miehet		Naiset
	%	Yleissivistävä %	Ammatillinen %	%	%
Belgia (flaaminkielinen)	110	33	76	95	117
Suomi	102	47	55	95	110
Irlanti	94	89	5	87	101
Saksa	88	24	64	89	87
Ranska	87	38	49	86	89
Tanska	81	46	36	76	87
Kreikka	80	51	28	75	84
Alankomaat	80	32	46	–	–
Espanja	73	46	26	69	81
Italia	67	18	48	64	70
Ruotsi	64	25	38	60	68
Seuraavat OECD-maat					
Norja	106	44	62	123	88
Sveitsi	79	19	61	84	75

* Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

töväiheeseen, niin valtaosa nuorisosta jatkaa koulunkäyntiä ja suorittaa jonkin koulutuksen tai tutkinnon keskiasteella (upper secondary level). Koulutuspoliittisesti tärkeämpää onkin kiinnittää huomiota siihen, kuinka suuri osa ikäluokasta näyttää jäävän peruskouluasteen (lower secondary level) varaan, sillä näiden nuorten työmarkkina-asema on heikko OECD-maissa.

Taulukossa 3.35 on laskettu tutkintojen määrä tyypillistä ikäluokkaa kohti. Meillä tyypilliseksi iäksi on valittu 19-vuotiaat yleissivistävässä koulutuksessa (ylioppilastutkinnot) ja ammatillisessa keskiasteen koulutuksessa 18–19-vuotiaiden keskiarvo tutkinnon suorittaneiden iästä riippumatta. Suomi kuuluu niihin EU:n kärkimaihin, joissa prosenttisuhte oli yli 90 prosenttia vuonna 1995. Muutamaa maata (Saksaa, Sveitsiä, myös Norjaa) lukuunottamatta naiset suorittavat miehiä enemmän tutkintoja, mutta Suomessa ainoana EU-maana miestenkin prosenttisuhte oli yli 90. Yli 100 prosentin arvot tarkoittavat sitä, että tutkintojen määrä on suurempi kuin ikäluokan koko.

Taulukossa 3.36 lähinnä suomalaisia alimman korkea-asteen tutkintoja olevien eli non-university-tutkintojen määrä on laskettu 21–22-vuotiaan

3.36

Alimman korkea-asteen (ISCED 5)* tutkintojen määrä tyypillistä ikäluokkaa kohti eräissä EU-maissa 1995.

Maat järjestetty prosenttisuhteen mukaiseen järjestykseen

	Yhteensä	Miehet	Naiset	Tutkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)
	%			
Belgia (flaaminkielinen)	28	23	32	22,4
Suomi	22	14	31	26,3
Britannia	17	12	22	24,2
Irlanti	14	15	13	–
Saksa	12	11	14	–
Ruotsi	9	6	13	25,2
Tanska	8	10	6	25,8
Italia	7	5	9	–
Portugali	6	4	8	–
Itävalta	5	3	7	–
Espanja	2	2	2	–
Seuraavat OECD-maat				
Norja	48	42	53	23,1
Sveitsi	23	31	15	–

* Non-university tertiary level, ISCED 5, Unesco

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

3.37

**Ylemmän korkeakouluasteen (ISCED 6)*
tutkintojen määrä tyypillistä ikäluokkaa kohti
eräissä EU-maissa 1995.**

Maat järjestetty prosenttisuhteen mukaiseen järjestykseen

	Yhteensä	Miehet	Naiset	Tutkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)
	%			
Belgia (flaaminkielinen)	26	27	25	22,0
Alankomaat	19	18	20	25,3
Saksa	16	18	14	–
Espanja	14	12	16	25,3
Suomi	13	11	14	27,6
Portugali	13	10	17	–
Italia	11	10	12	26,8
Itävalta	10	10	9	27,3
Irlanti	10	10	10	–
Tanska	8	8	7	28,2
Ruotsi	8	9	6	26,9
Seuraavat OECD-maat				
Norja	5	5	6	25,2
Sveitsi	9	11	7	–

* Tähän sisältyvät ns. pitkät third level first university level-tutkinnot, ISCED 6, Unesco

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997*

väestön keskiarvoa kohti. Tähän ryhmään sisältyvät pääsääntöisesti korkea-asteen ammatilliset tutkinnot. Tälläkin koulutusasteella Suomen tutkintomäärät ikäluokkaa kohti ovat EU-maiden huipputasoa.

Taulukossa 3.37 vertaillaan ns. pitkien ensimmäistä kertaa suoritettavien yliopistotutkintojen eli Suomen maisteritason tutkintojen suhteellista määrää keskimääräiseen ikäluokkaan (meillä 25-27-vuotiaan väestön keskiarvo) vuonna 1995. Yliopistotason tutkintojen maavertailuihin liittyvien monien ongelmien vuoksi ei taulukkoon ole tässä otettu ns. lyhyitä (meillä kandidaattiasteen) tutkintoja eikä ns. toisena tutkintona suoritettavia maisteritason tutkintoja.

Suomessa ylempien korkeakoulututkintojen prosenttisuhde oli OECD-maiden keskivaiheilla vuonna 1995. Naiset suorittavat Suomessa suhteellisesti enemmän tutkintoja kuin miehet. Monissa EU-maissahan tällä koulutusasteella (esim.

Saksassa, Itävallassa, Tanskassa, Ruotsissa, myös Sveitsissä) naisten prosenttisuhde oli vielä miesten suhteita pienempiä. Tutkinnon suorittaneiden keski-ikä 27,6 vuotta (mediaani) oli meillä keskimääräistä hieman korkeampi niihin maihin verrattuna, joista tietoja oli käytettävissä.

Taulukossa 3.38 on vertailtu tohtoritutkintojen tai vastaavan tason tutkintojen määriä ikäluokkaa kohti eräissä OECD-maissa. Suomessa tutkintoihin sisältyvät tohtoritutkintojen lisäksi muiden muassa lisensiaatintutkinnot ja esim. erikoislääkärintutkinnot, joita lukumääräisesti oli vuonna 1995 suunnilleen puolet tästä joukosta. Suomen vertailuikäluokkana on käytetty 29–35-vuotiaiden keskiarvoa tutkinnon suorittajan iästä riippumatta. Naisten suorittamien tutkintojen suhteellinen määrä oli OECD-maiden keskiarvon yläpuolella. Tutkinnon suorittaneiden keski-ikä 35 vuotta (mediaani) oli meillä keskimääräistä

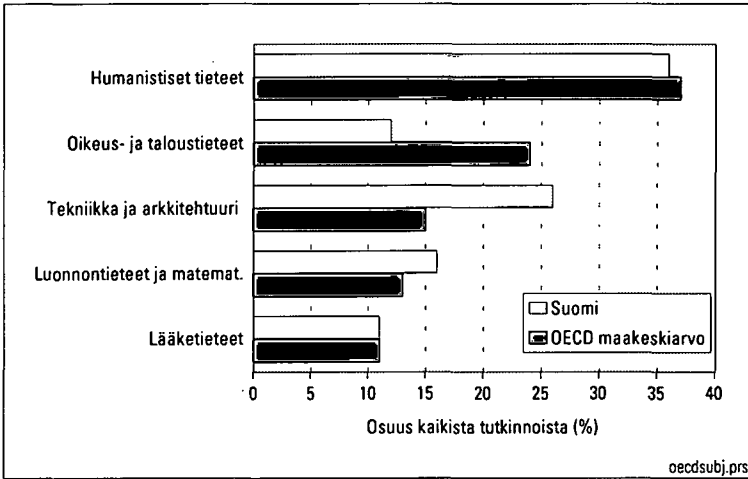
3.38

**Tohtoritutkinnon tai vastaavan tason (ISCED 7)*
tutkintojen määrä tyypillistä ikäluokkaa kohti
eräissä OECD-maissa 1995**

	Yhteensä	Miehet	Naiset	Tutkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)
	%			
Sveitsi	3,1	4,1	2,0	–
Suomi	2,0	2,2	1,7	35,0
Alankomaat	1,9	2,2	1,5	27,3
Ruotsi	1,7	2,3	1,1	34,9
Saksa	1,6	2,1	1,0	–
Italia	1,6	1,8	1,4	–
Yhdysvallat	1,2	1,4	0,9	–
Itävalta	1,2	1,7	0,7	34,1
Portugali	1,2	1,3	1,2	–
Irlanti	1,0	1,2	0,7	–
Espanja	0,9	1,0	0,7	–
Britannia	0,9	1,3	0,6	34,1
Norja	0,9	1,2	0,5	39,1
Kanada	0,8	1,1	0,5	34,8
Belgia (flaaminkielinen)	0,7	0,9	0,4	34,2
Tanska	0,6	0,8	0,4	34,6
Japani	0,4	0,7	0,1	–
OECD maakeskiarvo	1,0	1,2	0,7	–

* Post graduate level (master-level poislukien), ISCED 7, Unesco

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997*

3.39
Yliopisto- ja ammatti-
korkeakouluasteen
tutkinnot opintoala-
ryhmittäin Suomessa
ja OECD-maissa
keskimäärin 1995

Lähde: Education at a Glance, OECD indicators, 1997

hieman korkeampi niihin maihin verrattuna, joista tietoa oli käytettävissä.

Kuviossa 3.39 on vertailtu Suomessa suoritettujen yliopisto- ja ammattikorkeakouluasteen tutkintojen opintoalajakamaa OECD-maiden vastaavaan keskimääräiseen jakaumaan. Tutkinnot on ryhmitelty kuviossa pääaineryhmien perusteella viiteen opintoalaryhmään. Useimmissa OECD-maissa humanistinen ala on suurin, noin kolmannes kaikista tutkinnoista.

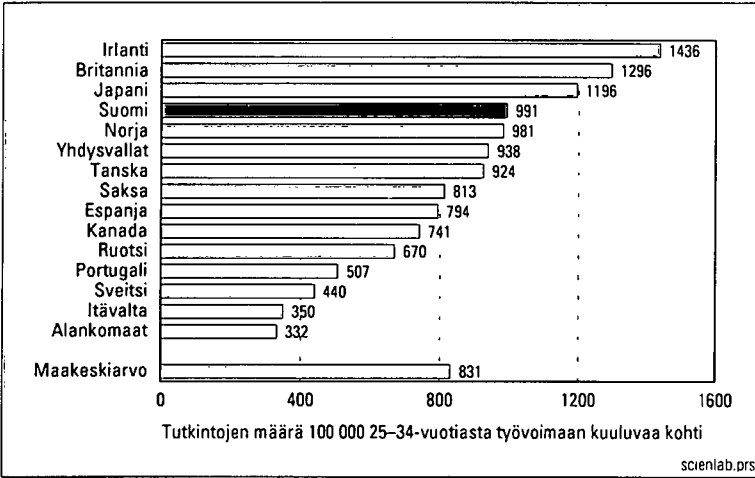
Vaikka tietojen vertailtavuuteen on suhtauduttava hyvin varovasti, näyttää kuitenkin sille, että meillä teknisen alan tutkintoja suoritetaan selvästi enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin. Tämä selittyy pitkälti sillä, että Suomessa lukumäärältään suuri opistoinsinöörintutkintojen ryhmä sisältyy tähän opintoalaan.

Oikeus- ja taloustieteiden alaan kuuluviksi luokiteltujen tutkintojen määrä näyttää jäävän meillä OECD-maiden keskiarvon alle. Tämä saattaa johtua osittain siitäkin, että tähän ryhmään sisältyvät suomalaiset tutkinnot ovat pääosin yliopistojen pitkiä maisteritason tutkintoja. Muissa maissa tähän ryhmään sisältyy myös lyhyitä kandidaattiasteen alempia korkeakoulututkintoja.

Luonnontieteiden ja matematiikan ryhmään sisältyvät luonnontieteiden ja matematiikan lisäksi myös maa- ja metsätalouseläntutkinnot. Lääketieteisiin sisältyvät myös farmasian ja terveydenhuollon tutkinnot.

Teknologisilla innovaatioilla on suuri merkitys elinkeinoelämän kyvyssä osallistua kansainväliseen kilpailuun. Tarvitaan yhä enemmän luonnontieteisiin ja tekniikkaan pohjautuvaa korkeatasoista tietämystä. Tämän alueen työvoiman tarjontaa kuvaamaan on kehitetty kuviossa 3.40 esitetty indikaattori. Siinä tarkastellaan luonnontieteiden, matematiikan, tietotekniikan ja tekniikan alaan kuuluvien ammattikorkeakouluasteen ja yliopistollisten tutkintojen määrän suhdetta 25–34-vuotiaaseen työvoimaan (100 000 henkeä kohti). Indikaattorilla voidaan karkeasti vertailla eri maiden oppilaitosjärjestelmästä valmistuvan korkean tason teknisen ja luonnontieteellisen alan työvoiman tarjonnan määrää suhteutettuna nuoren työvoiman määrään. Vertailuihin on kuitenkin suhtauduttava varovasti, sillä vertailun luotettavuus riippuu pitkälti siitä, miten yhtenäisesti tutkintoryhmät ja pääaineet on eri maissa otettu vertailuun mukaan.

3.40
Yliopisto- ja ammattikorkeakouluasteen tekniikan ja luonnontieteiden tutkinnot työvoimaa (25–34-v.) kohti eräissä OECD-maissa 1995

Lähde: Education at a Glance, OECD indicators, 1997

Suomi sijoittuu tekniikan ja luonnontieteiden tutkintojen maavertailussa selvästi OECD-maiden keskiarvon yläpuolelle. Meillä on kuitenkin naisten osuus OECD-maiden alhaisimpia yhdessä

esimerkiksi Japanin ja Alankomaiden kanssa. Naisilla on keskimäärinkin selvä aliedustus tällä koulutusallalla.

Lähteet

- OECD, Education at a Glance, OECD Indicators 1997
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri ja työssäkäyntitilasto
- Tilastokeskus, Oppilaitostilastot 1997, SVT Koulutus 1997:5

Liitetaulukko 3.1
Ammatillisten ja yliopistollisten tutkintojen määrä koulutusalan mukaan tutkintoryhmittäin 1971–1995

	1971–75	1976–80	1981–85	1986–90	1991–95	Yhteensä 1971–95
1 Humanistinen ja taidealan koulutus	14 655	14 990	15 050	14 662	15 852	75 209
Keskiaste (3/4)						
Taideteollisuuden ja taiteen tutk.	3 478	3 657	5 039	6 253	6 494	24 921
Alin korkea-aste (5)						
Soveltavan taiteen, taiteen ja viestinnän tutk.	655	479	826	1 628	2 332	5 920
Alempi korkeakouluaste (6)						
Soveltavan taiteen, taiteen ja viestinnän tutk.	762	1 247	969	151	215	3 344
Hum. kand. hum.ala	5 705	5 262	3 690	1 034	386	16 077
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Soveltavan taiteen ja taiteen tutk.	197	405	559	624	881	2 666
Teologikoulutus	768	632	619	575	501	3 095
Fil. maist. hum.ala	2 726	2 903	2 961	3 813	4 083	16 486
Tutkijakoulutus (8)						
Teologian lis	51	58	38	53	80	280
Teologian tri	22	46	37	45	46	196
Fil. lis. hum. ala	201	197	214	323	521	1 456
Fil. tri. hum. ala	90	104	98	154	268	714
Taidealan lis	–	–	–	7	30	37
Taidealan tri	–	–	–	2	15	17
2 Opettajankoulutus	7 888	12 711	11 478	14 276	18 555	64 908
Keskiaste (3/4)						
Nuoriso- ja askarteluohjaajatutk.	1 360	1 582	2 313	2 550	1 196	9 001
Alin korkea-aste (5)						
Lastentarhanopettaja (-1985)	922	3 939	3 305	3	–	8 169
Muut opettajatutkinnot	1 185	738	629	766	1 921	5 239
Alempi korkeakouluaste (6)						
Peruskouluopettaja	2 984	4 253	1 159	56	6	8 458
Muut opettajatutkinnot	1 308	2 097	2 469	5 490	5 967	17 331
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Kasvatustiet. maist	–	–	1 417	3 473	5 528	10 418
Fil. maist	–	–	12	1 338	2 670	4 020
Muut opettajatutkinnot	129	102	174	600	1 267	2 272
3 Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	64 352	69 734	71 724	79 771	82 055	367 636
Keskiaste (3/4)						
Merkanti	14 961	11 851	12 935	13 719	12 990	66 456
Merkonomi	26 809	34 770	39 433	45 596	47 267	193 875
Muut kauppa ja tstoalan tutk.	3 287	3 075	3 072	2 059	1 149	12 642
Alin korkea-aste (5)						
Kauppa-, toimisto- ja toimihenkilötutk.	915	1 421	1 886	3 078	3 288	10 588
Alempi korkeakouluaste (6)						
Varanotaari	349	203	322	328	354	1 556
Kauppatiet. tutkinnot	4 875	4 826	757	8	90	10 556
Yhteiskuntatiet. tutkinnot	5 323	5 125	3 325	1 806	1 514	17 093
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Oikeustiet. kand	1 689	1 948	2 128	2 043	1 987	9 795
Kauppatiet. maist. ja vastaavat tutk.	1 073	1 812	3 816	5 304	5 760	17 765
Yhteiskuntatiet. maist. ja vast. tutk.	3 440	2 955	2 113	3 218	3 947	15 673
Kasvatustiet. ja muut käyttäytymistiet. maist	1 094	1 072	1 260	1 747	2 079	7 252

Liitetaulukko 3.1 jatkuu

	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	Yhteensä 1971-95
Tutkijakoulutus (8)						
Oikeustiet. lis	92	74	66	77	103	412
Oikeustiet. tri	11	37	25	30	35	138
Kauppatiet. ja taloustiet. lis	45	64	62	70	223	464
Kauppatiet. ja taloustiet. tri	22	39	33	44	105	243
Yhteiskunta- ja käyttäytymistiet. lis.tutk.	273	329	331	416	776	2 125
Yhteiskunta- ja käyttäytymistiet. tri. tutk.	94	133	160	228	388	1 003
4 Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus	119 451	134 671	131 985	108 342	114 217	608 666
Keskiaste (3/4)						
Teollisuusammattien ja vast. koulutus	84 120	93 214	92 650	70 604	72 284	412 872
Teknikko (-1988)	13 509	16 589	14 386	8 725	1	53 210
Alin korkea-aste (5)						
Teknikko (1990-) ja vast. tutk.	100	169	175	6 097	13 600	20 141
Insinööri (-1989)	8 516	10 063	10 157	7 439	9	36 184
Alempi korkeakouluaste (6)						
Insinööri (1990-)	-	-	-	2 377	13 311	15 688
Luonnontiet. kand	4 659	4 748	3 574	861	229	14 071
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Diplomi-insinööri	4 012	4 677	5 586	5 938	7 709	27 922
Arkkitehdit	349	277	403	478	500	2 007
Fil. maist. mat.-luonnontiet. ala	2 965	3 480	3 501	3 867	3 726	17 539
Tutkijakoulutus (8)						
Tekniikan lis	343	368	418	621	895	2 645
Tekniikan tri	127	169	192	223	485	1 196
Fil. lis. mat.-luonnontiet. ala	498	595	555	631	757	3 036
Fil. tri mat.-luonnontiet. ala	253	322	388	481	711	2 155
5 Liikenteen koulutus	2 704	3 414	2 892	3 102	4 183	16 295
Keskiaste (3/4)						
Merenkulun ja muu liikenteen koulutus	1 722	2 636	2 658	2 928	3 981	13 925
Korkea-aste (5/6/7)						
Merenkulun ja muu liikenteen tutk.	982	778	234	174	202	2 370
6 Hoitoalojen koulutus	31 706	44 800	49 903	58 280	84 646	269 335
Keskiaste (3/4)						
Terv-sair.hoidon tutk.	18 622	29 761	31 075	29 443	17 987	126 888
Sosiaalialan hoitajatutk.	2 746	3 267	4 029	9 792	14 787	34 621
Muu hoitoalan tutk.	1 082	1 274	1 366	1 011	6 634	11 367
Alin korkea-aste (5)						
Terveyd. sair. hoidon tutk.	5 169	4 851	7 439	10 794	31 010	59 263
Farmaseutin tutkinto 2v	651	489	145	-	-	1 285
Sos. alan ohjaajat ja kasvattajat (1989-)	-	392	360	990	5 047	6 789
Alempi korkeakouluaste (6)*						
Terv.hoidon hall.tutk.	242	390	253	93	-	978
Farmaseutti 3v	-	-	595	915	1 273	2 783
Muut hoitoalojen 6-ast.	-	-	-	-	662	662
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Lääketiet.lis	1 809	2 533	2 719	2 232	2 348	11 641
Hammaslääketiet.lis	647	853	866	706	583	3 655
Eläinlääketiet.lis	114	175	186	199	202	876
Proviisori ja farm. kand	218	323	292	301	348	1 482

* Lääketiet., hammaslääketiet. ja eläinlääketiet. kand -tutkinnot eivät sisälly

Liitetaulukko 3.1 jatkuu

	1971–75	1976–80	1981–85	1986–90	1991–95	Yhteensä 1971–95
Tutkijakoulutus (8)						
Lääketiet. tri	360	428	474	618	744	2 624
Erikoislääkäri	–	–	–	969	2 534	3 503
Hammaslääketiet. tri, erik. hamm. lääkäri	19	29	38	87	164	337
Eläinlääketiet. tri, erik. eläinlääkäri	9	13	13	20	87	142
Muut hoitoalan lis. ja tri. tutk.	18	22	53	110	236	439
7 Maa- ja metsätalouden koulutus	14 608	17 425	24 818	23 211	18 235	98 297
Keskiaste (3/4)						
Maa- ja metsätalouden koulutus	13 029	15 756	22 577	16 857	13 173	81 392
Alin korkea-aste (5)						
Maa- ja metsätalouden koulutus	566	577	855	4 684	3 514	10 196
Alempi korkeakouluaste (6)						
Maat.- ja metsätiet. kand	–	–	–	–	2	2
Muu maa- ja metsätiet. tutk.	–	–	–	–	66	66
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Agronomi	243	296	313	71	–	923
Metsänhoitaja	226	267	248	22	–	763
Maat.- ja metsät.maist.	406	435	681	1 181	1 027	3 730
Elintarviketiet.maist.	–	–	17	233	252	502
Tutkijakoulutus (8)						
Maat.- ja metsätiet. lis	82	57	69	87	88	383
Maat.- ja metsätiet. tri	56	37	53	62	93	301
Elintarviketiet. lis	–	–	4	7	5	16
Elintarviketiet. tri	–	–	1	7	10	18
Muut maat.- ja metsätiet. tutk.	–	–	–	–	5	5
8 Muiden erikoisalojen koulutus	55 916	67 429	73 900	50 738	58 112	306 095
Keskiaste (3/4)						
Vartiointi ja suojeluala	6 880	7 535	7 319	7 688	5 334	34 756
Majoitus-, ravitsemis- ja kotitalousala	43 974	54 475	60 984	36 334	40 738	236 505
Muu erik. alojen koulutus	2 948	2 964	3 165	2 814	3 230	15 121
Alin korkea-aste (5)						
Vartiointi ja sotilasala	368	759	691	668	1 784	4 270
Majoitus-, ravitsemis- ja kotitalousala	121	168	260	1 677	4 884	7 110
Muiden erik. alojen koul.	–	–	–	–	122	122
Alempi korkeakouluaste (6)						
Upseerin virkatutkinto	384	514	–	–	–	898
Majoitus-, ravitsemis- ja kotitalousala	–	–	–	–	146	146
Ylempi korkeakouluaste (7)						
Upseerin tutkinnot	1 003	846	1 280	1 433	1 653	6 215
Tutkijakoulutus (8)						
Yleisesikuntaupseeri	238	168	201	124	221	952
YHTEENSÄ	311 280	365 174	381 750	352 382	395 855	1 806 441

Liitetaulukko 3.2
Eräiden tutkinnon suorittajien pääasiallinen toiminta vuonna 1995 tutkinnosta kuluneen ajan mukaan

	Tutkinnon suoritusvuosi									
	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	1987	1985
Alemman keskiasteen ammatillisia tutkintoja										
Merkantti										
Tutkinnon suorittaneita	2 436	2 231	1 918	1 733	1 539	1 562	1 709	1 786	1 809	1 735
Työlliset %	26,1	36,9	42,2	45,0	48,8	54,9	57,7	60,5	60,9	63,8
Työttömät %	26,1	26,0	25,7	23,0	23,4	19,7	19,8	19,2	19,9	17,8
Opiskelijat %	46,5	30,6	24,9	23,3	17,3	13,3	9,7	7,6	7,2	3,9
Muut %	1,3	6,5	7,3	8,8	10,5	12,1	12,8	12,8	12,1	14,5
Teollisuus, autotekn, rakentaminen										
Tutkinnon suorittaneita	7 522	7 426	7 369	6 310	5 563	8 404	8 549	9 353	10 726	12 514
Työlliset %	23,7	32,1	42,5	45,9	51,8	49,7	53,8	55,9	60,4	63,2
Työttömät %	39,1	39,1	31,8	29,3	26,4	32,5	30,2	28,8	25,9	24,4
Opiskelijat %	34,3	19,8	18,8	17,5	14,2	9,8	8,1	6,7	6,1	4,3
Muut %	2,9	9,1	6,9	7,3	7,6	8,0	7,9	8,5	7,6	8,1
Terveyden ja sairaanhoito										
Tutkinnon suorittaneita	1 600	2 999	3 394	2 807	2 602	2 420	1 976	1 803	2 685	2 559
Työlliset %	36,4	57,3	63,4	60,6	61,9	63,1	62,6	69,2	70,6	74,4
Työttömät %	35,1	23,2	17,3	15,7	14,6	13,5	11,3	10,3	9,1	7,5
Opiskelijat %	26,1	13,8	12,5	14,1	12,2	10,8	11,4	9,7	7,5	6,7
Muut %	2,4	5,7	6,8	9,6	11,3	12,6	14,6	10,8	12,8	11,5
Majoitus, ravitsemis- ja kotitalousala										
Tutkinnon suorittaneita	5 931	5 732	5 325	4 345	3 023	4 408	4 390	4 402	5 072	5 915
Työlliset %	20,9	32,1	35,4	39,7	41,2	49,7	51,6	54,3	54,7	58,7
Työttömät %	30,7	22,3	22,8	20,4	19,0	23,4	21,9	19,9	20,3	17,8
Opiskelijat %	46,1	39,9	33,8	28,1	24,3	12,6	10,0	9,3	8,0	5,6
Muut %	2,3	5,7	7,9	11,8	15,5	14,2	16,5	16,5	17,0	17,8
Opistoasteen ammatillisia tutkintoja										
Artenomi										
Tutkinnon suorittaneita	396	366	386	333	329	287	231	230	291	133
Työlliset %	31,57	50,82	52,07	59,76	55,93	64,46	70,13	67,83	64,95	81,95
Työttömät %	39,14	27,87	24,35	15,62	15,50	13,59	11,26	10,43	14,43	9,77
Opiskelijat %	28,54	12,30	12,44	13,51	13,68	10,80	10,39	5,22	7,56	2,26
Muut %	0,76	9,02	11,14	11,11	14,89	11,15	8,23	16,52	13,06	6,02
Merkonomi										
Tutkinnon suorittaneita	8346	8369	10372	9666	9047	8440	8394	8398	8150	7889
Työlliset %	48,4	57,9	60,4	62,4	64,0	68,4	71,8	73,9	75,4	76,2
Työttömät %	26,4	20,8	16,2	14,5	13,5	11,6	10,9	10,7	10,1	9,5
Opiskelijat %	22,7	15,4	17,5	15,8	14,2	11,5	8,7	6,2	5,6	4,4
Muut %	2,5	5,9	5,9	7,3	8,3	8,5	8,5	9,1	9,0	9,9
Insinööri										
Tutkinnon suorittaneita	2983	2841	2811	2415	2122	2059	161	2782	2598	2590
Työlliset %	61,7	74,4	77,8	76,3	78,9	81,4	77,6	80,8	81,8	82,3
Työttömät %	17,8	11,7	9,2	8,9	8,2	7,2	8,7	11,4	11,6	9,7
Opiskelijat %	19,6	11,7	9,7	10,7	9,9	7,6	3,7	3,7	3,3	3,6
Muut %	0,9	2,2	3,3	4,1	3,0	3,8	9,9	4,1	3,4	4,5
Sairaanhoitajat ja vast.										
Tutkinnon suorittaneita	5617	7384	6204	5693	4673	2706	1994	1870	1704	1453
Työlliset %	37,4	71,1	73,3	74,1	76,4	82,4	85,5	87,8	87,2	88,6
Työttömät %	36,5	16,7	13,8	12,1	9,4	6,0	4,1	3,3	2,8	3,2
Opiskelijat %	25,1	4,3	4,3	4,4	4,8	3,2	2,7	2,4	3,0	1,9
Muut %	1,0	7,9	8,5	9,3	9,4	8,4	7,8	6,6	7,0	6,2

Liitetaulukko 3.2 jatkuu

	Tutkinnon suoritusvuosi									
	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	1987	1985
Ylempiä korkeakoulututkintoja										
Fil.maist. hum. ala										
Tutkinnon suorittaneita	896	829	841	772	845	768	670	773	620	575
Työlliset %	47,1	59,7	63,0	64,5	70,8	75,7	76,3	78,4	83,5	85,4
Työttömät %	25,2	17,1	13,1	14,0	11,2	8,3	7,9	7,1	5,8	5,0
Opiskelijat %	24,0	15,9	13,7	12,0	9,3	5,6	6,4	6,1	3,4	4,3
Muut %	3,7	7,2	10,2	9,5	8,6	10,4	9,4	8,4	7,3	5,2
Kasv. tiet. maist. opettajankoulutus										
Tutkinnon suorittaneita	1 025	1 218	1 207	1 147	915	760	772	687	666	542
Työlliset %	77,2	92,8	93,1	93,8	93,4	94,7	95,9	97,7	94,6	95,8
Työttömät %	6,8	2,2	2,7	2,1	2,2	1,8	1,8	0,3	1,7	0,7
Opiskelijat %	15,4	3,3	2,9	2,4	1,7	1,4	1,0	0,6	0,9	0,7
Muut %	0,6	1,7	1,3	1,7	2,6	2,0	1,3	1,5	2,9	2,8
Kauppatiet. maist. ja vast.										
Tutkinnon suorittaneita	1 243	1 158	1 193	1 009	1 061	1 102	1 065	948	991	872
Työlliset %	68,8	80,5	81,5	80,8	82,3	85,7	87,4	86,8	84,6	88,5
Työttömät %	13,8	6,2	5,2	5,6	5,5	3,4	4,3	3,5	4,8	2,3
Opiskelijat %	15,2	6,6	6,5	6,9	4,1	3,3	2,5	3,2	2,5	2,3
Muut %	2,2	6,6	6,8	6,7	8,2	7,7	5,7	6,5	8,1	6,9
Yhteiskuntatiet. maist:										
Tutkinnon suorittaneita	951	787	754	689	639	881	644	485	462	369
Työlliset %	56,5	70,4	71,8	72,7	75,7	83,0	84,3	83,5	82,7	84,0
Työttömät %	19,7	10,3	10,7	9,9	8,3	6,2	5,7	6,4	6,5	6,0
Opiskelijat %	21,7	14,4	10,2	9,6	8,9	5,0	3,3	4,3	4,3	4,6
Muut %	2,2	5,0	7,3	7,8	7,0	5,8	6,7	5,8	6,5	5,4
Diplomi-insinööri										
Tutkinnon suorittaneita	1 799	1 624	1 550	1 395	1 335	1 137	1 046	1 099	969	960
Työlliset %	81,1	85,3	84,3	82,2	83,7	88,8	90,5	88,4	91,0	90,0
Työttömät %	8,4	5,1	5,7	5,5	6,4	3,3	2,7	2,6	2,3	3,1
Opiskelijat %	9,6	6,5	5,7	6,7	4,7	3,7	2,2	2,6	1,5	2,3
Muut %	0,9	3,1	4,4	5,6	5,2	4,2	4,6	6,4	5,2	4,6

Liitetaulukko 3.3
Vuonna 1993 oppilaitoksista valmistuneiden pääasiallinen toiminta vuonna 1995 tutkintoryhmittäin koulutusalan ja -asteen mukaan

Koulutusala ja -aste, tutkintoryhmä* Koulutuskoodi	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993	Pääasiallinen toiminta 1995			
		Työssä %	Työtön %	Opiskelija %	Muu %
0 Yleissivistävä yhteensä	24 698	20,5	6,9	70,9	1,7
401 Ylioppilastutkinnot	24 698	20,5	6,9	70,9	1,7
1 Humanistinen ja taidealan koulutus	3 197	54,2	19,8	16,4	9,7
Alempi keskiaste yhteensä	33	3,0	30,3	3,0	63,6
Ylempi keskiaste yhteensä	1 283	46,1	23,5	22,7	7,8
siitä: 411 Artesaani	1 181	46,4	23,5	22,6	7,5
413 Musiikin koulutus	35	80,0	2,9	11,4	5,7
414 Kuvaamataiteen koulutus	59	22,0	33,9	30,5	13,6
Alin korkea-aste yhteensä	505	47,7	26,5	14,1	11,7
siitä: 511 Artenomi	386	52,1	24,4	12,4	11,1
514 Kuvaamataiteen koulutus	84	31,0	34,5	25,0	9,5
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	57	36,8	26,3	14,0	22,8
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	1 145	64,2	14,2	12,0	9,6
siitä: 711 Taiteen maist.yms.	84	50,0	28,6	10,7	10,7
713 Musiikin maist.yms.	91	84,6	5,5	5,5	4,4
714 Teatteritaiteen maist.yms.	21	76,2	23,8	0,0	0,0
715 Teologikoulutus	96	70,8	11,5	8,3	9,4
716 Fil.maist., humanist. opintoala	841	63,0	13,1	13,7	10,2
Tutkijataso yhteensä	174	82,2	5,2	9,2	3,4
siitä: 811 Teologian lis.tutkinto	14	100,0	0,0	0,0	0,0
812 Teologian tri	16	100,0	0,0	0,0	0,0
813 Fil.lis., humanist. opintoala	87	75,9	8,0	14,9	1,1
815 Fil.tri., humanist. opintoala	45	84,4	2,2	2,2	11,1
817 Taiteen lis	8	75,0	0,0	25,0	0,0
818 Taidealan tri	3	100,0	0,0	0,0	0,0
2 Opettajankoulutus	3 759	78,9	8,5	7,7	4,8
Alempi keskiaste yhteensä	125	63,2	17,6	14,4	4,8
Ylempi keskiaste yhteensä	17	35,3	52,9	5,9	5,9
Alin korkea-aste yhteensä	332	64,5	14,8	14,8	6,0
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	1 263	68,9	11,5	11,8	7,8
621 Peruskoulunopettajat	19	47,4	26,3	5,3	21,1
622 Erytisyopettajat	120	95,0	1,7	0,8	2,5
624 Lastentarhan-, musiikin, ammatill.opett.	1 124	66,5	12,3	13,1	8,2
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	2 022	88,9	4,7	3,7	2,7
721 KM opettajat (mm.luokanopett.)	1 207	93,1	2,7	2,9	1,3
722 FM opettajankoulutus	572	82,7	7,7	4,7	4,9
724 Muu opettajankoulutus	243	82,7	8,2	4,9	4,1
3 Kaupan ja yhteiskuntatieteiden koulutus	16 841	61,5	15,7	16,5	6,3
Alempi keskiaste yhteensä	2 165	40,3	26,7	24,6	8,4
siitä: 331 Merkanti	1 918	42,2	25,7	24,9	7,3
Ylempi keskiaste yhteensä	10 425	60,2	16,4	17,5	5,9
siitä: 431 Merkonomi	10 372	60,4	16,2	17,5	5,9
Alin korkea-aste yhteensä	831	70,4	10,3	14,0	5,3
siitä: 533 Datanomi, sihteerikoulutus	643	75,6	8,2	11,7	4,5
534 Toimihenkilökoulutus	57	45,6	21,1	29,8	3,5
538 Muu kaupan, hallinn. koulutus	126	57,9	15,9	15,9	10,3
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	370	65,4	13,5	10,8	10,3
siitä: 631 Varanotaari	65	84,6	7,7	4,6	3,1
632 Kauppätiet.kand. alempi ja vast.	65	40,0	20,0	6,2	33,8
637 Sosionomit	215	70,2	12,1	13,5	4,2

* Koulutusluokitus 31.12.1994 ja siihen vuonna 1995 tehdyt koodimuutokset

Liitetaulukko 3.3 jatkuu

Koulutusala ja -aste, tutkintoryhmä* Kouluskoodi	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993	Pääasiallinen toiminta 1995		Opiskelija %	Muu %
		Työssä %	Työtön %		
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	2 744	77,8	7,7	8,3	6,3
731 Oikeustiet.kand.	370	79,7	9,7	8,1	2,4
732 Kauppatiet.maist. ja vast.	1 193	81,5	5,2	6,5	6,8
733 Yhteiskuntatiet.alan maisterit	754	71,8	10,7	10,2	7,3
734 Kasvatustiet.maist. (ei opett.)	282	78,7	5,7	9,9	5,7
735 Muu oikeus- ja yhteiskuntatiet. tutk.	145	72,4	10,3	9,7	7,6
Tutkijataso yhteensä	306	82,4	3,6	10,1	3,9
831 Oikeustiet.lis	22	86,4	4,5	4,5	4,5
832 Oikeustiet.tri	9	88,9	0,0	0,0	11,1
833 Kauppatiet. ja taloustiet.lis.	45	68,9	0,0	28,9	2,2
834 Kauppatiet. ja taloustiet. tri	22	95,5	0,0	0,0	4,5
835 Yhteiskuntatiet. alan lis.-tutkinnot	87	72,4	6,9	14,9	5,7
836 Yhteiskuntatiet. alan tri.-tutkinnot	37	91,9	2,7	0,0	5,4
837 Muut yhteiskuntatiet.alan lis.-tutk.	47	87,2	6,4	6,4	0,0
838 Muut yhteiskuntatiet.-alan tri-tutk.	37	94,6	0,0	2,7	2,7
4 Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus	23 192	57,4	20,8	17,0	4,8
Alempi keskiaste yhteensä	7 369	42,5	31,8	18,8	6,9
341 Teollisuus, autoala, rakentaminen	7 369	42,5	31,8	18,8	6,9
Ylempi keskiaste yhteensä	7 287	52,4	20,5	23,0	4,1
444 Teollisuus, autoala, rakentaminen	7 287	52,4	20,5	23,0	4,1
Alin korkea-aste yhteensä	2 687	66,0	17,8	13,3	2,9
siitä: 544 Teknikko	2 666	66,2	17,7	13,2	2,9
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	2 860	77,1	9,5	9,9	3,5
siitä: 641 Insinööri	2 811	77,8	9,2	9,7	3,3
644 Luonnont.kand	34	41,2	17,6	20,6	20,6
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	2 490	78,4	8,4	8,9	4,4
siitä: 741 Diplomi-insinööri	1 550	84,3	5,7	5,7	4,4
744 Arkkitehti, maisema-arkkitehti	113	47,8	27,4	13,3	11,5
745 Fil.maist,mat.-luonn.ala	812	72,4	9,9	14,2	3,6
Tutkijataso yhteensä	499	84,8	4,4	5,2	5,6
841 Tekniikan lis	163	85,3	2,5	9,8	2,5
843 Tekniikan tri	86	95,3	0,0	0,0	4,7
845 Fil.lis.mat.-luonn.ala	129	81,4	8,5	7,0	3,1
846 Fil.tri luonn.tekn.ala	121	80,2	5,8	0,8	13,2
5 Liikenteen koulutus	772	51,0	26,0	15,8	7,1
Alempi keskiaste yhteensä	622	51,4	27,7	14,6	6,3
siitä: 351 Merenkulun koulutus	61	44,3	24,6	24,6	6,6
354 Maantieliikenteen koulutus	550	52,9	27,3	13,5	6,4
Ylempi keskiaste yhteensä	110	45,5	20,9	28,2	5,5
siitä: 451 Merenkulun koulutus	77	44,2	19,5	33,8	2,6
Alin korkea-aste yhteensä	3	33,3	33,3	0,0	33,3
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	37	62,2	13,5	0,0	24,3
651 Merikapteeni	37	62,2	13,5	0,0	24,3
6 Hoitoalojen koulutus	16 871	69,0	15,2	8,2	7,7
Alempi keskiaste yhteensä	7 017	62,8	18,2	11,2	7,7
361 Perushoitajat yms.	3 394	63,4	17,3	12,5	6,8
365 Kodin-, päivähoitajat yms.	3 531	62,6	19,2	9,7	8,5
369 Muu hoitoalan koulutus	92	51,1	15,2	25,0	8,7
Ylempi keskiaste yhteensä	743	55,7	22,2	14,8	7,3
461 Mielenenterv., sairaanhoit. yms	568	56,7	23,4	13,0	6,9
469 Kosmetologit yms.	175	52,6	18,3	20,6	8,6

* Koulutusluokitus 31.12.1994 ja siihen vuonna 1995 tehdyt koodimuutokset

Liitetaulukko 3.3 jatkuu

Koulutusala ja -aste, tutkintoryhmä* Koulutuskoodi	Tutkinnon suorittaneita vuonna 1993	Pääasiallinen toiminta 1995		Opiskelija %	Muu %
		Työssä %	Työtön %		
Alin korkea-aste yhteensä	7 293	72,8	13,9	4,8	8,5
siitä: 561 Sair.hoitajat	6 204	73,3	13,8	4,3	8,5
567 Sos.alan ohj. ja kasvattajat	1 071	70,7	13,9	7,4	8,0
Alempi korkeakoulututkinto yhteensä	244	70,1	11,5	14,3	4,1
siitä: 666 Farmaseutti	202	77,2	5,9	14,4	2,5
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	887	80,9	7,0	7,6	4,5
761 Lääketiet.lis	545	82,0	6,6	7,7	3,7
762 Hammaslääketiet.lis	125	82,4	8,0	4,0	5,6
763 Eläinlääketiet.lis	36	91,7	5,6	2,8	0,0
764 Proviisori ja farm.kand	67	80,6	6,0	4,5	9,0
768 Muu hoitoalojen koulutus	114	71,1	8,8	14,0	6,1
Tutkijataso yhteensä	687	88,9	2,2	4,4	4,5
861 Erikoislääkärit	442	91,6	1,8	4,5	2,0
863 Lääket. ja kir. lääket.tri	154	82,5	3,2	3,9	10,4
865 Hamm.tri,erik.hamm.lääk.	33	90,9	3,0	0,0	6,1
866 Eläinl.tri,erik.eläinlääkäri	8	100,0	0,0	0,0	0,0
867 Muut hoitoalan lis.tutkinnot	16	68,8	6,3	12,5	12,5
868 Muut hoitoalan tohtorit	34	88,2	0,0	5,9	5,9
7 Maa- ja metsätalouden koulutus	2 973	56,6	19,8	16,1	7,5
Alempi keskiaste yhteensä	1 649	48,8	21,9	20,7	8,6
siitä: 371 Maatilatal.koulutus	803	54,5	15,4	19,6	10,5
373 Puutarhatal.koulutus	416	38,5	33,9	19,0	8,7
374 Metsätal.koulutus	364	51,9	21,2	23,9	3,0
375 Kalatalouskoulutus	45	33,3	37,8	28,9	0,0
Ylempi keskiaste yhteensä	338	51,5	23,4	21,3	3,8
siitä: 474 Metsätalouden koul. 3v	303	50,8	22,8	22,4	4,0
Alin korkea-aste yhteensä	700	70,6	17,9	5,7	5,9
siitä: 571 Agrobiologi	400	78,3	11,5	5,3	5,0
573 Hortonomi	78	60,3	25,6	5,1	9,0
574 Metsätalousinsinööri	190	58,9	27,9	6,3	6,8
575 Iktyonomi	29	75,9	17,2	6,9	0,0
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	248	71,8	9,3	9,3	9,7
siitä: 773 Maat.-ja metsät.maist.	188	72,3	8,0	9,0	10,6
775 Elintarviketiet.maist.	52	76,9	7,7	9,6	5,8
Tutkijataso yhteensä	38	81,6	2,6	7,9	7,9
siitä: 871 Maat.-ja metsät.lis	15	93,3	0,0	6,7	0,0
872 Maat.-ja metsät.tri	19	84,2	0,0	0,0	15,8
8 Muiden erikoisalojen koulutus	10 991	52,4	19,6	21,0	7,0
Alempi keskiaste yhteensä	5 533	36,8	22,3	33,0	7,9
siitä: 384 Majoiutus, kotitalousala	5 325	35,4	22,8	33,8	7,9
Ylempi keskiaste yhteensä	3 518	60,5	21,5	11,4	6,6
481 Vartiointi, sotilasala	645	92,9	3,4	3,3	0,5
484 Hotelli- ja ravitsemispalveluala	2 163	51,4	27,0	14,3	7,2
488 Parturit, kampaajat	710	59,0	20,8	9,9	10,3
Alin korkea-aste yhteensä	1 469	76,7	11,1	5,7	6,6
siitä: 581 Vartiointi, sotilasala	393	97,2	0,3	1,8	0,8
584 Hotelli, ravitsemis- ja laitostalousala	1 039	69,1	15,3	6,8	8,9
Ylempi korkeakoulututkinto yhteensä	398	99,2	0,5	0,3	0,0
781 Upseerin tutkinnot	398	99,5	0,3	0,3	0,0
Tutkijataso yhteensä	70	100,0	0,0	0,0	0,0
881 Yleisesikuntaupseeri	70	100,0	0,0	0,0	0,0
9 Koulutusala tuntematon	103	17,5	43,7	14,6	24,3
Kaikki yhteensä	103 397	51,2	15,2	28,4	5,3

* Koulutusluokitus 31.12.1994 ja siihen vuonna 1995 tehdyt koodimuutokset

4

VOIMAVARAT

KOULULAITOKSEN TALOUS	120
Käyttömenot	120
Julkiset koulutusmenot	125
Koulutusmenot EU-maissa	129
OPPILAITOSTEN OPETTAJAT JA MUU HENKILÖSTÖ.....	131

Koululaitoksen talous

Koulutuksen taloustiedot perustuvat opetustoimen valtionosuusjärjestelmässä olevien oppilaitosten osalta opetushallituksen keräämiin tietoihin sekä kunnallisten peruskoulujen ja lukioiden osalta Tilastokeskuksen kuntien taloustilaston yhteydessä tehtävään erillistiedonkeruuseen. Yliopistojen tiedot perustuvat valtion keskuskirjanpidon aineistoon. Muiden oppilaitosten osalta tiedot perustuvat Tilastokeskuksen erikseen keräämään tietoon. Ahvenanmaan ammatillisten oppilaitosten tiedot eivät ole mukana. Valtion opintotukimenotiedot ovat Kansaneläkelaitoksen valtion opintotukikeskuksesta. Joitakin puuttuvia tietoja on jouduttu arvioimaan käytettävissä olevan aineiston puutteiden ja epäyhtenäisyyden vuoksi.

Käyttömenot

Koululaitoksen käyttömenot olivat vuonna 1995 35,6 miljardia markkaa (taulukko 4.1). Käyttömenot jakautuivat siten, että peruskoulujen ja lukioiden osuus oli lähes 15 miljardia markkaa eli 41 prosenttia kaikista käyttömenoista. Ammatillisten oppilaitosten käyttömenot olivat 23 ja yliopistojen 16 prosenttia kaikista koululaitoksen käyttömenoista. Oppilaitosten ulkopuolelle kohdentuvaa valtion opintotukea maksettiin vuonna 1995 noin 3,7 miljardia markkaa. Jokaista suomalaista kohti laskettuna käyttömenot olivat yhteensä lähes 7 000 markkaa.

Käyttömenoiksi on tässä luettu valtionosuusjärjestelmässä mukana olevien oppilaitosten osalta kirjanpidon mukaiset valtionosuuslainsäädännön mukaisesti ilmoitetut käyttötalouden brutto-

menot, sekä sellaiset investointimenot perustamishankkeista, joiden kokonaiskustannukset alitavat valtioneuvoston perustamishankkeille vahvistaman vähimmäismäärän. Muiden oppilaitosten osalta käyttömenoiksi on laskettu kirjanpidon mukaiset käyttömenot bruttomääräisinä, eli oppilaiden niistä mahdollisesti maksamaa osuutta ei ole vähennetty. Yliopistojen osalta käyttömenoilla tarkoitetaan valtion tilinpäätöksen mukaisia toimintamenoja ilman talonrakennuksista ja kiinteistöjen hankinnasta aiheutuneita menoja. Menot on ilmoitettu bruttomääräisinä, jolloin toiminnasta mahdollisesti saatua tuloa ei ole vähennetty. Myös yliopistojen maksullisen palvelutoiminnan menot sisältyvät lukuun.

Taulukossa 4.1 peruskoulujen menoiksi on laskettu kuntien peruskoulu, peruskoulua korvaavat koulut, perusasteen erityiskoulu sekä harjoittelukoulujen, aikuislukioiden ja muiden peruskoulua vastaavien koulujen perusasteen arvioidut menot. Lukioiden menot sisältävät lukiot, aikuislukioiden lukioasteen ja muiden lukiota vastaavien koulujen lukioasteen arvioidut menot. Ammatilliset oppilaitokset -luokka sisältää varsinaiset ammatilliset oppilaitokset (ilman ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia), väliaikaiset ammattikorkeakoulu sekä yleissivistävien oppilaitosten ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen menot. Yliopistot sisältävät varsinaiset yliopistot sekä tiede- ja taidekorkeakoulu. Muut oppilaitokset -luokka sisältää ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten, kansanopistojen ja kansalaisopistojen menot. Lisäksi luokka sisältää musiikkioppilaitosten ja liikunnan koulutuskeskusten tutkintoon johtavaan koulutukseen kuulumattomat menot. Hallintomenot sisältävät opetusministeriön, opetushallituksen sekä kuntien opetus- ja kulttuuritoimen hallinnon toimintamenot. Oppilaitosten omat hallintomenot on luettu niiden käyttömenoihin.

Koululaitoksen käyttömenot lisääntyivät selvästi vuonna 1995. Koko koululaitoksen osalta ne kasvoivat reaalisesti 5,7 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Lamavuosien aiheuttama koulutusmenojen väheneminen kääntyi samalla kasvuun kaikkien oppilaitosryhmien osalta. Vuonna 1994 koululaitoksen kokonaismenot vähentyivät vielä

4.1 Koululaitoksen käyttömenot 1995

	milj. mk	%
Peruskoulu	12 513	35
Lukiot	2 239	6
Ammatilliset oppilaitokset	8 186	23
Yliopistot	5 536	16
Muut oppilaitokset	2 793	8
Hallinto	682	2
Opintotuki	3 653	10
Yhteensä	35 602	100

reaalisesti lähes prosenttiyksikön edellisvuoteen nähden. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa käyttömenot olivat lisääntyneet reaalisesti jo vuonna 1994 edelliseen vuoteen verrattuna (taulukko 4.2). Kaikki tässä esitetyt käyttömenot on muunnettu vuoden 1995 hintatasoa vastaaviksi taulukossa 4.16 esitetyn koulutoimen kulutusmenojen hintaindeksin avulla. Näin esitetyt muutosprosentit kuvaavat reaaliomuutosta.

Vuonna 1995 suurin todellinen kasvu edellisvuoteen verrattuna tapahtui ammatillisissa oppilaitoksissa, 11,5 prosenttia. Tosin yliopistoissa kasvu oli vieläkin suurempaa (12,5 %), mutta osa siitä selittyy tilinpidossa tapahtuneilla muutoksilla, koska valtion kiinteistölaitoksen vuokrat sisällytettiin yliopistojen menoihin vuodesta 1995 alkaen. Peruskouluissa kasvu oli 2,3 prosenttia ja lukioissa 2,8 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Hallintomenot olivat vuonna 1995 ainoa ryhmä joissa menot reaalisesti vähenivät edellisvuoden tasosta. Hallintomenojen väheneminen oli kuitenkin hidastunut huomattavasti edellisvuoden vastaavaan muutokseen verrattuna (taulukko 4.2).

Koululaitoksen oppilaitoksia ylläpidetään valtion, kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten kesken. Valtion ja kuntien rooli koulujärjestelmän rahoittajana on merkittävä. Suomalainen koululaitos on perinteisesti toiminut maksuttoman perusopetuksen periaatteen pohjalta. Järjestelmässä rahoitusvastuu siirretään verojärjestelmän kautta veronmaksajille siten, että koulutuspalvelun lopullinen käyttäjä ei juurikaan osallistu suoraan

rahoitukseen. Oppilas on saanut perus- ja keskiasteen oppilaitoksissa maksuttoman opetuksen, opetusmateriaalin, ruokailun sekä tarvittaessa majoituksen ja koulukuljetuksen. Korkea-asteen oppilaitoksissa osa opintososiaalisista kuluista on siirretty opiskelijan itsensä maksettavaksi, kuitenkin siten, että valtio on pyrkinyt turvaamaan opintotuen avulla kaikille tasavertaiset mahdollisuudet opintojen suorittamiseen.

Yritysten ja kotitalouksien osuus perustutkintoon johtavan koulutuksen rahoituksessa on ollut Suomessa vähäistä. Perustutkinnon jälkeisen koulutuksen rahoituksessa yksityisen rahoituksen osuuden arvioidaan kuitenkin olevan kasvussa. Täsmällistä tietoa asiasta ei ole, koska kattavia tilastotietoja oppilaiden, yritysten ja kansainvälisen rahoituksen osuudesta koulutusjärjestelmän rahoituksessa ei ole saatavissa.

Opetustoimen valtionosuusjärjestelmä on kokenut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana, mitkä osaltaan vaikeuttavat koululaitoksen rahoituksen pitkän aikavälin kehityksen seuraamista. Rahoitusvastuuta on vähitellen siirretty kiinteästä valtion rahoitusosuudesta kiinteän kunnan rahoitusosuuden suuntaan. Merkittävä muutos tapahtui vuoden 1993 alussa, jolloin luovuttiin kiinteästä valtion maksamasta osuudesta kuntien todellisiin kustannuksiin ja siirryttiin yksikköhintoihin perustuvan valtionosuusjärjestelmän mukaiseen rahoitukseen. Samalla kuntien ja valtion opetustoimeen kohdentaman varainkäytön suhteen arvioiminen vaikeutui, koska valtion kunnille maksamaa rahaa ei enää ns. korvamer-

4.2 Koululaitoksen käyttömenot 1993–1995

	1993	1994	Reaali- muutos ed. vuodesta	1995	Reaali- muutos ed. vuodesta
	milj. mk	milj. mk	%	milj. mk	%
Vuoden 1995 hinnoin					
Peruskoulut	12 548	12 236	-2,5	12 513	2,3
Lukiot	2 167	2 179	0,6	2 239	2,8
Ammatilliset oppilaitokset	7 004	7 344	4,9	8 186	11,5
Yliopistot	5 287	4 919	-7,0	5 536	12,5
Muut oppilaitokset	2 821	2 764	-2,0	2 793	1,0
Hallinto	806	694	-13,9	682	-1,7
Opintotuki	3 317	3 544	6,8	3 653	3,1
Yhteensä	33 951	33 681	-0,8	35 602	5,7

Yliopistojen menoissa on mukana valtion kiinteistölaitoksen vuokrat vuonna 1995.

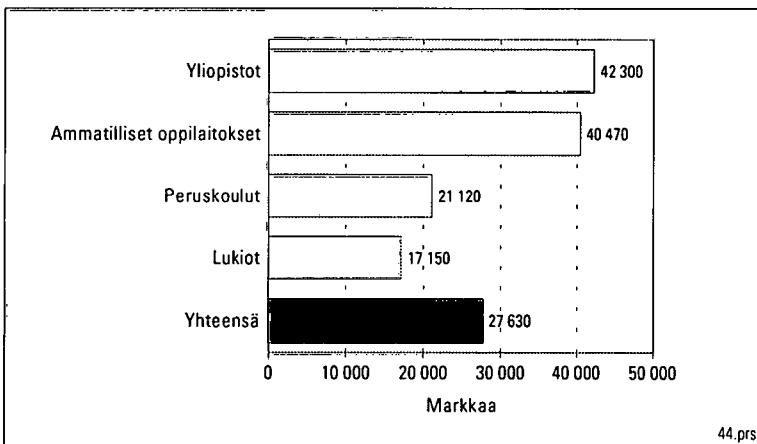
**4.3
Oppilaitosten henkilöstömenot ja muut käyttömenot 1995**

	Henkilöstö- menot	Osuus käyttömenoista	Muut käyttömenot	Yhteensä
	milj. mk	%	milj. mk	milj. mk
Peruskoulut	9 024	72	3 489	12 513
Lukiot	1 749	78	490	2 239
Ammatilliset oppilaitokset	4 714	58	3 472	8 186
Yliopistot	3 541	64	1 995	5 536
Muut oppilaitokset	1 732	62	1 060	2 793
Yhteensä	20 760	66	10 507	31 267

kitty tiettyyn kohteeseen. Kuntien ja valtion varainkäytön suhteen arvioimista hankaloittaa myös monien ammatillisten oppilaitosten siirtyminen valtiolta kuntayhteisöille 1990-luvun aikana. Vuoden 1997 alusta järjestelmää on muutettu edelleen siten, että valtio myöntää valtionosuuden suoraan oppilaitoksen ylläpitäjälle eikä enää oppilaan kotikunnalle. Myös kunnan osuutta opetustoimen rahoituksesta on muutettu siten, että kunkin kunnan osuus kustannuksista on asukaskohtaisesti tasasuuruinen.

Oppilaitosten käyttömenot olivat yhteensä 31,3 miljardia markkaa vuonna 1995 (taulukko 4.3). Valtaosa oppilaitosten menoista koostuu henkilöstömenoista, joiden osuus oli lähes 21 miljardia eli keskimäärin 66 prosenttia. Pienin osuus

henkilöstömenoilla käyttömenoista oli ammatillisissa oppilaitoksissa, 58 prosenttia ja suurin lukioissa, 78 prosenttia. Vertailtaessa eri oppilaitosryhmien henkilöstömenoja toisiinsa on huomattava, että kunnallisten peruskoulujen ja lukioiden käyttömenot eivät sisällä työnantajan eläkevakuutusmaksua, koska nämä eivät ole maksaneet sitä toistaiseksi valtiokonttorille, vaikka opetushenkilöstö kuuluu valtion eläketurvan piiriin. Oppilaitosten muiden käyttömenojen määrä oli 10,5 miljardia, joka käsittää henkilöstömenoihin kuulumattomat käyttömenot. Muut käyttömenot sisältävät myös oppilaitosten oppilailleen tarjoamiin opintososiaalsiin etuuksiin käytetyt kulutusmenot. Taulukko 4.3 ei kuitenkaan sisällä yliopistojen opiskelijoiden asumis-, ruokailu- ja terveydenhuoltomenoja.

**4.4
Oppilaitosten käyttö-
menot oppilasta kohden
oppilaitosryhmittäin 1995**

4.5 Oppilaitosten käyttömenot oppilasta kohden oppilaitosryhmittäin 1993–1995

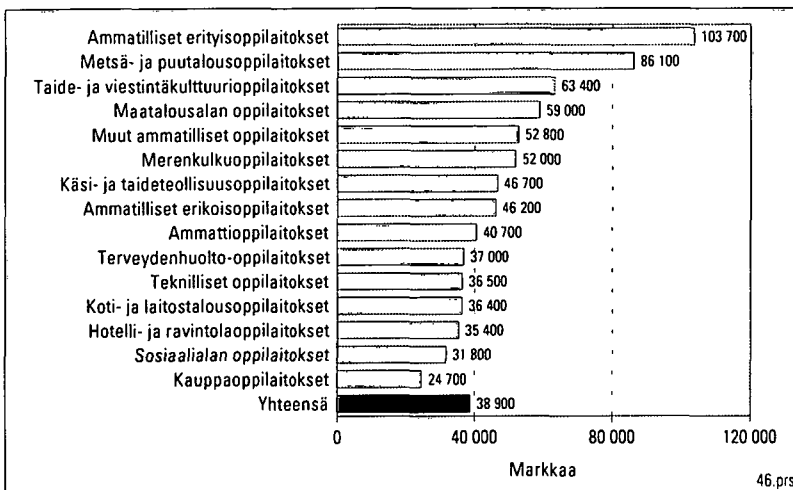
Vuoden 1995 hinnoin	1993	1994	Reaali- muutos ed. vuodesta	1995	Reaali- muutos ed. vuodesta
	milj. mk	milj. mk	%	milj. mk	%
Peruskoulut	21 070	20 660	-1,9	21 120	2,2
Lukiot	17 250	16 890	-2,1	17 150	1,5
Ammatilliset oppilaitokset	35 250	36 350	3,1	40 470	11,3
Yliopistot	42 510	38 480	-9,5	42 300	9,9
Yhteensä	26 520	26 020	-1,9	27 630	6,2

Oppilasta kohden laskettuna oppilaitokset kuluttivat keskimäärin 27 600 markkaa vuonna 1995. Peruskouluissa oppilaskohtaiset käyttömenot olivat hieman yli 21 100 markkaa vuodessa ja lukion oppilaskohtaiset menot olivat noin 17 200 markkaa oppilasta kohden. Ammatillisissa oppilaitoksissa käytettiin 40 500 markkaa ja yliopistoissa 42 300 markkaa oppilasta kohden (kuvio 4.4).

Oppilaskohtaiset menot lisääntyivät kaikissa oppilaitosryhmissä vuonna 1995 edellisvuoteen verrattuna. Kasvu oli keskimäärin 6,2 prosenttia. Suurinta kasvu oli ammatillisissa oppilaitoksissa (11,3 %) ja korkeakouluissa (9,9 %). Myös peruskoulujen ja lukioiden oppilaskohtaiset käyttömenot lisääntyivät reaalisesti noin 2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Vielä vuonna 1994 oppi-

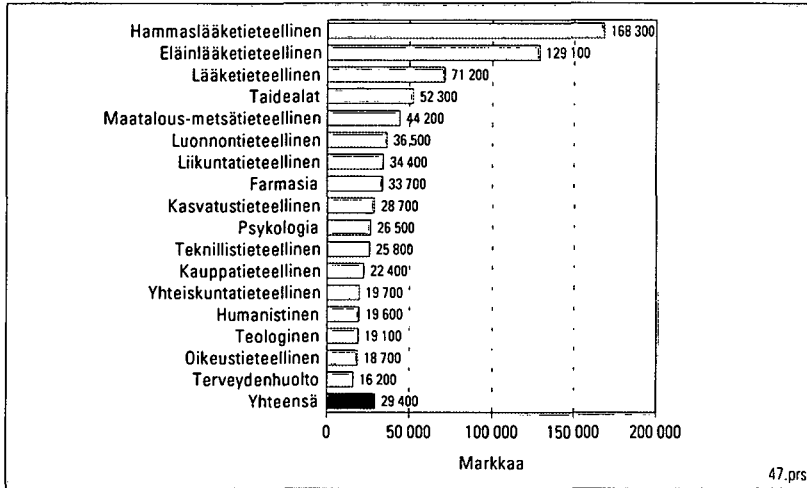
laitosten yksikkömenot vähenivät reaalisesti edellisvuoteen nähden keskimäärin 1,9 prosenttia. Oppilaskohtaiset käyttömenot vähenivät tällöin kaikissa oppilaitosryhmissä paitsi ammatillisissa oppilaitoksissa (taulukko 4.5).

Kuvio 4.6 kuvaa opetustoimen valtionosuusjärjestelmässä olevien ammatillisten oppilaitosten valtionosuuspohjan mukaisesti määriteltyjä bruttomenoja opiskelijaa kohden laskettuna. Kuvion tiedot eivät sisällä yleissivistävissä oppilaitoksissa annettavan ammatillisen koulutuksen menoja, eikä palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitosten menoja. Oppilaitostyypeittäin tarkasteltuna ammatillisten oppilaitosten oppilaskohtaisissa menoissa on suuria eroja. Selvästi pienimmät oppilaskohtaiset menot olivat kauppaoppilaitok-

4.6
Ammatillisten oppilaitosten käyttömenot oppilasta kohden 1995

Lähde: Koulukustannussysteemi, opetushallitus 1996

Lähde: KOTA-tietokanta, opetusministeriö 1997

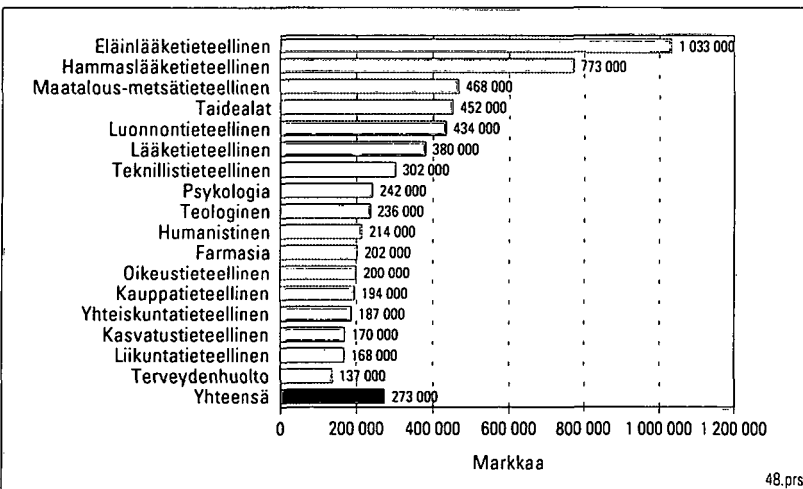
sisä, 25 000 markkaa. Suurimmat oppilaskohtaiset menot ovat ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja metsä- ja puutalousoppilaitoksissa. Ammatillisissa oppilaitoksissa käytetään oppilasta kohden keskimäärin 39 000 markkaa vuodessa.

Yliopistoissa käyttömenot oppilasta kohden vaihtelevat suuresti eri koulutusaloilla. Suurimmat opiskelijakohtaiset menot ovat runsaasti teknistä välineistöä vaativilla lääketieteellisillä, hammaslääketieteellisillä ja eläinlääketieteellisillä aloilla. Pienimmiksi menot oppilasta kohden muodostuvat

terveydenhuollon, oikeustieteen ja teologian koulutusaloilla. Kuvion 4.7 käyttömenot eivät sisällä kaikkia käyttömenoja, vaan käyttömenoihin on luettu vain vertailukelpoisesti eri koulutusaloille jakautuvat palkka-, eläke- ja kulutusmenot sekä laitehankinnat, joten kuviosta voi tarkastella vain yliopistojen eri koulutusalojen suhteellisia oppilaskohtaisten menojen eroja.

Koulutusjärjestelmään sijoitettujen varojen määrä ja kohdentuminen on jo sinällään tärkeä koulutusjärjestelmää kuvaava tieto, mutta se ei aina ole riit-

4.7
Yliopistojen käyttömenot opiskelijaa kohden koulutusaloittain 1996

Lähde: KOTA-tietokanta, opetusministeriö 1997

4.8
Yliopistojen käyttömenot tutkintoa kohden koulutusaloittain 1996

4.9 Yliopistojen tutkimusmenot 1987–1995

Vuoden 1995 hinnoin	Oma rahoitus (budjettirah.) milj. mk	Ulkopuolinen rahoitus milj. mk	Tutkimusmenot yhteensä milj. mk	Tutkimusmenojen osuus BKT:sta %
1987	1 188	758	1 946	0,36
1989	1 315	757	2 071	0,35
1991	1 625	760	2 385	0,46
1993	1 338	927	2 265	0,45
1995	1 514	1 010	2 524	0,46

Menot on muutettu vastaamaan vuoden 1995 hintatasoa taulukossa 4.16 esitettyä koulutustoimen hintaindeksiä käyttäen.

Vuodesta 1995 lähtien rakennusten käyttö- ja investointimenot on laskettu korkeakoulujen omaan rahoitukseen. Aiempina vuosina ne sisältyivät valtiovarainministeriön hallinnonalan menoihin.

Vuonna 1993 nämä menot olivat 108 milj. mk.

Eläkemaksut sisältyvät budjettirahoitteisiin palkkausmenoihin vuodesta 1989 lähtien, jolloin ne olivat 53 milj. mk.

Lähde: Tilastokeskuksen tiede- ja teknologiatilastot

tävä, jos voimavaroja halutaan verrata esim. koulutuspiituteen, tutkintoihin tai saavutettuun työmarkkinakelpoisuuteen. Kuviossa 4.8 on esitetty yliopistojen kustannukset koulutusaloittain suoritettuja tutkintoja kohden. Tutkintoina on käytetty kaikkia koulutusaloilla suoritettuja tutkintoja yhteensä.

Tutkintoja kohden tarkasteltuna eri koulutusalojen menot vaihtelevat huomattavasti. Korkeimmat menot olivat eläin- ja hammaslääketeellisissä koulutuksissa, joissa tutkintoa kohden lasketut menot ylittivät selvästi muiden koulutusalojen tason. Alhaisimmat tutkintokohtaiset menot olivat terveydenhuollon sekä liikunta- ja kasvatustieteen koulutusaloilla. Keskimäärin yliopistot käyttivät vuosittain noin 270 000 markkaa suoritettua tutkintoa kohden. Yhden vuoden tutkintojen määrään perustuvaan tutkintokohtaisten menojen vertailuun tulee suhtautua varauksella, koska eri aloilla vuosittaisten tutkintojen määrään vaikuttavat tekijät saattavat vaihdella.

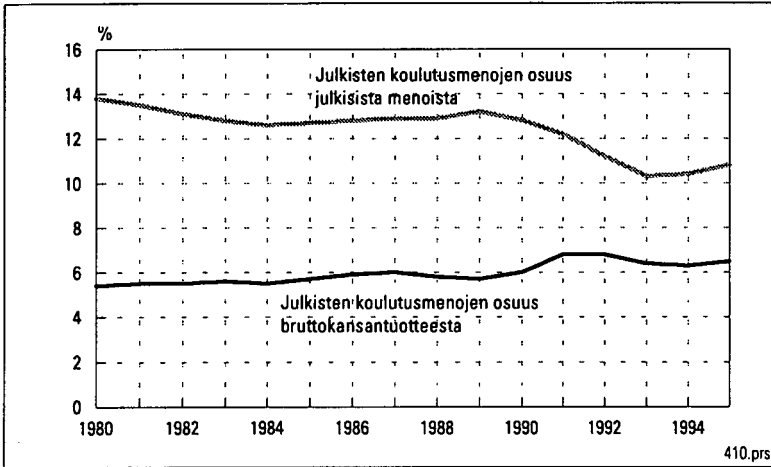
Taulukossa 4.9 esitetyt yliopistojen tutkimusmenot olivat vuonna 1995 noin 2,5 miljardia markkaa, joista 40 prosenttia rahoitettiin ulkopuolisella rahoituksella. Tutkimusmenojen määrä kääntyi uudelleen kasvuun vuoden 1993 jälkeen, vaikka kasvun täsmällistä suuruutta on vaikea arvioida rakennusten käyttö- ja investointimenojen kirjaustavan muutosten vuoksi. Lamavuosien 1992–1993 vaikutus tuntui tutkimusmenojen

osalta budjettirahoitteisten menojen leikkauksina, mutta tällöinkin yliopistot pystyivät kasvattamaan ulkopuolista rahoitustaan.

Julkiset koulutusmenot

Kansantalouden julkiset koulutusmenot ja investointitoimintaa kuvaava kiinteän pääoman brutto-muodostus olivat vuonna 1995 yhteensä 134 miljardia markkaa. Koulutusmenojen osuus tästä oli 26,3 prosenttia eli noin 35 miljardia markkaa. Tieto perustuu Tilastokeskuksen ylläpitämän kansantalouden tilinpidon tehtävittäisiin tilastoihin. Tässä esitetyt julkiset koulutusmenot sisältävät valtion, kuntien ja kuntayhtymien opetustoimen itse tuottamien koulutuspalvelujen menot ja niihin liittyvät investoinnit sekä työvoimahalinnon järjestämän ammatillisen työvoimakoulutuksen menot. Ne eivät sisällä esimerkiksi yksityiselle sektorille myönnettyjä valtionosuuksia. Tästä kansantalouden tilinpidon määrittelemästä julkisesta koulutuksesta käytetään jatkossa nimitystä julkinen koulutustoiminta.

Kuviossa 4.10 on esitetty julkisten koulutusmenojen osuus julkisista kokonaismenoista ja markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Julkisten koulutusmenojen osuus julkisista menoista on vähentynyt lähes 14 prosentista 10 prosentin tuntumaan viimeisen 15 vuoden aikana. Selvää tasopudotus tapahtui 1990-luvun alkuvuosina

4.10
Julkisten koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta ja julkisista menoista 1985–1995

Lähde: KOTA-tietokanta, opetusministeriö 1997

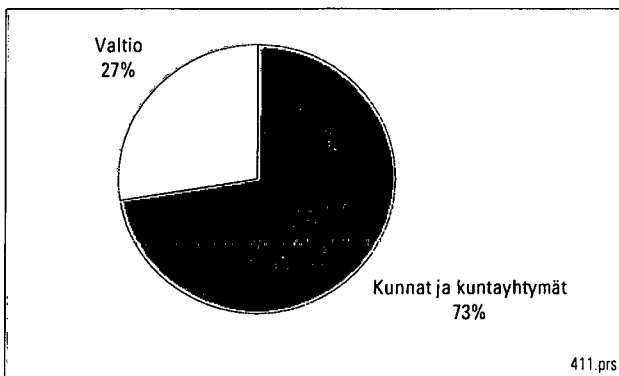
julkisten menojen samanaikaisesti lisääntyttä. Tällöin osuus putosi lähelle kymmentä prosenttia eikä se ole vieläkaan noussut pahinta lamaa edeltäneelle tasolleen, vaikka viime vuosina osuus on hieman kasvanut. Vuonna 1995 koulutusmenojen osuus julkisista menoista oli 10,8 prosenttia. Kuvion koulutusmenot sisältävät julkisen koulustoiminnan kulutus- ja investointimenot. Julkiset menot sisältävät edellisten lisäksi omaisuus- ja siirtomenot.

Julkisten koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on pysytellyt 5–7 prosentin välillä viimeisen 15 vuoden aikana. Osuus kasvoi hyvin hitaasti 1980-luvulla pysytellen 5,4-6,0 prosentissa. 1990-luvun alkuvuosina koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta kasvoi nopeasti lähes 7 prosenttiin samalla kun bruttokansantuot-

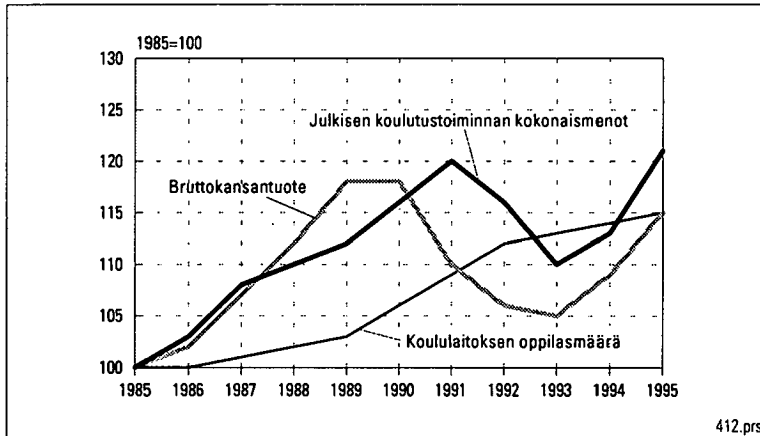
teen kasvu taittui. Julkisen sektorin menoleikkaukset yhdessä bruttokansantuotteen riipeän kasvun kanssa pienensivät osuutta vuosina 1993–1994. Vuonna 1995 koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 6,5 prosenttia. Osuus kasvoi edellisvuoteen verrattuna 0,2 prosenttiyksikköä (kuvio 4.10).

Vuonna 1995 valtio kulutti 27 prosenttia kaikista julkisen koulustoiminnan menoista (kuvio 4.11). Osuus on vaihdellut viimeisen kymmenen vuoden aikana 23:n ja 29:n prosentin välillä.

Kuvio 4.12 kuvaa oppilasmäärän ja julkisen koulustoiminnan kokonaismenojen kehitystä. Kuvioon on liitetty myös markkinahintaisen bruttokansantuotteen reaalikasvua kuvaava indeksi. Vuosina 1985–1995 koululaitoksen oppilasmäärä

4.11
Julkisen koulustoiminnan menot 1995

4.12
Julkisen koulustoiminnan kokonaismenot, bruttokansantuote ja koululaitoksen oppilasmäärä 1985–1995

on kasvanut vuosittain. Koululaitoksen menot kasvoivat 1980-luvun lopulla oppilasmäärään nopeammin, mutta 1990-luvun alussa ne kääntyivät jyrkkään laskuun oppilasmäärän yhä kasvaessa. Bruttokansantuotteen kasvu tahtui jo aiemmin. Oppilasmäärän suhteellisesti nopein kasvu näyttäisi ajoittuneen vuosiin 1990–1992, jolloin koulustoiminnan menojen reaalisuuri kasvu taittui samanaikaisesti. Koulustoiminnan menot vähenivät vuonna 1993 hinnannuutokset huomioon ottaen aina vuoden 1988 menoja vastaavalle tasolle. Aivan viime vuosina koulustoiminnan kokonaismenojen kasvu on ollut ripeää ja reaalisesti menot kasvoivat vuonna 1995 jo hieman vuoden 1991 tasoa korkeammiksi.

1990-luvun alun lama pakotti koulutoimen muun julkishallinnon tapaan säästökuurille. Opetustoimen valtionosuuksia leikattiin ja opetuspalvelujen tarjoajat joutuivat leikkaamaan menoja kaikkien oppilaitosryhmien osalta sekä yhä tarkemmin miettimään niukkenevien resurssien kohdentamista.

Lamavuosien vaikutus koululaitoksen toimintaan on vaihdellut jonkin verran oppilaitosryhmittäin. Opetushallituksen tekemän tiedustelun perustella näyttäisi siltä, että vuodesta 1990 vuoteen 1994 opetustoimeen kohdistamia säästötoimenpiteitä saatiin peruskouluissa lakkauttamalla kouluja, supistamalla opetustarjontaa (tukiopetus ja kerhotoiminta) ja suurentamalla opetusryhmien kokoa. Suhteellisesti suurimmat säästötoimet kohdistuivat kuitenkin hallintomenoihin. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa säästettiin kiinteistömenoista ja oppilashuollon menoista. Oppilashuollossa mm. supistettiin kuljetusetua saavien oppilaiden määrää. Ammatillisissa oppilaitoksissa mm. supistettiin opetustuntien määrää, aloitusryhmien vähimmäisoppilasmäärää nostettiin sekä ateriaetuja leikattiin.

Taulukossa 4.13 esitetyt julkisen koulustoiminnan kulutusmenot olivat vuonna 1995 32,7 miljardia markkaa. Tästä valtion menoja oli 8,7 miljardia. Julkisen sektorin koulutukseen käyttämät

4.13 Julkisen koulustoiminnan kulutusmenot 1985–1995

Vuoden 1995 hinnoin	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Kunnat ja kuntayhtymät, milj. mk	20 203	21 064	21 825	22 197	22 893	23 272	23 033	22 284	22 053	22 697	24 045
Valtio, milj. mk	6 266	6 108	6 510	6 882	6 952	7 206	8 497	8 477	7 266	7 665	8 651
Julkisen toiminta yhteensä, milj. mk	26 469	27 173	28 335	29 079	29 844	30 478	31 529	30 762	29 318	30 362	32 696
– reaaliomuutos edellisestä vuodesta, %		2,7	4,3	2,6	2,6	2,1	3,4	-2,4	-4,7	3,6	7,7

Lähde: Tilastokeskuksen ylläpitämän kansantalouden tilinpidon tehtävittäiset tilastot.

4.14 Julkisen koulutustoiminnan investointimenot 1985–1995

Vuoden 1995 hinnoin	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Kunnat ja kunta- yhtymät, milj. mk	2 042	2 256	2 436	2 449	2 353	2 615	2 280	1 928	1 866	1 782	1 780
Valtio, milj. mk	839	855	851	848	816	1 015	1 349	1 332	1 118	1 004	1 114
Julkisen toiminta yhteensä, milj. mk	2 881	3 111	3 287	3 297	3 169	3 630	3 629	3 260	2 984	2 786	2 894
– reaaliomuutos edellisestä vuodesta, %		8,0	5,6	0,3	–3,9	14,5	0,0	–10,2	–8,4	–6,7	3,9

Lähde: Tilastokeskuksen ylläpitämän kansantalouden tilinpidon tehtävittäiset tilastot.

kulutusmenot kasvoivat reaalisesti edellisvuoteen nähden 7,7 prosenttia. Kasvu oli yli kaksinkertainen edellisvuoteen verrattuna. Koulutustoiminnan menojen reaalkasvu on 1990-luvulla vaihdellut vuosittain merkittävästi. Vuosina 1992 ja 1993 kulutusmenot vähentyivät edellisvuoteen nähden, eniten vuonna 1993, 4,7 prosenttia. Tällöin menot olivat pienimmillään koko 1990-luvun aikana, 29,3 miljardia markkaa.

Lamavuosien vaikutus koulutustoimen investointimenoihin on ollut kulutusmenojakin suurempaa ja vuosivaihtelut ovat olleet huomattavia. Vuonna 1995 julkisen koulutustoiminnan investointimenot olivat 2,9 miljardia markkaa, mistä valtion osuus oli lähes 40 prosenttia, 1,1 miljardia markkaa. Investoinnit lisääntyivät 4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Samalla investoinnit lisääntyivät reaalisesti ensi kerran vuoden 1990 jäl-

keen. 1990-luvun muutosten suuruutta osoittaa se, että vuodesta 1991 vuoteen 1994 investoinnit vähenivät reaalisesti 23 prosenttia (taulukko 4.14).

Valtion opintotukimenot olivat vuonna 1996 noin 3,4 miljardia markkaa. Opintorahoina opintotuesta maksettiin 2,9 miljardia. Menot vähenivät reaalisesti 7 prosenttia edellisvuoteen verrattuna eli noin 260 miljoonaa markkaa. Samaan aikaan hallituksen tavoitteena oli säästää opintotukimenoissa 300 miljoonaa markkaa vuonna 1996. Eniten väheni korkotuki, 38 prosenttia. Vähennys johtui mm. vanhojen lainojen enimmäiskoron laskusta, mikä kohdistettiin täysimääräisesti valtion maksamaan korkotukeen. Myös takausvastuu ja aikuisopintoraha vähenivät merkittävästi edellisvuodesta, 23 prosenttia molemmat. Vuodesta 1994 vuoteen 1995 menot kasvoivat vielä reaalisesti 4 prosenttia (taulukko 4.15).

4.15 Valtion opintotukimenot 1987–1996 (vuoden 1996 hinnoin)

Vuosi	Opintoraha	Korkotuki	Takausvastuu	Aikuisop.raha	Ateriatuki	Yhteensä	Reaaliomuutos ed. vuodesta
	milj. mk.	milj. mk.	milj. mk.	milj. mk.	milj. mk.		milj. mk.
1987	970	251	28	15	28	1 292	
1988	1 037	287	23	54	32	1 433	10,9
1989	1 119	300	26	81	34	1 559	8,8
1990	1 252	411	39	107	32	1 842	18,1
1991	1 430	509	62	269	30	2 301	24,9
1992	1 827	589	79	427	30	2 952	28,3
1993	2 165	597	110	384	30	3 286	11,3
1994	2 656	458	128	253	27	3 523	7,2
1995	3 014	268	153	201	39	3 674	4,3
1996	2 934	165	118	154	45	3 416	–7,0

Menot on muutettu vastaamaan vuoden 1996 hintatasoa elinkustannusindeksiä käyttäen.

Lähde: KELA:n opintotukikeskus

4.16 Koulustoiminnan hintaindeksit 1985–1995

Indeksi 1990=100

Vuosi	Kulutusmenot	Investoinnit
1985	71,20	71,35
1986	76,19	74,95
1987	80,47	80,93
1988	86,20	87,18
1989	93,08	94,17
1990	100,00	100,00
1991	105,28	96,54
1992	107,46	90,42
1993	107,81	86,74
1994	109,38	91,82
1995	111,74	100,42

Indeksit perustuvat kansantalouden tilinpidon tehtävittäisiin tilastoihin. Indeksien perusvuosi on 1990.

Pitkän aikavälin kehitystä ja järjestelmässä tapahtuneiden uudistusten vaikutuksia voidaan vertailla tarkastelemalla suhteellisia reaali muutoksia vuodesta 1990 vuoteen 1996. Eniten on kasvanut takausvastuu ja opintorahat. Vain korkotuki on vähentynyt, koska syksyn 1994 jälkeen korkotukilainoja ei enää ole myönnetty. Opintukimenot ovat kokonaisuudessaan kasvaneet reaalisesti 85 prosenttia.

Koulutusmenot EU-maissa

Kiinnostus koulutusjärjestelmien kansainvälistä vertailua kohtaan on viime vuosina lisääntynyt samalla kun koulujärjestelmien kansainvälisessä vertailuissa käytettyjen tilastoaineistojen laatu on parantunut. Koulutukseen käytettyjen taloudellisten resurssien määrä on ollut perinteisesti yksi keskeisistä koulutuspolitiikan kiinnostuksen kohteista.

Tässä esitetyt OECD:n koulujärjestelmävertailut perustuvat tutkintoon johtavan tai sitä vastaavan koulutuksen tarkasteluun. Tiedot sisältävät lisäksi mm. päiväkodeissa tapahtuvan 3–6 vuotiaiden esiopetuksen mikä Suomessa lasketaan sosiaali-toimeen kuuluvaksi. Myös muita pienempiä eroavaisuuksia kotimaisiin määritelmiin sisältyy tietoihin.

Koulutusjärjestelmien menoja verrattaessa koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on va-

kiintunut yhdeksi käytetyimmistä mittareista. Vuonna 1994 EU-maiden oppilaitosten toimintaan kohdistuneiden julkisten koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli keskimäärin 5,1 prosenttia. Suomessa osuus oli yhdessä Ruotsin kanssa 6,6 prosenttia, mikä on EU-maiden suurin ja samalla myös OECD-maiden toiseksi suurin osuus heti Norjan (6,8 %) jälkeen. Pienin osuus oli Kreikassa, 2,4 prosenttia. Vertailtaessa kaikkia koulutukseen käytettyjä yksityisiä ja julkisia kokonaismenoja, joihin on laskettu mukaan myös osin oppilaitosten ulkopuolelle kohdistuneet koulutusmenot (mm. opintotuki) Suomen koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 7,3 prosenttia, mikä on kolmanneksi suurin heti Tanskan (8,4 %) ja Ruotsin (7,8 %) jälkeen EU-maiden keskiarvon ollessa 6,0 prosenttia (taulukko 4.17).

Bruttokansantuoteosuudella arvioituna Suomi panostaa kansainvälisesti verraten keskimääräistä enemmän taloudellisia voimavaroja koulutukseen. Myös koulutukseen osallistuva väestönosa on OECD-maiden suurimpia.

4.17 Koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta EU-maissa 1994

Maat suuruusjärjestyksessä bruttokansantuoteosuuden mukaan	Oppilaitosten julkiset menot %	Koululaitoksen kokonaismenot %
Ruotsi	6,6	7,8
Suomi	6,6	7,3
Tanska	6,5	8,4
Ranska	5,6	6,4
Belgia	5,5	–
Itävalta	5,3	5,6
Portugali	5,3	5,5
Irlanti	5,1	6,0
Espanja	4,8	5,8
Britannia	4,6	–
Italia	4,6	4,8
Hollanti	4,5	5,4
Saksa	4,5	6,0
Kreikka	2,4	2,4
EU-maissa keskimäärin*	5,1	6,0

* Luxemburgin tiedot puuttuvat.

Julkisilla menoilla tarkoitetaan julkisen sektorin ylläpitämien oppilaitosten kokonaismenoja ja julkisen sektorin yksityisille koulutuspalvelujen tarjoajille tekemiä tulonsiirtoja.

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997.*

Indikaattoria tulkittaessa on kuitenkin huomattava, että sen perusteella ei voi päätellä, kuinka koulutuspalvelujen tarve on tyydytetty eri maissa. Koulutuspalvelujen tarve muodostuu pääasiassa kouluikäisen väestön osuudesta koko väestöstä sekä kouluikäisen väestön koulutukseenosallistumisasteesta. Kouluikäistä väestöä tavallisesti kuvaavan 5–29 -vuotiaan väestöosan osuus koko väestöstä oli vuonna 1994 Suomessa 32 prosenttia, kun se OECD-maissa oli keskimäärin 37 prosenttia. Tämä pienentää OECD:n arvion mukaan Suomen koulutusmenojen osuutta bruttokansantuotteesta 0,7 prosenttiyksikköä verrattuna siihen, jos koulutukseenosallistumisaste (5–29 -vuotiailla) olisi keskimääräisen OECD-maan kaltainen.

Suomessa koulutusta on tarjottu hyvin laajoille väestöryhmille myös pakollisen oppivelvollisuuden jälkeen. Tämä on lisännyt OECD:n arvion mukaan koulutusmenoja bruttokansantuotteesta 0,7 prosenttiyksikköä verrattuna siihen, jos koulutukseenosallistumisaste (5–29 -vuotiailla) olisi keskimääräisen OECD-maan kaltainen.

Suomen oppilasta kohden lasketut koulutusmenot olivat vuonna 1994 hieman EU-maiden keskitasoa korkeammat (taulukko 4.18). Keski- ja korkea-astetta vastaavilla tasoilla Suomen oppilasta kohden lasketut koulutusmenot olivat kuitenkin EU:n keskimääräistä tasoa pienemmät. Peruskoulun ala-astetta vastaavalla tasolla (engl. primary level) Suomen yksikkömenot oppilasta kohden olivat 24 400 markkaa, mikä oli Suomen markkoiksi muutettuna 1 400 markkaa enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Kaikkien OECD-maiden keskimääräinen oppilaskohtainen meno oli vastaavalla tasolla 20 400 markkaa. Suomea suuremmat menot oppilasta kohden ovat Italiassa, Itävallassa, Ruotsissa ja Tanskassa. OECD-maista Suomea suuremmat oppilaskohtaiset menot ovat Japanissa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa.

Peruskoulun yläastetta, lukiota ja ammatillista keskiastetta vastaavalla tasolla (engl. secondary level) Suomessa käytettiin oppilasta kohden 28 300 markkaa, kun EU-maissa käytettiin vastaavalla tasolla keskimäärin 1 600 markkaa enemmän.

4.18 Koulutukseen käytetyt menot oppilasta kohden EU-maissa 1994

Maat suuruusjärjestyksessä oppilaskohtaisten menojen mukaan	Alempi perusaste ¹⁾	Ylempi perusaste ja keskiaste ²⁾	Korkea-aste ³⁾	Kaikki koulutusasteet yhteensä
	(ISCED 1) mk/oppilas	(ISCED 2/3) mk/oppilas	(ISCED 5/6/7) mk/oppilas	mk/oppilas
Itävalta	33 700	43 700	53 700	42 400
Tanska	30 400	38 900	52 300	37 400
Saksa	20 600	37 900	51 600	36 000
Ruotsi	30 900	33 900	78 900	35 000
Italia	27 300	32 200	29 900	31 000
Suomi	24 400	28 300	37 500	29 700
Belgia	20 600	35 600	39 400	28 900
Ranska	20 200	35 800	37 000	28 900
Britannia	20 700	27 300	46 800	26 700
Hollanti	18 500	25 000	52 600	25 600
Irlanti	12 900	20 900	46 800	19 900
Espanja	15 900	20 200	24 800	19 500
Kreikka	–	9 200	16 500	9 500
EU-maissa keskimäärin*	23 000	29 900	43 700	28 500

* Luxemburgin ja Portugalin tiedot puuttuvat.

Yksikkömenot on esitetty Suomen markkoina OECD:n julkaisemien valuutan ostovoiman erot tasoittavien valuuttakurssien mukaisina.

¹⁾ Primary level, ISCED 1, UNESCO.

²⁾ Secondary level, ISCED 2/3, UNESCO.

³⁾ Tertiary level, ISCED 5/6/7, UNESCO.

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1997.*

Kaikkia oppilaita kohden lasketut menot olivat Suomessa lähes 30 000 markkaa oppilasta kohden vuodessa eli 1 200 markkaa enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Suomen lukujen kansainväliseen vertailukelpoisuuteen saattaa vaikuttaa se, että Suomen aineistosta ei voida raportoida korkeakouluopiskelijoiden opintososiaaliin palveluihin (esim. ruokailu, asuminen, kuljetus, terveydenhuolto) käyttämiä menoja. Suomen tilastoaineistot eivät tuota tälle indikaattorille tärkeää tietoa opiskelun koko- tai osa-aikaisuudesta, vaan kaikki opiskelijat on oletettu kokoaikaisiksi, mikä myös saattaa vaikuttaa yksikkömenoja alentavasti.

Suomessa koulutuksen osuus julkisista menoista oli vuonna 1994 11,9 prosenttia, mikä on 1,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Osuus oli pienin (alle 10 %) Hollannissa, Italiassa, Kreikassa ja Saksassa. Pohjoismaissa eniten julkisista menoista käytettiin koulutukseen Norjassa (15,5 %), Tanskassa (12,6 %) ja Islännissa (12 %). Koulutusmenojen osuus julkisista menoista on pienentynyt EU-maissa keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä kahden vuoden aikana. Samanaikaisesti Suomessa osuus on laskenut jyrkästi. Vuonna 1992 meillä käytettiin vielä lähes 14 prosenttia julkisista menoista koulutukseen. OECD-maissa käytettiin koulutukseen

4.19 Julkisten koulutusmenojen osuus julkisista menoista EU-maissa 1992–1994

Maat suuruusjärjestyksessä käyttö-osuuden mukaan	1992 %	1993 %	1994 %
Irlanti	13,7	13,1	13,2
Espanja	10,4	11,6	12,6
Tanska	12,5	13,0	12,6
Suomi²⁾	13,9	12,8	11,9
Britannia	11,9	11,5	11,6
Ruotsi	11,7	10,0	11,0
Ranska	10,6	10,4	10,8
Belgia	10,5	10,0	10,2
Hollanti	9,5	9,2	9,4
Saksa	8,5	10,6	9,4
Italia	9,5	8,9	8,8
Kreikka	–	8,7	7,0
Itävalta	11,3	10,2	–
EU-maissa keskimäärin ¹⁾	11,2	10,8	10,7

¹⁾ Luxemburgin ja Portugalin tiedot puuttuvat.

²⁾ Suomen julkisten koulutusmenojen osuus julkisista menoista vuonna 1994 ei ole täysin vertailukelpoinen edellisvuoteen, koska ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten maksullisen palvelutoiminnan menoja ei ole raportoitu OECD:lle enää vuonna 1994.

Muutos vaikuttaa Suomen osuutta alentavasti vuonna 1994 arviolta noin 0,4 prosenttiyksikköä.

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1995–97.*

keskimäärin 13 prosenttia julkisista menoista vuonna 1994.

Oppilaitosten opettajat ja muu henkilöstö

Seuraavassa esitetään tietoja koulujärjestelmän oppilaitosten henkilökunnasta ja päiväkodeissa toimivista lastentarhanopettajista. Tiedot lastentarhanopettajista on otettu tähän kohtaan siksi, että päiväkotien toimintaan sisältyy myös opetustoimintaa. Kansan- ja kansalaisopistojen ja musiikkikoulujen henkilökunta ei sisälly tarkasteluun. Ahvenanmaan luvuissa ovat mukana vain peruskoulut. Opettaja- ja henkilökuntatiedot perustuvat Tilastokeskuksen työssäkäynti- ja palkkatilastosta muodostettuun henkilö pohjaiseen opettaja-aineistoon. Opettajatiedot kuvaavat poikileikkaustilannetta syksyltä 1995. Sivutoimiset tuntiopettajat, vierailevat luennoitsijat tai vastaavat ja äitiyslomalla tai muulla virkavapaalla olevat eivät sisälly tietoihin.

Koulujärjestelmän oppilaitoksissa työskenteli vuonna 1995 yhteensä yli 66 000 opettajaa ja päiväkodeissa 7 700 lastentarhanopettajaa eli yhteensä 73 800 opettajaa. Määrä on 3,8 prosenttia työllisestä työvoimasta.

Koulujärjestelmän henkilökunnasta 59 prosenttia oli opettajia. Opettajien osuus koko henkilökunnasta vaihtelee suuresti eri oppilaitosryhmissä. Lukioissa opettajien osuus koko henkilökunnasta oli 74 ja yliopistoissa 29 prosenttia. Päiväkodeissa opettajia oli reilu kolmannes koko henkilöstöstä (30 200).

Koulujärjestelmän opettajista keskimäärin 61 prosenttia oli naisia. Suhteellisesti eniten naisia

4.20 Koulujärjestelmän oppilaitosten henkilökunta oppilaitosryhmittäin 1995

Oppilaitosryhmä	Opettaja		Muuta henkilökuntaa		Henkilökuntaa yhteensä
		Naisia %		Naisia %	
Peruskoulut ¹⁾	38 300	68	17 100	85	55 400
Lukiot	5 200	63	1 800	84	7 000
Ammatilliset oppilaitokset	15 500	54	10 600	69	26 100
Yliopistot	7 100	37	17 100	57	24 200
Yhteensä	66 100	61	46 600	71	112 700

¹⁾ Sisältää oppilaitokset (mm. harjoittelukoulut), joiden opettajista ei saada erilleen lukion ja perusasteen opettajia.

Lähde: Oppilaitostilastot 1997

4.21 Peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opettajat toimiryhmittäin 1995

	Peruskoulu		Lukio		Ammatilliset oppilaitokset	
	Yhteensä	Naisia %	Yhteensä	Naisia %	Yhteensä	Naisia %
Rehtorit ja johtajat	1 940	28	370	23	750	39
Lehtorit	16 710	71	4 180	65	10 830	52
Luokanopettajat	15 930	68	—	—	—	—
Päätoimiset tuntiopettajat	3 670	71	690	69	3 900	61
Yhteensä	38 250	68	5 240	63	15 480	54

Lähde: Oppilaitostilastot 1997

oli peruskouluissa (68 %) ja suhteellisesti vähiten yliopistoissa (37 %). Päiväkotien opettajista 96 prosenttia oli naisia.

Rehtoreiden ja johtajien osuus opettajista oli peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa 5–7 prosenttia. Peruskoulujen 38 300 opettajasta 42 prosenttia oli luokanopettajia ja 44 prosenttia lehtoreita. Lukioiden 5 200 opettajasta lehtoreita oli 80 prosenttia. Ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa opettajia oli 15 500, lehtoreiden osuus oli 70 prosenttia. Muihin oppilaitosryhmiin verrattuna ammatillisissa oppilaitoksissa oli suhteellisesti eniten päätoimisia tuntiopettajia (taulukko 4.21).

Yliopistoissa opettajia oli kaikkiaan 7 100. Opettajista 28 prosenttia oli professoreita tai apulaisprofessoreita, 38 prosenttia assistentteja tai yliassistentteja, 28 prosenttia lehtoreita ja 5 prosenttia päätoimisia tuntiopettajia. Suurin osa opettajista

oli miehiä. Professoreista vain 13 prosenttia oli naisia (taulukko 4.22).

Eniten yli 50-vuotiaita oli lukioiden (43 %) ja peruskoulujen (29 %) opettajissa. Nuorimmat opettajat löytyivät päiväkodeista. Yliopistojen opettajissa oli vanhempien opettajien ohella suhteellisen paljon myös alle 30-vuotiaita (11,6 %). Vuonna

4.22 Yliopistojen opettajat toimiryhmittäin 1995

	Yhteensä	Naisia %
Professorit	1 170	13
Apulaisprofessorit	830	22
Yliassistentit ja assistentit	2 690	39
Lehtorit	2 000	50
Päätoimiset tuntiopettajat	380	56
Yhteensä	7 070	37

Lähde: Oppilaitostilastot 1997

1995 opettajien keski-ikä (mediaani) oli peruskouluissa 43, lukioissa 48, ammatillisissa oppilaitoksissa 44 ja yliopistoissa 43 vuotta (taulukko 4.23).

Taulukossa 4.24 on tarkasteltu opettajien koulutusrakennetta oppilaitosryhmittäin. Opettajien suorittamat tutkinnot on luokiteltu Tilastokeskuksen koulutusluokitus-standardin mukaan (*Koulutusluokitus 1994* ja siihen tehdyt koulutuskoodimuutokset vuonna 1995). Taulukosta käy ilmi opettajiston koulutusrakenne, mutta opettajien muodollista pätevyyttä ei tästä taulukosta voida selvittää.

Korkeimmin koulutetut opettajat olivat yliopistoista. Lisensiaatin tai tohtorintutkinnon tai vastaavan tasoisen tutkinnon suorittaneita oli 56 prosenttia kaikista opettajista vuonna 1995. Lukioissa sekä ammatillisissa oppilaitoksissa (sis. väliaikaiset ammattikorkeakoulut) lisensiaatin- ja tohtorintutkinnon suorittaneita oli 3 prosenttia.

Taulukosta käy ilmi myös oppilaitosryhmän opettajien keskimääräinen koulutustaso¹. Koulutustasoindeksi (VKTM) osoittaa, että yliopistopettajien koulutustaso oli erittäin korkea (737).

4.23 Opettajien ikärakenne 1995

	Yhteensä	Ikä					
		%	Alle 30	30–39	40–49	50–59	yli 60
Päiväkodit	7 700	100,0	22,6	48,1	23,8	5,4	0,1
Peruskoulut	38 300	100,0	11,2	26,5	33,2	28,2	0,9
Lukiot	5 200	100,0	6,7	19,0	30,9	37,0	6,4
Ammatilliset oppilaitokset	15 500	100,0	3,8	27,2	42,9	23,9	2,3
Yliopistot	7 100	100,0	11,6	28,1	32,7	23,0	4,6

4.24 Opettajien koulutustaso 1995

	Yhteensä	%	Keskiaste	Korkea-aste	Korkeakouluaste			Ei tietoa tutkinnosta	Koulutus-tasoindeksi (VKTM) ¹
			(3/4)	Alin (5)	Alempi (6)	Ylempi (7)	Lis. ja tri (8)		
Päiväkodit	7 700	100	8,1	47,0	42,3	0,9	0,0	1,6	533
Miehiä	300	100	8,0	37,7	51,1	1,6	0,0	1,6	546
Naisia	7 400	100	8,1	47,4	41,9	0,9	0,0	1,6	532
Peruskoulut	38 300	100	5,7	15,7	33,5	43,6	0,4	1,1	616
Miehiä	12 400	100	6,4	18,8	32,4	40,5	0,6	1,3	609
Naisia	25 900	100	5,4	14,2	34,0	45,1	0,3	1,0	620
Lukiot	5 200	100	2,7	0,5	7,3	86,0	2,9	0,6	686
Miehiä	1 900	100	2,3	0,4	7,5	84,5	4,9	0,5	690
Naisia	3 300	100	3,0	0,6	7,2	86,8	1,7	0,6	684
Ammatilliset oppilaitokset	15 500	100	18,7	25,7	15,2	36,6	2,6	1,2	574
Miehiä	7 200	100	29,6	26,1	9,7	28,7	3,9	1,9	544
Naisia	8 300	100	9,4	25,3	19,9	43,3	1,5	0,6	599
Yliopistot	7 100	100	4,8	1,2	2,5	34,7	56,1	0,8	737
Miehiä	4 500	100	4,8	0,7	1,8	26,9	64,8	0,9	747
Naisia	2 600	100	4,7	2,0	3,7	48,1	40,9	0,5	719

¹ Ks. tarkemmin luku 5.

Indeksin maksimi on 800, mikä tarkoittaa, että koko opetushenkilöstö olisi suorittanut lisensiaatin- tai tohtorintutkinnon. Miesopettajien koulutustaso oli selvästi korkeampi kuin naisopettajien.

Seuraavaksi korkein koulutustaso oli lukion opettajilla (VKTM 686) ja kolmanneksi korkein peruskoulun opettajilla (VKTM 616). Jos indeksin pisteluku olisi ollut 700, olisi se tarkoittanut, että keskimäärin kaikki opettajat olisivat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon (maisterin tai vastaavan). Vuonna 1995 lukion opettajista 86 prosenttia ja peruskoulujen opettajista 44 prosenttia oli suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon. Lukion opettajissa oli alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita 7 prosenttia ja peruskoulun opettajissa 34 prosenttia.

Peruskoulun opettajissa oli alemman korkeakouluasteen suorittaneissa paljon peruskoulun luokanopettajan, humanistisen alan kandidaatin ja luonnontieteellisen alan kandidaatin tutkinnon suorittaneita. Peruskoulun opettajista lähes 16 prosenttia oli alimman korkeasteen tutkinnon eli lähinnä kansa- ja kansalaiskoulun opettajan koulutuksen suorittaneita. Peruskoulujen naisopettajilla oli paljon korkeampi koulutustaso kuin miesopettajilla.

Ammatillisten oppilaitosten opettajista 37 prosenttia oli suorittanut ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon. Heissä oli muita enemmän keskiasteen ja alimman korkeasteen tutkinnon suorittaneita, yhteensä 45 prosenttia. Tämä koskee erityisesti miehiä, joista reilusti yli puolet oli tämän tason tutkinnon suorittaneita. Keskiasteen ja alimman korkeasteen tutkintoja ovat esimerkiksi teknikot ja ennen vuotta 1990 suoritettut insinöörin tutkinnot, merkonomit, sairaanhoitajat, agrolomit, metsäteknikot, ylioppilaat jne. Naisopettajien koulutustaso (VKTM 599) oli selvästi korkeampi kuin miesopettajilla (VKTM 544).

Päiväkotien opettajien koulutustasoa osoittava indeksi (VKTM 533) osoittaa, että myös päiväkotien opettajien koulutustaso on keskimäärin korkeasteen tasolla. Jos indeksin pisteluku olisi 600, olisivat keskimäärin kaikki suorittaneet alemman korkeakouluasteen tutkinnon. Päiväkotien opetushenkilöstöstä 42 prosenttia oli suorittanut alemman korkeakouluasteen tutkinnon ja 47 prosenttia alimman korkeasteen tutkinnon. Vuodesta 1986 lähtien lastentarhanopettajan tutkinto on ollut alempi korkeakoulututkinto. Tätä ennen se luokiteltiin alimman korkeasteen tutkinnoksi.

Lähteet:

Kansaneläkelaitos, Valtion opintotukikeskus

OECD, Education at a Glance, OECD Education Policy Analysis 1997

OECD, Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenojen kehitys ja säästöt vuosina 1992–1994, Opetushallituksen raporttisarja 69/1994

Opetushallitus, KOTA-tietokanta

Opetushallitus, koulukustannussysteemi

Tilastokeskus, Kansantalouden tilinpito

Tilastokeskus, Oppilaitostilastot 1997, SVT Koulutus 1997:5

Tilastokeskus, Tiede- ja teknologiatilastot

5

VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE

KOULUTETTU VÄESTÖ 1950–1995	136
VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE 1970–1995	138
Koulutettu väestö iän ja sukupuolen mukaan	138
Korkeakouluasteen tutkinnon suorittanut väestö	142
Tutkijakoulutettu väestö	144
KOULUTETTU VÄESTÖ ALUEITTAIN	145
Väestön koulutustaso maakunnittain	145
Koulutetun väestön muuttoliike	148
VÄESTÖN KOULUTUSTASO EU-MAISSA	150
Väestön koulutustasossa on EU-maiden välillä suuria eroja	151
Nuorten koulutustaso kohoa	153
Miesten ja naisten koulutustasoerot pienevät	154

*Väestön koulutusrakennetta koskevat tiedot perustuvat vuosien 1970–1995 osalta Tilastokeskuksen tutkintorekisteriin ja väestölaskennan pitkittäistiedostoon. Yksityiskohtaisempia ja tuoreempia tietoja löytyy Väestön koulutus rakenne kun-
nittain -julkaisuista. Vuosia 1950 ja 1960 koskevat tiedot on arvioitu väestölaskentatiedoista 1950 ja 1960. Henkilön suorittamista koulutuksista ja tutkinnoista on valittu koulutukseltaan korkein tutkinto tai samanasteisista tutkinnoista viimeksi suoritettu.*

Koulutettu väestö 1950–1995

Väestön koulutustaso muuttui perustavaa laatua olevalla tavalla toisen maailmansodan jälkeen. Vuonna 1950 oli 15 vuotta täyttäneestä väestöstä yli 85 prosenttia käynyt vain kansa- tai keskikoulun. Näiden vain yleissivistävän peruskoulutuksen suorittaneiden osuus laski 45 prosenttiin vuonna 1995, jolloin yli puolet väestöstä oli suorittanut ylioppilastutkinnon tai tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa tai yliopistossa.

Pitkälle koulutettujen määrät ovat moninkertaiset. Keskiasteen eli ammatillisen koulun tai

ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrä kuusinkertaistui vuoden 1950 vajaasta 0,3 miljoonasta lähes 1,8 miljoonaan 1995. Heidän osuutensa 15 vuotta täyttäneestä väestöstä kasvoi 10 prosentista yli 40 prosenttiin (taulukot 5.1 ja 5.2).

Korkea-asteen eli ylemmän ammatillisen opiston tai yliopistotutkinnon suorittaneiden määrä yhdeksänkertaistui 60 000:sta yli puoleen miljoonaan. Osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä kasvoi kahdesta kahteentoista prosenttiin.

5.1 Väestö (yli 15-vuotiaat) koulutusasteen mukaan 1950–1995

	1950*	1960*	1970	1980	1990	1995
	Henkeä					
Perusaste	2 481 000	2 606 000	2 585 300	2 331 100	2 000 300	1 866 300
Keskiaste	280 000	400 000	723 300	1 212 300	1 640 500	1 767 000
Korkea-aste	60 000	100 000	171 400	274 600	393 200	511 700
Yhteensä	2 821 000	3 106 000	3 480 000	3 818 000	4 034 000	4 145 000

* Tiedot osittain arvioitu

5.2 Väestön (yli 15-vuotiaat) koulutusrakenne (%) koulutusasteen mukaan 1950–1995

	1950*	1960*	1970	1980	1990	1995
	%					
Perusaste	88	84	74	61	50	45
Keskiaste	10	13	21	32	40	43
Korkea-aste	2	3	5	7	10	12
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

* Tiedot osittain arvioitu

Koulutusasteluokitus

- Perusaste** = kansakoulun, keskikoulun tai peruskoulun suoritus. Tähän sisältyvät myös ne, jotka eivät olleet suorittaneet mitään koulutusta loppuun sekä ne, joiden koulutustasoa ei tunneta (Koulutusluokituksen asteet 1 ja 2)
- Keskiaste** = ammatillisen koulun tai ylioppilastutkinnon suorittaneet (Koulutusluokituksen asteet 3 ja 4)
- Korkea-aste** = pääosa ammatillisen opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot ja yliopistotutkinnot (Koulutusluokituksen asteet 5, 6, 7 ja 8)

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

Muutos oli nopeinta 1960-luvulla. Keskiasteen tutkinnon suorittaneen väestön määrä kasvoi kymmenessä vuodessa 80 prosenttia ja korkea-asteen suorittaneiden määrä 70 prosenttia. Tämä johtuu siitä, että väestön koulutustaso oli erittäin matala vielä 1950-luvulla ja siitä että 1960-luvulla aloitettiin vahva panostus koulutukseen.

Väestön koulutustasomittaimella¹ mitattuna ruotsinkielisten koulutustaso oli 3,8 prosenttia korkeampi kuin suomenkielisten vuonna 1995. Ero johtuu siitä, että ruotsinkielisistä oli selvästi suurempi osa kuin suomenkielististä suorittanut korkea-asteen tutkinnon (taulukko 5.3).

5.3 Väestön (yli 15-vuotiaat) koulutustaso kieliryhmittäin 1995

	Yli 15-vuotias väestö		Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	VKTM
		%	%	%	%	
Suomenkieliset	3 850 615	100,0	0,0	43,2	12,1	289
Ruotsinkieliset	242 097	100,0	0,0	37,4	16,2	300
Muunkieliset	52 344	100,0	0,0	23,9	13,8	266
Yhteensä	4 145 056	100,00	0,0	42,6	12,3	289

¹ Väestön koulutustasomittain (VKTM)

Väestön koulutustasomittaimen avulla voidaan vertailla eri väestöryhmien koulutustasoa ja sen kehitystä. Indeksiksi lasketaan siten, että ryhmään kuuluvat henkilöt luokitellaan koulutusluokitusstandardin mukaan koulutusaste-
luokkiin ja lasketaan ryhmän koulutustaso. VKTM-indeksin pisteluku voi vaihdella 150 ja 800 välillä. Mitä pidempi koulutus väestöryhmällä keskimäärin on, sitä korkeamman pisteluvun ryhmä saa. Ryhmässä, jonka VKTM-indeksi on 150, ovat kaikki suorittaneet vain kansa-, keski- tai peruskoulun. Jos indeksiluku on 800, ovat kaikki suorittaneet lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon. Indeksiksi lasketaan seuraavasti:

$$\text{VKTM-indeksi} = \left(\frac{\sum_{i=1.5}^8 f_i x_i}{\sum_{i=1.5}^8 f_i} \right) * 100, \text{ jossa}$$

f_i = henkilöiden lukumäärä

x_i = Koulutusluokituksen koulutusastekoodi:

1,5 = ei perusasteen jälkeistä tutkintoa,

3 = alempi keskiaste,

4 = ylempi keskiaste,

5 = alin korkea-aste,

6 = alempi kandidaattiaste,

7 = ylempi kandidaattiaste,

8 = tutkijakoulutus tai vastaava.

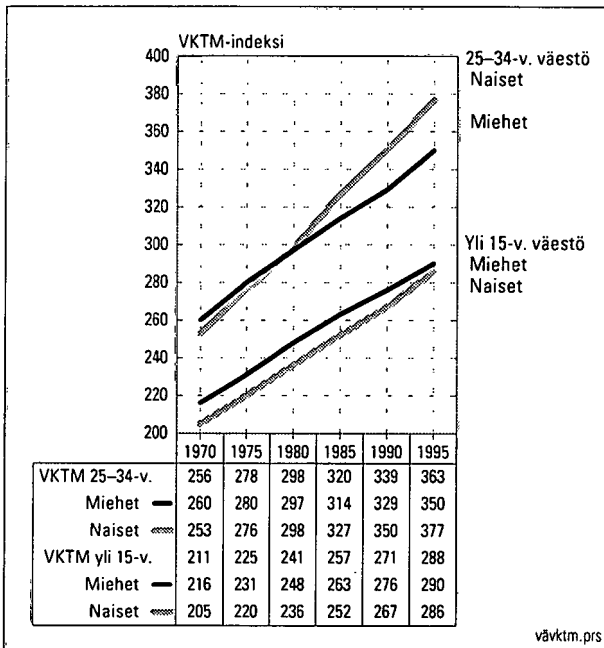
Väestön koulutusrakenne 1970–1995

Koulutettu väestö iän ja sukupuolen mukaan

Väestön koulutustaso on noussut tasaista vauhtia viime vuosikymmenten aikana. Yli 15-vuotiaan miesväestön koulutustaso on vielä korkeampi kuin naisväestön. Alle 55-vuotiaat naiset ovat kuitenkin jo koulutetumpia kuin vastaavan ikä-

set miehet. Naisten koulutustaso on 1990-luvulla alkanut kohota nopeammin kuin miesten (kuviot 5.4). Naisten osuudet tutkinnon suorittaneesta väestöstä ovat kasvaneet ylempillä koulutusasteilla (taulukko 5.5).

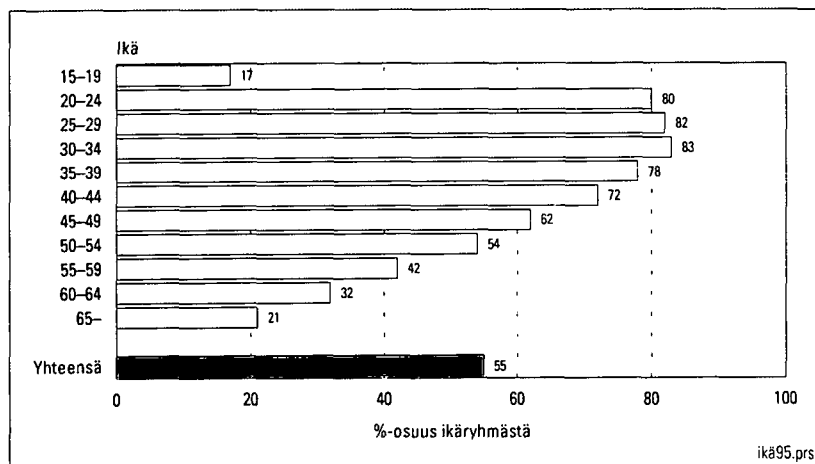
Nopea koulutustason kohoaminen ilmenee ikäluokkien suurina koulutustasoeroina. Erot nuorten

5.4
Väestön koulutustaso sukupuolen mukaan ikäryhmittäin 1970–1995

5.5 Väestö (yli 15-vuotiaat) koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1995

	1970	Naisia %	1995	Naisia %
Perusaste	2 585 300	54	1 866 300	53
Keskiaste yhteensä	723 200	50	1 767 000	51
Alempi keskiaste	462 300	49	1 019 400	49
Ylempi keskiaste	260 900	51	747 600	53
Korkea-aste yhteensä	171 400	47	511 700	52
Alin korkea-aste	73 300	56	212 300	56
Alempi kand.aste	40 200	53	95 300	58
Ylempi kand.aste	52 900	33	182 300	47
Tutkijakoulutusaste	5 000	12	21 800	29
Yhteensä	3 480 000	53	4 145 000	52

5.6 Lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa tutkinnon suorittaneiden osuudet väestöstä ikäryhmittäin 1995

5.7 Nuorten aikuisten (25-34-vuotiaat) koulutus rakenne koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 1970-1995

	1970	1975	1980	1985	1990	1995
	%					
Molemmat sukupuolet						
Perusaste	57	48	38	27	20	18
Keskiaste	33	41	50	60	66	62
Korkea-aste	10	11	12	13	14	20
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Miehet						
Perusaste	56	47	38	28	23	21
Keskiaste	33	41	50	59	64	61
Korkea-aste	11	12	12	12	13	18
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Naiset						
Perusaste	57	48	38	26	18	15
Keskiaste	33	41	50	60	67	63
Korkea-aste	9	11	12	14	15	22
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

ja vanhempien ikäluokkien välillä ovat OECD-maiden suurimpia (ks. tarkemmin tämä luku: Väestön koulutustaso EU-maissa). 30-34-vuotiaasta väestöstä oli 83 prosenttia suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon vuonna 1995. Oppivelvollisuuskoulun varaan jääneitä tässä ikäryhmässä oli 17 prosenttia. 60-64-vuotiaiden ikäryhmässä vastaavat luvut olivat 32 ja 68 prosenttia (kuvio 5.6).

Nuorten aikuisten (25-34-vuotiaiden) koulutus-taso oli väestön koulutustasomittaimella mitattuna 26 prosenttia korkeampi kuin koko väestön vuonna 1995 (kuvio 5.4). Näistä nuorista vain peruskoulun suorittaneita oli 18 prosenttia, kun vastaava luku koko väestössä oli 45 prosenttia. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli nuorissa 20 prosenttia ja koko väestössä 12 prosenttia (taulukko 5.7). Yliopistollisen tai ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneita oli 11,4 prosenttia 25-34-vuotiaista.

Nuorten naisten koulutustaso kohosi yli nuorten miesten koulutustason 1980-luvun alkupuoliskolla. Vuonna 1995 nuorten naisten koulutustaso oli 7,7 prosenttia korkeampi kuin nuorten miesten (kuvio 5.4).

Nuorten aikuisten koulutustaso kertoo tulevien vuosikymmenten väestön koulutusrakenteesta. Koko väestön koulutustaso jatkaa nousuaan. Naisten koulutustaso kohoaa nopeammin kuin miesten ja ylittää miesten koulutustason 2000-luvulle tultaessa.

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa tutkinnon suorittanut väestö jakautui tasan sukupuolen mukaan 1995. Miehet ja naiset suorittavat kuitenkin eri alojen tutkintoja. Millään koulutuslalla sukupuolet eivät ole lähimainkaan tasan. Muutokset ovat hitaita. Kymmenessä vuodessa naisten koulutusalat ovat tulleet hieman naisvaltaisemmiksi ja miesten koulutusalat hieman miesvaltaisemmiksi. Erityisesti opettajan-tutkinnon suorittaneissa naisten osuus, ja liikenteen, tekniikan ja luonnontieteen alalla miesten osuus on kasvanut (taulukko 5.8).

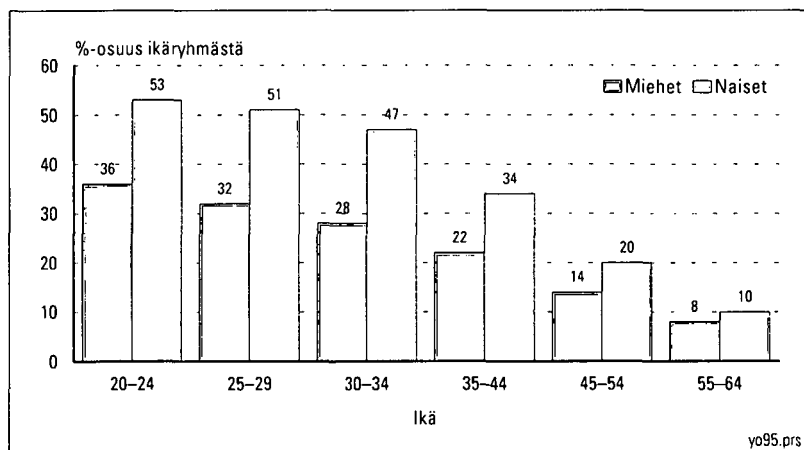
5.8 Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa tutkinnon suorittanut väestö koulutusalan ja sukupuolen mukaan 1995

	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Naisia vuonna 1985
		%	%	%
Miesvaltaiset koulutusalat (miehiä 61–90 %)				
Liikenne, tekniikka ja luonnontieteet	772 086	83	17	19
Maa- ja metsätalous	120 441	73	27	27
Naisvaltaiset koulutusalat (naisia 61–90 %)				
Kauppa ja hallinto, yhteiskunta- ja lakitieteet	428 975	32	68	67
Humanistinen ja taideala	67 859	30	70	69
Opettajankoulutus	82 058	26	74	72
Muu koulutus ¹⁾	311 306	21	79	80
Hoitoalat	240 002	11	89	89
Yhteensä	2 022 727	50	50	48

¹⁾ Vartiointi- ja suojelualan, koti- ja laitostalouden, ravintola-alan sekä pieni määrä muiden koulutusalojen suorittaneita

5.9 Ylioppilastutkinnon suorittanut väestö iän ja sukupuolen mukaan 1995

Ikä	Yo-tutkinnon suorittaneita yhteensä	Osuus väestöstä %	Osuus miehistä %	Osuus naisista %
15–19	27 998	9	7	10
20–24	135 918	45	36	53
25–29	143 230	41	32	51
30–34	140 393	37	28	46
35–39	118 877	31	24	38
40–44	99 557	25	20	30
45–49	78 517	18	15	21
50–54	49 344	15	13	17
55–59	27 287	10	9	11
60–64	18 345	8	7	8
65–	39 360	5	6	5
Yhteensä	878 826	21	18	24

5.10
Ylioppilastutkinnon suorittanut väestö verrattuna vastaavan ikäiseen väestöön 1995

5.11
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja yliopistoissa tutkinnon suorittanut väestö iän ja sukupuolen mukaan 1995

Ikä	Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittanut väestö			Yliopistotutkinnon ¹⁾ suorittanut väestö				
	Yhteensä	Osuus väestöstä %	Osuus miesväestössä %	Osuus naisväestössä %	Yhteensä	Osuus väestöstä %	Osuus miesväestössä %	Osuus naisväestössä %
15-19	28 237	9	10	7	-	-	-	-
20-24	138 620	45	46	45	1 792	1	0	1
25-29	217 419	63	61	64	24 710	7	6	8
30-34	255 276	67	65	69	36 662	10	9	10
35-39	247 999	64	62	67	37 010	10	9	10
40-44	238 801	59	58	60	37 413	9	9	9
45-49	221 479	51	50	51	37 532	9	9	8
50-54	140 398	44	44	44	27 016	8	9	8
55-59	94 594	35	35	35	15 579	6	6	5
60-64	65 202	27	27	27	10 495	4	5	3
65-	126 170	17	19	16	20 323	3	4	2
Yhteensä	1 774 195	43	44	42	248 532	6	6	6

¹⁾ Asetuksen 203/94 mukaiset tutkinnot

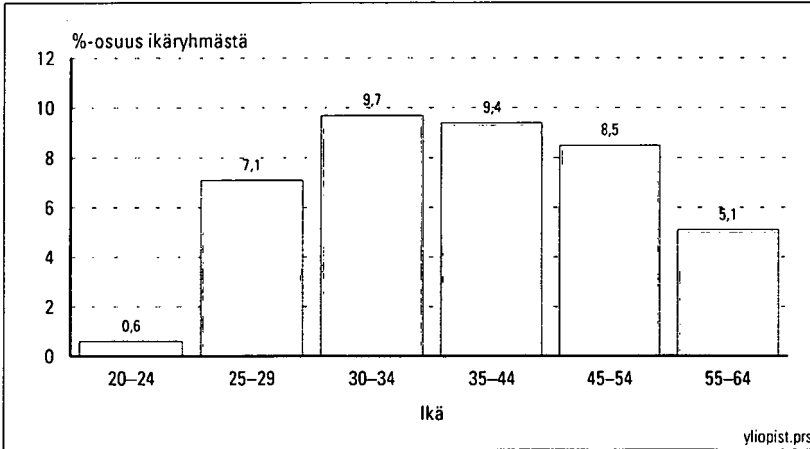
Ylioppilastutkinnon suorittaneita oli lähes 900 000 vuonna 1995. Heistä oli suorittanut ammatillisen tai yliopistollisen tutkinnon yli 500 000 henkeä. Ylioppilastutkinnon suorittaneessa väestössä oli naisia 59 ja miehiä 41 prosenttia.

Ylioppilaita oli suhteellisesti eniten (45 %) 20-24-vuotiaissa. Tämän ikäryhmän naisista oli ylioppilaita 53 ja miehistä vain 36 prosenttia. Vasta yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä miesten osuus oli

suurempi kuin naisten (taulukko 5.9 ja kuvio 5.10).

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneita oli noin 1,8 miljoonaa eli noin 43 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä. Ammatillinen koulutus oli 67 prosentilla 30-34-vuotiaista, miehillä 65 ja naisilla 69 prosentilla.

Yliopistotutkinnon suorittanutta väestöä oli noin 250 000 vuonna 1995 eli noin kuusi prosenttia

5.12 Yliopistollisen tutkinnon suorittanut väestö verrattuna vastaavan ikäiseen väestöön 1995

yli 15-vuotiaasta väestöstä. Alle 45-vuotiaat naiset olivat suorittaneet useammin yliopistotutkinnon kuin vastaavan ikäiset miehet. 30-34-vuotiailla oli yliopistollinen tutkinto vajaalla 10 prosentilla (taulukko 5.11 ja kuvio 5.12).

Korkeakouluasteen tutkinnon suorittanut väestö

Taulukkoon 5.13 on poimittu yliopistollisen tutkinnon ja ammattikorkeakouluastetta vastaavan

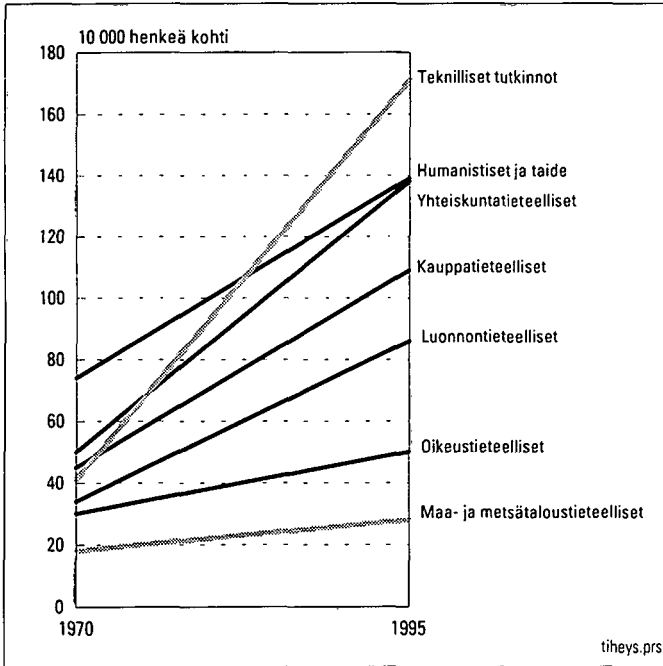
tutkinnon suorittanut väestö vuosina 1970-1995. Tästä koulutusasteesta käytetään seuraavassa käsitettä *korkeakouluaste*.

Korkeakouluasteeseen sisältyvät kandidaatin, maisterin, lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot sekä koulutusluokituksen koulutusasteelle 6 luokitellut ammatilliset tutkinnot. Ammattikorkeakoulututkinnon (AMK-tutkinnon) suorittaneita oli ehtinyt valmistua vuoteen 1995 mennessä 1 700 henkeä. Tähän ryhmään sisältyvät myös eräät

5.13 Korkeakouluasteen (yliopistollisen tai ammattikorkeakouluastetta vastaavan)¹⁾ tutkinnon suorittanut väestö tutkintoryhmittäin 1970-1995

Tutkintoryhmät suuruusjärjestyksessä	1970	1975	1980	1985	1990	1995	Muutos v:sta 1970 %
Teknilliset tutkinnot	10 787	14 679	18 909	24 274	32 321	52 851	390,0
Humanistiset ja taidealan tutkinnot	19 597	25 845	31 348	35 828	38 217	42 825	118,5
Yhteiskunta- ja käyttäytymistiet. tutkinnot	13 213	21 033	27 264	31 820	36 485	42 609	222,5
Opettajantutkinnot	3 805	7 582	12 480	15 783	25 224	38 992	924,8
Kauppan ja liiketieteen tutkinnot	11 941	16 519	20 872	23 955	28 543	33 506	180,6
Luonnontieteelliset tutkinnot	8 912	13 417	17 723	20 987	23 483	26 670	199,3
Lääketiet. ja hammaslääketiet. tutkinnot	7 457	9 826	12 905	16 197	18 994	21 610	189,8
Oikeustieteelliset tutkinnot	7 769	9 099	10 582	12 326	13 889	15 395	98,2
Maa- ja metsätalouden tutkinnot	4 861	5 332	5 921	6 692	7 756	8 647	77,9
Terveystieteiden ja farmasian tutkinnot	1 311	1 825	2 240	3 216	4 561	7 715	488,5
Muut tutkinnot	6 200	6 661	7 291	7 778	8 221	8 963	44,6
Yhteensä	95 853	131 818	167 535	198 856	237 694	299 783	212,8

¹⁾ Koulutusluokituksen asteet 6, 7 ja 8

5.14
Korkeakouluasteen (yliopistollisen tai ammattikorkeakouluastetta vastaavan) tutkinnon suorittaneen väestön määrä verrattuna väestöön (20–64-v.) eräissä tutkintoryhmissä 1970–1995

ylemmät ammatilliset tutkinnot kuten esimerkiksi vuodesta 1989 alkaen suoritettavat opistoinsinöörin tutkinnot, farmaseutit vuodesta 1985 alkaen jne.²

Korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneita oli 300 000 vuonna 1995. Heidän määränsä kolmenkertaistui vuodesta 1970 vuoteen 1995 (taulukko 5.13). Jokaista 10 000 työkäistä (20–64-vuotiaat) kohti oli 364 korkeakouluasteen suorittanutta vuonna 1970. Vastaava luku vuonna 1995 oli 972.

Korkeakouluasteella opettajantutkinnon suorittaneiden määrä kymmenkertaistui 1970–1995. Näiden vuosien aikana kaikki opettajankoulutus siirtyi yliopistoihin. Tilastoon eivät sisälly sellaiset opettajapätevyyden hankkineet henkilöt, jotka yliopistollisen tai ammatillisen tutkinnon jälkeen ovat suorittaneet erillisen opetusopillisen tutkinnon.

Teknisen alan korkeakouluasteen suorittanut väestö oli suurin korkeakouluasteen tutkinnon

suorittanut väestöryhmä. Ryhmän koko lähes viisinkertaistui vuosina 1970–1995. Vuonna 1995 heitä oli lähes 53 000, joista yli kahdella kolmanneksella (37 400) oli yliopistotason tutkinto: diplomi-insinööri, arkkitehti, tekniikan lisensiaatti tai tohtori. Vajaalla kolmanneksella (15 500) oli ammattikorkeakouluasteen opistoinsinöörin tutkinto. Ryhmä sisältää myös ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita noin 400. Korkeakouluasteen teknillisen tutkinnon suorittaneita oli jokaista 10 000 työkäistä (20–64-vuotiaat) kohti 171 (kuvio 5.14).

Kaupallisen ja teknillisen tutkinnon suorittaneita oli suunnilleen yhtä paljon vielä 1970-luvulla, mutta opistoinsinöörin koulutuksen muuttuessa 1990-luvun alussa ammattikorkeakoulutasoiseksi teknisen alan suorittaneiden määrä kasvoi kaupallista alaa nopeammin. Ekonomeja, kirjeenvaihtajia, kauppatieteen kandidaatteja, lisensiaatteja, tohtoreita ja vastaavia oli vuoden 1995 lo-

² Korkeakouluaste poikkeaa yleisesti käytetystä korkea-asteen koulutuksesta siinä, että koulutusluokituksen koulutusasteelle 5 luokitellut ammatilliset opistoasteen tutkinnot eivät sisälly korkeakouluasteeseen.

pussa 33 500. Liiketalouden AMK-tutkinnon suorittaneita sisältyi tähän ryhmään 340 vuonna 1995. Kaupallisen tutkinnon suorittaneita oli 109 jokaista 10 000 työkäistä kohti vuonna 1995.

Humanistisen alan (kandidaatin, maisterin, lisensiaatin tai tohtorin) ja taidealan yliopisto- ja korkeakouluasteen sekä yhteiskuntatieteellisen alan korkeakouluasteen suorittaneita oli molempia suunnilleen yhtä paljon, 42 000 – 43 000. Yhteiskuntatieteellisen alan (valtiotieteellisen, yhteiskuntatieteellisen, hallintotieteellisen ja vastaavan) väestön määrä kasvoi nopeammin kuin humanistisen ja taidealan suorittaneiden. Vuonna 1995 määrä saavutti humanistisen ja taidealan väestötiheyden, noin 140 henkeä 10 000 työkäistä kohti (kuvio 5.14).

Oikeustieteellisen tutkinnon (varanotaarin, oikeustieteen kandidaatin, lisensiaatin ja tohtorin tai vastaavan) suorittanutta väestöä oli 15 400 vuonna 1995. Heidän määränsä kasvoi keskimääräistä hitaammin ja tiheysluku nousi 50:een. Myös maa- ja metsätalouden alan suorittaneen väestön määrä kasvoi hitaasti.

Lääkieteen ja hammaslääketieteen lisensiaattien, tohtoreiden ja erikoislääkäreiden määrä lähes kolminkertaistui vuodesta 1970 vuoteen 1995, jolloin heitä oli 21 600. Lääkäreitä ja hammaslääkäreitä oli 28 jokaista 10 000 työkäistä (20–64-vuotias väestö) kohti vuonna 1970, kun vastaava luku vuonna 1995 oli 70.

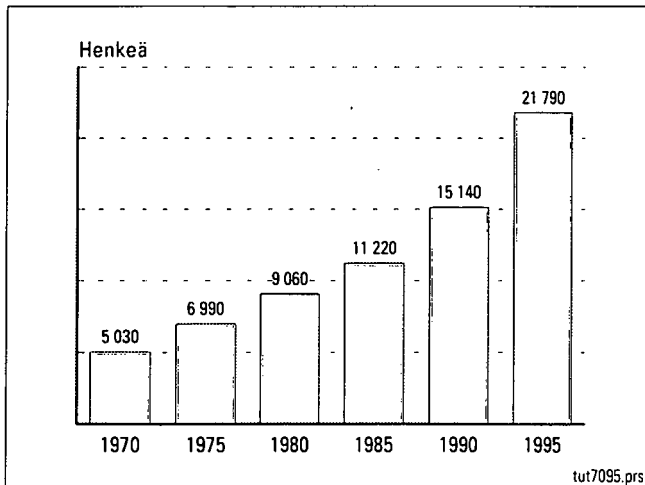
Terveydenhuollon ja farmasian tutkintoihin sisältyvät farmasian ja terveydenhuollon yliopistolliset ja ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot. Terveys- ja sosiaalialan AMK-tutkinnon suorittaneita oli tässä ryhmässä reilut 600 vuonna 1995.

Muut tutkinnot -ryhmään taulukossa 5.13 sisältyvät eläinlääketieteen, sotilasalan ja liikenteen yliopistolliset ja ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot. Ravitsemis- ja talousalan AMK-tutkinnon suorittaneita sisältyy tähän ryhmään noin 100 henkeä.

Tutkijakoulutettu väestö

Tutkijakoulutuksen tai vastaavan koulutusasteen suorittanutta väestöä oli noin 21 800 henkeä vuonna 1995. Vuodesta 1970 vuoteen 1995 heidän määränsä nelinkertaistui (kuvio 5.15). Tällä koulutusasteella naisia oli 28,7 prosenttia. Tutkijakoulutusasteen suorittaneista asui 43 prosenttia pääkaupunkiseudulla.

Tutkijakoulutusasteeseen luetaan tieteellisen lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon suorittaneiden lisäksi erikoislääkärit, -hammaslääkärit ja -eläinlääkärit sekä yleisesikuntaupseerit. Nämä sisältyvät taulukossa 5.16 muut tutkinnot -sarakkeeseen. Lisensiaatin ja tohtorin tutkinnon suorittaneita on vähän enemmän kuin taulukosta käy ilmi. Tämä johtuu siitä, että tässä tilastossa kirjautuvat henkilöt viimeksi suoritettun tutkinnon

5.15
Tutkijakoulutuksen tai
vastaavan koulutusasteen
suorittanut väestö 1970–1995

5.16

**Tutkijakoulutuksen tai vastaavan koulutusasteen suorittanut väestö
tutkintoryhmittäin 1995**

Tutkintoryhmä	Lisensiaatti	Tohtori	Muu tai tuntematon tutkinto	Yhteensä
Humanistisen, teologian	1 161	1 064	23	2 248
Taidealan	36	16	–	52
Oikeustieteiden	412	181	–	593
Kauppatieteiden	301	259	–	560
Yhteiskuntatieteiden	1 458	1 096	6	2 560
Tekniikan	1 941	1 272	–	3 213
Luonnontieteiden	1 721	2 342	–	4 063
Lääketieteiden (ml.erikoislääk.)	–	2 661	3 050	5 711
Hammaslääketieteiden (ml.erikoishamm.lääk.)	–	183	146	329
Eläinlääketieteiden (ml.erikoiseläinlääk.)	–	96	65	161
Farmasian	69	106	–	175
Terveystieteiden	79	49	–	128
Maa- ja metsätaloustieteiden	210	360	6	576
Elintarviketieteiden	8	19	–	27
Yleisesikuntaupseerit	–	–	1 371	1 371
Muu koulutusala	–	–	24	24
Yhteensä	7 396	9 704	4 691	21 791

mukaiseen ryhmään. Jos henkilö on suorittanut esimerkiksi lääketieteiden tohtorin tutkinnon ja tämän jälkeen vaikkapa erikoislääkärin tutkinnon,

on hän viimeksi suoritetun tutkinnon mukaisessa ryhmässä.

Koulutettu väestö alueittain

Väestön koulutustaso maakunnittain

Väestön koulutustasossa on huomattavan suuria alueellisia eroja.

Väestön koulutustaso vaihtelee muiden muassa kunnan taajamaväestön osuuden mukaan siten, että mitä suurempi on kunnan taajamaväestön

osuus, sitä korkeampi on väestön koulutustaso. Kaupungeissa väestön koulutustaso oli vuoden 1995 lopussa 22 prosenttia korkeampi kuin maaseutukunnissa. Kaupunkien asukkaista oli 15 prosentilla korkea-asteen tutkinto. Vastaava luku maaseudun asukkailla oli 7 prosenttia (taulukko 5.17).

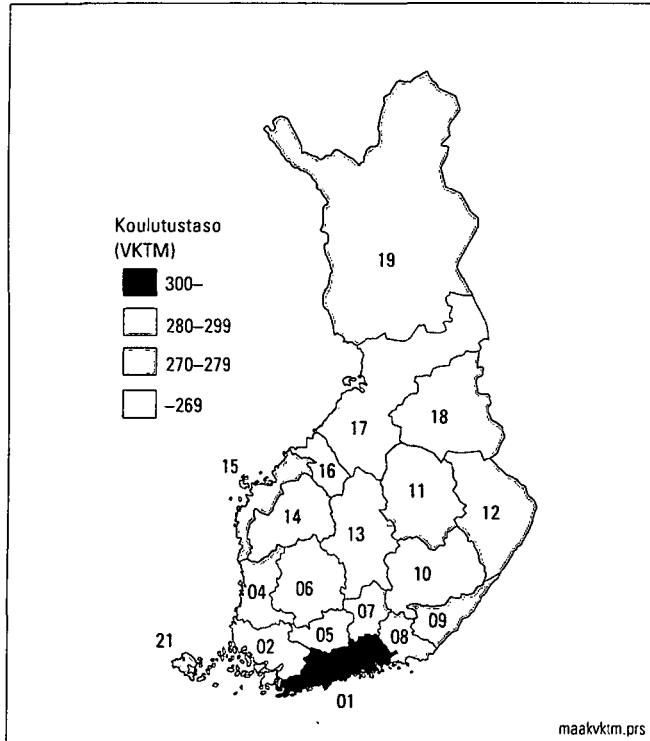
5.17

Väestön (yli 15-vuotiaat) koulutustaso kuntatyypeittäin 1995

	Väestö	Koulutusaste				Koulutus- taso- mittain*
		%	Perusaste %	Keskiaste %	Korkea-aste %	
Kaupunkimaiset kunnat ¹⁾	2 437 603	100	41	44	15	309
Taajaan asutut kunnat ²⁾	644 349	100	47	43	10	274
Maaseutumaiset kunnat ³⁾	1 063 104	100	53	40	7	254
Yhteensä	4 145 056	100	45	43	12	289

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90 %, ²⁾ 60 %–90 %, ³⁾ alle 60 %.

*Ks. taulukko 5.3

5.18
Väestön (yli 15-vuotiaat)
koulutustaso
maakunnittain 1995

Maakunnittain väestön koulutustasoerot eivät ole kovin suuria Uuttamaata lukuunottamatta. Uudellamaalla asuvan väestön koulutustaso oli yli 20 prosenttia korkeampi kuin esimerkiksi koulutustasoltaan matalimman maakunnan, Etelä-Pohjanmaan. Koulutukseltaan toiseksi korkeimman maakunnan, Pirkanmaan, koulutustaso oli enää yhdeksän prosenttia korkeampi kuin Etelä-Pohjanmaalla 1995 (taulukko 5.19).

Koulutustaso on noussut vuodesta 1990 nopeimmin Vaasan rannikkoseudulla, lähes seitsemän prosenttia, ja hitaimmin Lapissa, vajaat viisi prosenttia. Uudenaan maakunnassa asuvan väestön koulutustaso nousi keskimääräistä hitaammin.

Maakuntien koulutustasoerot johtuvat pitkälti korkea-asteen suorittaneista. Uudenaan maakunnassa oli korkea-asteen suorittaneita 18 prosenttia, kun vastaava osuus Etelä-Pohjanmaalla oli kahdeksan prosenttia. Keskiasteen ja vain perusasteen suorittaneissa erot eivät olleet suuria.

Kuntien välillä koulutustasoerot ovat suuret. Korkein koulutustaso oli Kauniaisissa. Matalimpia koulutustasoltaan olivat esimerkiksi Pylkönmäen, Karijoen ja Isojoen kunnat, joissa vain reilu kolmannes oli suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon. Vastaava osuus Kauniaisissa oli kolme neljäsosaa. Koulutukseltaan matalimpien kuntien väestön koulutustaso on vain reilu puolet koulutustasoltaan korkeimpien kuntien koulutustasosta.

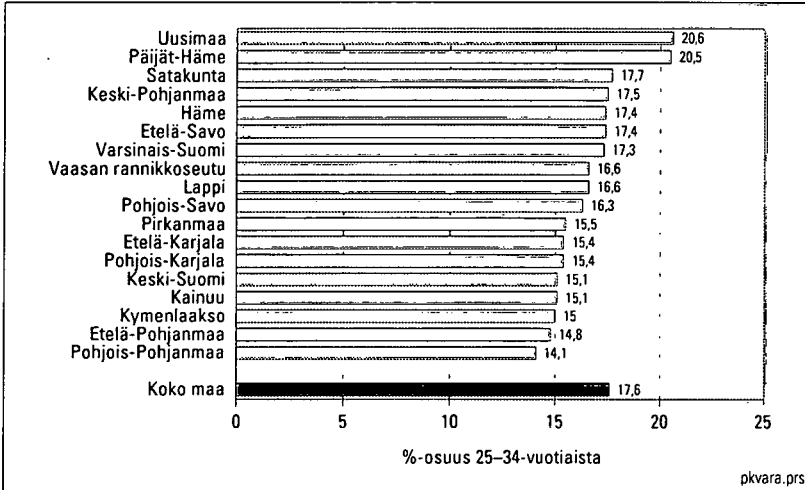
Taulukossa 5.20 on lueteltu kymmenen kuntaa, joissa väestön koulutustaso on korkein. Kauniaisissa asuvan väestön koulutustaso on poikkeuksellisen korkea, 48 prosenttia korkeampi kuin maassa keskimäärin. Siellä korkea-asteen suorittaneita oli lähes 40 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä 1995. Vastaava osuus koko maassa oli 12 prosenttia. Kauniainen on ainoa kunta, jossa korkea-asteen suorittaneita on enemmän kuin keskiasteen suorittaneita.

5.19 Väestön (yli 15-vuotiaat) koulutus rakenne maakunnittain 1995

	Väestö	Koulutusaste				Koulutustaso VKTM	Muutos v:sta 1990 %
		%	%	%	%		
01 Uusimaa	1 074 834	100	41	41	18	321	5,6
02 Varsinais-Suomi	357 621	100	46	42	12	288	6,7
04 Satakunta	199 525	100	48	42	9	270	5,5
05 Häme	134 467	100	47	43	11	278	5,3
06 Pirkanmaa	359 285	100	44	44	12	289	6,6
07 Päijät-Häme	149 572	100	47	43	10	275	5,4
08 Kymenlaakso	159 226	100	46	45	9	276	5,3
09 Etelä-Karjala	115 660	100	49	42	9	270	5,9
10 Etelä-Savo	143 362	100	49	42	9	269	5,9
11 Pohjois-Savo	209 306	100	46	44	10	278	5,7
12 Pohjois-Karjala	143 242	100	47	44	9	272	5,8
13 Keski-Suomi	208 339	100	46	43	11	282	6,0
14 Etelä-Pohjanmaa	160 764	100	50	42	8	265	6,0
15 Vaasan rannikkoseutu	140 255	100	48	41	11	279	6,9
14 Keski-Pohjanmaa	57 018	100	50	42	8	266	6,4
17 Pohjois-Pohjanmaa	275 068	100	44	45	11	286	6,7
18 Kainuu	76 581	100	48	44	9	269	5,1
19 Lappi	160 452	100	45	45	9	276	4,9
21 Ahvenanmaa	20 479	100	48	42	10	275	5,4
Yhteensä	4 145 056	100	45	43	12	289	5,9

5.20 Koulutustasoltaan kymmenen korkeinta kuntaa 1995

	Väestön koulutustaso		Tutkinnon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaasta väestöstä		Perusasteen varassa olevia 25-34-vuotiaissa
	VKTM	Muutos v:sta 1990	Keskiaste	Korkea-aste	
					%
Kauniainen	428	4,4	36,5	39,3	11,9
Espoo	365	5,2	41,1	25,8	16,6
Helsinki	337	6,0	40,6	20,7	20,2
Oulu	328	7,5	45,5	18,5	11,5
Jyväskylä	323	5,9	45,6	17,6	12,1
Kirkkonummi	316	5,3	41,3	17,7	20,7
Joensuu	315	7,1	48,2	15,2	11,4
Rovaniemi	314	5,0	48,3	14,9	14,7
Kaarina	314	6,1	43,7	16,5	16,7
Kuopio	314	6,1	47,6	15,2	13,4
Koko maa	289	5,9	42,6	12,3	17,6

5.21
Peruskoulun varassa olevien osuus 25–34-vuotiaista maakunnittain 1995

Pl. Ahvenanmaa

Perusasteen varassa olevien aikuisten nuorten (25–34-vuotiaiden) osuus vaihtelee alueittain selvästi. Tämä osuus oli suurin (21 %) Uudenmaan maakunnassa. Uudellamaalla asuvan väestön koulutustaso on kuitenkin korkein. Myös Päijät-Hämeessä kouluikäikämmättömien nuorten osuus oli keskimääräistä suurempi (kuvio 5.21).

Kouluikäikämmättömien nuorten osuus nuorista vaihtelee myös sukupuolen mukaan. Vain peruskoulun, kansa- tai keskikoulun käyneiden osuus 25–34-vuotiaista miehistä oli 20 prosenttia vuonna 1995. Naisten vastaava luku oli 15 prosenttia.

Koulutetun väestön muuttoliike

Muuttoliike vaikuttaa koulutetun väestön alueelliseen koulutustasoon. Muuttajat ovat nuoria ja käyneet koulua keskimääräistä enemmän. Toiselle paikkakunnalle opiskelemaan muuttaneet nuoret ovat viime vuosina lisänneet muuttoliikettä. Vuosina 1994–1996 heitä oli noin 9 000, noin 4 500 korkea-asteen ja noin 4 500 keskiasteen opiskelijaa. Seuraavassa esitettävät tiedot perustuvat Tilastokeskuksen väestötilastoon.

Taulukossa 5.22 on esitetty maakuntien välinen muutto yhteensä vuosina 1990–1995. Muuttajissa oli 22 prosenttia korkea-asteen suorittaneita, kun vastaava osuus koko 15 vuotta täyttäneessä väestössä oli 12 prosenttia. Perusasteen suorittaneiden osuus muuttajista oli 24 prosenttia. Väes-

tössä näitä matalimman koulutustason edustajia oli 45 prosenttia.

Alueittain tarkasteltuna määrältään selvästi muuttoivoittoisia maakuntia olivat Uusimaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi (taulukko 5.23). Uusimaa poikkeaa muista muuttovoittoalueista siinä, että sieltä muutti pois enemmän perusasteen varassa olevaa väestöä kuin sinne muutti. Keski-Suomen maakunta oli kokonaisuuteltaan tasapainoalue, mutta se menetti suhteellisen paljon korkea-asteen suorittanutta väestöä ja sai tilalle perusasteen varassa olevia. Myös Hämeen määrällinen muutto tasapainottui siten, että se menetti keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittanutta väestöä ja sai perusasteen käynyttä väestöä. Ahvenanmaakin oli muuttovoittoalue.

5.22
Maakuntien välinen nettomuutto (yli 15-vuotiaat) koulutusasteen mukaan yhteensä vuosina 1990–1995

	Muuttaneet 1990–1995	%	Koko väestön (yli 15-vuotiaat) koulutus-rakenne 1995
Perusaste	93 822	24	45
Keskiaste	210 050	54	43
Korkea-aste	85 446	22	12
Yhteensä	389 318	100	100

5.23

Maakuntien välinen nettomuutto (yli 15-vuotiaat) koulutusasteen mukaan yhteensä vuosina 1990–1995

(Maakunnat järjestetty muuton suuruusjärjestykseen)	Yhteensä	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
Muuttovoitto				
Uusimaa	27 136	-1 722	20 394	8 464
Pirkanmaa	4 436	747	2 532	1 157
Varsinais-Suomi	3 630	529	2 590	511
Ahvenanmaa	377	65	180	132
Keski-Suomi	69	655	-3	-583
Häme	66	752	-591	-95
Muuttotappio				
Keski-Pohjanmaa	-1 323	-11	-1 063	-249
Pohjois-Pohjanmaa	-1 485	-210	-906	-369
Pohjois-Karjala	-1 860	152	-1 247	-765
Vaasan rannikkoseutu	-1 935	-728	-894	-313
Päijät-Häme	-2 123	-24	-2 053	-46
Pohjois-Savo	-2 409	465	-2 001	-873
Etelä-Karjala	-2 461	-376	-1 628	-457
Etelä-Savo	-2 659	399	-2 135	-923
Kymenlaakso	-2 949	-77	-2 272	-600
Kainuu	-3 221	-159	-2 064	-998
Etelä-Pohjanmaa	-3 769	302	-2 809	-1 262
Satakunta	-4 635	-324	-3 103	-1 208
Lappi	-4 885	-435	-2 927	-1 523
Yhteensä	389 318	93 822	210 050	85 446

5.24

Väestön (yli 15-vuotiaat) tulomuutto koulutusasteen mukaan kuntatyypeittäin 1995

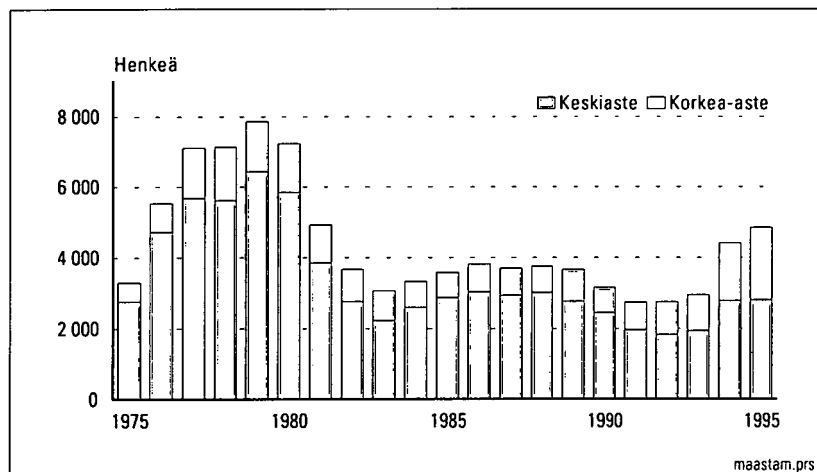
	Yhteensä		Tulokunta		
		%	Kaupunkimaiset ¹⁾	Taajaan asutut ²⁾	Maaseutumaiset ³⁾
Perusaste	47 114	100,0	61,4	14,8	23,8
Keskiaste	99 080	100,0	70,1	12,2	17,7
Korkea-aste	33 199	100,0	72,4	12,0	15,6
Yhteensä	179 393	100,0	68,2	12,8	18,9

Asukkaista asuu taajamissa: ¹⁾ yli 90 %, ²⁾ 60 %–90 %, ³⁾ alle 60 %.

Eniten koulutettua väestöä menettivät Lapin, Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat.

Taulukossa 5.24 on tarkasteltu koulutetun väestön kuntatyyppien välistä muuttoliikettä vuonna 1995. Kaikista muuttajista suuntasi yli 80 prosenttia kaupunkiin ja taajaan asuttuihin kuntiin ja lähes 20 prosenttia maaseudulle. Mitä korkeampi muuttajien koulutustaso oli, sitä suurempi osuus muutti kaupunkiin.

Maastamuutto vilkastui vuoden 1992 jälkeen. Vuonna 1995 muutti maasta 7 350 yli 15-vuotiaasta henkilöä, joista keski- tai korkea-asteen suorittaneita oli 4 800 eli 66 prosenttia (kuvio 5.25). Heistä keskiasteen tutkinto oli 58 prosentilla ja korkea-asteen tutkinto 42 prosentilla. Myös maahanmuutto on lisääntynyt.

5.25 Keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneen väestön maastamuutto 1975–1995

Nuoret ja koulutetut olivat muuttoalttiimpia. Tutkinnon suorittaneista maastamuuttajista 78 prosenttia oli alle 40-vuotiaita vuonna 1995. 25–29-vuotiaita oli 26 prosenttia. Maastamuuttaneet

naiset olivat koulutetumpia kuin miehet. Naisista 70 prosenttia ja miehistä 61 prosenttia oli suorittanut joko keski- tai korkea-asteen tutkinnon.

Väestön koulutustaso EU-maissa

Seuraavassa vertaillaan väestön koulutustasoa Euroopan Unionin (EU) maissa. Tiedot perustuvat OECD:n tietoihin vuodelta 1995 (*Education at a Glance, OECD Indicators, 1997*).

Väestön koulutustaso kertoo paljon eri yhteiskuntien kehitysvaiheesta. Se vaikuttaa talouden toimintakykyyn ja antaa suuntaviivoja yksityisen ihmisen elämäkululle. Kun seuraavassa vertaillaan 25–64-vuotiaan väestön koulutustasoa, heijastelee se myös työvoiman koulutusrakennetta.

Unesco : International Standard Classification of Education (ISCED)

Väestön koulutustasoryhmittely tässä luvussa:

- Primary or lower secondary (ISCED 1/2)** = suomalaisittain **perusaste** eli se osa väestöstä, jolla ei ole kansa-, keski- tai peruskoulun jälkeistä tutkintoa
- Upper secondary (ISCED 3)** = suomalaisittain suunnilleen **keskiaste** eli se väestö, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisen koulun
- Third level (ISCED)** = suomalaisittain suunnilleen **korkea-aste** eli se väestö, joka on suorittanut ylemmän opistotutkinnon, ammattikorkeakoulutasoisen tai yliopistollisen tutkinnon

Ks. tarkemmin: *ISCED-Key, Koulutusluokitus 31.12.1994, Tilastokeskus*

Kansainvälisissä vertailuissa väestön koulutustasoa mitataan tavallisesti siten, että lasketaan, kuinka suuri osuus väestöstä on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen ja kuinka suuri osuus korkea-asteen tutkinnon. Aineiston luokittamisessa käytetään Unesco:n ISCED-luokitusta. Koulutusta koskevista kansainvälisistä vertailuista on historiallisista, kulttuurisista ja yhteiskuntapoliittisista eroista johtuen oltava varovainen. Väestön koulutustasomittauksissa erityisenä ongelmana ovat tietojenhankinnan käsite- ja menetelmäerot sekä kansainvälisen koulutusluokituksen epäyhtenäinen käyttö eri maissa.

Väestön koulutustasossa on EU-maiden välillä suuria eroja

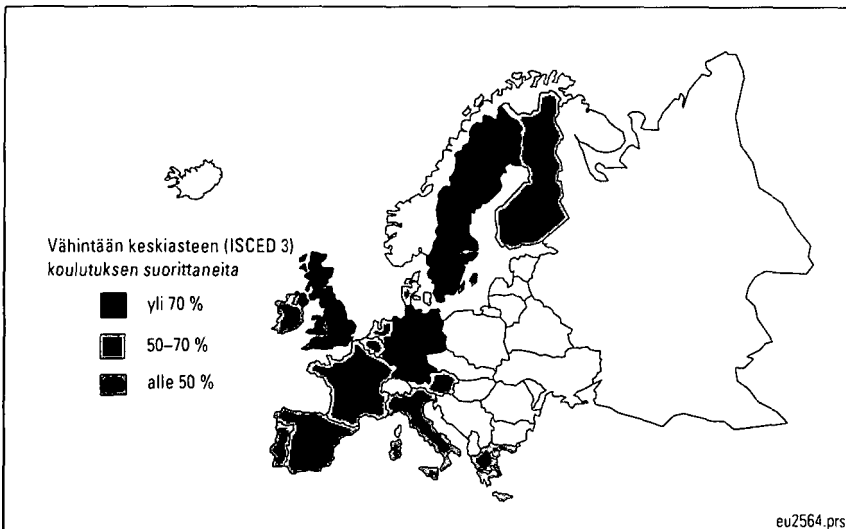
EU-maissa oli vähintään keskiasteen (ISCED 3) koulutuksen (suomalaisittain lukion, ammatillisen koulun, opiston tai yliopiston) suorittaneita noin 54 prosenttia 25–64-vuotiaista vuonna 1995. Osuus vaihteli Saksan 84 prosentista Portugalin 20 prosenttiin. Yli 70 prosentin maita Saksan lisäksi olivat Ruotsi ja Britannia. Näin mitattuna Suomi 65 prosentillaan kuuluu koulutustasoltaan EU-maiden keskiryhmään yhdessä Tanskan, Alankomaiden, Ranskan ja Itävallan kanssa (kuvio 5.26 ja taulukko 5.29). EU:n ulkopuolisista eurooppalaisista maista voi mainita, että esim. Norjassa ja Sveitsissä vähintään keskiasteen (ISCED 3) koulutuksen suorittaneiden osuudet

olivat 80 prosentin luokkaa. Yhdysvalloissa vastaava osuus oli 86 prosenttia 1995.

EU:n eteläisille valtioille on tyypillistä matala koulutustaso. Alle 50 prosentin maita olivat Portugali, Espanja, Italia ja Kreikka. Myös Luxemburgissa ja Irlannissa vähintään keskiasteen suorittaneiden osuus oli alle 50 prosenttia vuonna 1995. Näissä matalan koulutustason maissa väestön koulutustaso on kuitenkin kohentunut nopeasti.

Korkea-asteen (ISCED 5/6/7) tutkinnon suorittaneita oli EU:ssa keskimäärin 18 prosenttia 25–64-vuotiaasta väestöstä. Suomi sijoittuu 21 prosentillaan EU-maiden keskivaiheille yhdessä Tanskan ja Irlannin kanssa. Korkea-asteen suorittaneiden osuudet olivat keskimääräistä suuremmat muissa Pohjoismaissa, Saksassa, Belgiassa, Alankomaissa ja Britanniassa. Etelä-Euroopan maissa näin mitattu koulutustaso oli muita EU-maita matalampi.

Yliopistollisen tai ammattikorkeakoulutasoisen (ISCED 6/7) tutkinnon suorittaneita oli keskimäärin noin 11 prosenttia EU:ssa 1995. Vähintään 13 prosentin maita olivat Tanska, Saksa ja Ruotsi (kuvio 5.28). Norjassa vastaava osuus oli 18 prosenttia, mutta Sveitsissä vain 9. Yhdysvalloissa osuus oli 25 prosenttia.

5.26
Väestön
(25–64-vuotiaat)
koulutustaso
EU-maissa 1995

Lähde: OECD/Education at a Glance, OECD Indicators 1997

**5.27
EU-maiden 25–64-vuotias väestö koulutusasteen mukaan 1995**

Maat suurusjärjestyksessä	Vain perusaste tai vähemmän ¹⁾ (ISCED 1/2)	Keskiaste ²⁾ (ISCED 3)	Korkea-aste ³⁾ (ISCED 5/6/7)	Yhteensä	25–64-vuotiaita Miljoonaa henkeä
	%	%	%	%	
Saksa	16	61	23	100	46,4
Italia	65	27	8	100	31,1
Britannia	24	54	21	100	30,4
Ranska	32	50	19	100	29,9
Espanja	72	12	16	100	18,0
Alankomaat	39	39	22	100	8,5
Kreikka	57	25	17	100	5,5
Belgia	47	29	25	100	5,4
Portugali	80	9	11	100	5,1
Ruotsi	25	46	28	100	4,5
Itävalta	31	62	8	100	4,4
Tanska	38	42	20	100	2,8
Suomi	35	45	21	100	2,8
Irlanti	53	27	20	100	1,7
Luxemburg	71	18	11	100	0,2
Maakeskiarvo	46	36	18	100	..
Seuraavat OECD-maat:					
Sveitsi	18	61	21	100	3,9
Norja	19	53	29	100	2,2

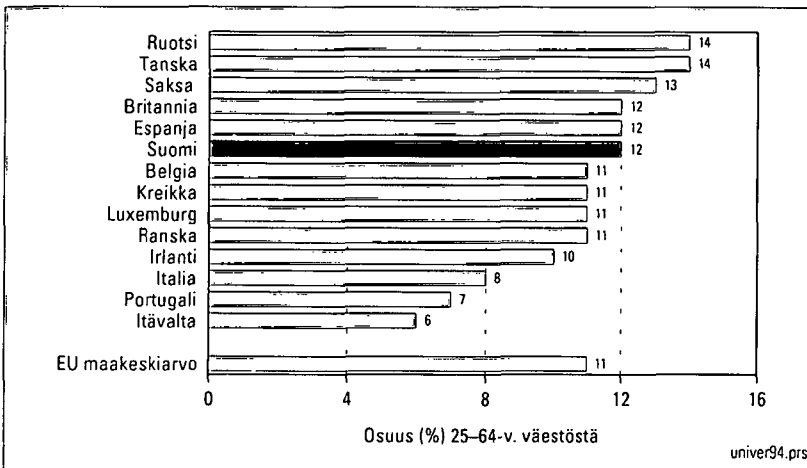
¹⁾ Ei peruskoulun jälkeistä koulutusta, ISCED 1/2, UNESCO

²⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

³⁾ Third level, ISCED 5/6/7, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Väkilukutiedot: Recent demographic developments in Europe 1996, Council of Europe

**5.28
Yliopisto- ja ammatti-korkeakouluasteen (ISCED 6/7) tutkinnon suorittanut väestö (25–64-vuotiaat) eräissä EU-maissa 1995**

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Suomi kuului 12 prosentin osuudellaan EU-maiden keskiryhmään. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneita oli Suomessa noin 0,3 miljoonaa vuonna 1994. Vastava luku EU-maissa oli noin 20 miljoonaa. Vaikka Suomessa tämän väestöryhmän suhteelli-

nen osuus onkin EU-maiden keskivaiheilla, on meidän määrällinen tasomme matalampi kuin esimerkiksi jokaisen eteläeurooppalaisen maan. Saksassa on koko Suomen väestön verran korkeimman koulutuksen suorittaneita.

Nuorten koulutustaso kohoaa

Tämän päivän 25–64-vuotiaiden koulutustaso on tulosta kouluttautumisesta useiden aikaisempien vuosikymmenten aikana. Koulutukseen osallistuminen on lisääntynyt ripeästi toisen maailmansodan jälkeen kaikissa EU-maissa.

Nuoremmat ikäluokat ovat edeltäjiään paremmin koulutettuja. Kun eniten koulutusta saaneesta ikäryhmästä, 25–34-vuotiaista, oli noin kaksi kolmasosaa suorittanut vähintään keskiasteen verran koulutusta, oli vastaava osuus 55–64-vuotiailla reilu kolmasosa vuonna 1995 EU:ssa. Tässä vanhemmassa ikäryhmässä prosenttiosuus vaihteli alle 10 prosentista yli 70 prosenttiin. Suomi kuului 37 prosentillaan EU-maiden keskiryhmään (taulukko 5.29).

Kun nuorten 25–34-vuotiaiden koulutustasoa mitataan vähintään keskiasteen suorittaneilla, kuului Suomi yli 80 prosentin koulutusosuudella vuonna 1995 EU-maiden kärkiryhmään yhdessä Saksan, Britannian, Ruotsin ja Ranskan kanssa. Norjan ja Sveitsin prosenttiosuudet olivat Saksan luokkaa. Yhdysvalloissa osuus oli 87 prosenttia.

5.29 Vähintään keskiasteen (ISCED 3)¹⁾ suorittanut väestö ikäryhmittäin EU-maissa 1995

Maat 25–64-v. osuuden mukaisessa järjestyksessä	Ikä		
	25–64 %	25–34 %	55–64 %
Saksa	84	89	72
Britannia	76	86	59
Ruotsi	75	88	52
Itävalta	69	81	50
Ranska	68	86	42
Suomi	65	83	37
Tanska	62	69	47
Alankomaat	61	70	46
Belgia	53	70	31
Irlanti	47	64	27
Kreikka	43	64	21
Italia	35	49	15
Luxemburg	29	32	20
Espanja	28	47	10
Portugali	20	31	9
Maakeskiarvo	54	67	36
Seuraavat OECD-maat:			
Sveitsi	82	88	73
Norja	81	88	65

¹⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Portugalissa vähintään keskiasteen suorittaneiden osuus oli vain 31 prosenttia eli 69 prosenttia nuorista oli vailla mitään peruskouluasteen jälkeen suoritettavaa koulutusta. Saksassa vastaava kouluttamattomien osuus oli 11 prosenttia ja Suomessa 17 prosenttia.

Suomessa ero nuorten ja vanhempien ikäluokkien koulutustason välillä on huomattavan suuri – prosenttiyksikköinä EU-maiden suurin. Suomessa on panostettu paljon nuorten kouluttamiseen viime vuosikymmenten aikana. Myös Ranskassa nuorten koulutustaso on ripeässä nousussa.

OECD:n ennusteen mukaan vähintään keskiasteen koulutuksen suorittaneiden osuus 25–64-vuotiaasta väestöstä nousee Suomessa vuoteen 2015 mennessä yli 80 prosentin. Vuonna 1995 vastaava osuus oli 65 prosenttia. OECD:n ennusteen mukaan vuonna 2015 Suomen edellä vähintään keskiasteen koulutuksen suorittaneiden osuudessa olisivat vain Saksa, Ruotsi, Britannia ja Ranska.

Kun nuorten koulutustasoa vertaillaan korkeasteen suorittaneiden osuudella, sijoittuu Suomi

5.30 Korkea-asteen (ISCED 5/6/7)¹⁾ suorittanut väestö ikäryhmittäin EU-maissa 1995

Maat 25–64-v. osuuden mukaisessa järjestyksessä	Ikä		
	25–64 %	25–34 %	55–64 %
Ruotsi	28	29	20
Belgia	25	33	13
Saksa	23	21	18
Alankomaat	22	25	14
Britannia	21	23	16
Suomi	21	23	14
Irlanti	20	27	11
Tanska	20	20	14
Ranska	19	25	9
Kreikka	17	26	8
Espanja	16	27	6
Portugali	11	14	6
Luxemburg	11	11	6
Itävalta	8	9	4
Italia	8	8	4
Maakeskiarvo	18	21	11
Seuraavat OECD-maat:			
Norja	29	32	18
Sveitsi	21	22	17

¹⁾ Third level, ISCED 5/6/7, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1997

23 prosentillaan EU-maiden keskivaiheille. Myös koulutustason nousu vanhempiin ikäluokkiin verrattuna on ollut EU-maiden keskimääräisellä tasolla (taulukko 5.30).

Miesten ja naisten koulutustasoerot pienevät

Kaikissa maissa naisten koulutukseen osallistuminen on lisääntynyt nopeammin kuin miesten. Naisten koulutus on laajentunut koulutusasteittain siten, että naiset saavuttavat ensin enemmyyden keskiasteella ja aikaa myöten korkea-asteella. Nykyään jo useammassa kuin joka toisessa EU-maassa alle 35-vuotiaat naiset ovat koulutempia kuin vastaavan ikäiset miehet. Meillä Suomessa oli vuonna 1995 jo alle 55-vuotiaiden naisten koulutustaso korkeampi kuin miesten.

EU-maista vain Irlannissa, Ruotsissa, Suomessa ja Portugalissa naisten koulutustaso oli korkeampi kuin miesten, kun tarkastellaan työikäistä väestöä vuonna 1994 (taulukko 5.31). Irlantilaisen naisten koulutustaso oli 7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin miesten. Suomessa ero naisten hyväksi oli yksi prosenttiyksikkö. Myös Norjassa naisten koulutustaso on korkeampi kuin miesten.

Itävallassa, Saksassa, Britanniassa ja Alankomaissa oli miesten koulutustaso vielä selvästi korkeampi (yli 10 prosenttiyksikköä) kuin nais-

5.31 Väestön (25–64-vuotiaat) koulutustasoerot sukupuolen mukaan 1994

	Vähintään keskiasteen (ISCED 3) ¹⁾ suorittaneet		
	Osuus mies- väestössä %	Osuus nais- väestössä %	Prosentti- osuuksien erotus
Naisten koulutustaso korkeampi			
Irlanti	42	49	7
Ruotsi	71	74	3
Suomi	63	64	1
Portugali	19	19	0
Miesten koulutustaso korkeampi			
Belgia	51	48	3
Italia	35	31	4
Kreikka	47	43	4
Espanja	29	24	5
Ranska	71	63	8
Tanska	64	56	8
Alankomaat	65	54	11
Britannia	80	69	11
Saksa	90	78	12
Itävalta	75	61	14

¹⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators, 1996/perusaineisto*

ten. Itävallassa miesten osuus vähintään keskiasteen suorittaneista 25–64-vuotiaista miehistä oli 14 prosenttiyksikköä korkeampi kuin naisten vastaava luku. Myös Sveitsissä olivat miehet koulutempia kuin naiset.

Lähteet

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 1996

OECD, Education at a Glance, OECD Indicators 1996

OECD, Education at a Glance, OECD Indicators 1997

Tilastokeskus, Vuoden 1950 yleinen väestölaskenta, C102 ja yleinen väestölaskenta 1960, VIII ja IX

Tilastokeskus, Väestölaskennan pitkäaikaistiedosto

Tilastokeskus, Väestön koulutus rakenne kunnittain 31.12.1995, SVT Koulutus 1997:1

Tilastokeskus, väestötillastot

6

AIKUISKOULUTUS JA SUOMALAISTEN KIELITAITO

AIKUISKOULUTUS	156
Aikuiskoulutukseen osallistuminen	156
Työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus	157
<i>Henkilöstökoulutus</i>	158
<i>Omaehtoinen työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus</i>	160
<i>Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus</i>	160
Aikuiskoulutuksen tarve	161
Oppilaitosten aikuiskoulutus	162
Ammatillinen aikuiskoulutus eräissä OECD-maissa	163
SUOMALAISTEN KIELITAITO	165
Kielikoulutuksen tarve	167

*Tiedot väestön koulutukseen osallistumisesta sekä suomalaisten kielitaidosta perustuvat Aikuiskoulutustutkimus 1995:een, joka on kolmas Tilastokeskuksen aikuiskoulutukseen osallistumista kartoittava tutkimus. Tutkimuksen perusjoukko-
kona ovat 18–64-vuotiaat Suomessa pysyvästi asuvat henkilöt. Tämänikäisiä oli Suomessa vuonna 1995 kaikkiaan runsaat 3,2 miljoonaa. Otokseen poimittiin systemaattisella otannalla yhteensä 5 005 henkilöä. Aineisto kerättiin vuoden 1995 syys-joulukuun aikana käyntihaastatteluina. Haastatteluja saatiin 4 107. (Ks. julkaisu Aikuisopiskelu Suomessa.)*

Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutukseen osallistuminen

Koulutukseksi katsotaan aikuiskoulutustutkimuksessa kaikki sellainen opiskelu, joka on kestänyt yhteensä vähintään 6 tuntia. Myös kesken jätetty opiskelu lasketaan mukaan, jos koulutukseen on osallistuttu vähintään 6 tunnin ajan. Koulutukseksi katsotaan toiminta, joka on erikseen organisoitu ja järjestetty ja jonka tavoitteena on saada aikaan oppimista. Tälle toiminnalle on ominaista ennalta laadittu opetussuunnitelma tai opetusohjelma ja järjestelyistä vastaa koulutuksen tuottaja tai organisoija. Informaatio-, mainos- ja myyntitilaisuuksia tai kokouksia ei katsota koulutukseksi.

Aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ohjattujen oppimistilaisuuksien järjestämistä aikuisille, jotka aikaisemmin päättäneen tai keskeyttäneen koulujärjestelmäkoulutuksen jälkeen tavallisesti toimivat tai ovat toimineet työelämässä. Tunnusomaista on, että koulutus on erityisesti aikuisia ajatellen järjestettyä ja organisoitua. Erona koulujärjestelmäkoulutukseen voivat olla esim. opetuksen ajankohta ja opetustavat. Aikuiskoulutustutkimuksessa aikuiskoulutus on rajattu koulutusta antavan organisaation (oppilaitoksen, koulutusyrityksen tms. koulutuksen järjestäjän) perusteella.

Aikuiskoulutukseen eli erityisesti aikuisia varten järjestettyyn ja organisoituun koulutukseen osallistui vuonna 1995 noin 1,6 miljoonaa henkeä, mikä on 48 prosenttia 18–64-vuotiaista. Osallistuneiden määrä on runsaat 600 000 henkeä enemmän kuin vuonna 1980. Naiset osallistuivat koulutukseen miehiä enemmän (taulukko 6.1).

Työhön tai ammattiin liittyvää aikuiskoulutusta oli saanut työvoimasta 43 prosenttia, mikä vastaa noin miljoonaa työvoimaan kuuluvaa henkilöä. Yleissivistävään, harrastustavoitteiseen tai muuhun aikuiskoulutukseen osallistui 18 prosenttia 18–64-vuotiaista eli 500 000 henkeä. Näistä aikuisopiskelijoista oli naisia peräti 70 prosenttia.

Suurin osa aikuiskoulutuksessa olleista oli osallistunut opintoihin, jotka oli järjestetty joko työpaikalla tai erityisessä täydennyskoulutusta antavassa yrityksessä. Puolet palkansaajista eli vajaa miljoona henkeä oli osallistunut näin järjestettyyn koulutukseen. Seuraavaksi yleisintä oli opiskelu kansalaisopistoissa, joissa opintoja harjoitti runsaat 400 000 aikuista. Järjestöjen, liittojen tai yhdistysten järjestämässä koulutustilaisuuksissa oli ollut noin 300 000 henkeä. Korkeakoulujen ja kesäyliopistojen aikuiskoulutuspalveluja käytti yli 100 000 ihmistä.

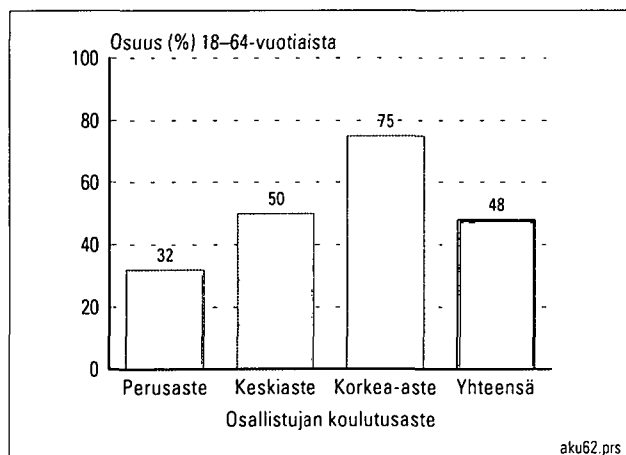
Ulkomailla oli vuonna 1995 opiskellut aikuisista pari prosenttia eli yli 60 000 henkeä. Joskus elämänsä aikana ulkomailla opiskelleita oli 18–64-vuotiaista 15 prosenttia.

Oppilaitosten tarjoamaa aikuiskoulutusta esitellään erikseen omassa luvussaan.

Pitkän koulutuksen saaneet osallistuvat aikuiskoulutukseen eniten (kuvio 6.2). Lyhyen ja pitkän koulutuksen saaneiden väliset osallistumiserot kasvoivat vuosien 1980 ja 1990 välillä, mutta vuoden 1990 jälkeen ovat erot vähän tasoittuneet.

6.1 Aikuiskoulutukseen osallistuminen 1980, 1990 ja 1995 sukupuolen mukaan

	Osallistuneita 18–64-vuotiaasta väestöstä					
	1980		1990		1995	
		%		%		%
Miehistä	400 000	27	698 000	43	706 000	43
Naisista	541 000	37	829 000	52	850 000	53
Yhteensä	941 000	32	1 527 000	47	1 556 000	48

6.2 Aikuiskoulutukseen osallistuminen 1995 osallistujan koulutusasteen mukaan

Koulutusasteluokitus

- Perusaste** = kansakoulun, keskikoulun tai peruskoulun suoritus. Tähän sisältyvät myös ne, jotka eivät olleet suorittaneet mitään koulutusta loppuun sekä ne, joiden koulutustasoa ei tunneta (Koulutusluokituksen asteet 1 ja 2)
- Keskiaste** = ammatillisen koulun tai ylioppilastutkinnon suorittaneet (Koulutusluokituksen asteet 3 ja 4)
- Korkea-aste** = pääosa ammatillisen opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot ja yliopistotutkinnot (Koulutusluokituksen asteet 5, 6, 7 ja 8)

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

Työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus

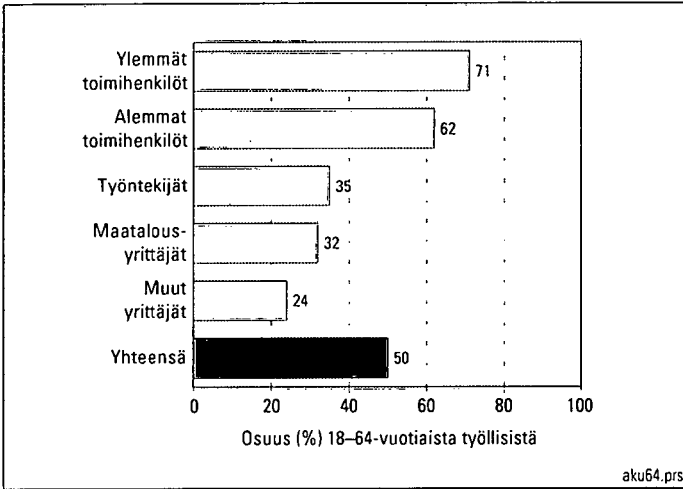
Suurin osa aikuiskoulutuksesta on ammatillista eli koulutukseen osallistutaan työhön tai ammattiin liittyvistä syistä. Tällaisesta koulutuksesta on osallistumistapausten määrällä mitattuna selvästi suurin osa työnantajan tuella tapahtuvaa, josta työttömät eivät pääse osallisiksi. Näin työttömien määrän suuri kasvu 1990-luvulla heijastuu selvästi aikuiskoulutukseen osallistumista kuvaaviin lukuihin. Vuonna 1995 oli työttömiä yli 300 000 enemmän kuin vuonna 1990.

Työhön tai ammattiin liittyvässä aikuiskoulutuksessa oli vuonna 1995 noin miljoona aikuisikäistä eli 43 prosenttia työvoimasta. Naiset osallistuivat

myös työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen aktiivisemmin kuin miehet. Heistä 46 prosentilla oli tämältyyppisiä opintoja, kun miehistä niitä harjoitti 39 prosenttia.

6.3 Työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen osallistuminen 1990 ja 1995 sukupuolen mukaan

	Osallistuneita 18-64-vuotiaasta työvoimasta			
	1990	1995	%	%
Miehistä	535 000	504 000	41	39
Naisista	557 000	528 000	48	46
Yhteensä	1 092 000	1 032 000	44	43

6.4 Työllisen työvoiman osallistuminen työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen 1995 sosioekonomisen aseman mukaan

Työssä käyvien osallistuminen työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen on vuodesta 1990 lisääntynyt, vuonna 1990 heistä oli koulutuksessa 45 prosenttia, viisi vuotta myöhemmin 50 prosenttia (kuviot 6.4). Työttömistä osallistui vuonna 1995 työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen 13 prosenttia.

Työssä käyvät toimihenkilöt osallistuivat koulutukseen enemmän kuin työntekijät ja toimihenkilöistä ylempät toimihenkilöt enemmän kuin alemmat toimihenkilöt.

Henkilöstökoulutus

Suurin osa työhön tai ammattiin liittyvästä aikuiskoulutuksesta on työnantajan tuella tapahtuvaa eli koulutus on ns. henkilöstökoulutusta. Työnantaja on voinut tukea koulutukseen osallistumista rahoittamalla koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kokonaan tai osittain tai antamalla mahdollisuuden osallistua koulutukseen työajalla.

Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden määrien vertailussa on syytä ottaa huomioon muutokset palkansaajarakenteessa. Palkansaajien määrä on vähentynyt ja heidän koulutuksensa on entistä korkeampi. Yli puolet työssä käyvistä palkansaajista, yhteensä noin 831 000 henkeä, sai vuonna 1995 henkilöstökoulutusta eli osallistui koulu-

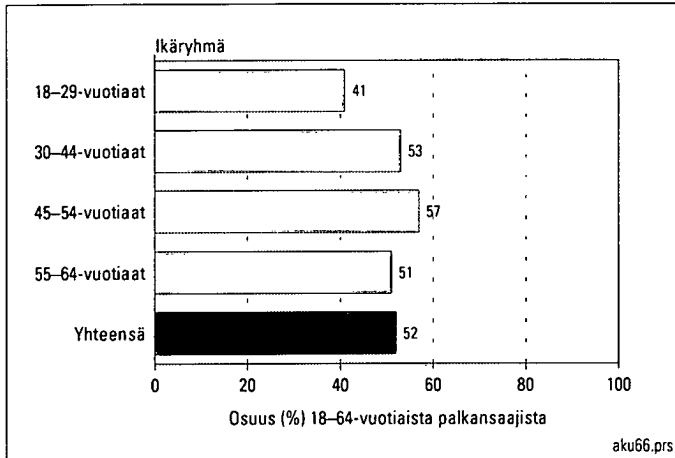
tukseen työnantajansa tuella. Naispalkansaajista oli henkilöstökoulutuksessa ollut 55 prosenttia ja miespalkansaajista 49 prosenttia.

Eniten henkilöstökoulutusta olivat saaneet 45-54-vuotiaat palkansaajat, joista 57 prosenttia oli ollut koulutuksessa. Vuoden 1990 jälkeen kouluttautumistaan ovat eniten lisänneet yli 44-vuotiaat palkansaajat (kuviot 6.6).

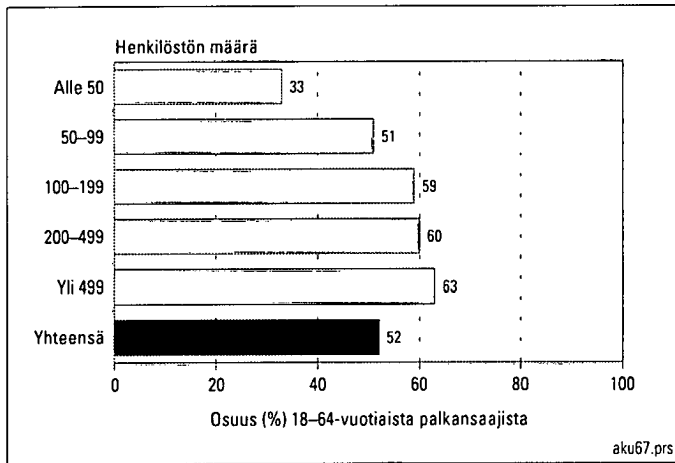
Toimihenkilöammateissa työskentelevät osallistuivat henkilöstökoulutukseen eniten. Ylempistä toimihenkilöistä oli henkilöstökoulutusta vuonna 1995 saanut 69 prosenttia, alemmista toimihenkilöistä 58 prosenttia ja työntekijöistä 33 prosenttia. Ylempistä toimihenkilöistä osallistuivat naiset miehiä enemmän, työntekijöistä miehet naisia enemmän.

6.5 Henkilöstökoulutukseen osallistuminen 1990 ja 1995 sukupuolen mukaan

	Osallistuneita 18-64-vuotiaista palkansaajista			
	1990		1995	
		%		%
Miehistä	468 000	45	394 000	49
Naisista	501 000	50	437 000	55
Yhteensä	969 000	47	831 000	52

6.6 Henkilöstökoulutukseen osallistuminen 1995 ikäryhmän mukaan

6.7 Henkilöstökoulutukseen osallistuminen 1995 yrityksen koon mukaan

Eri asemissa toimivien osallistumiserot ovat vuoden 1990 jälkeen tasoittuneet. Kun henkilöstökoulutus lisääntyi vuosien 1980 ja 1990 välillä erityisesti toimihenkilöiden ryhmissä, on vuoden 1990 jälkeen ylempien toimihenkilöiden koulutukseen osallistuminen hieman vähentynyt ja työntekijöiden selvästi lisääntynyt.

Pienten, alle 50 hengen yritysten palkansaajat olivat osallistuneet henkilöstökoulutukseen vähiten. Heistä oli koulutuksessa ollut 33 prosenttia. 50-99 hengen yritysten palkansaajista oli koulutukseen osallistunut yli puolet ja 100-499 hengen yrityksissä oli palkansaajista osallistunut 60 prosenttia. Suurissa yrityksissä, joissa työskenteli vähintään 500 henkeä, oli koulutusta saanut 63 prosenttia palkansaajista (kuviot 6.6 ja 6.7).

Henkilöstökoulutukseen vuonna 1995 osallistuneet olivat saaneet koulutusta keskimäärin viisi päivää. Kolmasosa koulutuksessa olleista oli ollut koulutuksessa 6-20 päivää ja joka kymmenes yli 20 päivää. Koulutuspäiviä oli yleensä sitä useampia, mitä paremmassa työasemassa henkilö toimi. Koulutuksessa olleet ylemmät toimihenkilöt olivat saaneet keskimäärin seitsemän päivää koulutusta, työntekijät keskimäärin kolme.

Palkansaajat olivat osallistuneet eniten tietotekniikan alan henkilöstökoulutukseen. Tietotekniikkaa oli opiskellut henkilöstökoulutuksessa olleista runsas neljäsosa eli yli 200 000 palkansaajaa. Osuus kaikista palkansaajista laskettuna on 13 prosenttia. Eniten atk-alan koulutus suuntautui toimihenkilöille (taulukko 6.8).

6.8 Henkilöstökoulutuksen sisältö 1995

Koulutussisältö	Henkilöstökoulutukseen osallistuneita eri sisältöisissä koulutuksissa sekä osuus kaikista henkilöstökoulutukseen osallistuneista	%
Tietotekniikan hyväksikäyttö	215 000	26
Oikeus-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet / Johtaminen, esimiestaidot	201 000	24
Liiketalous, markkinointi, toimistoala	157 000	19
Hoitoalojen koulutus	133 000	16
Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus	127 000	15
Palvelutyö / Työsuojelu, vartiointi, palo-, pelastus- ja sotilastyö	112 000	13
Opettajankoulutus	68 000	8
Vieraat kielet	55 000	7
Muut aineet yhteensä	61 000	7

Lukuja ei voi laskea yhteen, koska sama henkilö on voinut osallistua yhteen tai useampaan koulutukseen. Työnantajan tukemaan aikuiskoulutukseen osallistuneita oli vuonna 1995 yhteensä 831 000 henkeä eli 52 prosenttia 18–64-vuotiaista palkansaajista.

Lähes yhtä suuri joukko palkansaajia oli osallistunut oikeus-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden alan tai johtamisen aikuiskoulutukseen, miehet hieman useammin kuin naiset. Suuri osa näistä opinnoista oli työyhteisöön ja sen kehittämiseen sekä ammattijärjestöjen toimintaan liittyvää koulutusta (taulukko 6.8).

Koulutukseen ei kuitenkaan aina ole mahdollista osallistua, vaikka haluaisikin. Työajalla tapahtuvaan ja työnantajan kustantamaan koulutukseen osallistumista estävät usein työkiireet, 59 prosenttia palkansaajista ilmoitti kiireiden estävän opiskelua. Usein esteeksi mainittiin myös se, että sopivaa koulutusta ei ole tai siihen on vaikea päästä. (Ks. tarkemmin *Aikuisopiskelu Suomessa*.)

Omaehtoinen työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus

Vajaa 100 000 henkeä eli kuutisen prosenttia 18–64-vuotiaista palkansaajista oli vuonna 1995 työhön tai ammattiin liittyvässä aikuiskoulutuksessa siten, ettei käyttänyt koulutukseen työaikaa eikä työnantaja tai ammattiliitto tukenut koulutuksesta aiheutuissa kustannuksissa.

Tällä tavoin omaehtoisesti ammatillisia aikuisopintoja harjoittavista palkansaajista oli suurin osa (71 prosenttia) naisia. Palkansaajanaisista näin opiskeli 8 prosenttia, miehistä kolmisen prosent-

tia. Vuoteen 1990 verrattuna ei osallistumisosuudessa ole tapahtunut juurikaan muutoksia.

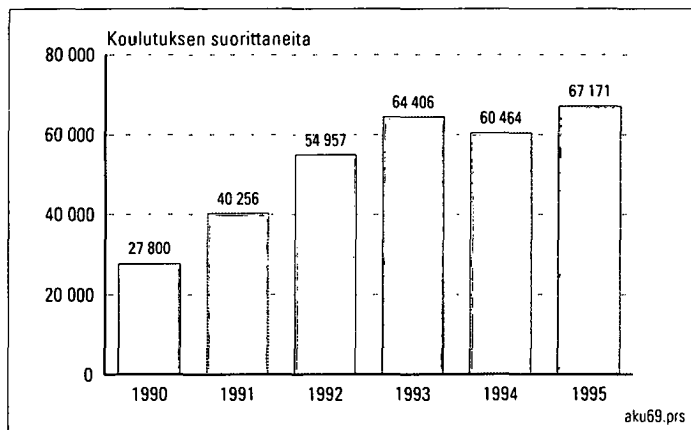
Omaehtoiseen koulutukseen käytettiin useampia päiviä kuin henkilöstökoulutukseen. Omalla ajallaan ja kustannuksellaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuneista 38 prosenttia käytti koulutukseen aikaa 1–5 päivää, vajaa kolmasosa yli 20 päivää. Keskimääräinen koulutuspäivien määrä oli yhdeksän.

Sen lisäksi, että naiset opiskelivat ammattiin liittyviä opintoja tällä tavoin omaehtoisesti enemmän kuin miehet, he myös olivat olleet koulutuksessa useampia päiviä. Naisilla keskimääräinen koulutuspäivien määrä oli 10, miehillä 5.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Työvoimapolitiittisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan tässä työvoimaviranomaisten työvoimapolitiittisin perustein tilaamaa koulutusta. Tiedot perustuvat työministeriön työnhakijarekisteriin.

Työvoimakoulutuksen suorittaneiden määrä on kasvanut koko 1990-luvun. Vuonna 1995 työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen suoritti 67 200 henkilöä (kuvio 6.9). Määrä oli 12 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Valmistuneista 79 prosenttia suoritti koulutuksen koululaitoksen oppilaitoksissa ja 21 prosenttia yrityksissä.

6.9 Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen suorittaneet 1990–1995

Lähde: Ammatilliset oppilaitokset 1996, Tilastokeskus

Työvoimapolitiittisen koulutuksen vuonna 1995 suorittaneista oli miehiä 35 200 ja naisia 32 000.

Aikuiskoulutuksen tarve

Vajaa puolet (47 prosenttia) työvoimaan kuuluvista eli 1,1 miljoonaa 18–64-vuotiasta tarvitsee oman ilmoituksensa mukaan lisää ammattitaitoa kehittävää ja uraa edistävää koulutusta jollain muulla alalla kuin kielissä. Yhtä suuri osa vastaajista ilmoitti tarvitsevänsä myös kielikoulutusta. Kielikoulutustarvetta tarkastellaan myöhemmin omissa kohdassa.

Eniten ammattitaitoa kehittävä tai uraa edistävän koulutuksen tarvetta ilmoittivat ne, jotka olivat aikaisemminkin osallistuneet työhön tai ammatin liittyvään aikuiskoulutukseen eniten. Heitä olivat 30–34-vuotiaat, pitkän pohjakoulutuksen saaneet ja toimihenkilöasemissa työskentelevät tai muut kuin maataloudessa toimivat yrittäjät.

Palkansaajista vähiten koulutustarvetta kokivat pienissä yrityksissä työskentelevät. Alle 50 hengen yrityksissä toimivista palkansaajista 42 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä lisää ammattitaitoa tai uraa edistävää koulutusta. Näissä pienissä yrityksissä oli myös vähiten osallistuttu henkilöstökoulutukseen, koulutuksessa oli ollut 33 prosenttia palkansaajista. Yli 499 hengen yrityksissä toimivista palkansaajista 48 prosenttia totesi tarvitsevänsä lisäkoulutusta. Heistä oli tätä suurempi osuus, 63 prosenttia, osallistunut edeltävän vuoden aikana henkilöstökoulutukseen (taulukko 6.10).

Eniten tarvitaan tietotekniikan hyväksikäyttöön liittyvää koulutusta, jota ilmoitti tarvitsevänsä viidennes vastaajista. Seuraavaksi eniten tarvitaan kaupan, markkinoinnin ja liiketalouden alan koulutusta.

Työssä käyvät uskoivat lisäkoulutuksesta olevan apua erityisesti uuden työpaikan saannissa ja työtehtävien hoitamisessa. Tätä mieltä oli kaksi kolmesta työssä käyvästä. Yli puolet työllisistä uskoi lisäkoulutuksen auttavan myös uralla etenemisessä.

6.10 Palkansaajien työhön liittyvän koulutuksen tarve (pl. kielikoulutus) ja henkilöstökoulutukseen osallistuneet 1995

Yrityksen henkilökuntamäärän mukaan

Yrityksen koko	Koki koulutus-tarvetta	Oli osallistunut koulutukseen tutkimushetkeä edeltävien 12 kuukauden aikana	Palkansaajat (18–64-vuotiaat)
	18–64-vuotiaista palkansaajista:		
	%	%	
1–49 henkeä	42	33	452 000
50–99 henkeä	51	51	103 000
100–199 henkeä	47	59	115 000
200–499 henkeä	45	60	173 000
Yli 499 henkeä	48	63	677 000
Ei osaa sanoa	36	37	90 000
Kaikki	45	52	1 610 000

Työelämän muuttumisen uskotaan lisäävän kouluttautumisen tarvetta. Palkansaajista 42 prosenttia uskoi olevan hyvin tai melko todennäköistä, että heidän nykyinen työnsä muuttuu ratkaisevasti esimerkiksi työtavoiltaan tai työvälineitään seuraavien viiden vuoden aikana. Erittäin epätodennäköisenä muuttumista piti 26 prosenttia palkansaajista. Toimihenkilöt pitivät työn muuttumista todennäköisempänä kuin työntekijät.

Vapaa-aikaan tai harrastuksiin liittyvän koulutuksen (pl. kielikoulutus) tarvetta ilmoitti kokevansa 23 prosenttia vastaajista. Määränä tämä on yli 700 000 henkilöä. Kieliä halusi muista kuin työsyistä opiskella vastaajista 59 prosenttia. Ha-

lukkuutta vapaa-ajan kieliopintoihin tarkastellaan erikseen.

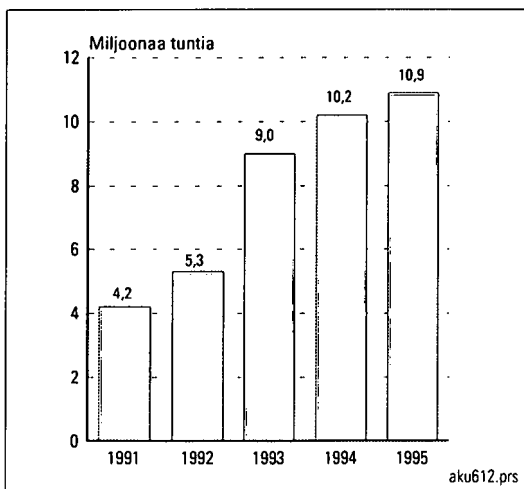
Naiset olivat vapaa-ajan koulutuksesta kiinnostuneempia kuin miehet. Eniten vapaa-ajan käyttöön tai harrastuksiin liittyvää koulutusta ilmoittivat tarvitsevansa pitkän pohjakoulutuksen saaneet ja hyvässä työasemassa olevat ja 30–34-vuotiaat. 30–34-vuotiaista vapaa-ajan koulutushaluja ilmoitti lähes kolmasosa.

Oppilaitosten aikuiskoulutus

Seuraavassa esitetyt oppilaitosten aikuiskoulutusta koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen aineistoihin. Lisätietoja oppilaitosten aikuiskoulu-

6.11 Oppilaitosten aikuiskoulutus koulutustyypeittäin 1995

Koulutustyyppi	Osallistujia	Muutos edellisestä vuodesta %	Opetustunteja	Muutos edellisestä vuodesta %
Peruskoulu (koko oppimäärä ja aineopintokurssit)	31 400	-26,0	106 000	-12,5
Lukio (koko oppimäärä ja aineopintokurssit)	212 800	-2,8	301 000	1,9
Ammatillinen, tutkintoon johtava aikuiskoulutus	38 500	-5,3	1 536 000	5,1
Jatkolinja	36 700	10,0	1 084 000	10,5
Opettajankoulutus	2 000	0,7	68 000	-16,0
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	105 300	16,2	3 413 000	17,6
Oppisopimuskurssi	12 000	-6,0	196 000	47,9
Avoin yliopisto-opetus	101 600	11,9	182 000	2,8
Työnantajan tilaama kurssi	313 000	29,4	606 000	25,4
Muu aikuiskoulutus	1 866 700	1,1	3 444 000	-1,8
Yhteensä	2 720 000	3,8	10 936 000	7,8

6.12 Oppilaitoksissa järjestetyn aikuiskoulutuksen opetustunnit 1991–1995

tuksesta saa Koulutus-sarjan julkaisusta "Oppilaitostilastot 1997".

Vuonna 1995 kirjattiin oppilaitosten järjestämässä aikuiskoulutuksessa osallistujia 2,7 miljoonaa ja opetusta annettiin 11 miljoonaa tuntia. Osallistujien

6.13 Koululaitoksen oppilaitoksissa järjestetyn aikuiskoulutuksen osallistujat ja opetustunnit 1995

Oppilaitostyyppi	Osallistujat	Opetustunnit
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	142 683	3 529 250
Kansalaisopistot	1 115 941	1 981 799
Kansanopistot	117 842	641 428
Ammattioppilaitokset	42 977	612 684
Kauppaoppilaitokset	51 293	584 007
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	285 719	576 066
Terveystuho-oppilaitokset	32 428	522 905
Yliopistot (täydennyskoulutuskeskukset)	125 930	372 842
Teknilliset oppilaitokset	27 152	276 178
Aikuiskurssit	147 896	222 115
Opintokeskukset	259 698	199 853
Sosiaalialan oppilaitokset	9 257	166 138
Musiikkioppilaitokset	10 663	157 983
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	7 068	156 344
Maatalousalan oppilaitokset	29 683	143 595
Päivälukioiden aikuislinjat	96 093	135 928
Liikunnan koulutuskeskukset	89 002	98 475
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	14 853	95 759
Muut ammatilliset oppilaitokset	12 561	95 409
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	7 535	85 067
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	5 719	78 377
Ammatilliset erityisoppilaitokset	3 467	76 172
Kesäyliopistot	73 526	60 159
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	7 990	40 888
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	1 083	19 382
Merenkulttuurioppilaitokset	1 955	7 006
Yhteensä	2 720 014	10 935 809

Aikuiskoulutukseen on tässä taulukossa luettu seuraavat koulutustyyppit:

- peruskoulun koko oppimäärä ja perusasteen aineopintokurssit
- lukion koko oppimäärä ja lukioasteen aineopintokurssit
- ammatilliseen tutkintoon johtavat aikuiskoulutuslinjat
- jatkolinjat
- opettajankoulutukset (ammatillista koulutusta ja työkokemusta vaativat opettajankoulutukset)
- työvoimapolitiittiset aikuiskoulutukset
- oppisopimuskurssit
- avoin yliopisto-opetus
- työnantajan tilaamat kurssit
- muut yleissivistävänä tai ammatillisena tarjotut aikuiskoulutukset

määrä lisääntyi edellisestä vuodesta neljä prosenttia ja opetustuntien määrä kahdeksan prosenttia. Yli tuhat oppilaitosta järjesti aikuiskoulutusta.

Työnantajien tilaamalla kursseilla oli osallistujia yli 300 000, lukio-opetuksessa yli 200 000 ja työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa ja avoimessa yliopisto-opetuksessa yli 100 000 osallistujaa. Suurimman ryhmän muodostavat ns. omaehtoiseen aikuiskoulutukseen osallistuneet (ryhmä "muu aikuiskoulutus"), joita kirjattiin melkein 2 miljoonaa (taulukko 6.11).

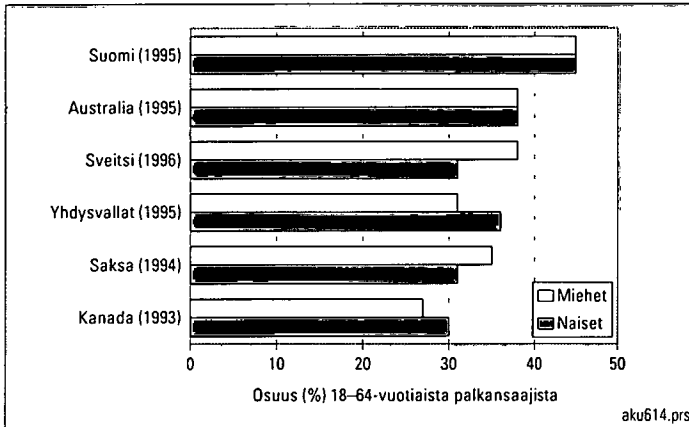
Työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa annettiin opetustunteja kaikkiaan 3,4 miljoonaa, mikä on kaikista oppilaitosten tarjoamista aikuiskoulutuksen opetustunneista melkein kolmannes. Opetustuntien määrä on lisääntynyt koko 1990-luvun (kuvio 6.12).

Eniten opetusta antoivat ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja toiseksi eniten kansalaisopistot (taulukko 6.13).

Ammatillinen aikuiskoulutus eräissä OECD-maissa

Osaava työvoima tunnustetaan tänä päivänä yhteiskuntien menestymisen perusedellytykseksi. Koulutusta pidetään tehokkaimpana tapana ylläpitää osaavan työvoiman tietoja ja taitoja. Koulutusta pidetään myös tehokkaana mekanismina työttömyyden vastustamisessa. (Ks. *Education at a Glance 1997, OECD.*)

OECD:n julkaisussa *Education at a Glance* on esitetty kansallisiin työvoimatutkimuksiin perustuvat tiedot työvoiman osallistumisesta työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen vuoden aikana kuudessa eri OECD-maassa (Suomessa, Australiassa, Sveitsissä, Yhdysvalloissa, Saksassa ja Kanadassa). Työllisestä työvoimasta koulutukseen osallistuvien osuudet vaihtelevat näissä maissa 28 prosentista 45 prosenttiin. Koulutuksessa olleiden osuutta kuvaava Suomen luku poikkeaa aikuiskoulutustutkimuksen tuloksesta mittaustavasta johtuen. Mittaustekniset seikat vaikuttavat ylipäättäänkin tietojen vertailukelpoisuuteen eri maiden välillä. Koulutukseen osallistumista kuvaavia väestöryhmien välisiä eroja ko-

6.14

Työhön tai ammattiin liittyvään aikuis-koulutukseen yhden vuoden aikana osallistuneita eräissä OECD-maissa

Lähde: Education at a Glance 1997, OECD

rostavia tuloksia voidaan kuitenkin pitää melko luotettavina (kuvio 6.14).

Vertailumaissa miehet ja naiset osallistuvat työhön tai ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen suurin piirtein yhtä paljon. Osallistumisosuudet ovat yleensä alempia vanhempien työntekijöiden keskuudessa. Suomessa tilanne poikkeaa tästä yleisestä suuntauksesta, koska aikuiskoulutustutkimuksen mukaan osallistumisaktiivisuus Suomessa laskee vasta 54 ikävuoden jälkeen ja on ikäryhmässä 55–64-vuotiaat korkeampi kuin alle 30-vuotiailla (ks. myös kuvio 6.6).

Työhön tai ammattiin liittyvään lisäkoulutukseen osallistuminen on kaikissa vertailumaissa selvästi yhteydessä aiemmin suoritetun koulutuksen tasoon riippumatta siitä, ovatko henkilöt työllisiä vai työttömiä. Työlliset osallistuvat työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen enemmän kuin työttömät.

Sekä kansallisten työvoimatutkimusten tulokset että kansainvälisen aikuisten lukutaitotutkimuksen (IALS = International Adult Literacy Survey) tulokset todistavat, että osallistuminen työhön tai ammattiin liittyvään lisäkoulutukseen on vastaajan oman koulutustason lisäksi yhteydessä myös vastaajan isän koulutustasoon. Korkean koulutuksen suorittaneiden isien lapset osallistuvat työhön tai ammattiin liittyvään lisäkou-

lutukseen enemmän kuin vähemmän koulutettujen isien. Tällainen yli sukupolvien siirtyvä koulutuksen kasautuminen todentuu kaikissa lukutaitotutkimuksen toteuttaneissa maissa. (*Education at a Glance; Literacy, Economy and Society.*)

Vaikka suurin osa työhön tai ammattiin liittyvästä lisäkoulutuksesta onkin työnantajan tukemaa, myös melkoinen määrä työhön liittyvää koulutusta hankitaan ilman työnantajan tukea. Sekä Kanadassa että Yhdysvalloissa noin 10 prosenttia aikuisista osallistui jonkinlaiseen työhön liittyvään koulutukseen ilman työnantajan tukea. Suomessa vastaava osuus oli Aikuiskoulutustutkimus 1995:n mukaan kuutisen prosenttia (ks. edellä kappale "Omaehtoinen työhön tai ammattiin liittyvä aikuiskoulutus").

Myös koulutuksen esteitä ja vaikeuksia koskevat kansainväliset tulokset ovat yhdensuuntaisia Aikuiskoulutustutkimus 1995:n tulosten kanssa. Kansainvälisen aikuisten lukutaitotutkimuksen mukaan koulutukseen osallistumattomat korostivat koulutuksen esteinä sen hetkiseen elämäntilanteeseensa liittyviä tekijöitä kuten ajan puutetta, työkiireitä ja perhevelvoitteita. Koulutuksen järjestelyihin liittyvistä esteistä yleisimmin tulivat esille taloudelliset tekijät (esimerkiksi kurssit olivat liian kalliita tai rahasta oli ylipäättään puutetta).

Suomalaisten kielitaito

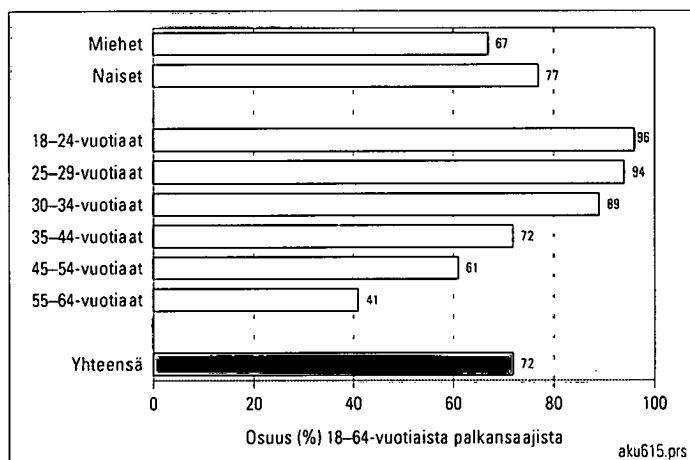
Suomalaisista 72 prosenttia sanoo osaavansa vähintään yhtä vierasta kieltä ainakin jonkin verran. Luku vastaa noin 2,3 miljoonaa suomalaista. Englantia osataan eniten ja parhaiten.

Aikuis-koulutustutkimukseen haastatellut arvioivat itse kielitaitonsa tason heille annetuista valmiista luokituksesta. Osaamisen alin taso tarkoittaa selviytymistä tutuista rutiinitilanteista, ylin taso selviytymistä melkein kuin syntyperäinen. Luokitus laadittiin käyttäen pohjana kansainvälistä kielitaitoluokitusta, jota muokattiin haastattelukäytäntöön soveltuvaksi.

Nuoret osaavat vieraita kieliä selvästi paremmin kuin vanhemmat ja naiset enemmän kuin miehet. Nuorten kielitaitoon vaikuttaa siirtyminen perus-

koulujärjestelmään vuosina 1972–1975 sekä peruskoulun jälkeisen koulutuksen voimakas laajentuminen. Lähes kaikki alle 35-vuotiaat ovat suorittaneet peruskoulun (kuvio 6.15).

Mitä pidemmän koulutuksen henkilö on suorittanut, sitä todennäköisemmin hän osaa vieraita kieliä. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista lähes kaikki (98 prosenttia) ilmoittivat osaavansa ainakin jonkin verran vähintään yhtä kieltä. Keskiasteen tutkinnon suorittaneilla osuus oli 78 prosenttia. Pelkän perusasteen koulutuksen saaneistakin puolet arvioi osaavansa vieraita kieliä. Erot eri pituisen pohjakoulutuksen saaneiden välillä kasvavat, kun tarkastellaan, kuinka hyvin kieltä osataan.

6.15
Vähintään yhtä vierasta kieltä ainakin jonkin verran osaavat sukupuolen ja iän mukaan

6.16 Yleisimpiä vieraita kieliä osaavien osuudet 18–64-vuotiaasta väestöstä osaamistason mukaan

Osaamistaso	Kieltä osaavien osuus 18–64-vuotiaasta väestöstä				
	Englanti %	Ruotsi %	Saksa %	Ranska %	Venäjä %
Selviytyy melkein kuin syntyperäinen	2	2	0	0	0
Selviytyy vaivattomasti julkisissa kielenkäyttötilanteissa	11	3	1	0	0
Selviytyy hyvin käytännön kielenkäyttötilanteissa	19	12	3	1	0
Selviytyy kohtalaisesti arkielämän puhetilanteissa	20	21	9	2	1
Selviytyy tutuissa rutiinitilanteissa	14	17	16	5	3
Ei osaa kieltä lainkaan	34	45	71	92	95
Yhteensä	100	100	100	100	100

Vieras kieli = muu kuin äidinkieli
0 = osaavia on alle 0,5 %

Ainakin jonkin verran (= selviytyy ainakin tuuissa rutiinitilanteissa) englantia ilmoitti suomalaisista osaavansa 66 prosenttia. Ruotsia vieraana kielenä arvioi osaavansa 55 prosenttia, saksaa 29, ranskaa 8 ja venäjää 5 prosenttia aikuisista (taulukko 6.16).

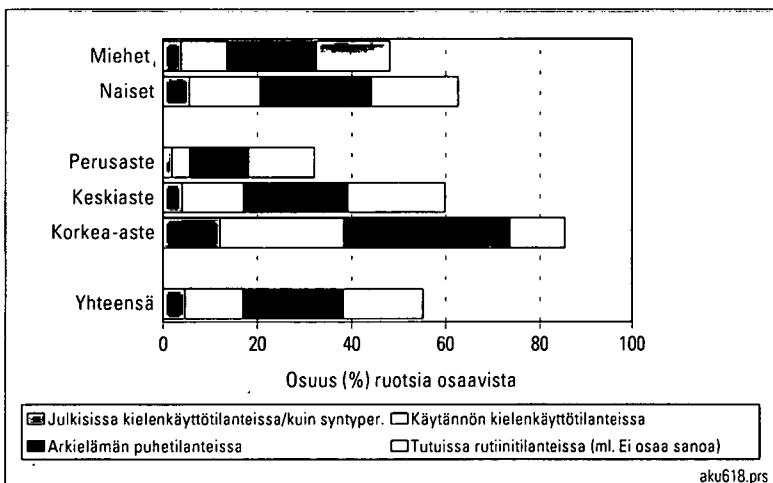
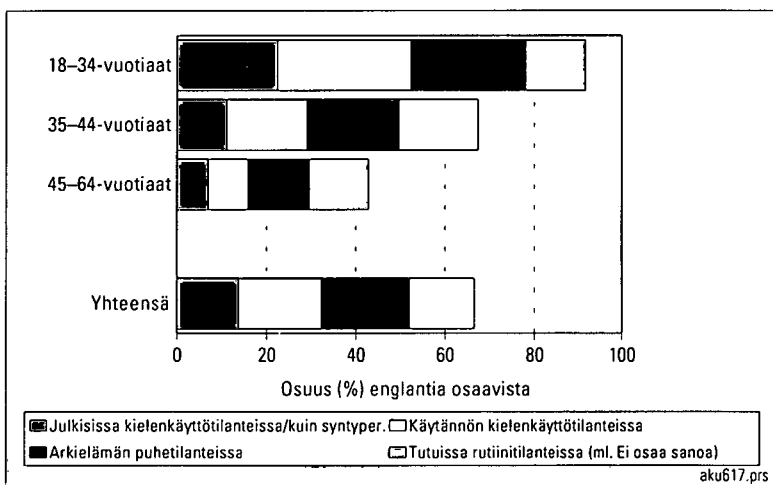
Englantia suomalaiset osaavat vieraista kielistä myös parhaiten. Vastaajista 13 prosenttia katsoi pärjäävänsä englannin kielellä julkisissa tilanteissa esimerkiksi työpaikkansa edustajana. Tällä tasolla ruotsia ilmoitti osaavansa väestöstä viisi prosenttia.

Kun mukaan lasketaan myös ne, jotka ilmoittivat selviytyvänsä hyvin käytännön kielenkäyttötilanteissa, nousee englantia vähintään näin hyvin tai-

tavien osuus 32 prosenttiin, mikä vastaa noin miljoonaa henkeä. Ruotsin kielen vastaava osuus on 17 prosenttia.

Englantia osaavat nimenomaan nuoret. Yli puolet alle 35-vuotiaista ilmoitti pärjäävänsä englannin kielellä vähintään käytännön kielenkäyttötilanteissa tai jopa julkisissa edustustilaisuuksissa, esimerkiksi kansainvälisissä kokouksissa. Vain kahdeksan prosenttia alle 35-vuotiaista arvioi, ettei osaa lainkaan englantia (kuvio 6.17).

Korkea-asteen koulutuksen saaneet tulevat hyvin toimeen englannin kielellä. Kolmasosa heistä (33 prosenttia) ilmoitti selviytyvänsä vaivattomasti englannilla julkisissa kielenkäyttötilanteissa. Kun mukaan lasketaan hyvin käytännön kielenkäyttö-

tilanteissa selviytyvät, osaa korkea-asteen koulutuksen saaneista näin hyvin englantia yhteensä jo lähes kaksi kolmasosaa (64 prosenttia). Vain nelisen prosenttia heistä oli sitä mieltä, että ei osaa englantia lainkaan.

Ruotsia (vieraana kielenä) suomalaiset osaavat seuraavaksi eniten englannin jälkeen. Miehistä 48 prosenttia ja naisista 63 prosenttia ilmoitti osaavansa ruotsia ainakin jonkin verran (kuvi 6.18). Myös ruotsia osaavat nuoret useammin kuin vanhemmat, vaikka ero ei ole niin selvä kuin englannin kielessä. Myöskään ruotsin kielen osaamisen tasossa eivät eri ikäiset eronneet toisistaan yhtä paljon kuin englannin kielen osaamisessa.

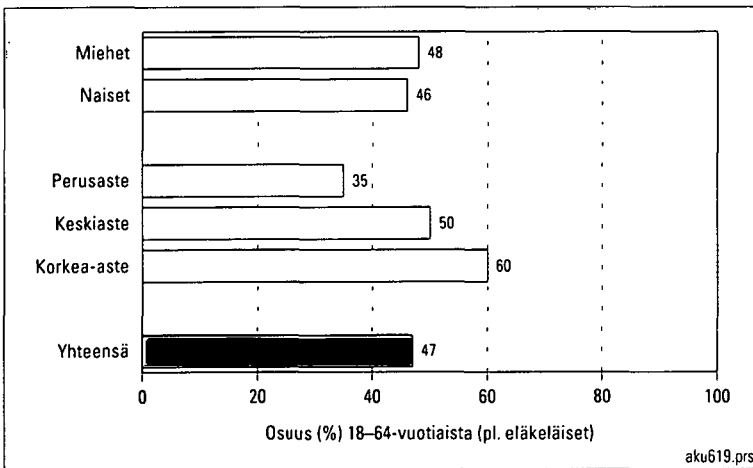
Saksan ja ranskan kielen taitajia on selvästi vähemmän kuin englannin ja ruotsin osaajia. Saksaa ilmoitti osaavansa 29 prosenttia ja ranskaa 8 prosenttia vastaajista (taulukko 6.16). Saksaa

osaavia on eniten korkea-asteen koulutuksen saaneissa: 67 prosenttia heistä ilmoitti osaavansa saksaa ainakin jonkin verran ja 15 prosenttia uskoi pärjäävänsä saksalla vähintään hyvin käytännön kielenkäyttötilanteissa. Keskiasteen tutkinnon suorittaneista oli saksaa osaavia 28 prosenttia ja pelkän perusasteen suorittaneista 10 prosenttia.

Myös ranskan kielen osaajat ovat etupäässä korkea-asteen tutkinnon suorittaneita, joista joka viides ilmoitti osaavansa ranskaa. Suurin osa heistä katsoi taitotasonsa olevan lähinnä pelkistä tutuista rutiinitilanteista selviytymistä.

Kielikoulutuksen tarve

Lähes puolet (47 prosenttia) vastaajista ilmoitti tarvitsevänsä koulutusta vieraissa kielissä työelämän vuoksi (eläkeläiset eivät ole tässä tarkastelussa mukana). Prosenttiosuus vastaa noin 1,3

6.19 Työn vuoksi koettu kielikoulutustarve sukupuolen ja koulutusasteen mukaan

6.20 Työhön liittyvä kielikoulutustarve kielen, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan

	Työhön liittyvää kielikoulutustarvetta ilmoittaneiden osuus 18–64-vuotiaista				
	Englanti %	Ruotsi %	Saksa %	Venäjä %	Ranska %
Miehet	33	13	14	6	4
Naiset	30	20	11	4	4
Ikä					
18–34-vuotiaat	33	23	18	5	6
35–44-vuotiaat	35	15	10	5	3
45–64-vuotiaat	27	10	8	5	3
Yhteensä	32	16	13	5	4

6.21

Työhön liittyvä kielikoulutustarve kielen, koulutusasteen ja sosioekonomisen aseman mukaan

	Työhön liittyvää kielikoulutustarvetta ilmoittaneiden osuus 18-64-vuotiaista				
	Englanti	Ruotsi	Saksa	Venäjä	Ranska
	%	%	%	%	%
Koulutusaste					
Perusaste	25	11	7	3	2
Keskiaste	34	18	14	5	5
Korkea-aste	37	20	18	7	7
Sosioekonominen asema					
Ylemmät toimihenkilöt	40	17	17	5	8
Alemmat toimihenkilöt	35	20	9	6	2
Opiskelijat	45	33	29	8	12
Yrittäjät (ei maatalous)	36	14	16	9	3
Työntekijät	23	9	7	3	2
Maatalousyrittäjät	11	2	4	—	—
Muut	26	17	12	2	5
Yhteensä	32	16	13	5	4

miljoonaa suomalaista. Korkean koulutuksen suorittaneet ilmoittivat tätä koulutustarvetta eniten. Muutenkin koulutustarvetta koettiin eniten suurin piirtein samoissa ryhmissä, joissa myös kielitaito oli paras.

Työn vuoksi koettiin eniten tarvetta englannin kielen koulutukseen, jota sanoi tarvitsevänsä 32 prosenttia vastaajista. Seuraavaksi eniten ilmoitettiin tarvittavan ruotsin ja saksan kielten koulutusta. Työhön liittyvää venäjän kielen koulutusta katsoi tarvitsevänsä 5 prosenttia ja ranskan 4 prosenttia vastaajista (taulukot 6.20 ja 6.21).

Vastaajista 59 prosenttia ilmoitti haluavansa opiskella kieliä muuten kuin työelämän vuoksi. Eniten tällaista vapaa-ajan käyttöön liittyvää kielen koulutustarvetta ilmoittivat pitkän pohjakoulutuksen saaneet ja opiskelijat sekä työssäkäyvistä

6.22

Muuhun kuin työhön liittyvää kielikoulutustarvetta ilmoittaneet kielen ja sukupuolen mukaan

	Muuhun kuin työhön liittyvää kielikoulutustarvetta ilmoittaneiden osuus 18-64-vuotiaista		
	Miehet	Naiset	Yhteensä
	%	%	%
Englanti	29	31	30
Saksa	11	15	13
Ranska	8	16	12
Ruotsi	7	9	8
Espanja	6	10	8
Venäjä	6	6	6
Italia	3	9	6

ylemmät toimihenkilöt. Nämä ryhmät olivat eniten koulutustarvetta ilmoittaneita kaikkien kielen kohdalla. Myös vapaa-aikaan liittyen halutaan eniten opiskella englantia (taulukko 6.22).

Lähteet

OECD, *Education at a Glance, OECD Indicators 1997*

OECD, *Literacy, Economy and Society. Results of the first International Adult Literacy Survey, Statistics Canada 1995*

Statistics Finland, *Adult Education Survey 1995. Preliminary data, SVT Education 1996:8*

Tilastokeskus, *Aikuiskoulutustutkimus 1995. Ennakkotietoja, Koulutus 1996:6*

Tilastokeskus, *Aikuisopiskelu Suomessa. Aikuiskoulutustutkimus 1995, SVT Koulutus 1997:4*

Tilastokeskus, *Ammatilliset oppilaitokset 1996, SVT Koulutus 1996:11*

Tilastokeskus, *Oppilaitostilastot 1997, SVT Koulutus 1997:5*

Tilastokeskus, *Työvoimatilastot*

7

KOULUTUS JA TYÖ

KANSANTALouden KASVU JA RAKENNUMUUTOS 1860–1995	170
VÄESTÖN PÄÄASIALLINEN TOIMINTA JA TALOUDELLINEN HUOLTOSUHDE	171
Väestön pääasiallinen toiminta	171
Taloudellinen huoltosuhte	172
TYÖVOIMAN KOULUTUSTASO 1970–1995	173
Työvoiman koulutustaso sukupuolen ja iän mukaan	173
Työllisen työvoiman koulutustaso elinkeinoittain ja ammattialoittain	177
KOULUTETTujen TYÖTTÖMYYS	182
Työttömyys koulutusasteen ja -alan mukaan	182
Työttömyyden kesto	184
Työttömyys tutkinnon jälkeen	185
KOULUTETTujen TULOT	190
TYÖTTÖMYYS JA VUOSIANSIOT OECD-MAISSA	191
Työttömyys	191
<i>Työttömyys tutkinnon jälkeen</i>	191
<i>Työttömyys koulutusasteen mukaan</i>	192
Vuosiansiot	193
LIITETAULUKKO	
7.1 Työllinen työvoima koulutusasteen mukaan toimialoittain 1970–1995	196

Kansantalouden kasvu ja rakennemuutos 1860–1995¹

Väestön koulutustason nostamista pidetään taloudellisen kasvun yhtenä tärkeänä edellytyksenä. Suhteellisen nopea kasvu käynnistyi kuitenkin Suomessa ja muissakin Länsi-Euroopan maissa aikana, jolloin väestön koulutustaso ei ollut erityisen korkea.

Suomessa luku- ja kirjoitustaitoisia oli vuonna 1880 noin 13 prosenttia kymmenen vuotta täytäneistä ja sitä vanhemmasta väestöstä. Kansakoulukurssia korkeampi koulutus oli parilla prosentilla. Työvoiman peruskoulutustaso oli tuolloin vielä niin matala, että yritykset hankkivat ulkomaisia asiantuntijoita ja ammattimiehiä työnsäntötehtäviin, jotta uutta tekniikkaa saatiin käyttöön.

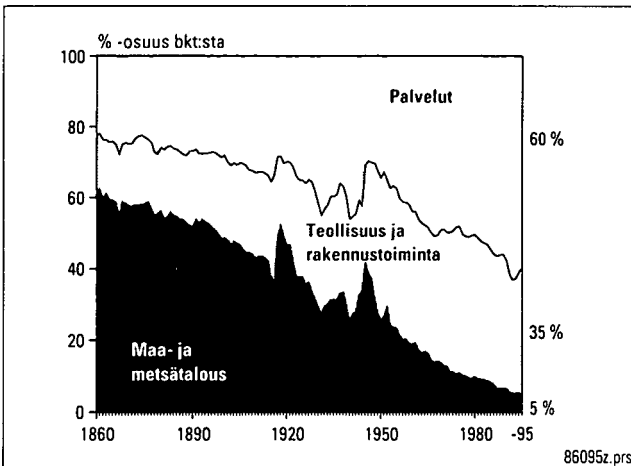
Vielä 1900-luvun alussa valtaosa lapsista kävi kiertokoulua. Vuonna 1920 oli 15 vuotta täytäneistä luku- ja kirjoitustaitoisia noin 70 prosenttia. Kansakoulukurssia korkeampi koulutus oli noin viidellä prosentilla tämänikäisestä väestöstä. Väestön koulutustaso oli kohonnut nopeasti 1880–1920.

Nykyään kaikki käyvät 9-vuotisen peruskoulun ja yli 90 prosenttia ikäluokasta hankkii jonkin peruskoulun jälkeisen koulutuksen. Enää ei ole

kysymys osataanko lukea ja kirjoittaa, vaan siitä, onko koulutustoiminnan voimavarat suunnattu koulutuksen tason ja sisältöjen kannalta parhaalla tavalla ja osataanko koulutuksella hankittuja tietoja ja taitoja hyödyntää tehokkaasti.

Taloudellinen kehitys 1800-luvun loppupuolelta tähän päivään on ollut ripeää. Euroopan suhteellisesti köyhästä reuna-alueen maasta Suomi on noussut yhdeksi maailman kehittyneimmistä hyvinvointivaltioista. Taloudelliseen kasvuun on Suomessa kuten muissakin teollistuneissa maissa liittynyt rakennemuutos. Maa- ja metsätalouden osuus on laskenut ja muiden elinkeinojen osuus noussut. Suomi muuttui lyhyessä ajassa maa- ja metsätalousmaasta palveluyhteiskunnaksi. 1990-luvun alkupuoliskolla koettiin syvä lama ja tuotanto- ja palvelurakenne alkoi nopeasti muuttua.

Maa- ja metsätaloudella oli kansantaloudessa keskeinen asema 1800-luvun ajan, ja 1950-luvun loppupuolelle saakka maa- ja metsätalous pysyi suurimpana työllistäjänä. Maa- ja metsätalouden osuus tuotantokustannushintaisesta bruttokansantuotteesta oli 60 prosenttia vuonna 1860 ja supistui 5 prosenttiin 1995. Kuviossa 7.1 näkyy kaksi

7.1
Bruttokansantuotteen
jakauma elinkeino-
ryhmittäin 1860–1995

Lähde: Hjerpe, Riitta (1988) ja kansantalouden tilinpito

¹ Tiedot perustuvat Riitta Hjerpen Suomen taloutta 1860–1985 koskevaan tutkimukseen (Hjerpe, Riitta (1988): Suomen talous 1860–1985. Kasvu ja rakennemuutos, Suomen Pankin kasvututkimuksia. Helsinki.) ja Tilastokeskuksen kansantaloustilastojen historiallisiin sarjoihin.

maa- ja metsätalouden osuuden tilapäistä "kasvu-piikkiä". Ensimmäinen niistä liittyy kansalaisso-dan aikaan, jolloin väestön välttämättömät elin-tarpeet oli pyrittävä hoitamaan sodan aiheutta-massa kriisitilanteessakin. Toisaalta sota-aika lamautti muuta taloudellista toimintaa. Toinen "piikki" kuvaa toisen maailmansodan jälkeistä aikaa, jolloin maatalouspolitiikan tavoitteeksi asetettiin maan elintarvikeomavaraisuudesta huo-lehtiminen. Sodanjälkeisen maatalouden osuuden kasvuun vaikutti erityisesti pienviljelystä suosiva asutuspolitiikka.

Suomen teollisuuden kasvu oli erittäin nopeaa runsaan sadan vuoden aikana aina 1860-luvulta lähtien. Teollisuuden ja rakennustoiminnan bruttokansantuoteosuus oli 16 prosenttia vuonna 1860. Vuonna 1995 se oli 35 prosenttia. Maail-mansotien välillä ja vielä 1950-luvulla teollisuus oli tärkein kasvun vauhdittaja. Teollisuuden ja rakennustoiminnan osuus kansantuotteesta on pysytellyt 1950-luvun alusta lähtien muutamaa

vuotta lukuunottamatta 40 ja 35 prosentin välillä. Teollisuus ja rakennustoiminta antoivat työtä kuitenkin vain 28 prosentille työvoimasta esi-merkiksi vuonna 1995. Tämä johtuu siitä, että teollisuus- ja rakennustoiminta ovat tuottavampia kuin muut elinkeinot.

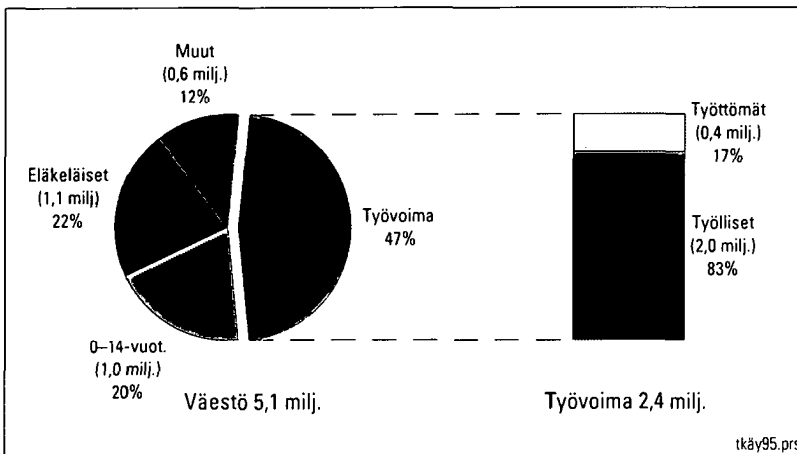
Palvelujen eli kaupan, liikenteen, opetuksen, ter-veydenhuollon, rahoituksen ja hallinnon vaikutus kansantaloudessa on ollut koko ajan merkittävä. Sen bruttokansantuoteosuus kasvoi runsaasta 20 prosentista 60 prosenttiin vuosien 1860 ja 1995 välillä. Toisen maailmansodan jälkeen palvelujen osuus kasvoi nopeasti. 1970-luvun puolivälistä lähtien palvelut edustivat yli puolta bruttokan-santuotteen arvosta. Palvelualoilla työssäkäyvien määrä ylitti puolet työvoimasta 1970-luvun lo-pulla. 1990-luvun puolivälissä kaksi kolmasosaa työvoimasta työskenteli palveluelinkeinoissa. Jat-kossa palvelujen osaaminen edellyttää enenevässä määrin korkeaa koulutustasoa.

Väestön pääasiallinen toiminta ja taloudellinen huoltosuhde

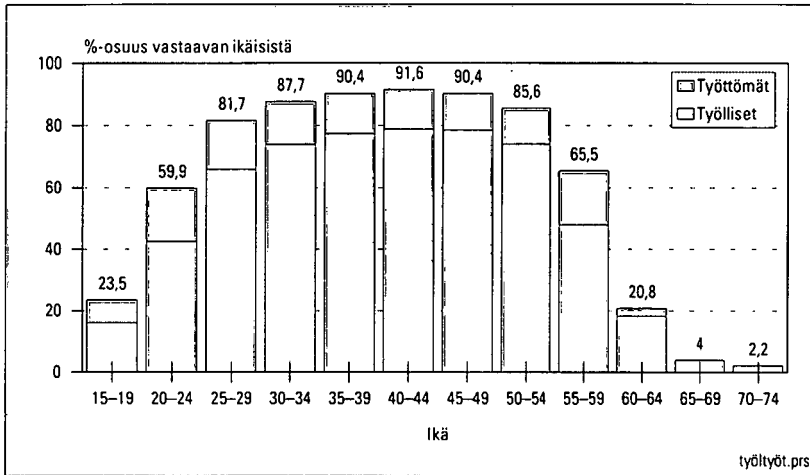
Väestön pääasiallinen toiminta

Seuraavassa esitettävät tiedot perustuvat Tilasto-keskuksen rekisteripohjaiseen työssäkäyntitilas-toon, jos muuta ei mainita.

Väestö on jaoteltu kuviossa 7.2 pääasiallisen toiminnan mukaan neljään ryhmään. Työvoi-maan kuuluvat 15–74-vuotiaat työlliset (palkan-saajat ja yrittäjät) ja työttömät. Työvoiman määrä vuonna 1995 oli noin 2,4 miljoonaa, joista

7.2
Väestö pääasiallisen toiminnan mukaan 1995

Lähde: Työvoimatilasto 1995

työssäkäyviä oli noin kaksi miljoonaa ja työttömiä yli 400 000 henkeä eli noin 17 prosenttia työvoimasta.

Työvoimaan kuulumattomia lapsia, opiskelijoita, eläkeläisiä, varusmiehiä, kotitaloustyötä tekeviä oli 53 prosenttia eli 2,7 miljoonaa. Opiskelijat, noin puoli miljoonaa henkeä, sisältyvät kuvion muut -ryhmään. Työvoimaan sisältyy myös sellaisia henkilöitä, jotka opiskelevat työn ohessa tai opiskelivat ainakin osan vuodesta 1995.

15–74-vuotiaasta väestöstä kuului noin 65 prosenttia työvoimaan vuonna 1995. Työvoimaosuudet vaihtelevat sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan. Miehistä kuului työvoimaan 69 prosenttia ja naisista 61 prosenttia. Suurin ero miesten hyväksi oli 25–39-vuotiaissa.

Pääosa 15–19-vuotiaista on opiskelemissa, ja siksi tässä ikäryhmässä työvoimaosuus oli vuonna 1995 vain 23,5 prosenttia Tilastokeskuksen työvoimatilaston mukaan. 60–64-vuotiaista oli suunnilleen samansuuruisen osa (20,8 %) enää työmarkkinoiden käytettävissä eläkkeelle siirtymisen tai työkyvyttömyyden takia. Korkeimmat yli 90 prosentin työvoimaosuudet olivat 35–49-vuotiailla (kuvio 7.3).

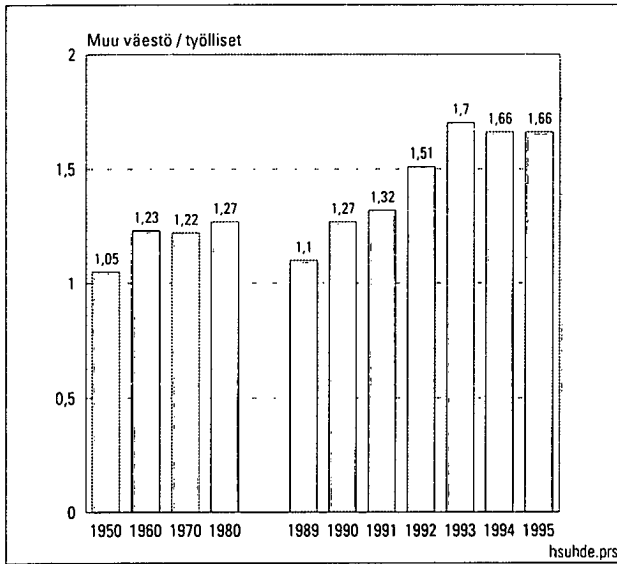
7.3 Työvoiman osuus väestöstä ikäryhmittäin 1995

Koulutustaso vaikuttaa työvoimaosuuteen siten, että mitä korkeampi koulutustaso on, sitä suurempi osa tutkinnon suorittaneista on työmarkkinoiden käytettävissä. Työvoimaosuus vaihteli 20–64-vuotiailla vuonna 1995 siten, että perusasteen eli kansa-, keski- tai peruskoulun varassa olleiden työvoimaosuus oli noin 68 prosenttia, keskiasteen (ylioppilastutkinnon, ammatillisen koulun) suorittaneista oli työmarkkinoiden käytettävissä noin 79 prosenttia ja korkea-asteen eli yliopistotutkinnon tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnon suorittaneista noin 87 prosenttia.

Taloudellinen huoltosuhde

Kuviossa 7.4 esitetty taloudellinen huoltosuhde kertoo siitä, kuinka monta lasta, eläkeläistä, opiskelijaa, työtöntä ja muuta työelämän ulkopuolella olevaa on keskimäärin jokaista työssäkäyvää kohti. Taloudellinen huoltosuhde oli 1,66 vuonna 1995. Tämä tarkoittaa, että jokaista kymmentä työssä olevaa kohti oli yli 16 muiden väestöryhmien edustajaa.

Vuonna 1950 taloudellinen huoltosuhde oli erittäin edullinen. Hyvä vuosi oli myös huipputyöllisyysvuosi 1989. Näitä lähellä yhtä olevia indeksin arvoja voidaan pitää yhteiskunnan huolto-

7.4 Taloudellinen huoltosuhde 1950–1995

tarpeen kannalta hyvinä. Työttömyyden nopea kasvu 1990-luvun alussa heikensi suhteen niin, että indeksi nousi 1,70:een syvimpänä lamavuonna 1993. Indeksien poikkeuksellista heikkenemistä se-

littää työttömyyden lisäksi se, että myös opiskelijoiden, eläkeläisten ja lasten määrä kasvoi. Vuoden 1993 jälkeen suhde alkoi hitaasti parantua.

Työvoiman koulutustaso 1970–1995

Tässä luvussa käsitellään sitä, millaisen koulutuksen saanutta työvoimaa työmarkkinoiden käytävissä on ollut. Työvoimaan luetaan silloin työlliset ja työttömät. Työvoiman koulutustason kehityksen tarkastelu kattaa vuosien 1970 ja 1995 välisen ajan. Tiedot perustuvat väestölaskentojen pitkiin sarjoihin ja työssäkäyntitilastoon.

Työvoiman koulutustaso sukupuolen ja iän mukaan

1960-luvulla alkanut vahva panostus nuorten oppilaitosmuotoiseen koulutukseen näkyy työvoiman koulutustason erittäin nopeana kohoamisena 1970-luvulta lähtien. Koulutustaso nousi koko-

Koulutusasteluokitus

- Perusaste** = kansakoulun, keskikoulun tai peruskoulun suoritus. Tähän sisältyvät myös ne, jotka eivät olleet suorittaneet mitään koulutusta loppuun sekä ne, joiden koulutustasoa ei tunneta (Koulutusluokituksen asteet 1 ja 2)
- Keskiaste** = ammatillisen koulun tai ylioppilastutkinnon suorittaneet (Koulutusluokituksen asteet 3 ja 4)
- Korkea-aste** = pääosa ammatillisen opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot ja yliopistotutkinnot (Koulutusluokituksen asteet 5, 6, 7 ja 8)

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

naan uudelle tasolle: pitkälle koulutettujen määrä moninkertaistui. Toisaalta teknologinen kehitys, työelämämuutokset ja kansainvälistyminen ovat edellyttäneet ja edellyttävät aikaisempaa parempaa koulutusta.

Toinen suuri muutos on, että työmarkkinoilla olevien naisten koulutustaso alkoi nousta erityisen ripeästi 1980-luvun lopulta lähtien.

Perusasteen (kansa-, keski- ja peruskoulun) varassa olevan työvoiman määrä puolittui 25 vuodessa. Kun työvoimasta oli lähes 70 prosenttia perusasteen varassa vuonna 1970, vastaava luku oli 1995 lopussa enää 30 prosenttia. Keskiasteen koulutuksen suorittaneen työvoiman määrä yli kaksinkertaistui, ja osuus koko työvoimasta nousi 24:stä 53 prosenttiin. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman tarjonta lähes kolminkertaistui vuosien 1970 ja 1995 välillä. Heidän osuutensa työvoimasta kasvoi 6,3:sta 16,9 prosenttiin (taulukot 7.5 ja 7.6).

Naisia työvoimasta on ollut noin 48 prosenttia 1980- ja 1990-luvuilla. Perusasteen varassa olevassa työvoimassa oli kuitenkin enemmistö miehiä, 54 prosenttia vuonna 1995. Keskiasteen koulutuksen suorittaneesta työvoimasta naisten osuus on ollut keskimääräisellä tasolla, noin 48 prosenttia. Korkea-asteen tutkinnon suorittanut työvoima kääntyi naisenemmistöiseksi 1990-luvun puolivälissä (taulukko 7.7).

Väestöryhmien koulutustason vertaamiseen kehitetty koulutustasomittain (kuvio 7.8) osoittaa, että työvoiman koulutustaso kohosi erittäin nopeasti 1970-luvulta lähtien. Nais- ja miestyövoiman koulutustaso oli 1980-luvun lopulle asti suunnilleen yhtä korkea. 1990-luvulla naisten koulutustaso kohosi yli miesten koulutustason. Nuoria ikäluokkia koskevien tietojen perusteella voidaan arvioida, että työvoiman koulutustason nousu tulee jatkumaan. Miesten ja naisten koulutustasoerot kasvavat naisten eduksi.

7.5 Työvoima (15–74-vuotiaat) koulutusasteen mukaan 1970–1995

	1970		1980		1990		1995	
		%		%		%		%
Perusaste	1 508 401	69	1 149 210	51	884 182	36	718 254	30
Keskiaste	531 155	24	884 311	39	1 264 452	51	1 272 929	53
Korkea-aste	137 947	6	217 322	10	324 609	13	404 166	17
Yhteensä	2 177 503	100	2 250 843	100	2 473 243	100	2 395 349	100

7.6 Korkea-asteen tutkinnon suorittanut työvoima (15–74-vuotiaat) 1970–1995

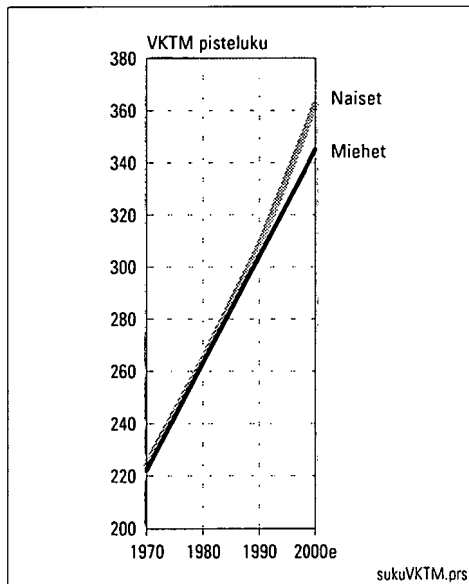
	1970	1980	1990	1995	Muutos v:sta 1970 %
Alin korkea-aste ¹⁾	58 355	81 841	124 120	162 819	179,0
Korkeakouluaste ²⁾	79 592	135 481	200 489	241 347	203,2
Yhteensä	137 947	217 322	324 609	404 166	193,0

¹⁾ Ryhmään sisältyy pääosa ammatillisista opistoasteen tutkinnoista (Koulutusluokituksen koulutusaste 5)
²⁾ Yliopistolliset ja ammattikorkeakouluasteesta vastaavat tutkinnot (Koulutusluokituksen koulutusasteet 6,7 ja 8)

7.7

Naisten osuus työvoimasta (15–74-vuotiaat) koulutusasteen mukaan 1970–1995

	1970	1980	1990	1995
	%			
Perusaste	47,7	47,6	45,9	45,7
Keskiaste	47,2	48,0	48,3	48,0
Korkea-aste	45,7	47,1	48,1	51,2
Työvoima yhteensä	47,3	47,7	48,0	47,8

7.8

Työvoiman koulutustaso sukupuolen mukaan 1970–2000

Väestön koulutustasomittain (VKTM)

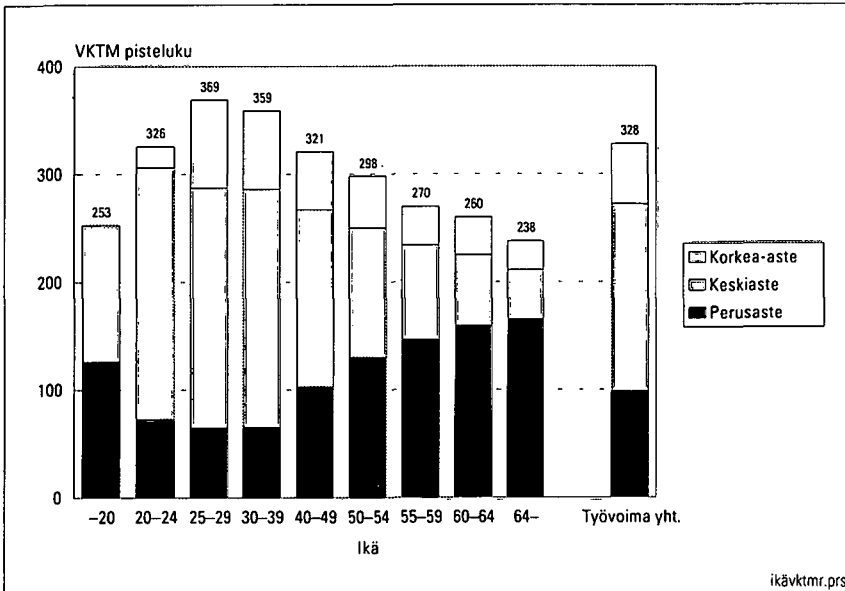
VKTM-indeksin avulla voidaan vertailla eri väestöryhmien koulutustasoa ja sen kehitystä. Indeksien pisteluku voi vaihdella 150 ja 800 välillä. Mitä pidempi koulutus väestöryhmällä keskimäärin on, sitä korkeamman pisteluvun ryhmä saa. Ryhmässä, jonka VKTM-indeksi on 150, ovat kaikki suorittaneet vain kansa-, keski- tai peruskoulun. Jos indeksiluku on 800, ovat kaikki suorittaneet lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon. Indeksini lasketaan siten, että ryhmään kuuluvat henkilöt luokitellaan koulutusluokitusstandardin mukaan koulutusaste- luokkiin ja lasketaan ryhmän koulutustaso.

Ks. tarkemmin luku 5.

7.9 Työvoiman (15–74-vuotiaat) koulutusrakenne koulutusasteen mukaan ikäryhmittäin 1995

	Työvoima		Ikä					
	Yhteensä	%	15–19	20–24	25–29	30–54	55–59	60–74
		%	%	%	%	%	%	%
Perusaste	30,0		49,5	22,0	17,3	28,4	54,0	62,0
Keskiaste	53,1		50,5	71,8	60,5	53,4	32,7	24,7
Korkea-aste	16,9		0,0	6,2	22,1	18,2	13,3	13,2
Yhteensä	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2 395 349		54 081	166 663	264 366	1 669 892	181 280	59 067

7.10 Työvoiman (15–74-vuotiaiden) koulutustaso ikäryhmittäin 1995

7.11 Työlliset ja työttömät koulutusasteen mukaan 1995

	Työlliset		Työttömät ¹⁾		Työvoima (15–74-v.)	
		%		%		%
Perusaste	525 695	27,4	192 559	40,4	718 254	30,0
Keskiaste	1 023 306	53,3	249 623	52,4	1 272 929	53,1
Korkea-aste	369 781	19,3	34 385	7,2	404 166	16,9
Yhteensä	1 918 782	100,0	476 567	100,0	2 395 349	100,0

¹⁾ Työministeriön työnhakijarekisterin mukaan

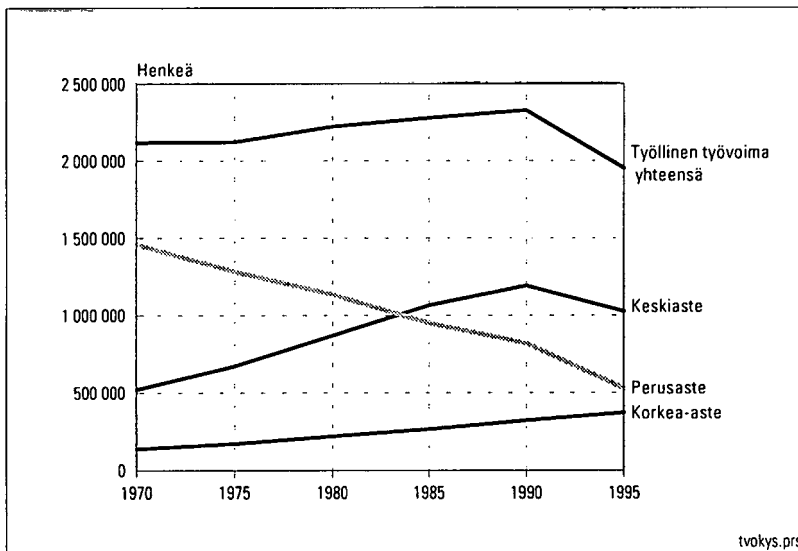
Työvoiman koulutustason nopea nousu näkyy myös ikäluokkien koulutustason suurina eroina. Korkein koulutustaso oli 25–29-vuotiailla, joiden koulutustaso oli kolmanneksen korkeampi kuin vanhimmalla ikäryhmällä (kuvio 7.10). Näistä nuorista oli 22 prosenttia suorittanut korkea-asteen tutkinnon, kun vastaava luku 55–59-vuotiailla oli 13 prosenttia vuonna 1995. 55–59-vuotiaista työvoimasta oli 54 prosentilla vain kansat- tai keskkoulun suoritus. Työelämästä pois siirtyvien koulutustaso on matala ja työelämässä aloitavien korkea. Alle 24-vuotiaiden matala koulutustaso johtuu siitä, että tämän ikäisistä nuorista ovat monet vielä koulussa (taulukko 7.9).

Koulutustasomittaimella laskettuna työssä olleiden koulutustaso (VKTM 340) oli yli 20 prosenttia korkeampi kuin työttömien (VKTM 277). Työttömistä 40 ja työllisistä alle 30 prosenttia oli vain kansa-, keski- tai peruskoulun suorittaneita. Työttömistä 7 prosentilla ja työllisistä 19 prosentilla oli korkea-asteen tutkinto (taulukko 7.11 ja liitetaulukko 7.1). Pidemmän koulutuksen suorittaneet ovat työllistyneet paremmin kuin matalan koulutuksen saaneet. Työssäkävien koulutustaso kohoaa nopeammin kuin työttömien.

Työllisen työvoiman koulutustaso elinkeinoittain ja ammattialoittain

Tässä luvussa käsitellään koulutetun työvoiman kysyntää. Työvoima sisältää silloin työssäkäyvät, mutta ei työttömiä. Tarkastelu kattaa työllisen työvoiman koulutustason kehityksen elinkeinoittain vuodesta 1970 vuoteen 1995 ja ammattialoittain vuoteen 1990. Tiedot perustuvat väestölaskentojen pitkiin sarjoihin ja työssäkäyntilastoon, jollei muuta mainita.

Työvoiman kysyntä on kohdistunut pitkälle koulutettuihin. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työllisten määrä yli kaksinkertaistui vuosien 1970 ja 1995 välillä. Sitä vastoin vain kansa-, keski- tai peruskouluasteen varassa olevien ansiotyössä käyvien määrä vähentyi koko tarkastelukauden ajan. Vähennys nopeutui 1990-luvun alkupuolen lamakauden aikana. Keskiasteen suorittaneen työvoiman määrä yli kaksinkertaistui vuodesta 1970 vuoteen 1990. Lamakausi vähensi kysyntää. Vuonna 1995 heitä oli työssä 170 000 vähemmän kuin vuonna 1990. (kuvio 7.12, liitetaulukko 7.1).

7.12
Työllinen työvoima
(15–74-vuotiaat)
koulutusasteen mukaan
1970–1995

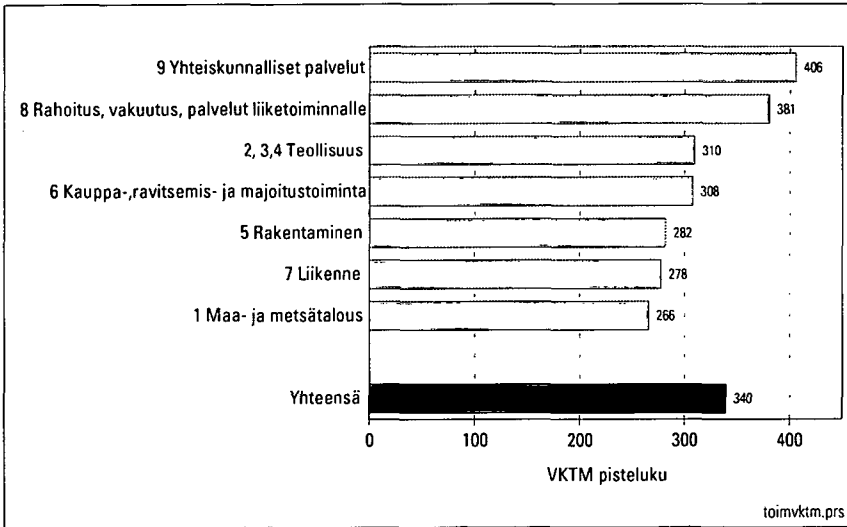
Työssäkäyvän väestön elinkeino- ja ammattirakenteessa on tapahtunut suuria rakenteellisia muutoksia viimeisten 25 vuoden aikana. Niissä elinkeinoissa, joissa koulutustaso on korkea, on työssäkäyvien määrä lisääntynyt ja koulutukseltaan matalien elinkeinojen työllisten määrä vähentynyt (taulukko 7.13). Tietoon perustuvilla aloilla työllisyys kasvaa, muilla aloilla vähenee.

Työllisen työvoiman määrä kasvoi vain kahdella päätoimialalla: rahoitus-, vakuutus- ja liike-elämää palvelevilla toimialoilla sekä yhteiskunnallisten palvelujen toimialoilla, joita ovat esimerkiksi julkinen hallinto, oppilaitokset, terveydenhoidon ja sosiaalihuollon laitokset, järjestöt ja kulttuuripalvelujen toimialat. Näillä kahdella päätoimialalla työssä käyvien koulutustaso on ollut selvästi muita korkeampi (kuvio 7.14).

7.13 Työllisen työvoiman (15–74-vuotiaat) koulutus elinkeinoittain 1970 ja 1995

	Yhteensä		Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
		%	%	%	%
1 Maa- ja metsätalous					
1970	428 821	100,0	85,5	13,8	0,6
1995	142 351	100,0	41,1	51,9	7,0
2,3,4 Teollisuus					
1970	549 464	100,0	69,8	26,9	3,3
1995	415 343	100,0	30,7	57,1	12,2
5 Rakentaminen					
1970	176 783	100,0	77,7	21,0	1,3
1995	92 471	100,0	34,6	57,9	7,5
6 Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta					
1970	328 087	100,0	70,6	25,8	3,6
1995	277 531	100,0	31,9	58,0	10,1
7 Liikenne					
1970	150 181	100,0	77,3	20,3	2,4
1995	142 680	100,0	40,8	53,2	6,0
8 Rahoitus, vakuutus, palvelut liiketoiminnalle					
1970	71 716	100,0	51,0	36,2	12,8
1995	208 658	100,0	22,7	52,4	24,9
9 Yhteiskunnalliset palvelut					
1970	383 810	100,0	43,2	33,9	22,9
1995	578 054	100,0	16,8	48,5	34,7
0 Toimiala tuntematon					
1970	29 016	100,0	76,5	20,4	3,1
1995	61 694	100,0	27,1	51,4	21,5
Yhteensä					
1970	2 117 878	100,0	68,9	24,6	6,5
1995	1 918 782	100,0	27,4	53,3	19,3

7.14
Työllisen työvoiman
(15–74-vuotiaat)
koulutustaso
elinkeinoittain 1995

Työllisten määrä väheni matalan koulutustason toimialoilla. Maa- ja metsätaloudessa työskentelevien määrä supistui eniten, yhteen kolmannekseen 25 vuodessa. Rakennusalan työllisten määrä lähes puolittui. Teollisuudessa toimineiden määrä väheni neljänneksen, muilla toimialoilla vähemmän (taulukko 7.13).

Toimialojen välillä on suuret erot koulutustasossa. Kuviossa 7.14 koulutustasoa on mitattu koulutustasomittaimella toimialoittain. Se osoittaa, että koulutukseltaan korkeimman toimialan (yhteiskunnallisten palvelujen) koulutustaso ylitti matalimman toimialan (maa- ja metsätalouden) koulutustason yli 50 prosentilla. Kun yhteiskunnallisten palvelujen työllisestä työvoimasta yli kolmannes oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon, oli vastaava osuus maa- ja metsätaloudessa seitsemän prosenttia 1995 (taulukko 7.13).

Kaikilla toimialoilla koulutustaso on kohonnut ripeästi. Kun esimerkiksi teollisuuden työllisestä työvoimasta oli 70 prosenttia perusasteen eli lähinnä kansakoulun varassa työssä olevia vuonna 1970, laski osuus 30 prosenttiin vuonna 1995. Kun vuonna 1970 teollisuuden toimialoilla an-

siotyössä käyvillä oli runsaalla kolmella prosentilla korkea-asteen tutkinto, vastaava osuus oli noussut yli 12 prosenttiin 1995.

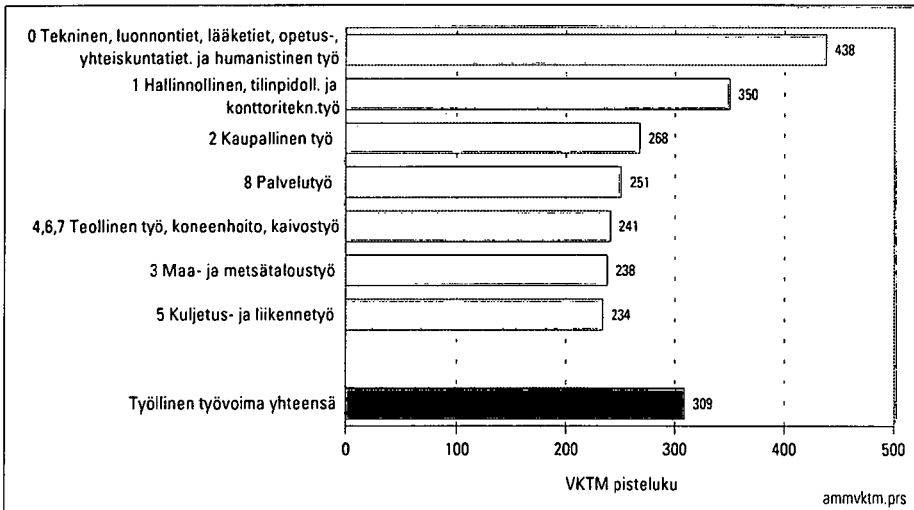
Eri ammateissa toimivien työllisten koulutustasoa tarkastellaan taulukossa 7.15 ammattialoitain jaoteltuna kahdeksaan luokkaan vuoden 1980 ammattiluokituksen mukaisesti. Ammattialoitaiset koulutuserot ovat suuret.

Korkein koulutustaso on ns. 0-ryhmään kuuluvilla, joita ovat esimerkiksi insinöörit, teknikot, atk-ammattilaiset, kemistit, lääkärit, sairaanhoitajat, opettajat, lakimiehet, papit, toimittajat, taiteilijat, kirjastonhoitajat jne. 0-ryhmään kuuluvissa oli yli 40 prosenttia korkea-asteen suorittaneita ja runsas 10 prosenttia perusasteen varassa olevia vuonna 1990.

Keskimääräiseltä koulutustasoltaan matalimmasa ammattiryhmässä, kuljetus- ja liikennetyötä tekevillä (5), oli korkea-asteen suorittaneiden osuus noin kaksi prosenttia ja perusasteen suorittaneiden osuus reilusti yli puolet. Väestön koulutustasomittaimella mitattuna 0-ryhmän koulutustaso oli lähes kaksinkertainen kuljetus- ja liikennetyötä tekevien koulutustasoon (kuvio 7.16).

**7.15
Työllisen työvoiman (15–74-vuotiaat) koulutus ammattialoittain 1970 ja 1990**

	Yhteensä		Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
		%	%	%	%
0 Tekninen, luonnontiet, lääketiet, opetus-, yhteiskuntatiet, ja humanistinen työ					
1970	251 505	100,0	17,4	42,1	40,5
1990	559 179	100,0	11,4	46,9	41,7
1 Hallinnollinen, tilinpidollinen ja konttoritekninen työ					
1970	209 948	100,0	47,2	41,7	11,1
1990	337 034	100,0	26,2	59,1	14,8
2 Kaupallinen työ					
1970	173 495	100,0	74,4	23,6	2,0
1990	197 109	100,0	46,5	48,2	5,3
3 Maa- ja metsätaloustyö, kalastus					
1970	425 430	100,0	85,1	14,4	0,5
1990	208 880	100,0	51,7	44,8	3,4
5 Kuljetus- ja liikennetyö					
1970	151 870	100,0	82,6	16,3	1,2
1990	151 266	100,0	56,1	42,1	1,8
4, 6, 7 Teollinen työ, koneenhoito, kaivostyö					
1970	668 137	100,0	77,3	22,5	0,2
1990	531 600	100,0	45,3	54,0	0,7
8 Palvelutyö					
1970	222 418	100,0	76,4	23,2	0,4
1990	287 190	100,0	43,2	55,3	1,5
9 Muu työ					
1970	15 075	100,0	43,1	40,0	16,9
1990	60 024	100,0	31,4	55,0	13,6
Työllinen työvoima yhteensä					
1970	2 117 878	100,0	68,9	24,6	6,5
1990	2 332 282	100,0	35,2	51,1	13,7

**7.16
Työllisen
työvoiman
(15–74-vuotiaat)
koulutustaso
ammattialoittain
1990**

Muu työ -ryhmään sisältyvät ammattisotilaat ja ne, joiden ammattia ei tunneta.

Ammattiryhmien määrällinen kasvu oli nopeinta kahdessa keskimääräiseltä koulutustasoltaan korkeimmassa ammattiryhmässä: 0-ryhmässä sekä 1-ryhmässä, johon luokitellaan julkisen hallinnon ja liikeyritysten johto- ja valmistelutyötä tekevät ja konttoriteknisissä tehtävissä toimivat.

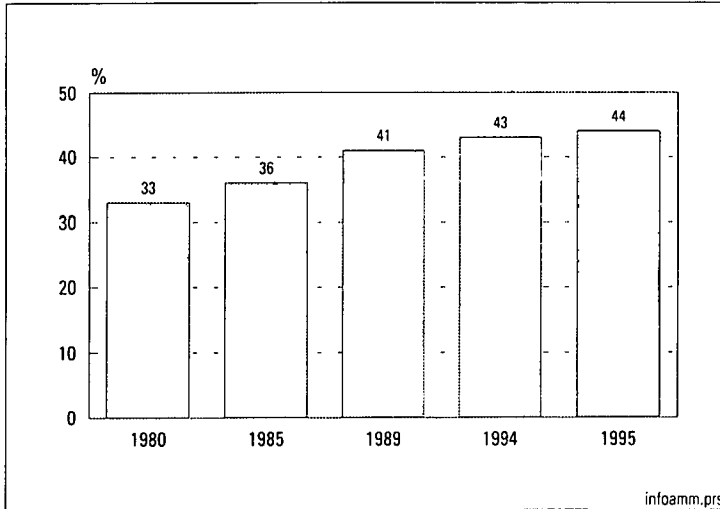
Keskimääräiseltä koulutustasoltaan kolmeen matalimpaan ammattiryhmään kuuluvien määrä väheni vuosien 1970 ja 1990 välillä, vaikka koko työllisen työvoiman määrä kasvoikin tänä aikana. Toisaalta koulutustasoltaan matalimpien ammattiryhmien koulutustaso kohentui muita nopeammin. Koulutuserot tasoittuivat.

Tiedosta on tullut yhä tärkeämpi osa kilpailukykyä perinteisten tuotannon tekijöiden ohella. Tietotyön määrä ja merkitys ovat rivakassa kasvussa. Tietoyhteiskuntaan siirtymistä onkin alettu kuvata muiden muassa informaatioammateissa

toimivien määrällä. Näitä ovat informaation tuottajat, jakajat, käyttäjät, käsittelijät sekä tietoteknisten koneiden käyttäjät ja asentajat.

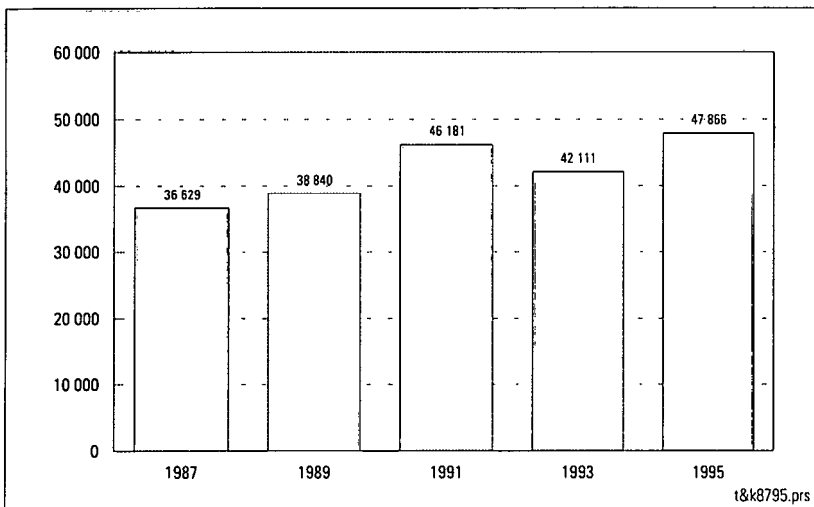
Informaation tuottajia ovat esimerkiksi tieteenharjoittajat, asiantuntijapalveluiden ja markkinainformaation tuottajat. Esimerkiksi opettajat ja viestintäalan ammattilaiset edustavat informaation jakajia. Johto-, valmistelu- ja valvontatyötä tekevät on luokiteltu informaation käyttäjiin. Informaation käsittelijöitä ovat esimerkiksi informaation kerääjät, sihteerit, kirjanpito- ja kassanhoitotyötä tekevät.

Informaatioammateissa toimivien osuus vuoden 1995 työllisistä oli noin 44 prosenttia eli reilut 900 000 henkeä. Viisitoista vuotta aikaisemmin näissä ammateissa toimi kolmannes työllisistä. Vaikka 1990-luvun alkupuolen lama vähensi myös informaatioammateissa toimivien määrää, heidän suhteellinen osuutensa kasvoi koko tarkastelukauden ajan (kuvio 7.17).

7.17
Informaatioammateissa
1980–1995 toimineiden
osuus työllisestä
työvoimasta

Lähde: Tiedolla tietoyhteiskuntaan, Tilastokeskus 1997

7.18
Tutkimus- ja kehittämissä toimien määrä 1987–1995

Lähde: Tilastokeskus, tiede- ja teknologiatilasto

Uuden tiedon kasvavaa merkitystä ilmentää esimerkiksi se, että tutkimus- ja kehittämistyössä toimivien määrää kasvaa. Vuonna 1995 heitä oli 30 prosenttia enemmän kuin vuonna 1987 (kuvio 7.18). Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan tieteellisen tutkimuksen keinoin uuden tie-

don ja uusien sovellusten etsimistä esimerkiksi yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja laboratorioissa. Myös uusien aineiden, tuotteiden, palvelusten, menetelmien ja järjestelmien kehittämistyötä muiden muassa yrityksissä tekevät luetaan tutkimushenkilöstöön.

Koulutettujen työttömyys

Tässä osassa esitettävät tiedot ovat *Työttömyys tutkinnon jälkeen 1989–1996* -julkaisusta, jonka työttömiä koskevat tiedot perustuvat työministeriön työnhakijarekisteristä saatuihin lukuihin. Työttömiä ovat ne työnhakijat, joiden työhakemus oli voimassa vuoden viimeisenä työpäivänä. Yksityiskohtaisempia tietoja aineistosta, käsitteistä ja luokituksista on *Työttömyys tutkinnon jälkeen 1989–1996* -julkaisussa.

Vuonna 1989 vallitsi huipputyöttömyys ja työttömyys oli vähäistä. Kansantalouden kokonaistuotanto kääntyi laskevaan suuntaan vuoden 1990 loppupuolella, ja työllisyys alkoi nopeasti heiketä. Työttömien määrä oli korkeimmillaan vuosien 1993 ja 1994 vaihteessa. Talous alkoi elpyä vuoden 1993 jälkeen. Kansantalouden kokonaistuotanto saavutti 1990-luvun puolivälissä jo lähes lamaa edeltävän tason. Tästä huolimatta työttömyys aleni vain vähän.

Työttömyys koulutusasteen ja -alan mukaan

Tässä luvussa käsitellään 20–64-vuotiaiden työttömyyttä. Työttömyystieto osoittaa erilaisen koulutuksen saaneen työvoiman tarjonnan ja kysynnän tasapainotilannetta.

Hyvänä työllisyysvuonna 1989 työttömyysaste eli työttömien osuus työvoimasta oli 3,5 prosenttia. Työttömyysaste lähti dramaattiseen nousuun vuodesta 1990 lähtien. Se saavutti huippunsa (18,7 %) vuonna 1993 ja oli 18,1 prosenttia vuonna 1996 (taulukko 7.20.)

Keskiasteen (ammattillisen koulun tai ylioppilastutkinnon) ja korkea-asteen (ammattillisen opistotutkinnon tai yliopistollisen tutkinnon) suorittaneiden työttömyystilanne parani vuoden 1993 jälkeen. Perusasteen varassa olevien työttömyys-

tilanne sitä vastoin heikkeni koko 1990-luvun alkupuoliskon ajan (taulukko 7.20). Vuonna 1996 työttömiä 20–64-vuotiaita työnhakijoita oli yli 400 000 eli viisinkertainen määrä vuoden 1989 tilanteeseen verrattuna (taulukko 7.19).

Keskiasteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste oli yli kaksinkertainen (16,7 %) korkea-asteen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna

(7,5 %) vuonna 1996. Perusasteen varassa olevien työttömyys oli vielä suurempaa. Heidän työttömyysasteensa (26,8 %) oli yli kolminkertainen korkea-asteen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna.

Työttömyys vaihtelee myös koulutusalan mukaan. Matalimmat työttömyysasteet olivat naisvaltaisilla opettajantutkinnon ja hoitoalan tutkinnon suorittaneilla.

Koulutusasteluokitus

- Perusaste** = kansakoulun, keskikoulun tai peruskoulun suoritus. Tähän sisältyvät myös ne, jotka eivät olleet suorittaneet mitään koulutusta loppuun sekä ne, joiden koulutustaso ei tunneta (Koulutusluokituksen asteet 1 ja 2)
- Keskiaste** = ammatillisen koulun tai ylioppilastutkinnon suorittaneet (Koulutusluokituksen asteet 3 ja 4)
- Korkea-aste** = pääosa ammatillisen opistoasteen tutkinnoista, ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot ja yliopistotutkinnot (Koulutusluokituksen asteet 5, 6, 7 ja 8)

Ks. tarkemmin Koulutusluokitus, Tilastokeskus.

7.19

Työttömät työnhakijat (20–64-vuotiaat) koulutusasteen mukaan 1989–1996

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Perusaste	51 339	68 775	123 444	178 984	219 455	219 837	217 134	210 296
Keskiaste	27 334	32 312	87 767	138 195	178 406	172 570	166 893	172 191
Korkea-aste	4 329	5 112	12 942	24 913	36 155	35 374	33 083	35 858
Muu koulutus ¹⁾	221	269	596	1 051	1 282	1 246	1 174	1 976
Yhteensä	83 223	106 468	224 749	343 143	435 298	429 027	418 284	420 321

¹⁾ Sisältää pienen määrän eri koulutusasteiden tutkintoja

7.20

Työttömyysaste (20–64-vuotiaat) koulutusasteen mukaan 1989–1996

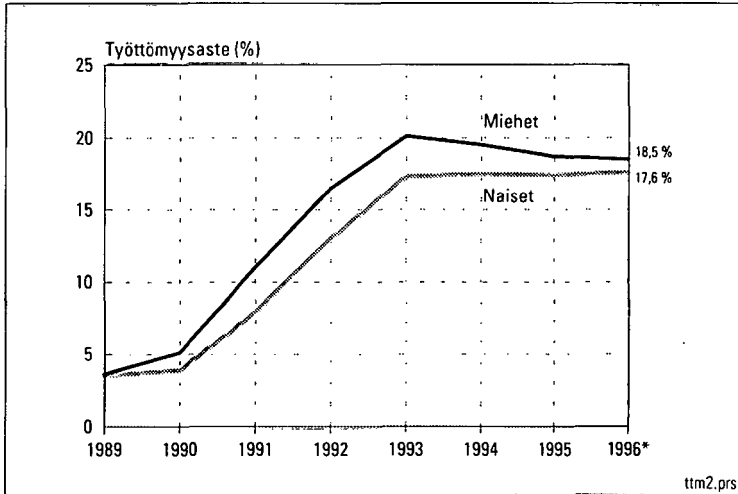
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996 ³⁾
	Työttömyysaste (%) ²⁾							
Perusaste	5,2	6,8	13,1	19,9	24,9	25,9	26,5	26,8
Keskiaste	2,9	3,6	9,0	14,3	18,1	17,4	16,6	16,7
Korkea-aste	1,1	1,3	3,1	5,9	8,4	8,0	7,2	7,5
Muu koulutus ¹⁾	0,7	0,9	2,0	3,5	4,3	4,2	4,0	6,4
Yhteensä	3,5	4,5	9,5	14,8	18,7	18,5	18,1	18,1

¹⁾ Sisältää pienen määrän eri koulutusasteiden tutkintoja

²⁾ Työttömien prosenttiosuus työvoimasta. Työvoima koostuu ansiotyössä olevista työllisistä ja ilman ansiotyötä olevista työttömistä.

³⁾ Ennakkotieto

7.21
Työttömyysaste (20–64-vuotiaat)
sukupuolen mukaan 1989–1996

* Ennakkotieto

Tekniikan ja luonnontieteiden koulutusalaalla työttömyysaste saavutti huippunsa vuonna 1993 ja aleni sen jälkeen muita koulutusaloja nopeammin. Myös kauppaja toimistoalan sekä oikeus- ja yhteiskuntatieteiden alalla työttömyyden kasvu taittui vuoden 1993 jälkeen. Vuonna 1996 työttömyysasteet pysyivät samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin kaikilla koulusaloilla.

Työvoimaan kuuluvista oli vuonna 1996 reilu kolmannes sellaisia, joilla ei ollut mitään perus-, kansa- tai keskikoulun jälkeen suorittanut tutkintoa. Puuttuvan jatkokoulutuksen lisäksi tämän ryhmän työttömyysasteen kasvuun on mitä ilmeisemmin vaikuttanut myös se, että perusasteen varassa olevat ovat iäkkäämpää työvoimaa. Vanhempien ja nuorempien ikäluokkien koulutuserot ovatkin Suomessa teollisuusmaiden suurimpia.

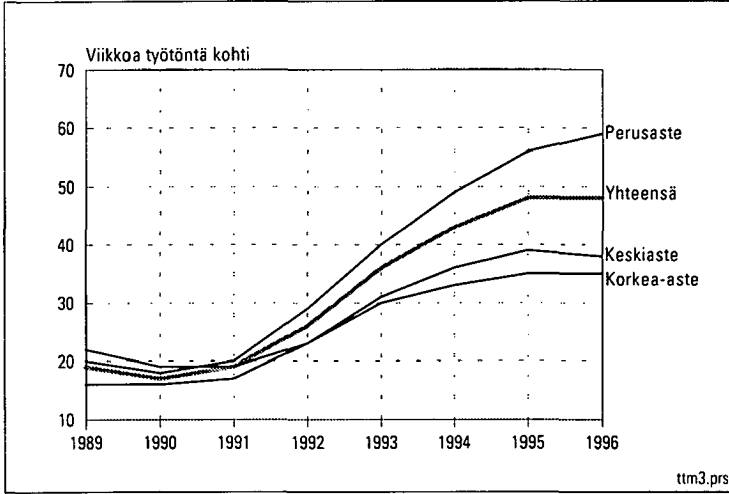
Vaikka iäkkäämmän, perusasteen varassa olevan työvoiman määrä vähenee nopeasti, heidän työttömyysasteensa kohoaminen ei ainakaan vielä vuonna 1996 pysähtynyt. Keski- ja korkea-asteen koulutuksen suorittaneen työvoiman määrä sitä vastoin kasvaa ripeästi. Tästä huolimatta ryhmän työttömyysaste alkoi alentua vuoden 1993 jälkeen. Nämä kehityspiirteet heijastelevat työelämän rakennemuutoksia. Työtä on tarjolla hyvin koulutetuille, jotka oppivat nopeasti erityisosaamista edellyttävät tehtävät. Työnantaja palkkaa mielellään muuntautumiskykyisen nuoren tuorein tietoineen.

Vuonna 1996 keski- ja korkea-asteen työttömyys ei vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastelun työttömyystiedot perustuvat työministeriön työnhakijarekisterin vuoden lopun lukuihin. Joulukuussa 1996 työttömien määrä rekisterissä kasvoi normaalia kausivaihtelua selvästi enemmän, joten tarkastelun työttömyysasteluvut eivät ehkä anna täysin oikeaa kuvaa työttömyyden alenevasta kehityksestä vuonna 1996. Myös keski- ja korkea-asteelta valmistuneen työvoiman määrän nopea kasvu saattaa olla yhtenä syynä siihen, että keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysasteet eivät alentuneet parantuneesta taloudellisesta tilanteesta huolimatta.

Naisten työttömyysaste on ollut alhaisempi kuin miesten. Miesten työttömyysaste oli korkeimmillaan (20,1 %) vuonna 1993 ja laski sen jälkeen. Naisten työttömyys on pysynyt samalla tasolla vuodesta 1993 lähtien. Miesten ja naisten työttömyysaste-ero on supistunut vuodesta 1993 alkaen. Tämä johtuu pitkälti naisvaltaisten palvelu-alojen työttömyyden muita aloja hitaammasta paranemisesta (kuvio 7.21).

Työttömyyden kesto

Työttömyyden kestoa laskettaessa on otettu huomioon viimeisimmän työttömyysjakson pituus. Yhtäjaksoisen työttömyyden kesto ilmoitetaan viikkoina työtöntä kohti.

7.22

Työttömyyden (20–64-vuotiaat) yhtäjaksoinen kesto koulutusasteen mukaan 1989–1996

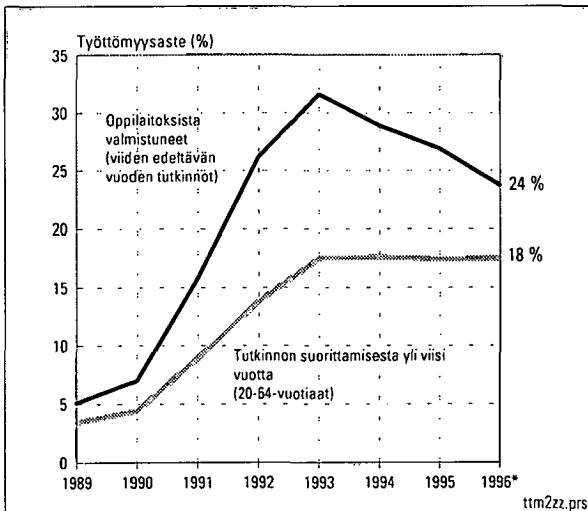
20-64-vuotiaiden työttömien yhtäjaksoinen työttömyys piteni vuoden 1990 17 viikosta 48 viikkoon vuonna 1996. Työttömyysjaksojen piteneminen pysähtyi keski- ja korkea-asteella vuonna 1996, mutta perusasteella se jatkui edelleen (kuvio 7.22).

Työttömyysjakson pituus vaihtelee koulutusasteen mukaan. Mitä korkeampi koulutusaste on, sitä lyhyempi on työttömyysjakson pituus. Kun vuonna 1996 korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyyden kesto oli 35 viikkoa, oli se perusasteen koulutuksen suorittaneilla 59 viikkoa.

Työttömyys tutkinnon jälkeen

Tässä luvussa käsitellään sellaisten henkilöiden työttömyyttä, joiden tutkinnon suorittamisesta on kulunut korkeintaan viisi vuotta. Oppilaitoksista valmistuneilla tarkoitetaan tässä luvussa näitä viiden edeltävän vuoden aikana valmistuneita.

Esimerkiksi vuotta 1996 koskeva tieto sisältää oppilaitoksista valmistuneet vuosina 1991–1995. Tämän ryhmän työttömyys ja työelämään osallistuminen määritetään vuoden 1996 lopussa. Perusasteen osalta oppilaitoksista valmistuneilla

7.23

Oppilaitoksista viitenä edeltävänä vuonna valmistuneiden ja aikaisemmin tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste 1989–1996

* Ennakkotieto

tarkoitetaan 15–24-vuotiaita pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevia.

Oppilaitoksista valmistuneiden työttömyystiedolla kuvataan valmistuneiden työelämään siirtymisen vaikeutta ja toisaalta työelämän kykyä ottaa vastaan koulutettuja nuoria. Työttömyys kohdistuu erilaisen koulutuksen ja tutkinnon suorittaneisiin eri tavoin. Tähän vaikuttavat valmistuneiden määrä ja koulutus rakenne sekä toisaalta työelämän tarpeet. Joillakin koulutusaloilla vallitsee täystyöllisyys, joiltakin aloilta on vaikea päästä työhön.

Viiden edeltävän vuoden aikana oppilaitoksista valmistuneista oli vuonna 1996 työttömänä 24 prosenttia. Laman aikana nuorten vaikeudet löytää työtä kasvoivat nopeammin kuin jo pidempään työmarkkinoilla olleilla. Toisaalta talouselämän elpyminen sai nuorten työttömyyden parantumaan nopeammin kuin aikaisemmin valmistuneiden.

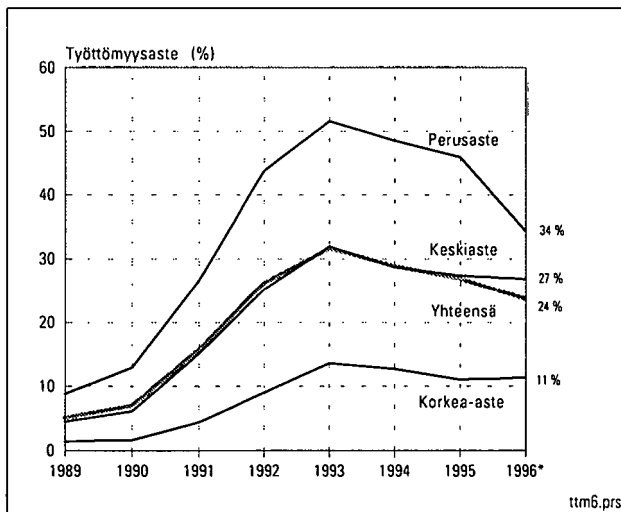
Aikaisemmin kuin viiden edeltävän vuoden aikana valmistuneiden työttömyysaste oli 18 prosenttia eli 6 prosenttiyksikköä matalampi kuin oppilaitoksista valmistuneiden (viiden edeltävän vuoden tutkinnot) vuonna 1996. Aikaisemmin valmistuneiden työttömyystilanne ei parantunut kuten oppilaitoksista valmistuneilla. Aikaisemmin valmistuneiden työttömyysaste pysytteli vuoden 1993 tasolla (kuvio 7.23).

Vuonna 1996 oppilaitoksista valmistuneiden työttömyyden vähentyminen johtui perusasteen varassa olevien 15–24-vuotiaiden työttömyysasteen nopeasta alenemisestä. Perusasteen varassa olevien 15–24-vuotiaiden työttömyysaste laski 46:sta 34 prosenttiin. Alenemisen aiheuttivat alle 20-vuotiaisiin ilman ammatillista koulutusta oleviin työttömiin kohdistetut työllistämisen- ja koulutustoimenpiteet. 25–64-vuotiaiden perusasteen varassa olevien työttömyysaste ei alentunut vuonna 1996.

Keski- ja korkea-asteella oppilaitoksista valmistuneiden työttömyys ei vähentynyt vuonna 1996 edellisvuoteen verrattuna. Oppilaitoksista valmistuneiden (viiden edeltävän vuoden tutkinnot) ja aikaisemmin valmistuneiden työttömyysasteiden erot pysyivät ennallaan keski- ja korkea-asteella.

Viitenä edeltävänä vuonna korkea-asteelta valmistuneista oli työttömänä 11 prosenttia vuonna 1996. Tähän verrattuna peruskoulun varassa olleiden 15–24-vuotiaiden työttömyysaste oli yli kolminkertainen, 34 prosenttia. Keskiasteelta viiden edellisen vuoden aikana valmistuneiden työttömyysaste oli 27 prosenttia (kuvio 7.24).

Oppilaitoksista valmistuneiden (viiden edeltävän vuoden tutkinnot) työttömyysaste alkoi alentua hitaasti vuoden 1993 jälkeen koulutuksen kaikilla asteilla. Keski- ja korkea-asteelta valmistuneiden työttömyysasteet pysyivät ennallaan vuonna

7.24
Oppilaitoksista viitenä edeltävänä vuonna valmistuneiden työttömyysaste koulutusasteen mukaan 1989–1996

* Ennakkotieto

7.25

Oppilaitoksista viitenä edeltävänä vuonna valmistuneiden työttömyys koulutusasteen mukaan 1989–1996

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	Työttömiä työnhakijoita							
Perusaste ¹⁾	12 916	17 773	34 853	54 746	55 742	51 405	47 098	34 645
Keskiaste	10 723	14 178	33 646	52 020	63 663	57 387	55 942	57 132
Korkea-aste	1 312	1 577	4 505	9 254	14 565	14 054	12 820	14 050
Muu koulutusaste ²⁾	63	77	173	308	367	283	275	964
Yhteensä	25 014	33 605	73 177	116 328	134 337	123 129	116 135	106 791

¹⁾ 15–24-vuotiaat²⁾ Sisältää pienen määrän eri koulutusasteiden tutkintoja

7.26

Oppilaitoksista viitenä edeltävänä vuonna valmistuneiden työttömyysaste koulutusasteen mukaan 1989–1996

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996 ³⁾
	Työttömyysaste (%) ²⁾							
Perusaste ¹⁾	8,8	12,9	26,6	43,8	51,6	48,5	45,9	34,3
Keskiaste	4,5	6,1	15,1	25,2	31,9	28,7	27,4	26,8
Korkea-aste	1,4	1,6	4,4	9,0	13,6	12,7	11,0	11,3
Muu koulutusaste	0,6	0,8	1,8	3,1	3,7	3,0	3,0	8,7
Yhteensä	5,1	7,0	15,8	26,2	31,6	28,9	26,9	23,7

¹⁾ 15–24-vuotiaat²⁾ Työttömien prosenttiosuus työvoimasta. Työvoima koostuu ansiotyössä olevista työllisistä ja ilman ansiotyötä olevista työttömistä.³⁾ Ennakkotieto

1996, mutta perusasteen varassa olevien työttömyysaste alentui selvästi (taulukko 7.26).

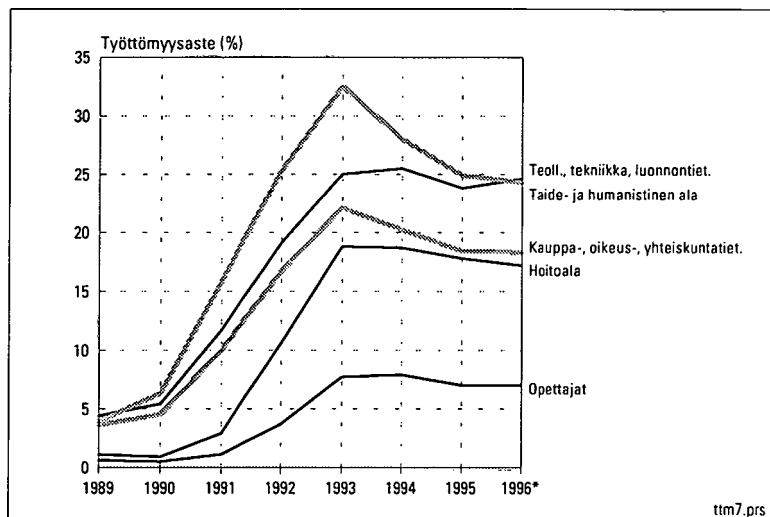
Tarkastelun työttömyystiedot perustuvat työministeriön työnhakijarekisterin vuoden lopun lukuihin. Joulukuussa 1996 työttömien määrä rekisterissä kasvoi normaalia kausivaihtelua selvästi enemmän, joten tarkastelun työttömyysasteluvut eivät ehkä anna täysin oikeaa kuvaa työttömyyden alenevasta kehityksestä vuonna 1996. Myös korkea-asteelta valmistuneen työvoiman määrän nopea kasvu 1990-luvun alkupuolella saattaa olla yhtenä syynä siihen, että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste ei vuonna 1996 alentunut parantuneesta taloudellisesta tilanteesta huolimatta.

Perusasteen varassa olevien työttömyyden vähentyminen johtui vuoden 1996 alussa muuttuneesta lainsäädännöstä. Ensi kertaa työmarkkinoille tulevat alle 20-vuotiaat ilman ammatillista koulutusta ovat työttömät eivät enää saa työmarkkinatukea elleivät he hakeudu aktiivisesti koulutukseen tai osallistu työvoimapolitiiseen

toimenpiteeseen. Samalla lisättiin tuntuvasti alle 20-vuotiaille suunnattua koulutusta ja heihin kohdistuvia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä. 1.1.1997 kyseinen lainmuutos ulotettiin koskemaan myös alle 25-vuotiaita vailla ammatillista koulutusta olevia nuoria.

Alemman keskiasteen suorittaneiden (noin 1–2 vuotta koulutusta peruskoulun jälkeen) työttömyysaste on selvästi korkeampi kuin ylemmän keski-asteen suorittaneiden (noin 3 vuotta koulutusta peruskoulun jälkeen). Vuonna 1996 alemmalta keskiasteelta viiden edeltävän vuoden aikana valmistuneiden työttömyysaste oli 31 prosenttia ja ylemmältä keskiasteelta valmistuneiden 24 prosenttia.

Korkea-asteen tutkintoja ovat korkea-asteen ammatilliset tutkinnot ja yliopistolliset tutkinnot. Koulutusasteittain työttömyyserot korkea-asteella olivat suuret. Alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysprosentti (15,7 %) oli yli kaksinkertainen ylemmän korkeakoulututkinnon (7,5 %) suorittaneisiin verrattuna. Ylempiä

7.27
Oppilaitoksista viitenä edeltävänä vuonna valmistuneiden työttömyysaste koulutusaloittain 1989–1996

* Ennakkotieto

korkeakoulututkintoja ovat esimerkiksi maisterit, diplomi-insinöörit ja lääketieteen lisensiaatit. Alimman korkea-asteen tutkintoja ovat esimerkiksi teknikot, erikoissairaanhoitajat ja agrologit.

Viiden edeltävän vuoden aikana valmistuneilla työttömyys on ollut korkeinta tekniikan ja luonnontieteen alan tutkinnon suorittaneilla ja matalinta opettajilla. Talouselämän elpyminen vaikutti ensin tekniseltä alalta ja kauppa- ja oikeustieteellisiltä aloilta valmistuneiden työttömyysasteeseen. Näillä aloilla käänne parempaan alkoi vuoden 1993 jälkeen. Hoitoalalla, opettajilla sekä taide- ja humanistisen alan tutkinnon suorittaneilla työttömyysaste kääntyi laskuun vuotta myöhemmin (kuvio 7.27). Muista koulutusaloista poiketen maa- ja metsätalouseläminen valmistuneiden työttömyystilanne heikkeni koko tarkastelukauden ajan. Taide- ja humanistisen alan työttömyysaste kääntyi lievään nousuun vuonna 1996.

Taulukossa 7.28 on tarkasteltu alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyyseroja tutkinnoittain. Tutkintoryhmien välillä oli suuria eroja. Vuonna 1996 korkeimmat työttömyysasteet olivat teatteri- ja kuvaamataiteen tutkinnon suorittaneilla (35,2 %). Matalin työttömyysaste oli atk-alan tutkinnon suorittaneilla (6,3 %).

Taulukossa 7.29 on tarkasteltu ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyyseroja tutkinnoittain. Vuonna 1996 ero korkeimman ja

matalimman työttömyysasteen välillä oli yli seitsenkertainen. Korkein työttömyysaste oli arkkitehteiksi valmistuneilla, 26,6 prosenttia. Korkeat työttömyysasteet olivat myös humanistisen alan filosofian maistereilla ja taidealan maistereilla.

Matalimmat työttömyysasteet olivat opettajilla, lääketieteen lisensiaateilla ja diplomi-insinööreillä. Jos täystyöllisyyden rajana pidetään 5 prosentin työttömyyttä, näiden alojen työttömyysasteita voidaan pitää täystyöllisyyden aikaisina työttömyysasteina.

Tutkintojen sisällä on suuria työttömyyseroja eri alojen välillä. Esimerkiksi opistoinsinööreillä korkein työttömyysaste oli rakennusalalta valmistuneilla. Viiden edeltävän vuoden aikana valmistuneista rakennusalan insinööreistä oli työttömänä 19,9 prosenttia vuonna 1996, vaikka työttömyysaste laskikin 2,5 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Matalin työttömyysaste oli tietotekniikan opistoinsinööreillä, 2,4 prosenttia.

Vuosina 1991–1995 valmistuneista diplomi-insinööreistä korkein työttömyysaste vuonna 1996 oli opistoinsinöörien tavoin rakennusalalta valmistuneilla (12,0 %) ja alhaisin työttömyysaste tietotekniikka-alalta valmistuneilla (1,1 %). Tietotekniikka-alalta valmistuneiden matalat työttömyysasteet osoittavat, että tämän alan suorittaneilla on täystyöllisyys.

7.28

Ammatillisen tutkinnon alimmalla korkeasteella suorittaneiden työttömyysaste tutkintoryhmittäin 1993–1996

Viiden edeltävän vuoden tutkinnot

Tutkintoryhmät ovat vuoden 1996 työttömyysasteen mukaisessa järjestyksessä	1993	1994	1995	1996 ¹⁾	Muutos 1995–96
	%	%	%	%	Prosenttiyksikköä
Teatteri-, kuvaamataiteen tutkinnot	30,2	33,1	32,4	35,2	2,8
Artenomi	26,9	28,0	25,5	26,7	1,2
Kätilö	26,4	25,7	25,7	25,8	0,1
Hortonomi	17,7	22,7	19,7	23,6	3,9
Metsätalousinsinööri	12,6	16,4	22,6	22,1	-0,5
Terveydenhoitaja	18,1	16,7	17,7	18,1	0,4
Teknikko	26,5	21,8	17,5	16,9	-0,6
Sair/erikoissairaanhoidajat	13,6	15,8	15,7	15,7	0,0
Koti- ja laitostalouden teknikot	17,2	17,1	16,9	15,5	-1,4
Nuoriso-ohjaajat	14,8	14,9	14,6	15,2	0,6
Sosiaalialan ohjaajat, kasvattajat	19,4	17,6	16,2	14,8	-1,4
Hotelli- ja ravintola-alan keskijohto	18,1	17,4	14,9	14,6	-0,3
Lääk/erikoislääkintävoimistelija	8,3	11,5	9,4	11,4	2,0
Sihteerit	11,4	11,6	10,7	10,9	0,2
Röntgen/erik.rtg.hoitaja	11,2	14,1	11,8	10,2	-1,6
Agrologi	13,2	12,4	11,0	9,7	-1,3
Laborat/erikoislaboratorionhoitaja	10,1	10,3	9,5	9,7	0,2
Muut hoitoalan tutkinnot	8,5	8,2	5,9	8,7	2,8
Atk-alan tutkinnot	13,0	10,4	7,5	6,3	-1,2
Alin korkeaste yhteensä	17,9	17,3	15,7	15,7	0,0

¹⁾ Ennakkotieto

7.29

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyysaste tutkintoryhmittäin 1993–1996

Viiden edeltävän vuoden tutkinnot

Tutkintoryhmät ovat vuoden 1996 työttömyysasteen mukaisessa järjestyksessä	1993	1994	1995	1996 ¹⁾	Muutos 1995–96
	%	%	%	%	Prosenttiyksikköä
Arkkitehdit	20,6	23,4	26,7	26,6	-0,1
Fil.maisterit, humanistinen opintoala	14,4	14,9	14,1	15,4	1,3
Taidealan maisterit	13,1	13,5	11,7	13,1	1,4
Fil.maisterit, matem-luonnontiet. opintoala	10,6	12,4	10,4	10,9	0,5
Teologian maisteri	9,0	11,6	7,0	10,8	3,8
Muut yhteiskunta- ja käyttäytymistiet. maist:t	10,9	11,1	8,0	10,1	2,1
Maa- ja metsätaloustiet. maisterit	9,8	11,0	9,4	10,0	0,6
Yhteiskuntatieteell. maisterit	11,4	12,0	10,3	9,7	-0,6
Oikeustiet. kandidaatti	10,5	8,6	6,7	9,4	2,7
Hammaslääketiet. lisensiaatti	13,7	14,5	8,4	9,1	0,7
Muut hoitoalan tutkinnot	4,2	4,0	3,5	6,5	3,0
Kasvatustiet. maisteri (ei opett.)	12,0	9,6	7,3	6,2	-1,1
Kauppatiet. maisteri, ekonomi (ylempi)	8,6	7,8	5,1	5,6	0,5
Diplomi-insinööri	5,9	4,7	3,5	5,1	1,6
Lääketiet. lisensiaatti	10,9	6,5	4,4	4,9	0,5
Opettajat	3,4	3,8	3,1	3,7	0,6
Ylemmät korkeakoulututkinnot yhteensä	8,7	8,3	6,6	7,5	0,9

¹⁾ Ennakkotieto

Koulutettujen tulot

Tuloilla tarkoitetaan tässä luvussa työllisen työvoiman valtionveronalaisia vuosiansiotuloja, jotka koostuvat palkka- ja yrittäjätuloista. Tulotarkasteluun sisältyvät ne 20–64-vuotiaat, joilla oli tuloja vähintään 10 markkaa vuonna 1994. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon.

Vuosiansiot olivat keskimäärin runsaat 114 000 mk henkeä kohti vuonna 1994. Ne vaihtelevat pääsääntöisesti siten, että mitä korkeampi koulutustaso on, sitä suuremmat ovat vuosiansiot. Perusasteen eli kansa-, keski- tai peruskoulun varassa työmarkkinoilla olevien vuosiansiot olivat keskimäärin 55 prosenttia korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden tuloista (taulukko 7.30).

Naisten vuosiansiot olivat kaikilla koulutuksen asteilla matalammat kuin miesten (kuvio 7.31). Naisten tulot (96 091 mk) olivat keskimäärin 73 prosenttia miesten tuloista (131 493 mk).

Naisten ja miesten ansiotuloeroja selittää osaltaan se, että naisissa on paljon enemmän osa-aikatyötä tekeviä kuin miehissä. Työssäkäyvistä naisista oli osa-aikatyössä noin 11 prosenttia ja miehistä noin 6 prosenttia vuonna 1994. Lisäksi on huomattava, että miehet tekevät enemmän yli-

7.30 Työllisen työvoiman (20–64-vuotiaiden) vuosiansiot koulutusasteen mukaan 1994

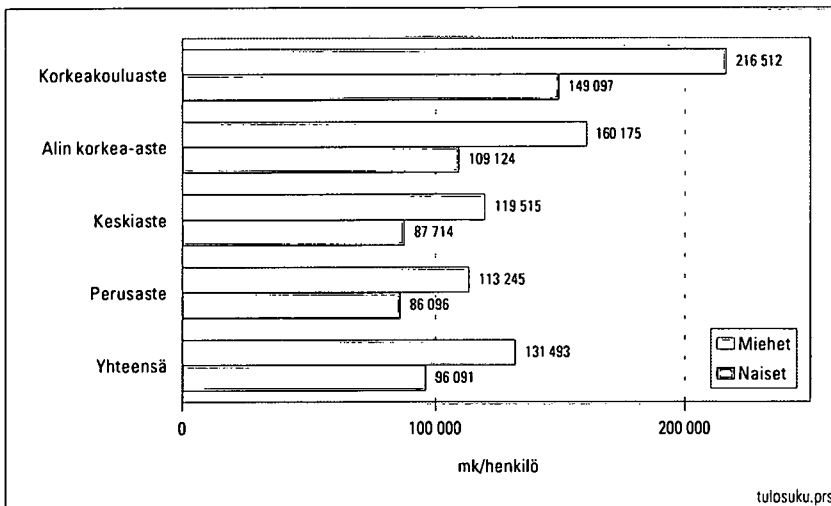
	Henkeä	mk/henkilö
Perusaste	524 582	100 508
Keskiaste	987 652	103 884
Korkea-aste yhteensä	349 232	163 985
Alin korkea-aste ¹⁾	134 329	132 883
Korkeakouluaste ²⁾	214 903	183 425
Yhteensä	1 861 466	114 208

¹⁾ Ryhmään sisältyy pääosa ammatillisista opistoasteen tutkinnoista (Koulutusluokituksen koulutusaste 5)

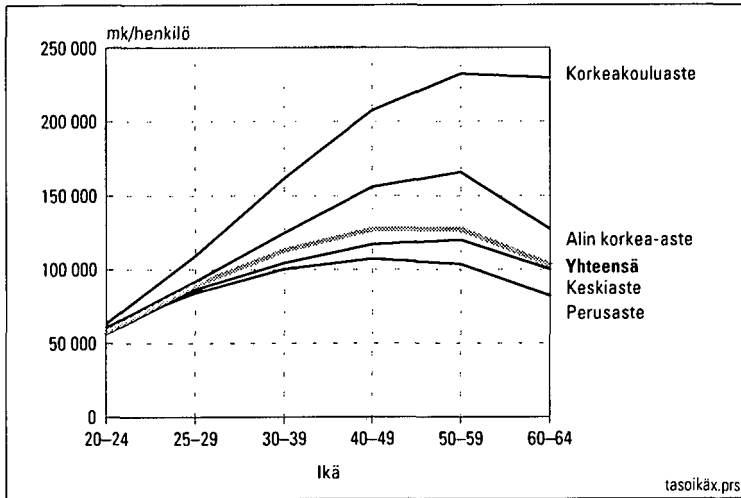
²⁾ Yliopistolliset ja ammattikorkeakouluastetta vastaavat tutkinnot (Koulutusluokituksen koulutusasteet 6,7 ja 8)

ja sivistyötä. Kaiken kaikkiaan naisten ansiotyössä tekemät tunnit olivat keskimäärin 78 prosenttia miesten tunneista 1994 (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus).

Tulot kasvavat ensin tiettyyn ikään saakka ja alkavat sitten vähetä. Tulojen kasvuun vaikuttaa työkokemuksen karttuminen. Tulojen pieneneminen johtuu muiden muassa eläkkeelle siirtymisestä, jolloin ollaan enää osa vuotta työssä. Mitä korkeampi koulutuksen aste on, sitä pitempään tulot kasvavat. Perusasteisen työvoiman

7.31 Työllisen työvoiman (20–64-vuotiaiden) vuosiansiot koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 1994

7.32
Työllisen työvoiman
(20–64-vuotiaiden)
vuosiansiot koulutus-
asteen ja iän mukaan
1994

tulot olivat vuonna 1994 korkeimmillaan 49 vuoden iässä ja alkoivat tämän jälkeen vähetä. Keskiasteen suorittaneilla vuosiansiot olivat kor-

keimmillaan 50-vuotisjuhlan aikaan. Korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden vuosiansiot kasvoivat 56–58 ikävuoteen saakka (kuvio 7.32).

Työttömyys ja vuosiansiot OECD-maissa

Työttömyys

Työttömyys tutkinnon jälkeen

Koulusta työelämään siirtymistä ja siihen liittyviä vaikeuksia tarkastellaan seuraavassa työttö-

myystiedon avulla. Kansainväliset vertailutiedot perustuvat OECD:n Education at a Glance 1996 aineistoon. Koulutustiedot ovat luokitellut UNESCO:n kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) mukaan.

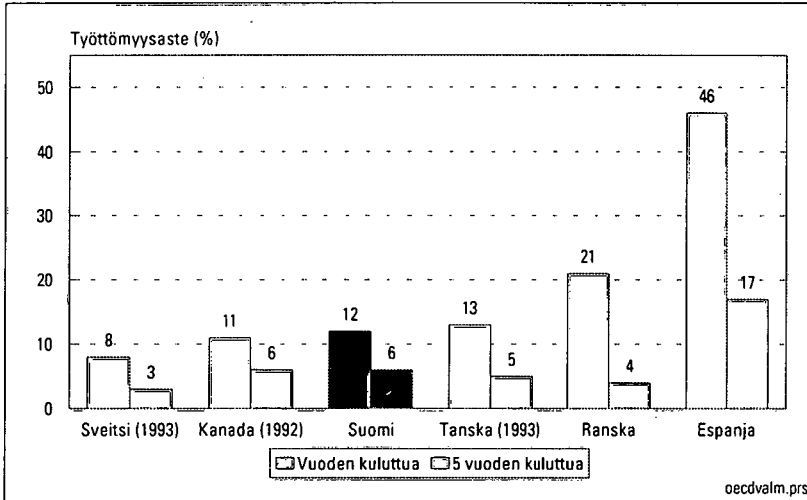
Unesco : International Standard Classification of Education (ISCED)

Väestön koulustasoryhmittely tässä luvussa:

Primary or lower secondary (ISCED 1/2)	= suomalaisittain perusaste eli se osa väestöstä, jolla ei ole kansa-, keski- tai peruskoulun jälkeistä tutkintoa
Upper secondary (ISCED 3)	= suomalaisittain suunnilleen keskiaste eli se väestö, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisen koulun
Third level (ISCED)	= suomalaisittain suunnilleen korkea-aste eli se väestö, joka on suorittanut ylemmän opistotutkinnon, ammattikorkeakoulutason tai yliopistollisen tutkinnon

Ks. tarkemmin: *ISCED-Key, Koulutusluokitus 31.12.1994, Tilastokeskus*

Lähde: OECD/Education at a Glance, OECD Indicators 1996

7.33
Korkeakouluasteelta (ISCED 6/7 Unesco) valmistuneiden työttömyys vuoden ja viiden vuoden päästä tutkinnon suorittamisesta eräissä OECD-maissa 1994

Perusasteen varassa työmarkkinoille siirtyvien tilanne on ollut huonoin kaikissa OECD-maissa. Työttömyysaste oli korkea ja viiden vuoden päästäkin se oli vielä korkeampi kuin koko työvoimalla 1994. Myös keskiasteelta työmarkkinoille siirtyvien työttömyys oli korkea, mutta viiden vuoden kuluttua työttömyys oli monessa maassa kuten Suomessakin puolittunut.

Kuviossa 7.33 on tarkasteltu yliopistoista ja ammattikorkeakoulua vastaavalta koulutusasteelta työelämään siirtyneiden työttömyysasteen kehitystä. Espanjassa korkeimman koulutuksen suorittaneista oli lähes puolet vuoden päästä työttömänä. Myös Ranskassa korkeakouluastetta vastaavan tutkinnon suorittaneilla oli suuria vaikeuksia päästä työhön heti valmistumisen jälkeen. Suomessa ja muissa maissa työelämä kykeni nopeasti ottamaan vastaan uudet pitkälle koulutetut. Viiden vuoden päästä hyvin koulutettujen työttömyys oli suhteellisen vähäistä kaikissa muissa OECD-maissa paitsi Espanjassa.

Työttömyys koulutusasteen mukaan

Työttömyysaste eli työttömien osuus työvoimasta oli selvästi korkein Espanjassa (19,8 %) ja seuraavaksi korkein Suomessa (16,7 %) vuonna 1994. Matalimmat työttömyysasteet olivat Itävallassa (3,3 %) ja Sveitsissä (3,6%) (taulukko 7.34).

Työttömyys OECD-maissa on ollut korkeamman koulutuksen suorittaneilla yleensä vähäisempää kuin matalamman koulutuksen saaneilla. Vuonna 1994 erot maiden välillä olivat kuitenkin suuret. Erityisen suuret erot olivat vailla peruskoulun jälkeistä koulutusta olevien työllistymisessä. Kun Suomessa ja Espanjassa tämän koulutustasoltaan matalimman työvoiman työttömyys oli yli 20 prosenttia, oli vastaava luku Sveitsissä ja Itävallassa vain viiden prosentin luokkaa. Useimmissa OECD-maissa perusasteen varassa olevien työttömyys on heikentynyt suhteessa yleiseen työttömyysasteeseen. Ilmeisesti tämän ryhmän koulutuksessa hankittu osaaminen ei enää riitä nykyisillä työmarkkinoilla.

Erot työelämän kvyssä käyttää korkeamman koulutuksen saaneita olivat sitä vastoin paljon pienempiä Espanjaa lukuunottamatta.

7.34 Työvoiman (25–64-vuotiaat) työttömyys koulutusasteen mukaan eräissä OECD-maissa 1994

Maat järjestetty yhteensä-sarakkeen mukaiseen järjestykseen	Vain perusaste tai vähemmän ¹⁾	Keskiaste ²⁾	Korkea-kouluaste ³⁾	Yhteensä
	(ISCED 1/2)	(ISCED 3)	(ISCED 6/7)	%
Espanja	21,3	19,4	13,8	19,8
Suomi	22,7	16,4	6,6	16,7
Irlanti	18,9	9,7	3,4	12,9
Tanska	17,3	10,0	5,0	11,5
Ranska	14,7	10,5	6,1	10,8
Kanada	14,3	9,0	5,2	9,2
Saksa	13,9	8,8	4,9	8,5
Belgia	12,5	7,1	4,0	8,3
Britannia	13,0	8,3	3,9	8,2
Italia	8,4	7,5	6,4	7,9
Australia	10,2	6,9	3,9	7,7
Kreikka	6,2	8,7	6,5	7,2
Ruotsi	8,8	7,6	3,4	6,8
Turkki	6,0	7,1	4,1	6,0
Yhdysvallat	12,6	6,2	2,9	5,8
Alankomaat	8,2	4,8	4,3	5,7
Portugali	6,0	6,2	2,4	5,5
Norja	6,5	4,7	1,5	4,3
Sveitsi	5,1	3,4	3,7	3,6
Itävalta	4,9	2,8	1,8	3,3
Maakeskiarvo	11,6	8,3	4,7	8,5

¹⁾ Ei peruskoulun jälkeistä koulutusta, ISCED 1/2, UNESCO

²⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

³⁾ University level, ISCED 6/7, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1996

Taulukossa 7.35 on tietoja OECD-maiden nuorten työttömyydestä koulutusasteittain. Nuorten työttömyys on ollut yleisesti noin kaksinkertainen vanhempien ikäluokkien työttömyyteen verrattuna. Erittäin haavoittuvia ovat nuoret, joilla on matala koulutustaso. Heillä on vähän koulutuksen kautta saatua osaamista. Heillä ei ole vielä myöskään työssä hankittua kokemusta. Perusasteen varassa työmarkkinoille tulneiden työttömyys oli erittäin korkea, noin 40 prosenttia, Ranskassa, Espanjassa ja Suomessa. Myös korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden 25–29-vuotiaiden työttömyysaste (30 %) oli poikkeuksellisen korkea Espanjassa ja Italiassa. Suomes-

7.35 Nuoren työvoiman työttömyys koulutusasteen mukaan eräissä OECD-maissa 1994

Maat järjestetty perusasteen mukaiseen järjestykseen	Vain perusaste tai vähemmän ¹⁾	Keskiaste ²⁾	Korkea-kouluaste ³⁾
	(ISCED 1/2)	(ISCED 3)	(ISCED 6/7)
	20–24-vuotiaat	20–24-vuotiaat	25–29-vuotiaat
	%	%	%
Ranska	41,5	27,7	11,0
Espanja	41,3	42,0	32,5
Suomi	39,0	30,7	12,0
Irlanti	33,3	15,3	5,1
Iso-Britannia	31,8	13,8	4,3
Belgia	29,1	16,9	8,7
Ruotsi	28,6	16,4	5,6
Italia	27,4	34,5	28,4
Yhdysvallat	22,3	10,6	3,1
Tanska	21,1	12,5	10,3
Australia	18,8	11,1	5,4
Kreikka	18,0	31,7	19,9
Norja	16,0	11,5	4,5
Saksa	14,4	8,7	5,8
Portugali	12,8	18,7	6,3
Turkki	12,6	28,3	11,1
Alankomaat	11,4	7,5	7,4
Itävalta	8,3	3,4	4,6
Maakeskiarvo	23,8	18,7	10,1

¹⁾ Ei peruskoulun jälkeistä koulutusta, ISCED 1/2, UNESCO

²⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

³⁾ University level, ISCED 6/7, UNESCO

Lähde: Education at a Glance, OECD Indicators 1996

sakin näiden pitkälle koulutettujen työttömyys oli yli OECD:n keskiarvon.

Vuosiansiot

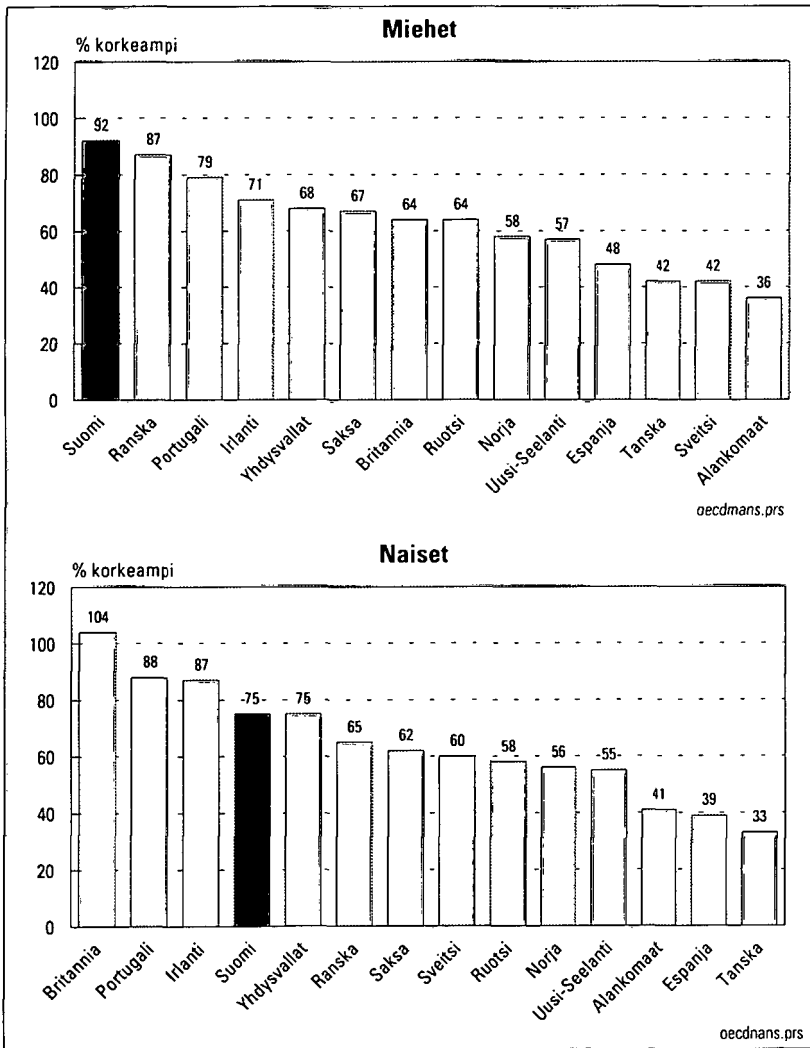
OECD-maissa on yleistä, että koulutustason noustessa myös ansiotulot nousevat. Maiden välillä on kuitenkin melko suuria eroja. Kuviossa 7.36 on verrattu korkeakouluasteen eli yliopistotai ammattikorkeakouluastetta vastaavan tutkinnon suorittaneen työvoiman vuosiansioita keskiasteen eli lukiota tai ammatillista koulua vastaavan koulutuksen suorittaneen työvoiman vuosiansioihin. Vaikka useista eri syistä johtuen

maakohtaisessa vertailussa on oltava varovainen, näyttää kuitenkin sille, että Suomessa vuonna 1993 ja Ranskassa vuonna 1994 korkeakouluasteen suorittaneiden miesten vuosiansioiden erot keskiasteen suorittaneisiin verrattuna olivat suurimmat, noin 90 prosenttia. Ansioita koskevat vertailutiedot perustuvat OECD:n Education at a Glance 1996 tietoihin.

Pienimmät erot olivat Tanskassa, Sveitsissä ja Alankomaissa. Naisten ansioerot koulutusasteiden välillä olivat suurimmat Britanniassa, yli 100 prosenttia. Suomessa ero oli 75 prosenttia.

Naisten ansiot ovat kaikissa OECD-maissa ja kaikilla koulutusasteilla miesten ansioita pienemmät. Maiden välillä on kuitenkin selviä eroja.

Suomessa naisten ja miesten vuosiansioiden erot ovat pienimmät. Naisten ansiot olivat vuonna 1993 lähes 80 prosenttia miesten ansioista. Suurimmat erot (naisten ansiot alle 50 % miesten ansioista) olivat muiden muassa Britanniassa, Sveitsissä, Alankomaissa ja Uudessa-Seelannissa (taulukko 7.37). Eroja osaltaan selittää se, että näissä maissa oli osa-aikatyö paljon yleisempää naisilla kuin miehillä.

7.36
Korkeakouluasteen suorittaneen työvoiman (25–64-vuotiaat) vuosiansiot prosenttia korkeammat kuin keskiasteen tutkinnon suorittaneen työvoiman eräissä OECD-maissa 1993–1994

Lähde: OECD/Education at a Glance, OECD Indicators 1996

7.37

Naisten (25–64-vuotiaat) vuosiansioiden osuus miesten ansioista koulutusasteen mukaan eräissä OECD-maissa 1993–1994

Maat ovat yhteensä-sarakkeen mukaisessa järjestyksessä	Vain perusaste tai vähemmän ¹⁾	Keskiaste ²⁾	Korkeakoulu-aste ³⁾	Yhteensä
	(ISCED 1/2)	(ISCED 3)	(ISCED 6/7)	
	%	%	%	
Suomi 1993	82	81	73	78
Tanska 1993	73	73	68	72
Portugali 1993	72	69	73	72
Ranska 1994	66	75	66	71
Ruotsi 1993	69	67	64	68
Norja 1993	63	63	62	63
Yhdysvallat 1994	60	61	64	62
Kanada 1994	54	60	62	61
Saksa 1994	53	64	62	59
Irlanti 1993	45	56	61	59
Sveitsi 1994	47	53	60	49
Alankomaat 1994	44	51	53	49
Britannia 1994	41	49	61	49
Uusi-Seelanti 1994	46	51	51	47

¹⁾ Ei peruskoulun jälkeistä koulutusta, ISCED 1/2, UNESCO

²⁾ Upper secondary level, ISCED 3, UNESCO

³⁾ University level, ISCED 6/7, UNESCO

Lähde: *Education at a Glance, OECD Indicators 1996*

Lähteet

Hjerppe, Riitta (1988): *Suomen talous 1860–1985. Kasvu ja rakennemuutos. Suomen Pankin kasvututkimuksia.* Helsinki.

OECD, *Education at a Glance 1996, OECD Indicators 1996*

Tilastollinen päätoimisto, SVT VI 29. *Pääpiirteet Suomen väestötilastoista vuosina 1750–1890, I., s. 250–251 ja STV 1925, s. 42–43*

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto, väestölaskennan pitkittäistiedosto, työvoimatilasto, kansantaloustilaston historialliset sarjat, tiede- ja teknologiatilasto

Tilastokeskus, *Koulusta työelämään, SVT Koulutus 1994:8*

Tilastokeskus, *Tiedolla tietoyhteiskuntaan, Tilastokeskus 1997*

Tilastokeskus, *Työttömyys tutkimon jälkeen 1989–1996, SVT Koulutus 1997:6*

Liitetaulukko 7.1
Työllinen työvoima koulutusasteen mukaan toimialoitain 1970–1995

	Yhteensä	Perusaste	Keskiaste		Korkea-aste					VKT	
			Yhteensä	Alempi (3)	Ylempi (4)	Yhteensä	Alin korkea-aste (5)	Alempi kand-aste (6)	Ylempi kand-aste (7)		Tutkija-koul.-aste (8)
1 Maa- ja metsätalous											
1970	428 821	366 850	59 263	52 284	6 979	2 708	1 433	139	1 112	24	175
1975	317 986	253 903	61 274	53 492	7 782	2 809	1 381	221	1 181	26	185
1980	279 172	201 396	74 576	64 225	10 351	3 201	1 614	329	1 233	25	199
1985	241 831	148 076	89 575	77 034	12 541	4 180	2 173	483	1 491	33	218
1990	197 890	99 761	88 729	73 237	15 492	9 400	5 943	971	2 391	95	245
1995	142 351	58 501	73 858	59 539	14 319	9 992	6 751	893	2 250	98	266
2, 3, 4 Teollisuus											
1970	549 464	383 387	147 737	112 076	35 661	18 340	7 926	3 981	6 148	285	212
1975	575 967	359 694	192 399	145 184	47 215	23 874	10 801	4 911	7 780	382	227
1980	584 672	317 582	236 919	177 556	59 363	30 171	13 656	5 943	10 083	489	244
1985	554 236	249 683	267 689	197 567	70 122	36 864	16 847	6 024	13 283	710	265
1990	504 484	196 419	266 700	185 955	80 744	41 366	19 646	5 709	15 176	834	282
1995	415 343	127 380	237 182	154 948	82 234	50 781	22 841	9 663	17 347	930	310
5 Rakentaminen											
1970	176 783	137 440	37 098	25 639	11 459	2 245	1 647	212	380	6	193
1975	179 396	122 684	53 225	39 343	13 882	3 487	2 662	275	542	8	210
1980	156 675	91 986	59 471	43 056	16 414	5 218	3 772	463	963	20	231
1985	168 360	80 716	80 869	60 425	20 444	6 775	4 868	490	1 394	23	250
1990	143 767	59 365	77 182	57 287	19 894	7 220	5 478	504	1 221	18	264
1995	92 471	31 955	53 585	38 550	15 035	6 931	5 057	987	872	15	282
6 Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta											
1970	328 087	231 550	84 609	63 037	21 572	11 928	6 087	3 182	2 584	75	211
1975	310 107	198 694	97 911	70 939	26 252	14 222	7 507	3 685	2 920	110	225
1980	307 190	173 228	116 970	80 030	36 940	16 992	8 707	4 510	3 649	126	242
1985	329 100	155 161	153 125	97 829	55 296	20 814	10 327	5 148	5 162	177	264
1990	336 252	137 707	174 666	100 067	74 598	23 880	11 739	5 389	6 540	212	281
1995	277 531	88 537	161 097	83 394	77 703	27 897	14 217	6 382	7 089	209	308
7 Liikenne											
1970	150 181	116 130	30 435	18 538	11 897	3 616	1 147	1 788	662	19	199
1975	160 733	112 229	43 830	28 478	15 352	4 674	1 639	2 154	856	25	213
1980	175 684	106 612	62 838	41 254	21 583	6 234	2 256	2 752	1 186	41	231
1985	172 626	89 994	75 638	49 054	26 584	6 994	2 751	2 669	1 511	63	249
1990	164 099	78 939	78 185	47 296	30 889	6 975	3 016	2 110	1 792	58	259
1995	142 680	58 278	75 872	44 235	31 637	8 530	3 618	2 534	2 315	63	278
8 Rahoitus, vakuutus, palvelut liiketoiminnalle											
1970	71 716	36 572	25 951	10 639	15 312	9 193	2 222	2 429	4 374	168	287
1975	100 319	45 656	41 089	17 522	23 567	13 574	3 934	3 460	5 970	210	298
1980	118 612	45 608	54 428	22 142	32 285	18 577	5 502	4 690	8 066	319	319
1985	154 347	47 575	78 713	29 731	48 982	28 059	9 079	5 995	12 544	441	343
1990	187 852	50 907	102 158	35 650	66 509	34 787	12 084	6 608	15 569	526	353
1995	208 658	47 370	109 364	40 087	69 277	51 924	15 761	8 187	25 540	2 436	381
9 Yhteiskunnalliset palvelut											
1970	383 810	165 778	130 090	72 510	57 580	87 942	37 026	16 937	30 252	3 727	319
1975	443 567	165 561	171 791	99 790	72 001	106 215	38 863	23 622	38 832	4 898	334
1980	550 058	175 000	242 171	143 539	98 633	132 866	44 980	32 175	49 190	6 541	346
1985	648 862	172 511	315 470	189 305	126 165	160 881	53 230	37 000	62 541	8 110	358
1990	682 429	156 922	346 517	203 341	143 175	178 990	56 760	37 925	73 776	10 530	371
1995	578 054	96 981	280 636	162 725	117 911	200 437	69 305	37 220	81 324	12 588	406
0 Toimiala tuntematon											
1970	29 016	22 191	5 925	4 417	1 508	900	452	195	242	11	199
1975	32 948	23 049	8 841	6 918	1 923	1 058	403	278	350	27	211
1980	50 068	22 979	20 932	13 313	7 618	6 157	2 144	1 627	2 089	296	284
1985	7 525	4 582	2 607	1 898	709	336	116	79	133	8	232
1990	115 509	38 938	58 999	33 683	25 316	17 572	7 324	2 414	7 342	492	318
1995	61 694	16 693	31 712	18 861	12 851	13 289	6 243	1 789	4 159	1 098	345
Yhteensä											
1970	2 117 878	1 459 898	521 108	359 140	161 968	136 872	57 940	28 863	45 754	4 315	223
1975	2 121 023	1 281 470	669 640	461 666	207 974	169 913	67 190	38 606	58 431	5 686	243
1980	2 222 131	1 134 392	868 303	585 115	283 188	219 436	82 631	52 490	76 458	7 857	266
1985	2 276 887	948 298	1 063 686	702 843	360 843	264 903	99 391	57 888	98 059	9 565	289
1990	2 332 282	818 956	1 193 135	736 517	456 618	320 191	121 989	61 630	123 807	12 764	309
1995	1 918 782	525 695	1 023 306	602 339	420 967	369 781	143 793	67 655	140 896	17 437	340

8

KOULUTUKSEN KANSAINVÄLISTYMINEN

SUOMALAISEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄN KANSAINVÄLISTYMINEN	198
KANSAINVÄLISET KOULUTUSOHJELMAT	202
Nordplus	203
Sokrates/Eramus	204
Sokrates/Comenius	205
Sokrates/Lingua	206
Aikuiskoulutus ja avoin- ja etäopetus Sokrateksessa	206
Leonardo da Vinci	207
KANSAINVÄLINEN HARJOITTELIJAVAIHTO	207

1990-luku on ollut suomalaisen koulutusjärjestelmän voimakkaan kansainvälistymisen aikaa. Opiskelijavaihtovolyymit ovat kohonneet voimakkaasti ensin yliopistosektorilla ja sen jälkeen ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Myös opettajien ja harjoittelijoiden kansainvälinen liikkuvuus on vilkasta. Suomalaisten osallistumisaktiivisuus monissa EU:n koulutusohjelmissa on Euroopan huipputasoa. Toisaalta opiskelijaliikkuvuus Suomeen päin on ollut huomattavasti vähäisempää, mutta tässäkin tilanne on nopeasti korjaantumassa. Aivan viime vuosina on ollut havaittavissa uusi, kansainvälisen yhteistyön laatua painottava suhtautumistapa. Lähivuosina henkilövaihdon kasvu tulee todennäköisesti vakiintumaan ja oppilaitokset kehittävät sen rinnalla myös vaihtoehtoisia, muuttuvista tarpeista ohjautuvia yhteistyömuotoja. Erityisen vilkkaan keskustelun aiheena ovat tällä hetkellä opetussuunnitelmien kansainvälistäminen sekä uusien viestintätekniikoiden mahdollistama "virtuaaliliikkuvuus".

Luvun on laatinut suunnittelija Aaro Ollikainen Kansainvälisen henkilövaihdon keskukselta CIMO:sta

Koulutuksen kansainvälistäminen – erityisesti henkilövaihdon keinoin – on Suomen 1990-luvun koulutuspolitiikan keskeisimpiä tavoitteita. Monien tekijöiden on nähty vaativan kansainvälisen ulottuvuuden sisältävien kvalifikaatioiden tuottamista laajeneville opiskelijajoukoille. Kansainvälistyvät työmarkkinat ja Euroopassa vapautuva pääomien, tavaroiden ja työvoiman liikkuvuus edellyttävät suomalaisilta yhä korkeatasoisempaa ammatti- ja kielitaitoa. Muuttoliikkeiden seurauksena syntyvissä monikulttuurisissa yhteiskunnissa toimiminen vaatii totuttautumista vieraiden kansallisuuksien kohtaamiseen jo opiskeluaikana. Viime vuosina kansainvälisyys on yhä selvemmin alettu nähdä myös koulutuksen laadun takeeksi.

Opetusministeriö asetti jo 1980-luvun lopulla tavoitteen, jonka mukaan vuosituhannen loppuun mennessä 5 000 korkeakouluopiskelijan tulisi vuosittain suorittaa osa opinnoistaan ulkomaisessa oppilaitoksessa. Tämä tavoite on sittemmin säilynyt valtion talousarvioissa sekä valtioneuvoston vahvistamissa koulutuksen kehittämissuunnitelmissa, joista viimeisin ulottuu vuoteen 2000 saakka. Näin 20–30 prosenttia yliopistoista valmistuvista tulisi omaamaan kansainvälistä opiskelukokemusta. Vastaavat suunnitelmat tehtiin jo varhain myös ammatillisille oppilaitoksille

ja 1990-luvulla luoduille väliaikaisille ammattikorkeakouluille. Kaikilla näillä sektoreilla opiskelijavaihto ja muu kansainvälinen yhteistyö onkin lisääntynyt sittemmin voimakkaasti. Pääansio tästä lankeaa suurille kansainvälisille koulutusohjelmille. Erityisesti Euroopan unionin vaihto-ohjelmat ovat laajentuneet voimakkaasti ja suomalaisten oppilaitosten osallistumisaktiivisuus niissä on koko Euroopan huippua.

Yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin on perustettu runsain mitoin vieraskielisiä oppikokonaisuuksia. Lukuvuonna 1997/98 yliopistot tarjoavat 32 tutkintoon johtavaa ja 151 tutkinnon osana suoritettavaa ohjelmaa. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten vastaava tarjonta kattaa 54 tutkintoon johtavaa ja 101 erillisohjelmaa (Study in Finland...). Valtaosassa näistä opetus annetaan englanniksi ja moniin niistä voivat osallistua myös suomalaiset opiskelijat. Kansainvälisyys muuttuu hiljalleen yhä olennaisemmaksi opetussuunnitelmien läpikäyväksi periaatteeksi: kansallisella tasolla on myös jouduttu miettimään suomalaisten tutkintojen sisällöllistä ja rakenteellista vertailtavuutta muiden Euroopan maiden vastaaviin. Oppilaitoksiin taas on luotu kansainvälisten asioiden tehokkaan hoidon vaatima hallinnollinen infrastruktuuri.

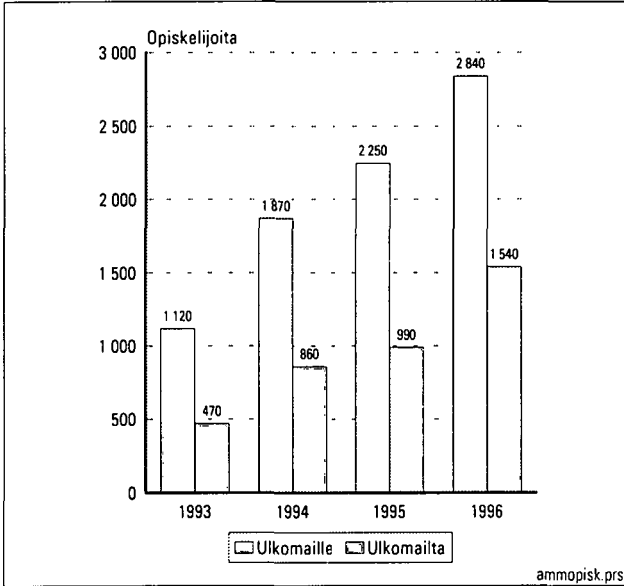
Suomalaisen koulutusjärjestelmän kansainvälistyminen

Päivälukioissa opiskeli 2 150 ulkomaan kansalaista eli 1,7 prosenttia lukion oppilaista vuonna 1995 (Opiskelijoiden ikärakenne 1995).

Opetushallitus on kerännyt tietoa ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen kansainvälisestä toiminnasta. Viimeisten kolmen vuoden aikana niistä ulkomaille suuntautuva opiskelijavaihto kasvoi vuodesta 1993 vuoteen 1996 kaksi ja puolikertaiseksi runsaaseen 2 800:aan. Suomeen suuntautuva opiskelijavaihto on kasvanut suhteessa vieläkin nopeammin, yli kolminkertaiseksi. Vuonna 1993 Suomeen tuli 473 vaihto-opiskelijaa ja 1996 vastaavasti 1 544. Opiskelijavaihdon vastavuoroisuus on parantunut. Kun vuonna

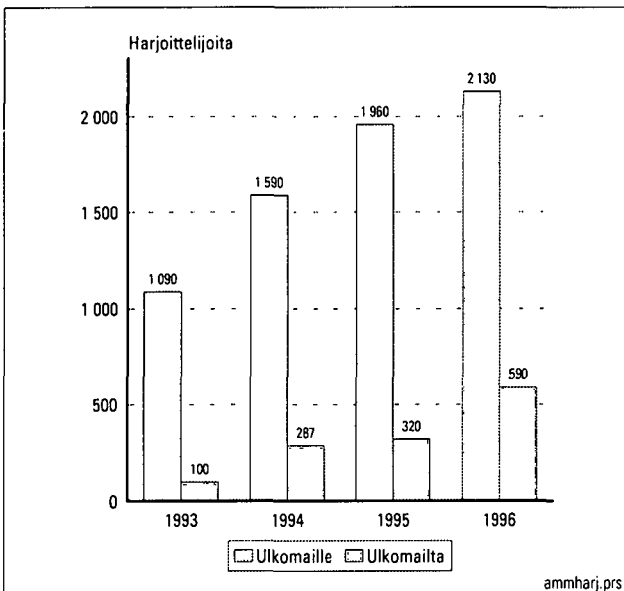
1993 Suomeen tulevien opiskelijoiden lukumäärä oli 42,2 prosenttia lähtevien opiskelijoiden määrästä, oli vuonna 1996 vastaava osuus 54,5 % (kuvio 8.1).

Myös harjoittelijavaihdon kasvu on ollut vaikuttavaa. Vuonna 1993 Suomesta lähti runsas tuhat harjoittelijaa, vuonna 1996 jo yli 2100. Harjoittelijavaihto on opiskelijavaihtoa pahemmin epätasapainossa, mutta siinäkin vastavuoroisuus on paranemaan päin. Suomeen tulevien ammatillisessa koulutuksessa olevien harjoittelijoiden määrä kasvoi tarkasteluajanjaksona sadasta lähes 600:aan (kuvio 8.2).

Lähde: Opetushallitus 1997

8.1 Ammattikorkeakoulujen ja ammattillisten oppilaitosten vähintään kuukauden mittaiset opiskelijavaihdot 1993–1996

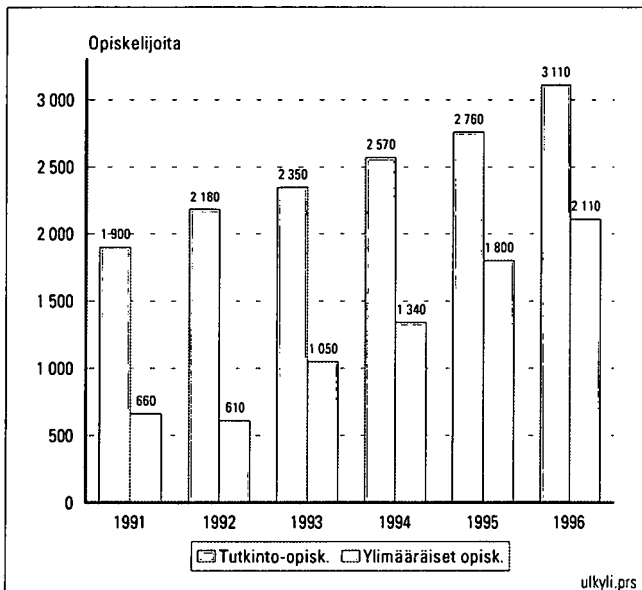
Lähde: Opetushallitus 1997

8.2 Ammattikorkeakoulujen ja ammattillisten oppilaitosten vähintään kuukauden kestävät harjoittelijavaihdot 1993–1996

Opettajavaihdon kohdalla Suomeen tulevia on jo enemmän kuin lähteviä. Vuonna 1996 Suomen ammattikorkeakouluista ja ammatillisista oppilaitoksista lähti 108 opettajaa ja Suomeen tuli 140. Vastaavasti vuonna 1994 104 opettajaa lähti ulkomaille ja 68 opettajaa tuli Suomeen.

Opetusministeriön KOTA-tietokantaan on kerätty tietoja Suomen yliopistoissa opiskelevista ulkomaalaisista. Tähän ryhmään kuuluu siis sekä Suomeen opintojaan varten muuttaneita että jo aiemmin Suomessa asuneita, vieraan maan kansalaisuuden omaavia henkilöitä. Perus-, jatko- tai

Lähde: KOTA

muuta tutkintoa suorittavien määrä kasvoi vuoden 1991 1 899:stä vuoden 1996 3 105:een (tiedot syyslukukaudelta). Samaan aikaan muiden, ns. ylimääräisten opiskelijoiden määrä kasvoi 655:stä 2 107:ään. Ulkomaalaisia oli vuonna 1996 noin 2,2 prosenttia kaikista tutkinto-opiskelijoista. Vaikka osuus on kasvanut melko nopeasti viime vuosina, on tämä prosenttiluku edelleen OECD-maiden alhaisimpia.

Koulutusaloittain ulkomaalaisia opiskeli 1996 eniten humanistisissa tieteissä (707, 22,8 %), teknillisissä tieteissä (696, 22,4 %), luonnontieteissä (429, 13,8 %) ja yhteiskuntatieteissä (339, 10,9 %). Ulkomaiset opiskelijat ovat varsin usein jatko-opiskelijoita. Vuoden 1996 3 105 tutkinto-opiskelijasta jatkotutkintoa suoritti 932 (30 %). Vastaavasti ylempää korkeakoulututkintoa suoritettiin 2 055 ulkomaalaista (66,2 %), alempaa 77 (2,5 %) ja muita tutkintoja 41 (1,3 %). Vertailukohdaksi mainittakoon, että KOTA-tietokannan mukaan syksyn 1996 kaikkiaan 138 173 tutkintoa suorittavasta yliopisto-opiskelijasta jatko-opiskelijoita oli 16 674 (12,1 %).

Maantieteellisten alueiden mukaan tarkasteltuna vuonna 1996 Suomessa opiskelevia ulkomaalaisia oli eniten kotoisin Euroopan maista (1 562, 50,3 %) ja toiseksi eniten Aasiasta (858, 27,6 %).

8.3 Ulkomaalaiset opiskelijat suomalaisissa yliopistoissa 1991-1996

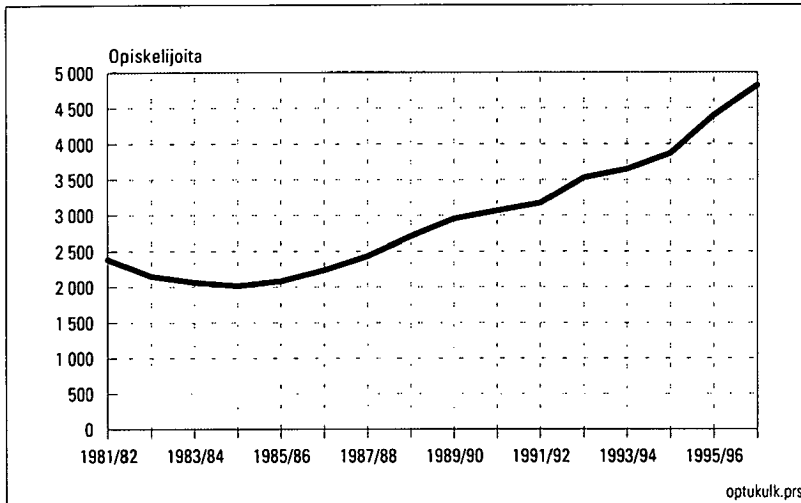
8.4 Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat Suomen yliopistoissa maanosittain vuonna 1996

	Opiskelijoita	%
Eurooppa	1 562	50,3
Afrikka	345	11,1
Pohjois-Amerikka	188	6,1
Etelä- ja Keski-Amerikka	84	2,7
Aasia	858	27,6
Australia ja Oseania	14	0,5
Tuntematon	54	1,7
Yhteensä	3 105	100,0

Lähde: KOTA

Näistä maista kotoisin olevien opiskelijoiden määrä on myös kasvanut keskimääräistä nopeammin viimeisten 15 vuoden aikana. Eurooppalaisten opiskelijoiden lukumäärä on kasvanut vuoden 1981 360:stä noin 4,2-kertaiseksi ja aasialaisten määrä 117:sta noin 7,3-kertaiseksi.

Ulkomailla kokonaista tutkintoa suorittavista suomalaisista on saatavilla niukalti tietoja. Estimaattina käytetään usein Kansaneläkelaitoksen opintotukikeskuksen ulkomailla suoritettavia opintoja varten myöntämien opintotukipäätösten määrää. Nämä luvut eivät kerro ulkomailla opiskelevien suomalaisten tarkkaa kokonaismäärää,

Lähde: KELA:n opintotukikeskus

8.5 Ulkomailla suoritettaviin tutkintoon tähtääviin opintoihin opintotuki- päätöksen saaneet opiskelijat lukuvuosina 1981/82–1996/97

sillä osa heistä ei hae tai saa opintojaan varten lainkaan opintotukea. Lukuvuonna 1981/82 opintotukipäätös ulkomailla opiskelua varten myönnettiin 2 387 opiskelijalle. 1980-luvun alkupuoliskolla määrä laski. Tämän jälkeen päätösten lukumäärä on kasvanut tasaisesti. Lukuvuodelle 1996/97 myönnettiin opintotukea 4 819 opiskelijalle (kuva 8.5). Näistä päätöksistä 4 110 myönnettiin korkeakouluissa opiskeleville, 568 eri tasoissa ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville ja 141 yleissivistävässä koulutuksessa oleville.

Muutamista kohdemaista on tietoja koko 16 vuoden ajanjaksolta. Suomalaisopiskelijoiden suosituimmat kohdemaat ovat olleet Ruotsi ja USA. Ruotsiin myönnettiin 1 264 opintotukipäätöstä lukuvuonna 1981/82 ja 1 136 päätöstä lukuvuonna 1996/97. Yhdysvaltoihin vastaavina lukuvuosina 249 ja 727 päätöstä. Neuvostoliitossa/Venäjällä tapahtuvaa opiskelua varten myönnettyjen päätösten osuus on tarkasteluajanjaksona laskenut selvästi, 167:stä 67:ään. Ison-Britannian suosio on kasvanut aivan viime vuosina suorastaan räjähdys-

dymäisesti. Britanniaan myönnettyjen päätösten määrä nousi 58:sta lukuvuonna 1981/82 1 033:een lukuvuonna 1996/97. Osasyyn tähän varmasti muodostaa suomalaisnuorten hyvä englannin kielen taito. Edelleen opiskelijamme ovat Suomen liittyttyä Euroopan unioniin päässeet nauttimaan vaihto-oppilaina brittiyliopistojen opetuksesta ilman kalliita lukukausimaksuja. Ranskaan ja Saksaan myönnettyjen opintotukipäätösten määrä nousi melko tasaisesti 1990-luvun alkuvuosiin saakka, mutta on sen jälkeen laskenut hienokseltaan. Lukuvuonna 1996/97 Ranskaan myönnettiin 135 päätöstä ja Saksaan 488.

Myös Suomesta ulospäin suuntautuvan opiskelijavaihdon määrä on kasvanut nopeasti: seitsemässä vuodessa vaihto on kasvanut 7,4-kertaiseksi. Nytemmin kasvu näyttäisi hiukan tasoittuneen. Opiskelijavaihtoon osallistuu 15–20 prosenttia suomalaisista yliopisto-opiskelijoista. Täten olemme selvästi ylittäneet EU:n jäsenmailleen jo 1980-luvulla asettaman 10 prosentin tavoitteen (taulukko 8.6).

8.6 Yliopisto-opiskelijoiden vaihto Suomesta ulkomaille lukuvuosina 1989/90–1996/97

	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97
Yhteensä	424	721	913	1 431	2 141	2 616	2 943	3 140

Lähde: KELA:n opintotukikeskus

8.7 Opiskelijavaihto Suomesta ulkomaille kaikilla koulutustasoilla lukuvuosina 1989/90–1995/96 (arvio)

	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96
NORDPLUS	100	140	140	260	300	350	500
ERASMUS				820	1 025	1 650	2 500
Muut ohjelmat	165	350	450	240	650	500	700
Muut määräaikaiset opinnot	160	240	340	200	500	700	800
Yhteensä	425	730	930	1 520	2 475	3 200	4 500

Lähde: CIMO

8.8 Suomalaisista yliopistoista ulkomaille ja ulkomailta suomalaisiin yliopistoihin suuntautuneet vähintään kuukauden mittaiset työvierailut vuosittain 1990–1995

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Suomesta	3 406	4 011	4 395	4 739	4 903	4 906
Suomeen	3 270	4 103	4 582	5 217	6 129	6 728

Lähde: KOTA

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksessa CIMO:ssa on eri ohjelmia koskevien tilastojen perusteella laadittu arvio suomalaisten opiskelijoiden ulkomaille suuntautuvan opiskelijavaihdon kehityksestä kaikilla koulutustasoilla. Kaikkiaan volyymi on kasvanut lukuvuodesta 1989/90 lukuvuoteen 1995/96 yli kymmenkertaiseksi. Kasvuvauhti on jatkunut tasaisena koko 1990-luvun: yliopisto-opiskelijoiden vaihdon volyymin tasaantumista "kompensoi" siis muilla koulutusasteilla harjoitettavan vaihdon voimakas kasvu. Erasmus-ohjelman osuus vaihdoista on kasvanut nopeasti lukuvuodesta 1992/93 lähtien ja se vastasi lukuvuonna 1995/96 jo yli puolesta kaikesta opiskelijavaihdosta (taulukko 8.7).

Koulutuksen kansainvälistymisestä kertovat myös suomalaisten opettajien ja tutkijoiden ulkomaille tekemät työvierailut ja vastaavat ulkomailta Suomeen tekemät vierailut (taulukko 8.8). Näitä koskevia tietoja on kerätty opetusministeriön KOTA-tietokantaan.

Koulutusaloittain vierailuja Suomesta ulkomaille tehtiin vuonna 1995 eniten lääketieteellisellä, luonnontieteellisellä ja teknillisellä alalla. Näillä koulutusaloilla työskentelee myös kokonaisuutena eniten henkilökuntaa. Ulkomailta tehtyjen vierailujen luvut ovat lähes koko tarkastelukauden ajan olleet korkeampia kuin Suomesta ulkomaille suuntautuneen vaihdon kohdalla. Tässä suurimmat koulutusalat olivat vuonna 1995 teknilliset tieteet, luonnontieteet ja lääketieteet.

Kansainväliset koulutusohjelmat

Valtaosa opiskelija- ja opettajavaihdon lisääntymisestä on 1990-luvulla tapahtunut suurten vaihto-ohjelmien puitteissa. Suomi on osallistunut jo 1980-luvulta lähtien Pohjoismaiden ministerineuvoston hallinnoimiin NORDPLUS -opiskelijavaihto-ohjelmaan, NORDPLUS junior -oppilaskorvaihto-ohjelmaan sekä pieneen tekniikan alan vaihtoa sisältävään NORDTEKiin. Myös pieneh-

kön yhdysvaltalaiseen ISEP-ohjelmaan osallistumisella on pitkät perinteet.

Viime vuosina pääosaa ovat kuitenkin näyttelleet EU:n koulutusohjelmat. Suomi hyväksyttiin jo EFTA-maana tekniikan alan vaihtoa sisältävään COMETT:iin vuonna 1990 ja opiskelijavaihto-ohjelma ERASMUKSEEN vuonna 1991. Nytt-

min Comett – samoin kuin useat muut pienet koulutusohjelmat – sisältyvät EU:n ammattikoulutuspolitiikan muodostavaan LEONARDO DA VINCIin. Erasmus puolestaan on osa korkeakoulutuksen ja yleissivistävän koulutuksen kokonaisuutta kattavaa SOKRATESTA.

Muita EU:n koulutusohjelmia ovat Keski- ja Itä-Euroopan maiden sekä IVY-maiden kanssa järjestettävän koulutusyhteistyön sisältävä TEMPUS sekä taloustieteellistä koulutus- ja tutkimusyhteistyötä tukeva ACE. ALFA sisältää EU:n ja Latinalaisen Amerikan maiden välisen korkeakoulu-yhteistyön ja MED-CAMPUS yhteistyön Välimeren alueen ei-jäsenmaiden kanssa. EU-USA:n ja EU-KANADA:n puitteissa tuetaan transatlanttista yhteistyötä. Vuonna 1997 käynnistyivät myös pilottiohjelmat EU-KIINA ja EU-INTIA. Joskus EU:n koulutusohjelmiksi luetaan myös nuoriso-ohjelmat Nuorten Eurooppa ja Nuoret eurooppalaiset vapaaehtoiset NEUVO, virkamiesvaihto-ohjelma KAROLUS, urheilu- ja liikuntayhteistyötä sisältävä EURATHLON ja vammaisten koulutusta tukeva HELIOS. Myös EU:n rakennerahastoista ja ns. yhteisöaloitteista rahoitetaan runsaasti koulutusprojekteja.

Suuresta osasta mainittuja ohjelmia joko tiedottaa tai vastaa ns. kansallisen toimiston CIMO. Nordplus juniorista, Sokrateksen Comenius-alaohjelmasta, Lingua D ja E-toiminnoista sekä aikuiskoulutuksesta ja avoimesta ja etäopetuksesta Sokrateksessa (ks. alla) kuitenkin vastaa Opetushallituksen kansainvälistämispalvelut -yksikkö.

Leonardo-toiminnot on jaettu CIMO:n ja Opetushallituksen Leonardo-keskuksen kesken. Opetushallitukseen on sijoitettu myös eurooppalaisen koulutuksen tietoverkon EURYDICE:n Suomen yksikkö sekä tutkintojen tunnustamisen ja opintosuoritusten vertailun NARIC-tietopiste. Heliosta koordinoidaan sosiaali- ja terveystieteiden, rakennus- ja yhteisöaloitteita taas maatalous-, työ- ja sisäasiainministeriöistä.

Nordplus

Nordplus on Pohjoismaiden Ministerineuvoston hallinnoima viiden Pohjoismaan keskinäinen opiskelija- ja opettajavaihto-ohjelma, joka käynnistettiin vuonna 1988. Käytännössä ohjelmaan voivat osallistua myös Baltian maat, sekä itsehallinnon omaavat Färsaaret ja Grönlanti. Ohjelman tarkoituksena on vahvistaa pohjoismaista koulutusyhteisöä ja siihen voivat osallistua kaikki korkeasteen oppilaitokset. Nordplus toimii pääosin oppilaitosten keskinäisten yhteistyöverkostojen puitteissa. Ohjelmassa tuettavien opiskelijavaihtojen on oltava kestoltaan puolesta lukukaudesta lukuvuoteen ja opettajavaihtojen kahdesta viikosta puoleen vuoteen. Ohjelmassa tuetaan rajoitetusti myös yhteistyöverkostojen luomista, opiskelijoiden osallistumista tutkimusprojekteihin, kansainvälisiä intensiivikursseja sekä opetussuunnitelmien kehittämistä.

Vuonna 1996 Nordplusin puitteissa myönnettiin kaikkiaan 1 568 opiskelijastipendiä. Näistä suomalaisille opiskelijoille myönnettiin 394. Suomi

8.9 Nordplus-opiskelija ja -opettajavaihto maittain vuonna 1996 (suunnitellut vaihdot)

	Opiskelijavaihto		Opettajavaihto	
	Mistä	Mihin	Mistä	Mihin
Tanska	259	281	113	91
Färsaaret	8	7	7	6
Grönlanti	3	1	3	1
Suomi	394	260	133	165
Islanti	60	42	31	20
Norja	338	375	148	155
Ruotsi	414	422	216	176
Viro	2	1	–	1
Liettua	2	–	1	–
Tuntematon	88	179	25	62
Yhteensä	1 568	1 568	677	677

Lähde: Pohjoismaiden ministerineuvosto

onkin ollut ohjelmassa erityisen aktiivinen. Maamme ongelmana on – pääasiassa kielemme outoudesta johtuva – vaihdon epätasapaino. Suomeen tulevia opiskelijoita on huomattavasti vähemmän kuin lähteviä (taulukko 8.9).

Vuonna 1996 myönnettiin 677 Nordplus-opettajastipendia. Opettajavaihto on – kuten muissakin ohjelmissa – ollut opiskelijavaihtoa paremmiin tasapainossa. Vuonna 1996 Suomesta ulkomaille suunniteltuja Nordplus-opettajavaihtoja oli 133 ja Suomeen suunniteltuja hieman enemmän, 165 kappaletta (taulukko 8.9).

Sokrates/Erasmus

Sokratesen Erasmus-osio kattaa korkea-asteen koulutuksen: yliopistot, ammattikorkeakoulut, sekä vähintään opistoasteen ammattillista koulutusta antavat oppilaitokset. Siihen voivat osallistua myös mm. monet kansainopistot. Ohjelmassa luetaan opiskelijavaihtoja, opettajavaihtoja, kansainvälisten intensiivikurssien järjestämistä, yhteistyötä valmistelevia vierailuja sekä erillaisia opetussuunnitelmayhteistyötä. Edelleen ohjelma kattaa tieteenalakohtaiset suunprojektit, "temaattiset verkostot" ja opintosuoritusten hyväksilykemistä parantavaan ECTS-järjestelmään.

Lukuvuoteen 1996/97 asti Erasmus toimi laitos-tasolla solmitujen ns. ICP-renkaiden (Inter-university Cooperation Programme) puitteissa. Kesällä 1996 järjestettiin ensimmäinen – lukuvuotta 1997/98 koskeva – hakukierros, joka perustui ns. korkeakoulukohtaiseen sopimukseen. Uudessa järjestelmässä kukin korkeakoulu laati yhden hakemuksen ja tekee Euroopan komission kanssa yhden sopimuksen, jonka kautta tuki suun- rimpaan osaan ohjelman toiminnosta kanavoit- daan. Tällä hakukierroksella korkeakoulukoh- ta- sen hakemuksen teki 94 suomalaista oppilaitosta. Edellisillä hakukierroksilla suomalaisten osallis-

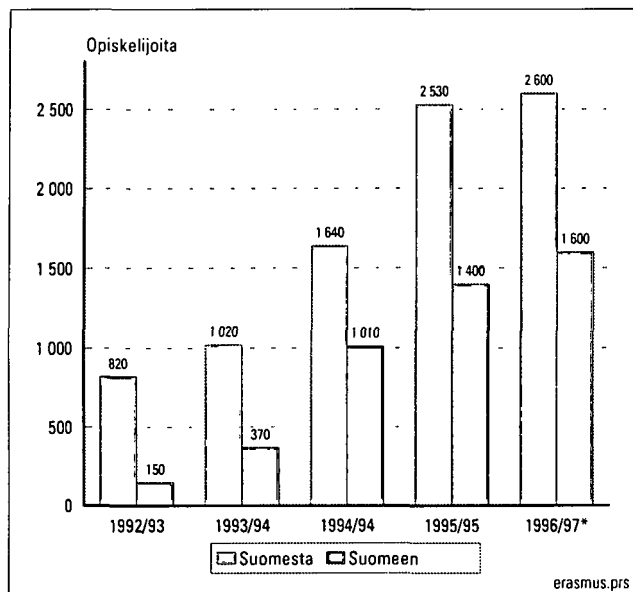
tuminen ICP-hankkeisiin oli kasvanut aluksi voi- makkaasti, siten rauhallisemmin. Lukuvuonna 1996/97 uusia hankkeita ei rahoitettu ja niinpä suomalaisten osallistuminen niihin väheni hieman. Sama kaava on toistunut Euroopan mitta- kaavassa. Ensimmäisenä Erasmus-lukuvuonna 1987/88 hyväksyttiin 293 ICP-hanketta. Hank- kaiden määrä kasvoi lukuvuoteen 1995/96 asti, olleen tällöin 2 673. Samaan aikaan verkkojen keskimääräinen koko kasvoi huomattavasti, kes- kimäärin 2,8 partnerista kahdeksaan (taulukko 8.10).

Opiskelijavaihto on ollut Erasmus-ohjelman kes- keisin yhteistyömuoto. Euroopan tasolla ohjel- massa käytössä olleiden opiskelijapaikkojen määrä on kasvanut lukuvuoden 1987/88 3 000 paikasta lukuvuoden 1995/96 160 000 paikkaan. Opiskelijavaihdon keskimääräinen toteutumistas- te on laskenut hitaasti koko ajan ollen lukuvuonna 1995/96 50 prosentin tienoilla: vaihtoon lähti runsaat 80 000 opiskelijaa.

Suomalaisten oppilaitosten järjestämän Erasmus- opiskelijavaihdon määrä on kasvanut voimak- kaasti kuluneiden viiden vuoden aikana. Luku- vuoteen 1992/93 nähden lukuvuoden 1995/96 Suomesta ulkomaille suunnatun vaihtovoly- y- mi (2 530 opiskelijaa) oli yli kolminkertainen. Vaihdon toteuma on laskenut Suomessakin: 1995/96 suomalaisopiskelijoille tarjolla olleista 3 926 vaihtopaikasta käytettiin noin 64 %. Luku- vuonna 1996/97 vaihdon arvioitiin pysyvän en- nallaan tai hieman vilkasuvan edellisestä vuo- desta. Opiskelijavaihdon vastavuoroisuus on parantunut selvästi. Kun lukuvuonna 1992/93 jokaisista Suomeen tulevaa Erasmus-opiskelijaa kohden oli 5,3 Suomesta ulkomaille suunnataavaa vaihdokasta, arvioitiin lukuvuonna 1996/97 ulos- päin suunnatun vaihdon olevaan volyymitään vain 1,6 kertaa Suomeen suunnatuvan vaihdon luokkaa (kuvio 8.11)

Suomalaisten ICP-hankkeet 1992/93–1996/97

	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97
Suomalaisten ICP-osallistujat	95	238	437	664	650
– joista suomalaisten oppilaitosten	9	21	48	80	79
– koordinoimat ICP-hankkeet					

* Arvio

8.12 Suomesta ulkomaille suuntautuva opettajavaihto, opetussuunnitelma- ja intensiivikurssihankkeet Erasmuksessa 1992/93–1995/96

	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96
	Hankkeita kpl			
Opettajavaihto ulkomaille	57	137	291	556
Opetussuunnitelmahankkeet	8 (2)	33 (3)	59 (9)	100 (10)
Intensiivikurssihankkeet	8 (1)	30 (3)	67 (7)	128 (14)

( ) Sulussa suomalaisten koordinoimat hankkeet

Suomalaiset oppilaitokset ovat osallistuneet hyvin aktiivisesti myös muihin Erasmus-hankkeisiin. Esimerkiksi suunniteltujen opettajavaihtojen määrä nousi lukuvuodesta 1992/93 lukuvuoteen 1995/96 noin kymmenkertaiseksi. Opettajavaihdon toteutusta ei ole tarkkaa tietoa. Opettajavaihdon vastavuoroisuus näyttäisi toteutuneen huomattavasti paremmin kuin opiskelijavaihdon. Esimerkiksi lukuvuodeksi 1995/96 komissio hyväksyi 559 Suomeen suuntautuvaa opettajavaihtoa, siis hieman enemmän kuin Suomesta ulkomaille (taulukko 8.12).

Lukuvuodeksi 1997/98 hyväksytyistä hankkeista saatiin Suomeen tieto kesällä 1997. Euroopan komissio hyväksyi 114 intensiivikurssihanketta ja 83 opetussuunnitelmien kehittämisprojektiä,

joihin suomalaiset oppilaitokset osallistuvat. Lisäksi tukea on myönnetty 1 638:aan Suomesta EU/ETA-maihin ja 1 375:een näistä maista Suomeen suuntautuvaan lyhytaikaiseen, viikosta kuukauteen kestävään opettajavaihtoon. Edelleen komissio myönsi tukea 6 341:een Suomesta ulkomaille suuntautuvaan ja 5 723:een eurooppalaisista oppilaitoksista Suomeen tapahtuvaan vaihtoon. Opiskelijapopulaation kokoon nähden tämä on enemmän kuin yhdessäkin muussa EU-maassa.

Sokrates/Comenius

Sokrates/Comenius koskee päiväkotia, peruskouluja, lukiota, toisen asteen ammatillisia oppilaitoksia, kansanopistoja, musiikkioppilaitoksia,

kuvataidekouluja sekä ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia. Kolmeen toimintoon jakautuvassa ohjelmassa tuetaan 1) eurooppalaisia koulujen yhteishankkeita (European Education Project, EEP), 2) siirtotyöläisten, liikkuvan väestön ja romanien lasten koulutusta/interkulttuurista opetusta, ja 3) opetushenkilöstön täydennyskoulutusta.

Lukuvuonna 1995/96 ohjelmassa aloitti 18 Suomesta koordinoitua koulujen yhteishanketta ja lisäksi suomalaiset osallistuivat 43 hankkeeseen. Vastaavasti lukuvuotta 1996/97 koskeneella kahdella hakukierroksella hyväksyttiin yhteensä 35 suomalaista projektia ja suomalaiset osallistuivat partnerina 124 hankkeeseen. Vuoden 1997 ensimmäisellä, 1.3. päättyneellä hakukierroksella aloitti 27 uutta suomalaisten koordinoimaa hanketta ja 85 sellaista hanketta, joissa suomalaiset olivat mukana (Euroopan unionin Sokrates-/Comenius -ohjelma; Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997). Vuosina 1995–1997 hyväksyttiin siis yhteensä 80 suomalaisten koordinoimaa projektia ja 252 sellaista projektia, joissa suomalaiset ovat mukana partnerina. Hankkeet ovat enintään kolmivuotisia.

Comeniuksen toisessa toiminnossa myönnettiin lukuvuodeksi 1995/96 tukea kolmelle Suomesta koordinoitulle hankkeelle. Lukuvuodeksi 1996/97 hyväksyttiin kaksi uutta projektia ja kaksi jatkohakemusta. Vuonna 1997 tukea myönnettiin kolmelle uudelle suomalaisten koordinoimalle hankkeelle ja yhdelle jatkohankkeelle (Euroopan unionin Sokrates/Comenius -ohjelma; Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997).

Suomesta koordinoitua opetushenkilöstön täydennyskoulutushankkeita hyväksyttiin vuonna 1995 kaksi ja vuonna 1996 yksi. Partnerina suomalaisia oli 14 tällä hakukierroksella rahoitetussa hankkeessa. Vuonna 1997 hyväksyttiin kolme uutta hanketta ja yksi jatkohanke. Lisäksi suomalaisia oli partnereina 24 hankkeessa. Edelleen 1996 myönnettiin 32 suomalaiselle opettajalle apuraha täydennyskoulutuskursseille osallistumista varten. Vuonna 1997 täydennyskoulutuskursseille osallistui 66 opettajaa (Euroopan unionin Sokrates/Comenius -ohjelma; Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997).

Sokrates/Lingua

Sokrateksen Lingua-osiossa tuetaan kieltenopetuksen ja -opiskelun kehittämistä kaikilla koulutustasoilla. Ohjelmaan sisältyvät kieltenopetuksen eurooppalaiset yhteishankkeet (toiminto A), vieraiden kielten opettajien täydennyskoulutus (B), kieltenopettajiksi opiskelevien apulaisopettajaharjoittelu (C), kieltenopetuksen menetelmien ja välineiden kehittäminen ja kielitaidon arviointi (D) sekä käytännön kielitaidon kohdentamiseen tähtäävät nuorten yhteistyöprojektit (E).

Eurooppalaiset yhteistyöhankkeet sisältävät mm. opetussuunitelmien ja -materiaalien kehittämistä. Suomi on osallistunut koordinaattorina kahteen ja partnerina yhteensä kymmeneen vuosina 1995 ja 1996 järjestetyillä hakukierroksilla hyväksytyyn hankkeeseen. Kieltenopettajien 2–4 viikon mittaisia ulkomailta järjestettäviä täydennyskoulutuskursseja varten ohjelmassa myönnetään sekä yksilö- että ryhmäapurahoja. Vuosina 1995 ja 1996 tällaista apurahaa nautti yhteensä 559 suomalaista opettajaa. 3–12 kuukauden mittaisiin, EU- tai ETA-maihin suuntautuviin apulaisopettajavaihtoihin on lukuvuosina 1995/96 ja 1996/97 osallistunut yhteensä 29 suomalaista. Vastaavana ajanjaksona Suomeen tuli 27 apulaisopettajaa.

Linguassa tuetaan myös kieltenopetuksen menetelmien ja välineiden kehittämiseen ja kielitaidon arviointiin tähtääviä projekteja. Vuosien 1995 ja 1996 hakukierroksilla näitä hankkeita hyväksyttiin niin, että suomalaiset pääsivät koordinaattoriksi kahteen ja partneriksi lisäksi kolmeen projektiin. Edelleen kielitaidon kohentamiseen tähtääviä nuorten yhteistyöprojekteja hyväksyttiin vuonna 1995 30, vuonna 1996 44 ja vuoden 1997 1.3. päättyneellä ensimmäisellä hakukierroksella 33 (Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997).

Aikuiskoulutus ja avoin- ja etäopetus Sokrateksessa

Sokrateksessa tuetaan myös aikuiskoulutuksen sekä avoimen- ja etäopetuksen kehittämiseen tähtääviä projekteja. Vuonna 1997 suomalaiset oppilaitokset koordinoivat yhtä hanketta ja olivat partnerina kymmenessä aikuiskoulutushankkeessa. Vastaavasti suomalaiset koordinoivat kahta avoi-

men opetuksen ja etäopetuksen kehittämisprojektiä ja olivat kahdeksassa partnerina (Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997).

Leonardo da Vinci

Sokratesta vastaava ohjelma ammatillisen koulutuksen puolella on Leonardo da Vinci, jonka tavoitteena on koulutuksen tason nostaminen ja innovatiivisten koulutusmuotojen luominen. Ohjelma sisältää koulutusmuotojen kehittämiseen painottuvia pilotti- ja levitysprojekteja, opiskelijoiden, harjoittelijoiden, nuorten työntekijöiden ja asiantuntijoiden vaihtoa sekä ammatillisen koulutuksen tilaa koskevia selvityksiä ja analyysyjä. Edelleen ohjelma jakautuu projektien tavoitteiden mukaisesti neljään *strandiin*. Ensimmäinen

strand koostuu projekteista, joiden tavoitteena on tukea ammatillisten koulutusjärjestelmien kehitystä ja ammatillista neuvontaa. Toisen strandin projekteilla kehitetään yritysten ja niiden työntekijöiden ammatillista koulutusta. Myös yritysoppilaitosyhteistyö kuuluu tähän osaan. Kolmannen strandin projekteissa kehitetään työelämän kielikoulutusta. Samoin siihen kuuluvat projektit, joissa levitetään aiempien projektien tuloksia, sekä Euroopan laajuiset selvitykset ja analyysit ammatillisesta koulutuksesta. Neljäs strand sisältää ohjelman toteuttamisen tuen, mm. rahoituksen ohjelmaa koordinoivalle kansalliselle toimistolle.

Ensimmäiseen strandiin kuuluvia henkilövaihtoja hallinnoidaan kansallisesti. Näitä projekteja hyväksyttiin Suomesta 34 kappaletta vuonna 1997 (taulukko 8.13).

8.13

Suomesta hyväksytyt Leonardo-henkilövaihtohankkeet Strand I:ssä ja niihin apuraha saaneet henkilöt 1995–1997

Yhteistyömuodot	1995		1996		1997	
	Hankkeita	Henkeä	Hankkeita	Henkeä	Hankkeita	Henkeä
Opiskelijavaihto yhteensä	15	128	21	169	18	162
– lyhyet (3–12 viikkoa)		92		142		132
– pitkät (3–19 kuukautta)		36		27		30
Nuorten työntekijöiden vaihto	11	83	11	123	6	90
Asiantuntijahankkeet	13	32	11	49	10	38
Yhteensä	39	243	43	341	34	290

8.14

Suomesta hyväksytyt Leonardo Strand II:n henkilövaihtohankkeet ja niissä apurahan saaneet henkilöt 1995–1997

	1995	1996	1997
Hankkeita	3	5	6
Henkeä	94	224	239

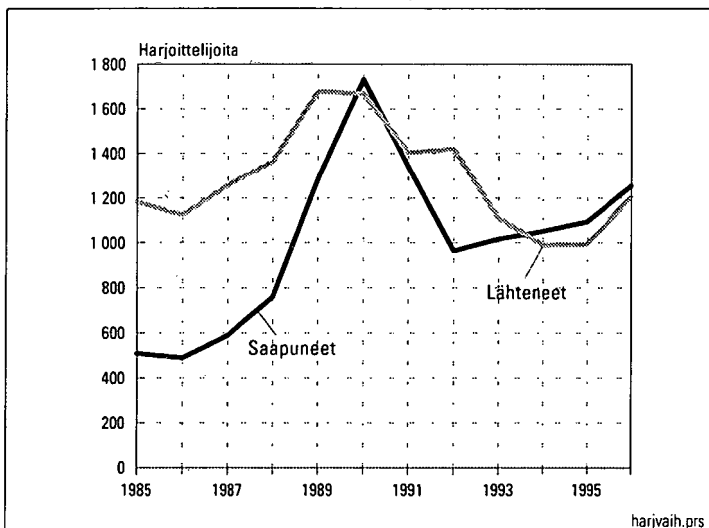
Strand II:n henkilövaihtoprojekteja hyväksyttiin Euroopassa vuosina 1995–97 469 kappaletta ja niiden puitteissa myönnettiin tukea 22 292 henkilön vaihtoon. Suomesta projekteja hyväksyttiin vuonna 1995 kolme, vuonna 1996 viisi ja 1997 kuusi. Yhteensä näissä hankkeissa hyväksyttiin 556 henkilövaihtoa Suomesta tai Suomeen.

Kansainvälinen harjoittelijavaihto

Kansainvälistä harjoittelijavaihtoa tapahtuu monenlaisten järjestelyjen puitteissa. Edellä on jo käsitelty EU:n Leonardo-ohjelmaa. Suuria järjestelyjä ovat myös tekniikan alan IAESTE-vaihto, kansainvälisiin organisaatioihin suuntautuva vaihto sekä kahdenvälisiin sopimuksiin perustu-

va harjoittelijavaihto. Edelleen vaihtoa harjoitetaan opiskelijajärjestöjen luomien järjestelyjen puitteissa. Mittavaa harjoittelijavaihtoa on mm. kauppa- ja taloustieteiden alalla toimivalla AIESECillä ja lääketieteen FIMSICillä.

8.15
Harjoittelijavaihto Suomesta ja Suomeen vuosina 1985–1996
 (poislukien opiskelijajärjestöjen kautta tapahtuva vaihto)

Lähde: CIMO:n harjoittelijavaihtotilastot

Harjoittelijavaihdon volyymi on vaihdellut melko voimakkaasti viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana. Merkille pantavaa on vaihdon vastavuoroisuuden paraneminen: vuonna 1990 sekä vuosina 1994–1996 Suomeen tulevia harjoittelijoita on ollut enemmän kuin Suomesta lähteviä (kuvio 8.15).

on vertailukelpoisia tietoja vain kahdelta viime vuodelta. Vuonna 1995 Suomesta lähti 1438 harjoittelijaa ja Suomeen tuli 1518 harjoittelijaa. Vuoden 1996 vastaavat luvut ovat 1549 ja 1575.

Harjoittelijavaihdon kokonaismäärästä (mukaanlukien opiskelijajärjestöjen koordinoima vaihto)

Lähteet:

CIMO:n opiskelija- ja harjoittelijavaihtoa koskevia tilastoja.

Ketolainen, J. 1997. Perustietoa Erasmus-yhteistyöstä vuosina 1992–1997. Teoksessa Ketolainen, J. & Lehmusvaara, T. (toim.) *Erasmus, Sokrates ja Suomi. Korkeakoulutuksen eurooppalainen ulottuvuus 1992–1997. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO*, s. 25–33.

Korkeakoulu 1996. *Koulutus 1996:12. Suomen Virallinen Tilasto. Tilastokeskus.*

KOTA-tietokanta. Opetusministeriö.

Leonardo Da Vinci. Vuoden 1997 hakukierroksen tuloksia. *CIMOexpress 2/97. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO.*

Ammatillisten oppilaitosten kansainvälinen toiminta 1996. Käsikirjoitus. Opetushallitus, syyskuu 1997.

Euroopan unionin Sokrates/Comenius -ohjelma. Suomalaisten osallistuminen lukuvuonna 1996–97. Opetushallitus, 1997.

Sokrates-ohjelma, tilastoja vuosilta 1995–1997. Opetushallituksen Sokrates-toimisto, 5.9.1997 (moniste).

Opintotuen päätösrekisteritilastot 1981/82–1996/97. Kansaneläkelaitoksen opintotukikeskus.

Opiskelijoiden ikärakenne 1995. Koulutus 1996:9. Tilastokeskus.

Pohjoismaiden ministerineuvoston Nordplus-ohjelmaa koskevia tilastoja.

Study in Finland. International Programmes in Finnish Higher Education 1997–98. Centre for International Mobility CIMO, 1997.

KOULUTUS SUOMESSA

Koulutus Suomessa on järjestyksessään kolmas koko koulutustoiminnan kattava tilastojulkaisu. Edellinen vastaava kokoomateos sai laajan käyttäjäkunnan suosion.

Monipuolinen hakuteos

- opetus- ja koulutusalan ammattilaisille vankka tietopaketti yksissä kansissa koko koulujärjestelmästä ja sen tuloksista
- oppilaitoksille, oppilaitosten ylläpitäjille ja opetushallinnossa toimiville arviointitoiminnan taustatiedoiksi
- järjestöjen toimi- ja luottamushenkilöille perustiedot koulutuksesta ja työelämän kehityksestä
- yrityksille tietoa Suomen koulutustilanteesta
- keskus-, alue- ja paikallishallinnossa toimiville monipuoliset tiedot lasten, nuorten ja aikuisten koulutustilanteesta
- koulutuksesta kirjoittaville ja puhuville tietolähteeksi
- opiskelijoille, tutkijoille, kodeille ja muille koulutuksesta kiinnostuneille

Tiivis, helposti omaksuttava esitystapa

Julkaisun pitkät aikasarjat ja tuoreet tilastot esitetään tiiviissä, helposti omaksuttavassa muodossa. Tietoja havainnollistetaan muiden muassa yli sadalla kuviolla. Kirjan yli 200 sivua koostuvat tekstistä, pikkutaulukoista ja kuvioista. Kirjassa on myös tiedot yhteyshenkilöistä lisätietojen saamiseksi.

Myynti:
Tilastokeskus
Myyntipalvelu
PL 3B
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2474
sähköposti: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Försäljning:
Statistikcentralen
Försäljningstjänsten
PB 3B
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2474
e-post: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Orders:
Statistics Finland
Sales services
P.O.Box 3B
FIN-STATISTICS FINLAND
Tel. +358 9 1734 2011
Fax +358 9 1734 2474
E-mail: myynti.tilastokeskus@stat.fi

ISSN 1236-4746
ISBN 951-727-424-6

